MIRCEA ELIADE HULIGANII
Coperta de : Vanda Bsveanu

Tipărit la Imprimeria „Bacovia" Bacău sub comanda nr. 5165/1992

MIRCEA ELIADE

HULIGANII

Ediție îngrijită şi cuvînt înainte de MIRCEA HANDOCA

EDITURA RUM-IRINA BUCUREŞTI 1992

CUVÎNT ÎNAINTE

La 29 noiembrie 1935, în vitrinele librăriilor bucureştene a apărut *Huliganii,* noul roman al lui Mircea Eliade. Autorul, un tînăr de 28 de ani, era deja celebru, în special datorită romanului *Maitreyi,* a conferințelor din cadrul *Criterionului* şi a cursiv . rilor şi seminariilor ținute la Facultatea de Litere şi Filosofie din Bucureşti, unde funcționa ca asistent onorific al catedrei de, logică şi metafizică.
Huliganii reprezintă a zecea carte tipărită a lui Mircea Eliade. Dacă amintim că pînă atunci publicase peste o mie de articole şi eseuri, ne putem da seama de prodigioasa activitate a tî-nărului scriitor şi om de ştiință.
Aparent o continuare a *întoarcerii din rai* — *Huliganii* este o frescă socială de o deosebită autenticitate şi complexitate, care-şi are propria sa autonomie. Scriitorul renunță la tehnica monologului interior, deşi e convins că noua modalitate e infinit mai facilă.
Acțiunea se desfăşoară pe mai. multe planuri, mai ales în Bucureştii anilor 1933—1934.
Personajele sînt — în marea lor majoritate — tineri între 18 şi 25 de ani, avînd în ei ceva din nihilismul eroilor lui Dos-toiewski. Nonconformisti, cu o uriaşă încredere în sine, consi-derînd problemele de sexologie esențiale, cred că lumea începe cu ei. Plini de contradicții nu le pasă de prieteni sau de propria lor familie, nu-şi respectă cuvîntul dat, nu au nici milă, nici complexe. Pentru ei nu există morală.
David Dragu îi lămureşte sensul termenului huligan prie-tenuîui său mai tînăr, Alexandru Pleşa : „Cuvîntul acesta e frumos, e un cuvînt foarte frumos. Şi cuprinde foarte multe lucruri... De aceea îmi place şi-l întrebuințez des... Să nu respecți nimic, să nu crezi decît în tine, în tinerețea ta, în biologia ta, dacă vrei... Cine nu debutează aşa, față de el însuşi sau față de lume — nu va crea nimic, va rămîne sterp, timorat, copleşit de adevăruri. Să poți uita adevărurile, să ai atîta viață în tine încît adevărurile să nu te poată pătrunde, nici intimida — iată vocația de huligan"...
Peste ani, cînd Claude Henri Rocquet îl va întreba despre începutul... celebrității, după ce s-a referit mai întîi la Maitreyi, Eliade se opreşte asupra Huliganilor, în care a vrut să-şi pre-. zințe propria sa generație: „Consideram că aceşti tineri erau huligani în adevăratul sens al termenului, oameni care pregătesc o revoluție spirituală, culturală şi, dacă nu „politică", cel puțin reală, concretă. Personajele erau deci tineri scriitori, profesori, actori care vorbeau mult. O grupare de intelectuali şi pseudo-in-telectuali, care semănau cred cu Contrapunctul lui Huxley" (L'Epreuve du Labyrinthe, p. 87).
Din galeria „huliganilor" se desprinde, în primul rînd, Petru Anicet. Pentru el muzica înseamnă totul. Rece şi brutal, visează să ajungă cineva, să-şi cucerească un loc în muzica românească. Bogăția şi celebritatea puteau fi înfăptuite fie prin ajutorul unei femei, fie prin furt. împotriva convenientelor sociale, trăieşte cu Nora, o prostituată de la care primeşte mici sume fără a-şi face procese de conştiință. Acceptă „invitația" Anisoarei, eleva sa de 16 ani, care i se oferă cu frenezie: Nu-şi face scrupule şi o îndeamnă să fure pentru el bijuteriile familiei. Doamnă Anicet aflînd, se spînzură de ruşine.
Scena finală — descrierea înmormîntării bătrînei mame a lui Petru — e scrisă cu o mînă de maestru. Replica finală a romanului aparține lui Petru (în „individualitatea" căruia se află cîte ceva din Julien Sorel şi Rastignac):
— „I-am făgăduit să-i aduc pe toți la Arvireşti... O să am de furcă... în cîți ani crezi tu că se poate cumpăra o moşie mare aşa cum a fost a noastră ?"...

Nu vom mai putea afla dacă eroul va reuşi vreodată să-şl răscumpere moşia. Cea de-a treia carte a ciclului „întoarcerea din rai", intitulată inițial „Viața nouă", apoi „Şt'efania" nu a fost terminată. Cîteva fragmente s-au publicat în revistele vremii în anii celui de-al doilea război mondial.
Alexandru Pleşa la 22 de ani ai săi nu are remuşcări atunci cînd fata pe care se pregătea s-o părăsească se sinucide.
Mitică Gheorghiu, funcționar la bancă —■ e un personaj pitoresc şi insolit. Timid şi îndrăzneț, burlesc şi grotesc, plin de candoare, sentimental şi vulgar, e în acelaşi timp naiv şi bădăran. Numele îi este ales deliberat. Prenumele trimite la funcționarul bucureştean din schițele lui Caragiale, cu care are atîtea similitudini (în caracter şi comportament). Numele de familie îl asociez cu Gheorghidiu din romanul lui Camil Petrescu. Posibil să fie — pentru acest gelos — o inconştientă contaminare cu numele eroului din „Ultima noapte de dragoste, întîia noapte de război".
David Dragu are 29 de ani şi a trecut şi el prin faza huli- -ganismului.
Cînd în 1964 autorul va reciti „Huliganii", cartea i se va părea interesantă, atractivă. Nu va avea însă răbdare să reia paginile consacrate conversațiilor şi discuțiilor teoretice : „Cruditatea cîtorva scene m-a exasperat. în acelaşi timp, poate în mod just, sălbăticia şi bestialitatea acestor „huligani" în vîrstă da
20—25 de ani, păstrează romanului semnificația şi actualitatea sa. Căci aceste personaje cinice, crude, sălbatice au devenit familiare în Europa occidentală în ultimii zece ani" (Fragments d'un Journal, p. 463).
Probabil această „actualitate" a determinat ca, în mod independent, doi oameni de litere, cunoscători ai limbii române (Jean-Louis Courriol şi Alain Păruit) să traducă în franțuzeşte romanul „Huliganii". Editura L'Herne a tipărit în 1987 versiunea celui de-al doilea.
Mă întreb însă dacă lectorul francez — oțicît de cultivat ar fi el — va vibra la fel ca noi la fiece element concret din viața zilnică a Bucurestiului deceniului al patrulea.
Poposim la Gara de Nord şi intrăm în restaurant. Pe Calea Victoriei, în sus, pe dreapta, trecem prin fața Palatului şi mîncăm o înghețată la cofetăria Nestor. Pe strada Grigore Alexan-drescu luăm parte la o serată. Numele străzilor s-a păstrat. Hoinărim şi noi alături de eroi, pe Batistei, pe Sărindar, pe Academiei, zăbovim la Podul Elefterie. Ne plimbăm pe Izvor şi pe Bulevardul Elisabeta.
întorcîndu-ne spre Şosea, ne oprim în fața Arcului de Triumf. Eia Biserica Domnița Balaşa asistăm la botezul unei fetițe, concertele Filarmonicii le ascultăm la Ateneu.
De mult prin fața Universității nu mai trec tramvaiele şi pe străzile oraşului nu mai vedem băieții de prăvălie cu coşu-lețul acoperit cu muşama şi nici comisionarii — care uneori făceau şi oficiul de poştaşi. Nici la „Dragomir" nu mai putem cumpăra un sfert de kilogram de icre negre. De Sfîntul Gheorghe nu mai e scadență de plată a chiriei. Restaurantul „Modern" e „Berlinul" de astăzi. Zadarnic mai căutăm în spatele Gării de Nord cîrciumioara unde poposiseră Petru Anicet şi Alexandru. Şi-acum însă, pe Bulevard, iarna, trunchiurile castanilor par mai negre, mai scheletice.
Se pare că am mai zărit pe undeva, într-un colț, o mică grădină de vară, cu cîteva mese afară pe trotuar — unde se serveşte în special bere.
Casa din strada Aurelian zugrăvită în galben deschis ar mai putea fi identificată : „Mediocră, fără stil, nici vîrstă, aşa cum erau pînă la război majoritatea caselor din Bucureşti. Destul de bine îngrijită, însă cu gardul stropit proaspăt, cu brazde de flori. Un mic trotuar, stropit din belşug cu apă traversa curtea întreagă pînă în fund la bucătărie".
în jumătatea de secol care s-a scurs, strada Mătăsari s-a schimbat mult. O casă asemănătoare celei a familiei Anicet, din fundătura străzii, nu am mai găsit. Păstram însă în memorie zeci de imagini asemănătoare, contopindu-se cu descrierea lui Eliade : „în față era o grădină neîngrijită, cu o cişmea legată cu cîrpă, ca să nu picure continuu. Trei odăițe scunde, mirosind a lemn ud şi o bucătărie... în dosul casei se întindea o curte largă, noroioasă, cu un grajd aproape surpat, pe care D-na Anicet îl închiriase totuşi unui căruțaş din mahala. în fund lîngă gard, erau cîțîva vişini şi gutui, crescuți sălbatic printre bălării şi iloarea soarelui"...
Departe de țară personajele, oricît de mediocre ar fi, rememorează specificul românesc. Mitică Gheorghiu are la Viena nostalgia lăutarilor: „Mi-e dor de un cîntec românesc, vorbi el într-o noapte. Mi-e dor de lăutari. Mi s-a acrit de jazurile astea".
Unele din ideile personajelor, în special cele ale raisonerului David Dragu le vom întîlni în eseistica lui Eliade apărută în „Cu-vîntul" şi „Vremea" în anii 1932—1935 („teoria" provinciei care ratează, a omului nou, etc). Numele proprii prezente în discuțiile „huliganilor" (Dostoiewski, Dante, Goethe, Gide, Niezsche, Nae ionescu) au constituit, de asemenea, temele mai multor glose.
Realizată în.ansamblu, prin compoziție, tipologie si ideatică, această carte pune în discuție problema conflictului dintre generații şi a destrămării familiei. Cîteva fragmente în sine sînt antologice : descrierea atmosferei bizare din casa familiei Lecca, serata Feliciei, moartea şi înmormîntarea D-nei Anicet.
Crearea unor personaje viabile, ce se comportă şi discută dezinvolt într-o societate zugrăvită cu fervoare şi autenticitate — iată unul din meritele principale ale cărții.
După mai bine de jumătate de veac, rămîne valabilă concluzia lui Pompiliu Constantinescu, din cronica literară a romanului, apărută în „Vremea", la 12 ianuarie 1936 :

„Prin Huliganii, d. Mircea Eliade se afirmă ca cel mai complex, mai tulburător şi divers romancier al generației sale. Romanul Huliganii este o mare izbîndă a D-lui Mircea Eliade ; într-un fel este şi primul său adevărat roman, iar controlul expresiei, ritmul lui interior şi uşurința de a utiliza mai multe tehnici spre un scop unic, îl fixează printre cele mai bune şi mai autentice opere ale epicii noastre tinere".
MIRCEA HANDOCA

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Textul de față reproduce adiția a Hl-a (ultima) apărută în 1943 la Editura Cugetarea Georgescu Delafras.
Am aplicat ortografia în vigoare, înlocuind apostroful prin cratimă şi pe â prin î.
Am păstrat scrierea cu majusculă **a** zilelor săptămînii şi a lunilor anului.
Nu am modificat, genitiv-dativul substantivelor feminine (le-**fei,** tinereței, eărnei). Am reprodus întocmai (cu e si nu cu i' cuvinte ca : săibatec, nemerea, întunerec, desperat, trimpete.
Nu am intervenit nici în transcrierea cuvintelor de origine franceză sau engleză : **rouge, abat-jour, mauve, bohemi, match, sky, interview.**
Am renunțat la **u** final la substantive (soiu, războiu, tără-boiu). Am notat cu **1** şi nu cu **r (turbure, turburaro** au devenit tulbure, tulburare). Cuvîntul **complect** l-am redat prin forma actuală : complet.
La început de silabă am transcris **ie** şi **nu e (contribuie, trebuie** şi nu **contribue, trebue).**
Am adăogat un **i** la aeelaş şi totuş (acelaşi, **totuşi).**
Am preferat pe **z** nu pe **s** (conform normelor actuale) in cuvinte ca : **îndrăzni, zvîrli, zgomot; dezveli, dezbrăca, zgudui, dez-lănțui, răzgîndi,** etc.
* '• ' **M. H.**

PARTEA ÎNTÎIA

Petru Anicet ajunse la lecție cu o jumătate de ceas mai tîrziu. Anişoara îl aştepta, ca întotdeauna, în fața ferestrei mari care se deschidea în parc, cu amîndouă mîinile rezemate de zid. Părea palidă, emoționată, ca şi cum apropierea lui ar fi hotărît asupra unor lucruri foarte grave. Pianul era deschis, cu un caiet de Czerni pe pupitru ; alături, pe mescioară, nelipsitul vas cu flori proaspete.
— Iar a rupt Adriana un tablou ! şopti îndată ce Petru deschise uşa. L-am ascuns aici, mama nici nu ştie !...
îi luă mîna şi-l trase către fundul odăii, mai întunecat, mai straniu prin acele candele vechi şi niciodată aprinse, atîrnate de tavan şi înşirate pe policioarele col-țarului. Anişoara îi strîngea mîna fără sfială ; acum nu avea de ce să se teamă, Adriana rupsese un nou tablou. Putea să-l tragă alături de trupul ei, putea sâ-l simtă aproape.
— De-abia ieri îl pictase...
îi arătă tabloul ; fără nici o noimă şi inutil de fantastic, ca toate tablourile d-nei Lecca. Pînza avea desigur o legendă, dar Anişoara nu se pricepea s-o lămurească. Petru privi cu oarecare melancolie peisajul acela fantomatic, cu pomi înalți şi golaşi, care semănau atît de mult cu castanii parcului. Deasupra scheletelor arborilor fîlfîia o arătare himerică, un soi de fantomă cu o aripă de înger şi cu un braț gol de femeie, înfăşurat cu o bandă pe care se putea descifra semnul Crucii Roşii.
— Mama spune că a vrut să picteze simbolul lui „Inter Arma Caritas", îşi aminti Anişoara.
11
Petru găsi prilejul să-şi elibereze mîna. Apucă bucățile tabloului rupt şi le ridică pe rînd la lumină. Exact în patru bucăți ; ca şi celelalte, ca şi celebrul „Mister al mînăstirii într-un picior", tablou rupt chiar în săptămîna angajării sale ca profesor de pian în familia Lecca. Domnişoara Adriana nu oboseşte lesne. De astă iarnă — mai exact din ■ acea- seară de 16 ianuarie, cînd Petru a intrat pentru întîia oară în Vila Tycho Brahe — domnişoara Adriana a rupt aproape douăzeci de tablouri. Le rupea îndată ce erau gata, cu pasta încă umedă. De tablourile din perete — unele mari şi înspăimîntătoare ca nişte cearceafuri spurcate — nu se atingea. Asupra lor nu-şi recunoştea nici un drept. Dar nu cruța nici una din pînzele umede, nici una din acele pînze micuțe (d-na Lecca renunțase în ultimii ani la subiectele prea alegorice, la spațiile prea vaste) asupra cărora îşi surprindea-mama pre-gătindu-se să semneze." (D-na Lecca alegea cu multă caznă locul unde îşi punea semnătura. Cîteodată distribuia lite-rele pseudonimului său de pictoriță — Lelia — pe linia rotundă a unui curcubeu, pe eşarfa unui înger, pe valurile unei ape paradisiace. Căutarea locului nemerit pentru semnătură dura uneori cîteva zile. în acest timp intervenea gestul Adrianei.)
— De ce tremuri ? întrebă Petru brusc, privindu-şi eleva drept în ochi.
Anişoara tremură' mai tare, gata să izbucnească în lacrimi.
— D-ta nu ştii cît sufăr, şopti ea, nici nu poți bănui cît de mult sufăr în casa asta...

Petru Anicet zîmbi ; „în casa asta", îşi amintea el, era expresia favorită a domnişoarei Adriana. Aşa ţipase şi atunci, în seara de 16 ianuarie, zece minute numai după ce îi fusese prezentat noul profesor de pian. „Am să înnebunesc în casa asta", ţipase ea. Şi apoi, cîteva săptă-mîni în urmă : „Şi d-ta ai să înnebuneşti, repede, repede, dacă ai să vii aici de două ori pe săptămîna !" Rămăsese atunci împietrit ; nu ştia la cine să privească, ce ochi sănătoşi să caute. Apoi s-a obişnuit, şi nici un glas din casa Lecca nu-l mai sperie. Nişte maniaci pitoreşti şi inofensivi, îşi spunea,el prin martie, cînd se topise zăpada îri parc şi începuse să iubească toţi acei arbori crescuţi săl-

batec, cu crengile înlănţuite, ca într-o luptă omenească, în serile de Ianuarie, însă, vila Tycho Brahe îl intimida. Amintirea primei vizite stăruia, şi de cîte ori se apropia ceasul fixat pentru lecţie, Petru se simţea indispus, nervos, aproape febril. Domnul Baly — prietenul tatălui, patronul lui Pavel şi protectorul familiei Anicet după moartea amîndorura — l-a recomandat d-lui Anastase Lecca, prin-tr-o scrisoare călduroasă şi nenumărate convorbiri telefonice. „Este puţin maniac, bătrînul, — îl prevenise d. Baly. Neam de neamul lui au fost boieri şi astronomi, iar Anastase a fost chiar profesor la Politehnică, înainte de .război. Nu e ramolit; aşa arată din tinereţe, aşa cum ai să-l vezi..." Petru găsise anevoie vila Tycho Brahe. Strada era slab luminată, şi în acel colţ uitat al Bucureştilor trecătorii erau rari ; cei pe care îi întîlnise nu-i puteau da nici o lămurire. Dar adevăratele greutăţi le-a întîmpinat după ce a găsit vila. Poarta era larg deschisă şi fixată astfel probabil, pentru toată iarna, căci troienele atingeau vîrfurile de lance ale grilajului. D-l Baly îi spusese să se prezinte la 5, dar rătăcise multă vreme, şi ajunsese aproape de 6. Intunerec deplin ; înainta pe aleea bătătorită, oarecum la întîmplare. Se temea să nu fie înşfăcat, pe la spate, de vreun cîine. Totul îl făcea să creadă să se află într-una din acele case boiereşti, pline de dulăi ciobăneşti. A grăbit pasul cînd.a zărit, printre pomi, o lumină. Nemerise în bucătărie.

— Sînt noul profesor de pian, vorbi Petru. Nu se vede nici o lumină, nicăieri, adaogă el, cu un aer plictisit.

Se aştepta ca jupîneasa să-l conducă prin intrarea principală, dar fata i-a făcut semn să coboare în subsol — de asemenea luminat — şi de aici l-a scos într-o încăpere goală, cu un covor ţărănesc adunat sul într-un colţ şi cu un singur scaun.

— Marchiza e înzăpezită, l-a lămurit jupîneasa. D-stră cu cine vreţi să vorbiţi ? Cu d-l profesor, sau cu coniţa ?...

Petru ar fi avut psftă să-i răspundă obraznic, că nu mai vrea să vorbească cu nimeni şi să plece apoi trîn-tind uşile. Era umilit, furios pe întîmplare şi pe el însuşi.

— Anunţă că a venit noul profesor de pian, răspunse el.

— Lăsaţi-vă aici paltonul, îi spuse arătîndu-i scaunul.

Petru îşi puse paltonul şi pălăria pe scaun, -îşi netezi hainele şi deschise uşa fără să mai bată. în salon nu era nimeni. îl întîmpină un miros muced de încăpere neaerisită, de uleiuri rîncede. Avu timp să observe că salonul era vast, încărcat de tablouri ca o sală de muzeu, aşternut cu covoare româneşti de la un capăt la celălalt.

— Coniţa e dincolo, pictează, îl lămuri jupîneasa. Intraţi d-voastră, i-am spus că aţi venit...

Petru mai deschise o uşă, şi îl întîmpină acelaşi miros închis şi rînced, dar parcă mai puternic. D-na Lecca, în halat aib, cu o vizieră prinsă în jurul capului, picta sub un glob electric. In cameră se aflau cîteva şevalete, un pian şi doi ficuşi enormi, cu vîrfurile îndoite de tavan. Pereţii erau tot atît de încărcaţi cu tablouri ca şi în salon.

— Apropie-te, apropie-te, tinere, îl invită d-na Lecca. Ai întîrziat. De cînd te aşteptăm cu ceaiul... Eşti colegul Adrianei, nu e aşa ?...

Petru roşi, încurcat. Din fericire, d-na Lecca îşi aminti precizarea jupînesei, şi izbucni în rîs.

— Ba nu, d-ta eşti noul profesor de pian al Anişoarei. Oricum, ai să bei ceaiul cu noi. Nu înţeleg de ce-a întîrziat Adriana şi Liza. Le mai aşteptăm, Teddy ?

Petru observă cu o stupidă spaimă că din spatele său se înălţa o doamnă cam de aceeaşi vîrstă cu gazda, care rămăsese pînă atunci înfundată în fotoliul din umbră. Doamna se repezi spre el şi îi strînse viguros mîna. Avea părul scurt, deşi aproape cărunt, o faţă osoasă, luminată numai de nişte ochi mari, copilăreşti, care priveau fix şi tulburător, parcă s-ar fi luminat de orice lucru întîlnit în cale.

Doamna deschise capacul pianului şi făcu gestul acesta cu o inutilă vehemenţă. Petru băgă atunci de

seamă că era încălțată cu ghete. Amănuntul acesta îl tulbură.
— Poți să-mi spui ce-am cîntat acum, d-le profesor de pian ? întrebă aspru doamna.
Fusese o melodie banală, sincretică, fără nici o culoare — care amintea lui Petru atît arii mediocre încît nu-şi putea preciza nici un nume. Ridică din umeri, enervat şi umilit.
— Nici n-ai avea de unde să ştii, îl lămuri doamna ; e o compoziție de-a mea !...'
U
Izbucni apoi într-un hohot de rîs care părea exasperant de fals, dar pe care d-na Lecca îl cunoştea probabil prea bine, pentru că nici nu întoarse capul ; continua să picteze, în fața şevaletului, ca şi cum ar fi fost singură.
— Sînt mai bună compozitoare decît profesoară, adaogă ; eu am învățat-o pe Adriana la pian, dar s-a lăsat după doi ani ; n-avea talent şi nici ureche. Anişoara e cu totul altceva, ai să vezi ; e un mic miracol. Prima muzicantă în familia Lecca...
Petru zîmbea prosteşte, întrebîndu-se unde o fi eleva, întrebîndu-se mai ales cît va dura scena aceasta pe care nu o prevăzuse nici în cele mai pesimiste socoteli ale sale. Nu-şi putea lua ochii de la ghetele d-nei Teddy (o chema Lupescu, a aflat mai tîrziu aceasta). Erau ghete bărbăteşti, negre, cu şireturi ; nici măcar nu avea scuza de a fi bocanci pentru sky. Se vedea că peste ciorapul de damă, erau încălțați alți ciorapi, scurți, de lînă, care atîrnau deasupra ghetelor.
— Copii, să mergem în sufragerie, spuse d-na Lecca scoțîndu-şi halatul. Se răceşte ceaiul.
Apoi, către Petru : « — Vii şi d-ta, ai să-ți cunoşti mai bine eleva.
Sufrageria era alături. Petru se învățase cu mirosul de cameră neaerisită, aşa că îl lovi plăcut aerul curat şi rece din sufragerie. Probabil că ferestrele fuseseră de curînd deschise. (Mai tîrziu află că Anişoara era aceea care deschidea pretutindeni ferestrele, pretutindeni, în afară de cele două trei odăi în care d-na Lecca picta şi îşi primea prietena.) Numai farfuriile şi ceştile de pe masă îl tulburară. Totul părea incert, aproape murdar ; de la fața de masă la feliile de cozonac gata tăiate, la ceainicul acoperit cu un puişor de pernă, ca să nu se răcească, la şervetele făcute sul în brățări de lemn pirogravat. Petru descoperi la capătul mesei, liniştit aşezată, o fetiță bălaie, de vreo 16 ani, care îl privea cu vie curiozitate.
Se făcură prezentările. Fata nu părea intimidată de tinerețea atît de fățişă a noului profesor de pian. îl chemă chiar să se aşeze lîngă ea, ca să-i spună în timpul ceaiului tot ce lucrase cu d-l Matei, celălalt profesor de pian. (După cum a descoperit mult mai tîrziu, predecesorul său fusese

concediat înainte de Crăciun, de Adriana, care îl surprinsese într-o seară, după lecție, în odaia slujnicei.).
Conversația tînjea; d-na Lecca nu vorbea decît cu Teddy, şi Anişoara nu spunea lucruri prea însemnate. Petru hotărî să refuze de-aici înainte orice invitație la ceai în casa noii sale eleve. (Şi totuşi, de cîte ori a trebuit să-şi calce hotărîrea, în cursul iernii ; de cîte ori nu găsea pe Anişoara în fața mesei, aşteptîndu-l, cu acelaşi ceainic acoperit eu puişorul de pernă, amenințîndu-l că nu face lecție dacă nu va bea şi el cel puțin o ceaşcă cu ceai, fără nici o felie de cozonac. Cozonacul nu se sfîrşea niciodată în casa Lecca, şi întotdeauna era adus la masă în felii gata tăiate.)
— Iată şi pe profesor, vorbi pe neaşteptate d-na Lecca, privind către odaia cu ficuşi.
Petru întoarse capul, dar nu zări pe nimeni. în acea " clipă, Teddy Lupescu îl apucă de braț şi-i şopti, atît de aproape de ureche încît Petru simți un gîdilat insuportabil :
.. ' ■
— Tycho Brahe, astronom ilustru, 1546—1601. Are să te întrebe şi pe d-ta şi e bine să ții minte : 1546—1601... îi face plăcere.
(în seara aceea, totuşi, nu l-a întrebat. De abia peste cîteva săptămîni, întîlnindu-l în salonaşul cu candele — unde fusese adus pianul, ca să nu mai deranjeze pe d-na. Lecca — profesorul l-a întrebat de Tycho Brahe. Fireşte, uitase data naşterii şi a morții ; i-a amintit-o d-l Anas-tase Lecca, explicîndu-i de asemenea de ce a fost astfel botezată vila.
— Eu nu sînt astronom ; bunicul şi tatăl meu au fost buni astronomi. Specialitatea mea este mecanica supe-■ doară. Care va să zică, mecanica .superioară ; nu orice fel de mecanică. în ultimul timp, însă, fac cercetări asupra Cavalerilor Teutoni. Numai cercetări, deocamdată...

Vila a clădit-o părintele meu, Eustațiu Lecca, şi i-a pus numele lui Tycho Brahe, aşa ca un omagiu. Deci, să ne înțelegem, Tycho Brahe (1546—1601).
Petru a privit de mai multe ori uşa odăii cu ficuşi, dar nu apărea nimeni. în cele din urmă, se ivi un omuleț slab, în redingotă, cu părul alb, foarte corect îmbră-■16
cat, care se scuză că nu va lua ceai. Avea picioare subțiri şi țepene, se observau prin pantaloni cînd umbla. Ocoli încet masa şi în dreptul lui Petru îşi puse ochelarii cu ramă de aur.
— N-am avut onoarea, spuse el politicos, îl prezentă Teddy Lupescu, precizînd :
■— Un camarad al Adrianei, de la Universitate, şi profesorul Anişoarei.
Petru se ridică de pe scaun şi se surprinse cu părere de rău că se trudeşte — prin gesturile lui sobre şi corecte — să facă o bună impresie asupra bătrînului.
—■ Mi se pare că de d-stră mi-a vorbit d-l Baly ? spuse Anastase Lecca, pronunțînd limpede şi rar. Dacă veți fi într-adevăr foarte înzestrat după cîte îmi scrie d-l Baly, veți ajunge foarte departe. Mă bucur, domnul meu. Țara are nevoie de oameni excepțional înzestrați...
— După ceai am să-ți arăt tablourile mele, întrerupse d-na Lecca. Am să ți le explic eii.'Te pricepi cumva în pictură ?
D-l Anastase Lecca îşi lăsă soția să vorbească. Văzînd că Petru nu răspunde decît printr-un zîmbet mode'-;t, tuşi puțin şi începu el.
— Constat, domnul meu, că formăm o societate întru totul armonioasă : muzica, filosofia, pictura şi ştiința. Fiți binevenit în mijlocul nostru...
Privi în jurul mesei, parcă ar fi căutat ceva. • —■ Dar unde e Adriana ? întrebă.
— A plecat de la trei la patinaj, cu Liza, şi nu s-a întors nici pînă acum, lămuri Teddy.
—• Domnişoara Adriana este singura noastră excepție ; nici Artele, nici Numerele. Adriana cultivă filosofia ; ca şi Hypathia. Să ne înțelegem, Hypathia era filosoafă şi totdeodată geometră. Adriana cultivă numai filosofia...
Petru asculta oarecum aiurit lămuririle acestea care îl priveau atît de puțin. D-na Lecca îl invită să se aşeze pe scaun şi să-şi bea ceaiul. Ceaşca era într-adevăr aproape rece. D-l Anastase Lecca îşi termină plimbarea în jurul mesei şi se retrase apoi liniştit, fără să mai scoată un cuvînt.
Aproape de 7, cînd Petru se întreba ce formulă va trebui să inventeze ca să se poată retrage corect — aflînd
17
în acelaşi timp zilele fixate pentru lecție şi, dacă s-ar putea, şi onorariul — uşa din salon se deschise brusc şi năvăliră gălăgios cele două fete, Adriana şi Liza. Petru o ghici lesne pe cea dintîi ; avea fruntea ovală şi nasul drept, formînd între sprîncene unghiul specific „Lecca". Era mult mai înaltă decît Anişoara, era brună şi din părul negru, bogat, picurau stropi de apă. Probabil că-şi scuturase în cap un pom întreg, bine nins ; bascul îi era acoperit de zăpadă, gulerul de blană şi umerii de asemenea. Cealaltă, Liza, avea o figură puțin obişnuită ; izbitor de blondă, cu părul lipit de tîmple, cu o față prelungă, scandinavă. Avea privirile moi, deşi desenul ochilor era dur. D-na Teddy Lupescu făcu repede prezentările, căci d-na Lecca părea profund cufundată în gîndurile sale... Liza tresări cînd auzi numele lui Anicet. Se îndreptă către Petru şi îi strînse călduros mîna.
— De cînd voiam să te cunosc, vorbi Liza, să te cunosc măcar pe d-ta. Fratele meu, Dav, era cel mai bun prieten al fratelui d-tale, Pavel...
Apoi adaogă, întorcîndu-se către Adriana.
— Ştii, e fratele lui Pavel Anicet, prietenul lui Dav, pe care l-a cunoscut şi Felicia...
Ezită să precizeze mai mult. Dar Petru ghici ceea ce privirile Lizei încercau să ascundă ; „Ştii, acel Pavel Anicet care s-a sinucis acum doi ani, băiatul acela înalt şi mîndru, pe care îl plăcea şi Felicia, despre care s-a vorbit atîta"... O clipă, lui Petru îi fu teamă că se actualiza din nou — pentru a cîta oară ? — atmosfera aceea de compătimire şi curiozitate imperfect voalată, pe care o crea întotdeauna amintirea lui Pavel. Suferea de cîte ori trebuia să dea lămuriri, să

mintă, inventînd fel de fel de cauze prin care să-i explice sinuciderea. Şi suferea mai cumplit atunci cînd ceilalți evitau fățiş să-l întrebe asupra morții, dar îl compătimeau, îi făgăduiau orice fel de ajutor... Mult timp, Petru a fost „fratele sinucigaşului", fratele „cazului Anicet" (despre care au vorbit şi gazetele literare, deşi Pavel nu publicase nimic, iar acele cîteva inedite editate de David Dragu nu fuseseră remarcate aproape de nimeni). De aceea Petru evita să se întîlneas-că cu prietenii fratelui său ; ca să nu mai audă acelaşi stupid refren : „Dar de ce, domnule, de ce ? !"...

18

De data aceasta, lucrurile au fost mult mai simple. Nimeni din jurul mesei, nici măcar Adriana, nu se arăta emoționat de descoperirea Lizei. Petru auzise foarte vag de această soră a lui David Dragu. N-o văzuse niciodată, şi David, în rarele şi recile lor întîlniri, nu-i vorbise niciodată de ea.'

— Să bem ceaiul mai bine, reteză Adriana efuziunile Lizei. Ia te uită ce ceai ne-a rămas...

Îşi turnă o ceaşcă şi privi cu scîrbă conținutul.

— Şi d-ta ai băut din ceaiul ăsta ? întrebă ea pe Petru. Fii mai prudent altădată...

Teddy Lupescu şi d-na Lecca izbucniră în hohote.

— Draga de ea, spuse d-na Lecca.

Adriana le aruncă nişte priviri rele, oțelite. Liza îşi alese o felie de cozonac ; era calmă, părea obişnuită cu asemenea scene. Petru socoti că e momentul potrivit să se retragă. Prezența Lizei îl înviorase, îi dăduse curaj ; în orice caz destul curaj ca să poată privi aproape amuzat în ochii Adrianei. Ce greu ar fi fost dacă ar fi întîlnit-o singură, fără Liza.

— Cum ați petrecut la patinaj, fetelor ? întrebă Teddy. (Abia acum constată Petru că d-na Lupescu fusese aproape singura cu care vorbise — care vorbise în orice caz cu rost — în această seară. îi fu recunoscător. Se obişnuise cu ochii ei prea mari, cu rîsul ei fals, teatral.)

Fetele nu răspunseră. D-na Lupescu privi cu înțeles către gazdă ; d-na Lecca zîmbi, clătinînd capul.

— Draga de ea ! exclamă d-na Lecca.

Liza continuă să mănînce în linişte, privind atentă chipul lui Petru. îşi amintea o sumă de lucruri, o sumă de nimicuri triste şi vesele în acelaşi timp : Petru era sigur de asta. Prezența Lizei era din ce în ce mai reconfortantă. Petru începu să vorbească tare cu Anişoara despre programul lecțiilor de iarnă, ca să-şi pregătească retragerea. Poate cu acest prilej se va isca vorba şi despre onorariu. Poate chiar Liza îl va ajuta în această privință. Baly nu-i spusese nimic precis ; doar că dl. Lecca este bogat, şi-şi creşte fetele foarte larg. Deodată, Adriana i se adresă, cu un glas care nu trăda nici o urmă de umor :

— D-ta ştii cine e duşmanul meu de moarte ?

Nu-i lăsă timp să răspundă.

— Iată ! O ai aici, în fața d-tale, şi arătă su mîna întinsă spre d-na Lecca.

Petru nu îndrăzni să-şi ridice privirile. Avu din nou senzația că e înconjurat de maniaci. Uită chiar şi prezența calmă a Lizei. Se aştepta ca, din clipă în clipă, să izbucnească scandalul. Spre mirarea lui, d-na Lecca se mulțumi să rîdă, privind semnificativ către Teddy Lupescu. Numai Liza interveni.

— Adriana, fii fată cuminte. Sperii oamenii !...

O clipă, Adriana păru că înțelege şi se controlează. Dar pauza nu dură decît foarte puțin, Adriana se ridică brusc de la masă.

— Asta-i ceai ? asta-i primire ?... Doamne, cît sufăr în casa asta, cît sufăr ! Am să înnebunesc şi eu...

Vru să se trîntească pe canapeaua de lîngă bufet, dar Liza şi Teddy alergară lîngă ea şi o prinseră în brațe, încercau s-o scoată cu bKndețe din cameră. Adriana se şgâțase de Liza, gata să plîngă. D-na Lupescu voi s-o dezlipească, şi pentru că Adriana se strîngea mai puternic, o lovi peste braț, cu ură.

— Asta nu, Teddy, asta nu ! țipă Liza. Adriana plîngea de-a binelea. Liza a deschis uşa şi a purtat-o spre camera ei, urmată de d-na Lupescu. Se distingea bine pasul ei pe scară ; parcă ar fi călcat un bărbat, în tot timpul scenei, Anişoara rămase mută, cu ochii în farfurioara pe care se fărîmase cojile de cozonac. D-na v Lecca încercă să liniştească pe Petru.

— Nu e nimic grav. Aşa e obiceiul ei. I-a intrat în . cap că sînt nebună...
Spuse ultimele cuvinte cu un zîmbet de imperceptibilă ironie, privind plin de înțeles pe Petru.
— In orice caz, astăzi nu mai e timp de lecție, nu e aşa, copii ? adăugă ea.
Petru înțelese, cu bucurie că e invitat să plece...
Aşeză cele patru sferturi ale tabloului unul lîngă altul, şi se îndreptă către pianul deschis, hotărît să evite orice nouă confesiune.
— D-ta nu ştii cît sufăr, repetă fata, urmărindu-l şi încercînd să-i apuce mîna.
20 -
— Domnişoara Anişoara, să ne facem lecția, şi apoi vom sta de vorbă, răspunse Petru sec.
— Aş vrea să am un prieten, un suflet care să mă înțeleagă, mărturisi Anişoara, stăpînindu-şi anevoie emoția. D-ta eşti atît de orgolios ; te crezi un geniu.
Petru zîmbi silindu-se să pară cît mai puțin ironic. Izbucnirile acestea ale Anişoarei îl exasperau prin concluziile lor. Eu care mă cred un- geniu şi refuz să fiu „prietenul" care s-o înțeleagă, s-o consoleze... Ideea era cu desăvîrşire absurdă. Prostiile astea cu geniu şi celelalte nu-l interesează niciodată ; avea însă certitudinea absolută că de tot ce compune el se va ține odată seama în istoria muzicii româneşti. Ştia că e un gînditor, un compozitor care nu e nici inspirat, nici laborios — ca • aproape majoritatea compozitorilor. El gîndea, experimen-. ta mai mult mental — decît propriu-zis muzical. Se va ține seama de compozițiile lui pentru că sînt experimente neîncercate de nimeni altul. Poate că muzica nici nu va profita după urma acestor experiențe ; gîndirea, în orice caz, va profita... Şi domnişoara Anişoara care stă aici gata să plîngă, şi îmi explică severitatea mea profesională prin orgoliul meu... Avea poftă s-o certe.
—■ Spune drept, de ce mi-ai arătat tabloul ? o întrebă el, simțind o ascunsă voluptate chinuind-o.
Nu-i răspunse nimic. Privi multă vreme în jos, cu pumnii strînşi, apoi se aşeză repede la pian şi începu lecția. Era şi timpul. In cîteva minute se termina ora, şi putea intra oricînd d-na Lecca, sau altcineva al casei. Cu o săptămînă mai înainte intrase ca o furtună Adriana. Se aşezase într-un colț al salonului, pe un taburet, şi ascultase tot timpul cu bărbia rezemată în palmă. Anişoara ajunsese nervoasă, greşea clapele, se răsucea pe scaun. Scena aceasta îi aminti lui Petru timpurile cînd Pavel se strecura pe nesimțite în odaia lor, cînd era încă mic, şi-l asculta exersînd la pian, improvizînd sau cîntînd cu glas timid.
— Curaj, te înțeleg foarte bine, şoptise el atunci, zîm-bind, Anişoarei.
Adriana părea că nu aude nimic. Asculta, cu ochii pierduți. Anişoara, dimpotrivă, a fost fericită întreaga săp-
21
tămînă pentru aceste cuvinte „te înțeleg !" I se părea că se apropie acum timpul de mult aşteptat, cînd Petru îi va deveni prieten. A fost fericită şi pentru alt motiv : că lui Petru nu-i plăcea Adriana, pe care ea o ura, cîteoda-tă, fără să înțeleagă bine de ce ; o ura poate pentru că o trata întotdeauna ca pe o fetiță, o neştiutoare, şi nu-i vorbea niciodată serios, o numea „păpuşa mea dulce" şi-i făcea cadouri ridicole, bune pentru copii. Lui Petru nu-i plăcea Adriana, şi asta îi era de ajuns...
Petru o asculta cu ochii îndreptați spre fereastră. Deşi părea concentrată în descifrarea sonatei (căci Petru obişnuia să-şi pună elevii să descifreze bucăți de mare finețe chiar sub ochii lui, ca să poată înțelege ce era nativ şi ce era contrafăcut în talentul lor muzical). Anişoara îl observă şi se întrerupse brusc.
— E ceva dificil în pasajul ăsta ? o întrebă Anicet. Anişoara nu-i răspunse. Privea încăpățînată clapele, cu
mîinile pe genunchi.
— De ce nu te oboseşti măcar să-mi răspunzi? o întrebă el, aspru.
,— D-ta de ce priveşti pe fereastră ? Ştii foarte bine că nu e nimeni acolo...
Petru nu-i răspunse. Era obişnuit cu panica şi brus-chețele elevei sale. Şi cînd nu era într-adevăr preocupat de o melodie, şi nu era prea plictisit — gesturile acestea îl amuzau. Luă creionul şi-i indică pasajul care trebuia repetat. Anişoara începu, fără să spună nimic.
— Fa diez ! fa diez ! urlă el disperat, căci greşeala era atît de stridentă încît numai o mînă încăpățînată, care voia să-l exaspereze, ar fi fost în stare s-o facă.

Anişoara o luă de la capăt, tăcută, cu ochii strînşi.
Aceeaşi greşeală. Repeta măsura ; parcă degetele s-ar fi poticnit într-adins, atît de violent sunau notele false. Petru se stăpîni.
— Destul pentru astăzi ! spuse el," închizînd caietul. Să vedem teoria.
Sfertul de ceas de „teorie "era cel mai agreabil pentru Anişoara. Putea atunci privi chiar în ochii lui Anicet, fără teamă, fără grabă. Era un fel de a sta de vorbă ; şi sub explicațiile pedagogice, ea ghicea subînțelesuri care
22
o făceau fericită. Multă vreme, în aceste sferturi de ceas, cînd Anicet îi vorbea cu căldură, o privea adînc, o bătea pe umăr, îşi spunea : „Este timid şi el, tot atît de timid ca şi mine"... A înțeles mai tîrziu că se înşelase ; a început să creadă atunci că sufletul lui era înghețat.
Astăzi, însă, sfertul acesta de ceas nu-i aducea nici o bucurie. Se ridică de la pian cu fața neclintită, cu ochii în jos, şi se aşeză cuminte pe scăunaş, lîngă Petru. Asculta continuarea la teoria Sonatei. Ce delicii »-ar fi dăruit altădată, frazele robuste ale lui Petru, cu atîtea cuvinte pe care nu le înțelegea şi care i se păreau cu atît mai impresionante şi mai plăcute. Anişoara credea că înapoia acestor silabe necunoscute se ascund libertăți noi, libertățile unei vîrste în care va pătrunde şi ea odată — şi asculta cuvintele tehnice, neînțelese, cu un respect amestecat cu voluptate.
Din întîmplare, d-na Lecca pătrunse în salon tocmai cînd lecția i se părea mai insuportabilă.
—■ Inchipuiți-vă că Adriana refuză să-şi dea examenele, izbucni ea înainte ca Petru să aibă timp s-o salute. Copilul ăsta este nesuferit.
Se aşeză pe canapea, dînd semne de neobişnuită agitație. Anicet cunoştea destul de bine nervozitățile şi crizele întregii familii ; i se păru, totuşi, că niciodată d-na Lecca nu i se înfățişase atît de agitată. Se simți destul de încurcat ; ce Dumnezeu să-i mai spun şi femeii ăşteia ? — Adriana are s-o termine rău de tot cu Liza, adaogă d-na Lecca, mai încet, ca şi cum şi-ar fi vorbit sieşi.
începu să povestească, pripit, fracturînd frazele, fără să privească direct nici pe Petru, nici pe Anişoara. S-a convins, acum, că Adriana nu vrea să-şi dea examenele din cauza Lizei; fata asta i-a băgat în cap că frumusețea studenției e să studiezi întruna, fără să te grăbeşti să ajungi undeva. (Are dreptate, reflectă Petru. în fond, de ce i-ar trebui ei o licență de filosofie, de care nu se va folosi niciodată ?...) Liza este o egoistă, continuă d-na Lecca; se gîndeşte că, după licență, Adriana ar putea pleca în străinătate şi ar rămîne atunci singură ; sau s-ar putea mărita...
23
—- Dar tu de ce asculți ? o întrebă brusc pe Anişoara, parcă şi-ar fi dat de abia atunci seama de prezența ei în salon.
— Eram aici, îmi făceam lecția, se scuză ea.
D-na Lecca privi în jurul ei puțin uimită. într-adevăr, Anişoara nu era de vină ; fata îşi făcea lecția. Iată şi pia-2iul, iată şi pe d. Anicet.
— Ştii, că Adriana ți-a rupt încă un tablou ? o întrebă Anişoara observîndu-i încurcătura.
Se ridică de pe scaun şi alergă în colț, în fața mesei. . Figura d-nei Lecca se posomori, dar numai pentru cîteva clipe. Cercetă cu atenție şi mare blîndețe cele.patru frîn-turi.
—• Se poate repara, vorbi ea adresîndu-se lui Petru. N-o să poată fi pus în ramă, fireşte, dar poate sta foarte " bine pe o masă... Anişoara, să nu te atingi de el că-i poți strica marginile... Țin foarte mult l,a margini, adaogă privind spre Petru.
Lecția se sfîrşi aci. D-na Lecca nu mai pomeni nimic de Adriana, de hotărîrile ei ultime care lui Anicet i se păreau mult mai puțin' fantastice decît atîtea alte gesturi şi episoade care n-o uimiseră pe d-na Lecca). Se retrase tot atît de neaşteptat cum intrase, fără să spună nimic. Era obiceiul ei cunoscut şi tolerat de toți ai casei.
Petru se pregătea să plece. Simți însă o tulburare ciudată, enervantă ; parcă aştepta să se întîmple ceva, să afle ceva, o durere, o bucurie nouă. Anişoara îl privea în ochi, si de data aceasta înțelegea tot

ce-i spun privirile ei arzătoare, sincere, directe. Poruncile acelea obscure şi multiple nu i se mai păreau simple necuviințe de adolescentă sentimentală. Aveau o tărie necunoscută. Petru fu nevoit să plece ochii, să inventeze un gest de care nu avea nevoie, ca să se poată retrage decent. Dar Anişoara se. apropie mai mult de el, aşteptînd parcă un ■ răspuns precis.
— Nu acum, murmură Anicet cît putu mai încet. Altădată...

II
—. N-ai avut nici o părere de rău, spune drept, nici una ? îl întrebă Irina.
Alexandru o privi în ochi, mirat, cîteva clipe, apoi îşi pironi privirile în nisip. Un nisip murdar, amestecat cu praf, nelalocul lui în această grădină simplă şi îngustă.
— Spune-mi, te rog tot ce-ai simțit, adaogă Irina fără să-i dea timp să răspundă.
O fată, un amor nenorocit, o sinucidere ! Şi eroul dramei era chiar vărul ei, Alexandru Piesa. Irina îl adusese aici pretextînd că e un loc minunat să-şi[1-] bea cafeaua ; de fapt, ca să-l poată descoase în voie, numai ea singură. Dincolo, în casă, familia toată îl privea cu teroare. De azi dimineață, de cînd venise din provincie, nu-i vorbise aproape nimeni. Zvonul sinuciderii d-rei Viorica Panaitescu îl precedase. Mîine vor scrie poate şi ziarele din Capitală, după cum au scris cele locale. Iarăşi scandal, iarăşi numele Pleşenilor devenit notoriu.
— Desigur, îmi pare rău , vorbi Alexandru, îmi pare mai ales rău de părinții ei, de băiețaşul ăla care îmi spunea „Nene"... Era o familie atît de cumsecade...
Ar fi. voit să adaoge : „Cine ar fi crezut ?", dar îşi dete seama cît de vulgară este toată conversația aceasta, ce neverosimil cancan, la trei zile numai după moartea Viorichii. Să fii nevoit, acum, să. explici unei verişoare curioase, să faci psihologie...
— Dar tu n-ai bănuit nimic? Cum, aşa deodată? !... Alexandru o privi din nou. Ce prostii întreabă fata
aceasta, gîndi el, puțin mîniat. Şi totuşi, ar fi trebuit să bănuiască... „Am să mă omor, Sandule ! Am să mă omor dacă pleci fără mine !", aşa i-a spus. Dar nu s-a emoționat ; nu auzea pentru întîia oară asemenea amenințări.
— Nimic ! Părea o fată foarte liniştită...
îşi aminteşte foarte precis scena ; venise, ca de obicei, după ora 6, îmbrăcat în hainele de flanelă gris, care îi flatează umerii şi mijlocul. Ea îl prinse cu aceeaşi bine ştiută îmbrățişare. Totoul se întîmplă ca de obicei ; ca într-una din nenumăratele lor seri de dragoste. (Singurele lui ceasuri libere, căci la Regiment scăpa abia la patru, şi avea drum lung de la gazdă pînă la casă Pa-

naiteştilor). Poate doar soarele bătuse cu mai multă tărie, în acea zi. Sfîrşitul după-amiezii de vară stăruia încă în* grădina umbrită şi bine adăpostită de ziduri.
— Dar atunci i-ai spus tu ceva, reluă Irina, probabil că ai jignit-o într-un fel sau altul...
Proştii ăştia tineri şi îngîmfați nici nu ştiu cum să se poarte cu o femeie, după ce-au avut-o, îşi aminti Irina. Atîtea amintiri, atîtea jigniri... Irina • le curmă brusc. Repetă fraza, mai aspru :
— ...Probabil că ai jignit-o...
Probabil... Nici nu se lungise bine pe divan, în odaia ei, şi îi spusese, cu cel mai firesc ton, că pleacă peste cîteva zile. Avea concediu de la Regiment ; şi-apoi, ultimele luni de armată le va sfîrşi la Bucureşti. I-a aranjat asta un prieten...
— Nu cred. I-am spus că yin la Bucureşti pentru vacanță...
„Am să mă omor, dacă pleci fără mine !" Aşa spun. toate femeile... Îşi aminti de reflecția asta idioată şi confortabilă, pe care o făcuse de mai multe ori în seara aceea. Ce ghinion să nu fie nimeni acasă, îşi spusese atunci, nici măcar puştiul. într-adevăr, nu era nimeni acasă ; era Joi, ziua bine ştiută pentru scăldat şi masă pe iarbă verde la malul gîrlei... Viorica se scuzase, ca de obicei. Altădată, cu ce sete aşteptau amîndoi frînturile acestea de libertate deplină, cînd aveau chiar odaia Vio-richii pentru dragoste...
— Şi nu i-ai spus nimic altceva ?... Dacă ar fi bănuit că e capabilă de o asemenea faptă, ar fi procedat poate altfel. Ar fi plecat fără s-o vadă sau i-ar fi scris că e chemat telegrafic la Bucureşti, că se *va* întoarce după o săptămînă, două, trei... Şi-apoi ea l-ar fi uitat, aşa cum o va uita el pe ea. Poate că ar fi fost mai bine... Dar pe Alexandru gîndul acesta îl irita ; nu-i

plăcea să se gîndeas.că la eventualități (ce-ar fi fost dacă m-aş fi născut miliardar, sau la Barcelona, sau dacă mi-aş fi rupt un picior la ski). Răspunse aspru, plictisit : — Ce era să-i spun ? Că plec la Bucureşti, şi gata... Trebuia să spun asta în versuri ?...
Irina îl privi cu dezgust, ca pe o slugă obraznică. Ar fi avut atîtea de adăugat, atîtea de comentat. Dar îşi

înfrînă toate dorințele acestea. Era mult mai interesant să-l asculte pe Alexandru. Oricum, s-a întîmplat un lucru extraordinar cu el. O sinucidere din dragoste...
— Bine, dar tu nu ştiai ce fată este, ce fel de suflet -are? ' ■
— Era o fată ca toate fetele de 19 ani, răspunse Alexandru sec şi cu o exagerată vulgaritate. în plus, era fecioară şi la urmă de tot am descoperit că era şi foarte sentimentală...
Trebuia să răspundă astfel. Irina asta, care aşteaptă de la el confidențe amoroase, care, poate, e gata să-l mîngîie şi să plîngă împreună cu el, la cel dintîi semn...
"" —■ N-ai iubit-o de loc, atunci ? întrebă Irina fără să-i pese de răspunsurile lui stupid ironice.
Nu, în asta n-a crezut niciodată. N-a iubit deloc pînă acum, n-a iubit ca ceilalți tineri, în nici un caz nu aşa cum a fost iubit de Viorica. S-a întrebat de multe ori dacă aşteptările sale de astă iarnă, erau străbătute de altceva decît de ' voluptate. Răspundea singur : numai voluptate, numai dragoste blîndă, directă, necomplicată.
— îmi plăcea, îmi plăcea foarte mult... I-am spus-o şi ei. De altfel, chiar ea...
Desigur, ea a fost aceea care l-a vrut întîi. Viorica a ales doar ziua, ceasul, locul. Şi el care credea că va fi o simplă întîlnire şi s-a dus cu albituri de trei zile, cu o sută de lei în buzunar... (Era îmbrăcat în costumul gris-fer, care îi plăcea atîta de mult Viorichii. Părea un bărbat în ele ; îi ascundea linia prea fină a gîtului, îi scotea în evidență umerii). Dar Viorica i-a spus : „M-am dat unui bărbat care a fost mai tare ca mine !" Probabil că orice femeie crede că s-a dat unui bărbat mai tare, care a luat-o, a stăpînit-o, se gîndise atunci Alexandru, în fond, lucrurile acestea n-au nici o importanță ; să afli -dacă femeia vrea, sau dacă a fost silită să vrea, dacă a fost subjugată. Ce interes pot avea acestea ?...
— Un simplu flirt, atunci ? întrebă Irina, fără să înțeleagă.
— Aşa credeam şi eu, la început... Apoi, cum să-ți spun ? a început să mă iubească sufocant, apăsător, să mă iubească pasional, cum spuneți voi, femeile...

Alexandru recursese şi acum la o stupiditate, ea să evite tonul prea confidențial. Toate acele accese de pasiune gravă, supremă, exasperată... Nu le-ar fi bănuit niciodată. Lucrurile începuseră normal, ca un flirt repede transformat în luptă senzuală. „Ai fost mai tare ca mine ! *in* fond, chiar mărturisirea aceasta era destul de clară, destul de sănătoasă. Pentru el, întîlnirea aceasta cu Viorica Panaitescu nu s-a deosebit prea mult de celelalte numeroase şi pitoreşti întîlniri cu fete, la Bruxelles, la Paris,. la Londra. A plăcut-o de la început pentru că era tînăr si ea era frumoasă, . abia ieşită din adolescență. De la început s-a stabilit între ei conştiința jocului şi a cărnei. Viorica a descoperit că e băiat inteligent, după ce i s-a dat. Conversațiile lor au fost foarte puțin serioase. N-au vorbit despre oraşe şi cărți (şi atunci, cu eîte ezitări din partea lui Alexandru) decît după ce intraseră în faza victorioasă de amanți bine ştiuți unul altuia. Alexandru bănuia de la început că Viorica nu se asemănă Întocmai cu Renee Bouihlet, fata care nu pretinsese . vreodată că i-a rămas ceva dator, nici cu Glady Smith, care ,,nu mai fusese de mult fecioară", cum i-a mărturisit cu- umor după prima lor noapte de dragoste. Ezitase chiar cîteva zile, pînă ce Viorica i s-a dat pe neaşteptate. După acest gest, credea că totul s-a limpezit în raporturile lor. Nici virginitatea, nici amorul nu mai puteau fi implicate cu eventuale obligații morale. Niciodată nu-şi făgăduiseră iubire eternă.
— Dar bine, vorbi Irina puțin nervoasă, de ce-ai lăsat să crească o pasiune atît de mare ? Dintr-un simplu flirt nu se ajunge atît de repede la sinucidere. Tu n-ai făcut nimic să împiedici pasiunea asta care te amenință !... Oh ! dacă ar trebui să-i spun toate !... Alexandru îşi aminti cît. de sincer luptase ca să păstreze „atmosfera calmă" a celor dintîi întîlniri. El, căruia îi plăcea să vorbească

mult şi nepretenţios în asemenea împrejurări agreabile, nu i-a ascuns nici una din legăturile tinereţii lui. Făcea chiar anumite comparaţii, flatînd-o, fireşte, căci cunoştea regulile jocului. O necăjea, prevestindu-i prieteni viitori din elitele oraşului ; tînărul judecător Miciora, băiatul prefectului, care are costum de călărie,

irezistibilul său comandant de companie, căpitanul Iso-pescu...

. — Nu i-am spus niciodată că fără ea aş muri, răspunse Alexandru sec. Nu i-am încurajat nici un gest absolut, nici o fervoare. Dimpotrivă, eram cîteodată vulgar cu ea, vulgar şi prost, ca să se dezguste, să mă poată uita după despărţire...

Observase că glumele lui cu pretendenţii irezistibili o fac să sufe.re. A crezut atunci că Viorica suferă din cauza lipsei sale de gust, de indecenţa lui-; şi asta l-a bucurat. A sili pe o femeie tînără să te creadă mai vulgar decît eşti, îşi spunea, este o faptă bună ; o ajuţi să se depărteze de tine, o inviţi să te dispreţuiască şi despărţirea definitivă va fi mai uşoară pentru ea...

— Este un lucru imoral, "continuă Alexandru, să-ţi păstrezi o imagine perfectă în memoria unei femei. O izolezi, prin asta, o rupi de viaţă ; atîţia bărbaţi de care s-ar fi apropiat liberă, poate fericită, dacă ai fi avut grijă să faci ordine în memoria ei, să te prezinţi amintirii destul de mediocru şi de vulgar, ca ea să nu fie nevoită să te regrete...

Convins . că face o faptă bună, Alexandru revenea mereu asupra eventualelor aventuri ale Vioriehii, după plecarea lui. Nu bănuia deloc, că, în ochii ei, glumele acestea nu sînt vulgare, ci monstruoase ; că, departe de a-i ofili imaginea în memoria ei, i-o fac să crească odios, ca o teroare. Alexandru nu ştia că pasiunea gravă şi supremă a Viorichii face să nu mai doarmă, să nu mai vorbească cu nimeni, să nu mai poată vorbi cu nimeni. Nopţile ardea lampa în odaia ei pînă tîrziu. Şi se auzeau paşi, cărţi trîntite cu furie, se auzeau mai ales paşii ei de somnambulă, aşternuţi cu grijă pe covor, ca nu cumva să-şi deştepte părinţii...

— ...Credeam că are să înţeleagă, aşa cum înţelege orice fată inteligentă, şi are să se resemneze...

Viorica începuse într-adevăr să se resemneze ; nu să-l piardă —■ căci lucrul acesta nu şi-l putea imagina — ci să sufere. Ea socotea dragostea, după cele dintîi valuri de voluptate, ca un destin pe care trebuie să-l primească. Se simţea fericită iubind şi fiind iubită de Alexandru, dar şi foarte nenorocită. Obiceiul lui sălbatec de a vorbi

mereu despre femeile pe care le cunoscuse (Viorica nu-şi putea închipui că Alexandru o aşează în acelaşi rînd cu ele, că nu e decît o verigă la un lanţ de-abia început) ; cinismul lui faţă de propriile sale sentimente (Viorica credea că Alexandru o iubeşte profund, dar că-şi bate joc de această pasiune dintr-un stupid orgoliu bărbătesc) —• toate acestea o făceau să sufere. Se resemnase totuşi să-l iubească pe Alexandru aşa cum era. De altfel, nu era ipocrită, şi recunoştea că, alături de aceste suferinţe morale, iubirea lui îi aducea şi nesfîrşite bucurii, pe care nu le-ar fi aflat cu nici unul din tinerii oraşului.

— Bine, dar ce fel de om eşti tu, îl întrerupse Irina, să nu înţelegi că nenorocita aia te iubea nebuneşte, că poate aştepta să vă logodiţi ?...

— Nu i-am făgăduit niciodată nimic, răspunse Alexandru. Şi asta nu din laşitate, ci pur şi simplu pen-, tru că nu înţeleg cum s-ar putea făgădui ceva. Trebuie să existe între oamenii inteligenţi un minim de bună-cre-dinţă. Dacă aş fi bănuit că se poate ajunge atît de departe, natural, aş fi fost mai prudent. Dar aşa, nu vezi şi tu, de unde să-mi închipui ?...

— Dar dacă ţi-ar fi spus că se sinucide, acolo, în faţa ta ? îl întrebă brusc Irina, amintindu-şi una din scenele ultime ale dragostei sale-cu Dinu.

— Aş fi trîntit uşile, fireşte, răspunse Alexandru, ridicînd ochii din nisip. Asemenea şantaje sînt groaznice, nu crezi şi tu ?

Irina se roşi. Adaogă repede.

— Cînd ai plecat, n-ai bănuit nimic ?

— în nici un caz un asemenea gest. îmi închipuiam că va suferi, fireşte, că va plînge...

Şi cît a plîns, acolo în odaia lor, şi apoi la poartă, cu toată groaza ei de a fi zărită de slugi...

Cînd Alexandru i-a anunţat plecarea, şi a fost limpede (Viorica era sigură că niciodată nu

fusese limpede pînă atunci, că dacă nu vorbea de căsătorie şi de dragoste eternă, o făcea din cinism sau din orgoliu) — a fost incapabilă să-şi înţeleagă nenorocirea pînă în adevăratele ei graniţe. Alexandru, cu toate că o văzuse plîngînd şi zbătîndu-se, nu asistase decît la cele mai superficiale emoţii. Viorica a început a înţelege de-abia după plecarea lui. îşi dădu

30

seama că este singură, că a rămas singură, că orice s-ar întîmpla nu se va mai întîlni cu Alexandru — şi senti-rpentul acesta de ruptură definitivă, de moarte, o făcu să plutească repede spre o nouă conştiinţă : de totală zădărnicie a tuturor lucrurilor, de cumplită oboseală a cărnii şi a sufletului. Hotărîrea pe care a luat-o n-a fost hotărîre : ci a primit primul gînd de salvare care i-a trecut prin cap, prima licărire de speranţă. Să mă pot odihni, să pot uita, să nu mai ştiu de nimic...

Cînd a aflat, Alexandru se gîndi întîi la el, la consecinţe, îi fu teamă de familia Viorichii, de comandanţii Regimentului. (Cîţiva dintre camarazi ştiau de legătura lor ; îl felicitaseră chiar de mai multe ori ; era cea mai frumoasă fată a oraşului, şi tată-său avea moşii întinse). A trebuit să facă repetate eforturi ca să se poată controla, îl înspăimînta numai un singur lucru : scandalul, discuţia publică în jurul numelui său. Izbuti totuşi să apară grav şi cumpănit în faţa colonelului, ca să se prezinte înainte de plecare şi să-şi ia foaia de drum. Grav şi cumpănit, ca cineva care e mişcat de moartea unei prietene, nu prea intime ; ca cineva care trebuie să exprime simplu sentimentul : „Sînt foarte mîhnit de moartea scumpei noastre prietene, dar trebuie să fim mai tari şi discreţi". Alexandru nu trecea exact prin asemenea stări sufleteşti. Era încă prea confuz şi prea puţin informat asupra nenorocirii ce-»l lovise (mai precis, a unui fapt care se putea transforma în cîteva ceasuri într-o adevărată nenorocire). Din fericire, aproape nimeni nu ghici cauzele sinuciderii Viorichii. Versiunea familiei, că fata şi-a pus capăt zilelor într-o criză de nervi, fusese acceptată. Ce discreţie, gîn-dise Alexandru, ce uluitoare decenţă pentru o fată ca ea, cu pasiunea exasperată ca o adolescentă ! Nici o scrisoare, nici un rînd, nimănui. Doar o carte, un roman obscur, pe coperta căruia scrisese în fugă : „Nu vreau să înnebunesc. Iertaţi-mă !" Ar fi trebuit să mă interesez, să ştiu şi eu cum se numeşte romanul acela, îşi spusese mai tîrziu Alexandru. Avea obicei să se exprime laconic, Viola. O revăzu, întreagă, vie ; revăzu colierul de mărgele mari, verzi, ca nişte pupile împietrite, în care îşi încurca întotdeauna privirile cînd o îmbrăţişa...

31

Pînă să-şi dea seama că nu are de ce să "se teamă, Alexandru îşi recăpătase siguranţa de sine, luciditatea, limpezimea conştiinţei. Făcînd şi refăcînd socotelile, fără nici un sentimentalism, nu se găsi vinovat. îşi aminei foarte precis că niciodată nu avusese o atitudine echivocă faţă de Viorica. S-au dat unul altuia, aşa cum se întîmpla peste tot pe faţa pămîntului. Nu o iubea, şi lucrurile trebuiau sfîrşite aici. Altminteri, ar fi început viaţa cu o minciună (exagera, ca să se consoleze), ar fi purtat o dublă sarcină : o iubire care nu exista, o femeie de care nu avea nevoie. (Fusese puţin brutal, atunci : Asta e bună .' îşi închipuia, blinda mea Viola, că am să-mi leg buturuga de picioare la 22 de ani !... Excelentă idee ! Să rămîi toată viaţa cu băiatul pe care l-ai iubit şi cu care te-ai culcat întîia oară. Pater familias !.... Se reculesese/ însă repede. N-avea nici o mustrare, de cuget, nici o melancolie — dar amintirea Violei trebuie păstrată pioasă. Atît timp cît o va păstra memoria, fireşte...). Cu cît se gîndea, cu atît se găsea mai nevinovat. Cunoscuţii cu care ss întîlnise păreau că nu ştiu mai mult decît spunea lumea. Singura lui teamă stupidă — de scandal, de cancanuri — era astfel înlăturată. Alexandru se îmbrăcase din nou în hainele de flanelă gris şi pornise spre gară, sigur şi liniştit ca un om ce nu are nimic să-şi reproşeze. Şi apoi, deoda-tă, acel stupid articol din gazeta locală, care îi fusese trimis de cine ştie ce bine voitor unchiului Dem şi care ridicase toată casa împotriva lui...

— Era frumoasă ? întrebă Irina după o lungă tăcere. Alexandru ezită cîteva clipe. Ce.

vulgare sînt fetele
astea, ce lipsite de tact...

— Era foarte frumoasă ; şi era, mai ales, inteligentă... Din partea mea, m-am silit tot timpul să par mai puţin inteligent decît ea... Ştii, e foarte confortabil să nu pari inteligent cu femeile. Nu e o tactică, asta ; de altfel, cum nu mă interesează nici femeile nici amorul, nu am nici un fel de tactică în asemenea împrejurări. Mi-e groază de orice complicaţie sentimentală, de acele' orori fără sens. Mă interesează cu totul altceva în viaţă. în ceea ce priveşte iubirile sufocante, apăsătoare...

— ...Şi de asta ţi-a fost frică, îl întrerupse Irina, de o asemenea iubire sufocantă, apăsătoare... Prudent, sau 32
laş, ai fugit... Nu, să-ţi aduc apă proaspătă, asta din pahar s-a încălzit...

într-adevăr, arşiţa ajunsese şi aici, sub umbrar. Irina se îndreptă spre fereastra bucătăriei şi ciocăni de cîteva ori.

— Să aduci o cană cu apă de la gheaţă, spuse ea, foarte demnă.

Se apropie iarăşi de Alexandru. Să fie oare şi el tot atît de vulgar ca oricare alt tînăr de vîrsta lui, ca Dinu de pildă ? îl cunoştea încă prea puţin, dar i se păruse întotdeauna deosebit de ceilalţi ; avea o asprime a lui,
0 voinţă extraordinară de a-şi păstra drumul ales, împotriva oricăror ameninţări şi obstacole. Atunci cînd a renunţat să mai urmeze Finanţele la Bruxelles, după doi ani de studii strălucite, cu toate examenele luate, cu cîtă cerbicie luptase împotriva întregii familii, şi pînă la urmă izbutise, rămăsese liber, să plece unde-i place să înveţe ce va voi...

Alexandru o privea cu destulă curiozitate. Nu ştia încă ce înţelege vară-sa prin „iubire". N-o mai văzuse din vacanţa Crăciunului, şi atunci fusese singura dată cînd au vorbit mai mult împreună. Pînă atunci, se dis-preţuiau reciproc în scurtele răstimpuri pe care Alexandru le petrecea în casa unchiului Dem, din strada Batistei. Irina, care în ultimii ani de pension trecea periodic prin crize de catolicism acut şi de frivolitate mondenă,
1 se părea tot atît de stupidă şi de neinteresantă ca şi restul familiei, ca şi vărul Mircea, ca şi tante Aristie. Singurul pe care îl iubea era unchiul Dem. Ceilalţi, îngîmfaţi şi seci ; Mircea, care studia Dreptul şi se pregătea pentru diplomaţie, începuse să chelească şi semnele acestea de maturitate precoce îl încîntau, îi justificau aerul lui grav, pretenţios, de vastă şi victorioasă mediocritate ; tante Aristie, veşnic obsedată de cinstea familiei, nu-i putea ierta că părinţii lui creaseră cîndva o tristă notorietate numelui de Pleşa ; Irina îl dispreţuia o lună pentru că era prea laic, şi altă lună pentru că era prea serios, după cum se întîmpla să fie stăpînită de misticism sau de frivolitate. Nu găsea nimic interesant în crizele acestea de isterie sentimentală, cum le numea el pe atunci. A început, totuşi, să-i placă Irina, cu cîteva zile
33
înainte de ultima lui plecare în străinătate. Se afla cu unchiul Dem în Bucureşti ; era sfîrşitul lui August şi familia nu se întorsese încă de la mare. Atunci, un cunoscut i-a povestit ultima aventură a Irinei. O ştia plecată într-o stare pioasă, hotărîtă să se călugărească îndată ce va împlini 21 de ani. Şi totuşi, Irina participase la o petrecere faimoasă, fugind noaptea pe fereastră, fără ştirea d-nei Pleşa sau a tînărului Mircea. A doua zi de dimineaţă, vilegiaturiştii matinali au putut-o vedea pe plajă, goală, înconjurată de un grup de tineri beţi, încer-cînd să echilibreze trei pahare de şampanie pe bucata de piele dintre sîni şi buric. D-na Pleşa n-a aflat decît vag despre orgia din timpul nopţii, şi s-a mulţumit să-şi pedepsească fiica destul de aproximativ, ţinînd-o în cameră trei zile de-a rîndul. Altminteri, dacă ar fi ştiut amănunte de la Cazinou şi de la plajă, ar fi părăsit imediat localitatea. în orice caz, n-a scris nimic soţului despre această escapadă. Cu atît mai mult cu cît Irina, după cum aflase Alexandru, îşi reluase lecturile religioase şi tînjea iarăşi după sihăstria din care anevoie izbutiseră părinţii s-o scoată la Bucureşti.

Aventura aceasta neaşteptată îl făcuse atunci pe Alexandru să regrete că pleacă fără să-şi revadă veri-şoara. Niciodată crizele de. frivolitate ale Irinei nu ajunseseră atît de departe. Alexandra

crezuse că e osîndită şi ea să rămînă în acelaşi cerc de mediocritate pe care îl creiase tante Aristie. Pe atunci, Alexandru era sigur că mediocritatea şi suficienţa ultimelor vlăstare Pleşa se datoreşte invaziei de sînge balcanic adusă de tante Aristie. Era şi asta o explicaţie ; căci toţi Pleşenii fuseseră oameni dintr-o bucată, mîndri şi mînioşi. Drama familială de tristă notorietate cu 10 ani înainte, care făcuse pe tante Aristie să sufere atîta, era o dovadă. Părinţii lui Alexandru au divorţat imediat după război, cînd el era încă în clasele primare. Fosta d-nă Pleşa s-a căsătorit din dragoste, la cîteva luni după divorţ. Tatăl său a făcut acelaşi lucru, si pentru că a doua soţie, bolnavă de nervi, nu putea suferi copiii, Alexandru a fost dat intern la pensionul Schewitz. Şi apoi, la şase" ani după aceasta se întîmplă acea neînţeleasă tragedie. O criză de gelozie retrospectivă, au spus unii ; d-l Pleşa şi-a ucis fosta soţie

34

şi apoi s-a sinucis, pe scara hotelului. Familiile se întîl-niseră fără ştire, într-o localitate de băi, şi fosta d-nă Pleşa arăta foarte frumoasă, foarte îndrăgostită...

Alexandru suferise mai puţin din cauza acestor morţi dramatice (pe tatăl său îl vedea foarte puţin, iar pe mai-că-sa aproape o urîse, cu mult înaintea divorţului, de cînd descoperise noua sa dragoste vinovată) cît suferise din cauza tristei glorii pe care i-o dăruise evenimentul. Scandalul, comentariile, reportagiile (gazetarul obraznic care pătrunsese odată pînă la pension, ca să-i ia un inter-view...), compătimirile camarazilor —• toate acestea îl făcuseră să sufere mocnit, desperat, muşcîndu-şi pumnii ca să nu pîîngă, nopţile, în dormitorul comun. Un an întreg s-a culcat mîngîiat de gîndul că-şi va putea schimba într-o zi numele. îşi alegea necontenit nume noi : Alexandru Odobescu, Alexandru Ipsilanti, Alexandru Mavrogheni... După cîţiva ani, numai, după ce-şi luase bacalaureatul şi stătuse cîtva timp în casa unchiului Demetru Pleşa, începu să aprecieze gestul tatălui său. îi plăcea acum hotărîrea aceea nebunească, bărbătească. I se părea că asta n-o poate face decît un oltean de viţă, un vlăstar din veritabilii Pleşeni.

în cele două luni cît locuise în casa din str. Batistei, cunoscuse destul familia unchiului Dem ca să fie fericit că o părăseşte repede şi pleacă la Bruxelles. în afară de unchiul Dem — care îi spunea de cîte ori venea vorba despre tatăl său : „Aşa sîntem noi, toţi Pleşenii !", şi-l bătea pe umeri, lăcrămînd — nu-l iubea nimeni. Şi lăsau să se vadă foarte limpede asta. Alexandru îşi explica şi mediocritatea verilor lui şi răceala întregii familii a unchiului Dem faţă de el, prin sîngele balcanic al lui tante Aristie, care era născută Stoica, dintr-un neam destul de bogat dar foarte josnic. Marea mîndrie a d-nei Aristie Pleşa era rangul social la care izbutise să-şi înalţe soţul. Marea sa fericire era superioritatea Pleşeni-lor asupra tuturor familiilor Stoica. Se răcise complet şi de surorile şi de fraţii săi, căsătoriţi în familie de ofiţeri inferiori şi funcţionari mediocri. Avea un zîmbet de uluită satisfacţie de cîte ori primea vreo invitaţie la nuntă sau la botez de la grupul Stoica. Citea tare şi de nenumărate ori numele bisericii, numele miresei şi al na-

35

şului, silabisea cu o prefăcută uimire numele noii familii cu care de-aici înainte avea să se înrudească. „S-o păstrăm şi p-asta, ca să nu uităm şi să facem vreo gafă", spunea, şi aşeza invitaţia într-un sipet special, consacrat grupului Stoica.

Alexandru socotise multă vreme pe Irina iremediabil mediocră, asemenea fratelui ei Mircea ; cît de curat ar fi fost sîngele oltenesc al lui Demetru Pleşa, tot ereditatea albaneză şi bulgărească a lui tante Aristie răzbise. Pe Alexandru îl amuza foarte mult, pe atunci, această explicaţie prin sînge. Irina i s-a părut, totuşi,- mai dezgheţată cu prilejul celui dintîi scandal în familie, cînd după doi ani de studii la Bruxelles, Alexandru se îna-poiase pe neaşteptate, anunţînd că renunţă să continue Finanţele şi Comerţul Superior, şi se va apuca de ce-i va trece prin minte în primul oraş european în care se va afla. Toţi primiseră hotărîrea lui ca o glumă proastă ; în cel mai bun caz, ca un capriciu de băiat de 20 ani, care trăieşte în nori şi crede că „sufletul lui idealist nu se poate coborî pînă la Finanţe" (aşa se exprimase tante Aristie), capriciu împotriva căruia binefăcătorii lui sînt datori să lupte. Unchiul Dem nici nu voise să-l asculte. Tante Aristie îi dăduse a înţelege foarte clar că nu va mai primi nici un ajutor dacă nu se va reîntoarce la Bruxelles, să-şi dea examenele. Alexandru aflase, însă, că nu era chiar atît de sărac şi că nu fusese ţinut în şcoală şi trimis în străinătate prin mila unchiului Dem. Aflase că are două case în Bucureşti, lăsate de tată-său, din venitul cărora va putea trăi după ce va împlini 21 de ani ; fireşte, dacă nu va trebui să vîndă una din ele ca să achite eventualele datorii pe care le-ar avea faţă de unchiul Dem. Lucrul acesta îl ajută să răspundă ferm protectorilor, şi să nu cedeze.

In orice caz, atmosfera din strada Batistei era insuportabilă. Atunci a început a se apropia puţin de

Irina, care se făcuse mai frumoasă şi mai ascunsă în aceşti doi ani. Numai Irina vorbea cu el. Mircea Pleşa îşi dezaproba vărul printr-o semnificativă tăcere, prin priviri uşor mioape, fixate întîmplător asupra lui Alexandru şi urmate de o imperceptibilă surpriză, întotdeauna aceeaşi. Mircea era fiul **ideal** şi studentul **eminent, mîndria d-nei**
Pleşa. îşi dădea examenele cu aceeaşi atenţie cu care cultiva societatea mondenă şi aristocratică a Capitalei, în timpul acelor zile furtunoase, d-na Pleşa i-l dădea de nenumărate ori drept exemplu. în oricare alt tînăr, faptul acesta ar fi provocat o inevitabilă pornire de ură sau o feroce invidie. Dar Alexandru fusese întotdeauna nepăsător faţă de calităţile sau succesele altora. Nu invidia şi nu ura pe nimeni ; nu era nici măcar dispreţuitor, nici măcar ironic. Privea cu atenţie, cu sinceră curiozitate, capul vărului său. S-ar fi bucurat de succesele sale diplomatice cu spontană (deşi uşor indiferentă) bucurie, după cum s-ar fi întristat dacă i-ar fi mers prost. în acele zile, în faţa coaliţiei întregii familii (pînă şi unchiul Dem se dovedea dintr-odată un mic tiran, nervos şi absurd), ar fi ajuns bun prieten cu Irina, dacă nu întîl-nea întîmplător, într-o librărie, pe Petru Anicet, cu care s-a împrietenit repede şi statornic. In cele din urmă izbutise, şi plecase în August la Londra, tocmai cînd aflase de aventura Irinei de la mare. S-a întors în ţară după un an, ca să-şi facă armata, şi plecase — aşa dorise el — într-o garnizoană de provincie. A avut prea puţine zile libere ca să stea de vorbă cu Irina. îşi petrecea aproape tot timpul cu Petru. S-a întors însă acasă în vacanţa de Crăciun, şi atunci de-abia a început s-o cunoască mai bine. Irina îi făcea confidenţe şi îi dădea să înţeleagă că aşteaptă de la el acelaşi lucru. îşi schimbase în orice caz părerea proastă pe care o avusese la început. Oricum, însă, se întreba acum : ce înţelege ea prin dragoste ?...
— ...Nu e nimic de făcut cu tinerii de vîrsta voastră, curmă Irina lunga tăcere. Ca să mai găseşti, dragoste trebuie să iubeşti un bărbat de la patruzeci de ani în sus. Fiecare dintre voi are o teorie, o pasiune abstractă, o idee originală, în sfîrşit, ceva care trece cu mult înaintea dragostei...
Vorbise cu tristeţe, cu un glas moale, obosit. Toţi, absolut toţi sînt la fel. Dinu, de pildă, care o primeşte aiurit, ascuzîndu-şi repede hîrtiile în sertarul biroului, strîngînd-o în braţe veşnic absent, veşnic arzînd de dorinţe nerealizate.

— Foarte bine fac, vorbi Alexandru. Asta e o dovadă că cel puţin generaţia noastră a început să vadă realitatea, că are curajul de- a o privi în faţă... Se înthnplă atîtea lucruri mari lîngă noi, mor atîtea mii de oameni de prostie şi de foame, suferim, răbdăm, şi tu vrei să mai credem în iubire eternă, în pasiunea absolută, în mai ştiu eu ce superstiţie... Dar toate astea nu numai că nu au nici o valoare sufletească, dar sînt şi primejdioase. Sînt forţele întunericului, Irina, sînt puteri demoniace. Crede-mă, nu e deloc de glumit cu ele. Nu poţi glumi cu dragostea, cu sentimentele acestea care te întunecă, te umilesc, te macerează... Iartă-mă că trebuie să-ţi spun tocmai ţie lucrul acesta, ţie care ai datoria să crezi în dragoste, s-o provoci, s-o nutreşti... Părerea mea, însă, este că femeia care te iubeşte absolut e stăpînită de o forţă demonică, puternică, obscură, care sfîrşeşte prin a te strivi. O asemenea femeie te anulează, te descompune. Este o forţă mult mai tare decît tine. Şi tu crezi că a evita asemenea forţe demonice e o dovadă de laşitate, sau de prudenţă ?...
Alexandru vorbise cu o convingere crescîndă, ca şi cum s-ar fi apărat de o bănuială. Irina îl asculta uimită, fără să-l înţeleagă. Din repetatele ei crize catolice învăţase că aproape toţi oamenii respectă dragostea, că orice ai crede despre alte lucruri, despre dragoste trebuie să crezi numai bine. I se păru că Alexandru vorbise aspru, brutal, paradoxal. I se păru că recunoaşte în frazele lui aceeaşi aplecare către fraudă şi ieftin paradox pe care o întîlnise la mai toţi colegii ei, care ţineau să se arate inteligenţi. Totuşi, Alexandru spunea lucrurile acestea crude tocmai astăzi, cîteva zile numai după ce o nefericită se omorîse pentru el... Nu ştia ce să-i răspundă.
— Sînt şi alte lucruri esenţiale pentru un tînăr, continuă Alexandru. Sînt lucruri care îl privesc mai direct decît dragostea. Majoritatea oamenilor de astăzi sînt umiliţi de societate, sînt anihilaţi de evenimente. Aproape nimeni dintre noi nu mai poate creşte în voie, nu-şi mai poate împlini destinul lui... Ideile care circulă astăzi fără a mai întîmpina vreo rezistenţă, sentimentele-tipar, mari şi sterpe, care ne copleşesc — atentatul acesta la fiinţa

noastră e mult mai grav. Tu nu crezi că avem şi alte datorii decît de a iubi o femeie pînă la moarte?...
Irinei i se păru că întrebarea era ironică, amară.
— Bine, dar ce spui tu despre bărbaţi ni se potriveşte întocmai şi nouă, femeilor, răspunse ea. Destinul nu e numai al vostru ; nu numai voi aveţi de realizat o viaţă mai liberă, mai plină pe acest

pămînt...
— Fireşte, ne înțelegem de minune, o întrerupse Alexandru. Cel puțin cu tine mă înțeleg perfect. Nenorocirea este că nici o femeie nu-şi păstrează aceeaşi înțelegere față de omul pe care îl iubeşte. I se pare că ea e întotdeauna o excepție ; că prezența ei lîngă acel bărbat este salvarea lui că fără ea omul n-ar cunoaşte fericirea pe pămînt, etc...
Irina roşi brusc. I se păru că Alexandru bănuieşte ceva, că poate chiar cunoaşte anumite lucruri precise.
— .Atunci nu mai are nici un rost dragostea? întrebă
ea, sfios.
— O anumită dragoste, desigur. Dar oamenii au dreptul să iubească în felul lor, aşa cum le place, pe cine le place. Fetele sînt libere să se culce cu cine vor. Trebuie să existe şi o anumită prietenie, o foarte aleasă înțelegere, desigur, fără de care erotica ar ajunge dezgustătoare... Dar în nici un caz demonismul acela feminin, dragostea aceea întunecată, absolută.
— Bine, dar atunci nu va mai exista nici morală, nici responsabilitate. Ne vom întoarce la barbarie, la hoardă...
— Nu cred. Omul liber e mult mai pur decît ne-am putea noi închipui, noi care sîntem întunecați de superstiții şi de lanțuri. Dar, ca să-ți răspund la întrebarea ta, de ce responsabilitate poate fi vorba în legătură cu dragostea şi sexualitatea ? Tu nu observi că legea, datoria, obligația, toate acestea sînt idei sau sentimente create de femei de prezența femeilor, de apropierea lor fizică ?... Este destinul femeilor de a umili, de a înge-nunchia, de a robi. Starea de lucruri de astăzi este starea care convine de minune femeilor. Nu te uita că există comuniste înfocate, revoluționare şi cum or mai fi. Ase-menea specii aparțin extazului ; sînt femei exaltate, unele din ele foarte artificiale. Nu trebuie să judeci lucrurile după ele...
39
— Va să zică ne urăşti ? întrebă Irina puțin palidă. Alexandru rîse sincer. Ultima parte a conversației îl
stimulase ; nu vorbise cu nici o femeie asemenea lucruri, şi avea parcă bucuria tonică a unui examen început victorios.
— Nicidecum, scumpa mea Irină. Nu sînt deloc misogin, nu sînt nici vicios. îmi plac foarte mult femeile ; chiar mai mult decît îmi plac sportul, arta, cărțile... Dar, în acelaşi timp, nu sînt matriolatru, ca majoritatea contemporanilor noştri...
Irina vroi să-l întrerupă, să-i răspundă ceva — dar ■o servitoare se apropie de oi.
— Vă pofteşte domnii...
Alexandru se ridică, zîmbind. îşi dădu deodată seama că s-a făcut cald, că soarele ajunsese şi aici, sub umbrar. Trecuse destul de mult timp, şi nu făcuse nimic, nu izbutise nici măcar să afle de la Irina cum i-ar putea linişti pe cei bătrîni...
— Se apropie judecata, spuse el încet Irinei. Fata îl privi în ochi.
— Ți-e frică ? îl întrebă ea, neştiind ce ar putea spune altceva.
Alexandru avu un gest plictisit. Ăştia mă cred copil, cred că e vorba de o lecție neştiută, sau de un examen pierdut. Dădu din umeri. în fond, îi priveşte, ce cred despre mine, despre ei, despre viață...
— Numai de n-ar fi şi Mircea acolo, spuse el, asta m-ar plictisi...
O mai privi o dată, apoi începu să alerge spre verandă. Ce plăcut e să asculți formal ordinele, îşi spuse el, să creadă că eşti un bun soldat şi totuşi să rărnîi şef... Intră în biroul d-lui Pleşa zîmbind, foarte dispus să nu supere pe nimeni.
...Un ceas în urmă, Irina bătu sfioasă la uşa biroului. Venea să ceară bani, căci d-na Pleşa o refuzase. Toți erau atît de nervoşi astăzi, atît de brutali...
îşi găsi părintele lîngă fereastră. Alexandru stătea pe fotoliul din fața biroului. Nu părea deloc mîhnit, nici măcar enervat. D-l Pleşa se întoarse brusc, cînd auzi uşa deschizîndu-se, şi Irinei i se păru că-i zăreşte, o sticlire

umedă în ochi. Dar ar fi fost atît de absurd să plîngă, la vîrsta lui, dintr-un asemenea fleac...
D-l Pleşa scoase portmoneul şi îi dădu o mie de lei, cit ceruse.
— Şi vezi, mai ai şi tu grijă de Alexandru, adaogă el mîngîind-o pe obraji. E băiatul în vacanță... Nu-l mai exasperați...
Irina îl privi uluită. Alexandru parcă n-ar fi auzit că e vorba de el. I se păruse, chiar în acea clipă, că

zărește un obraz cunoscut, undeva, în fața ochilor, între bibliotecă și fereastră. O prezență streină, și pe care totuși ar fi putut-o recunoaște. Poate n-ar fi trebuit să vorbesc atît de stupid despre ea, își spuse, deși iluzia care-l încercase o clipă, nu semăna deloc cu Viorica. Și d-l Pleșa, și Irina, avură atunci senzația precisă că Alexandru se gîndește la moartă, și tăcură amîndoi deodată, jprivind în jos, încurcați.

III

|Și în acea dimineață, Mitică Gheorghiu plecă să se ftreneze fără nici un chef. Ajunse tîrziu pe teren ; îi Irămîneau patruzeci și cinci de minute de joc. Asta, în cazul cînd se hotăra să se ducă la birou cu mașina. își l-găsi antrenorul așteptîndu-l cu priviri ostile, reci. De-abia îl salută. Trecură grăbiți și tăcuți' în careu. Trebuie să mă decid s-o văd și să-i vorbesc, orice s-ar în-tîmpla, își spuse Gheorghiu. Rată o minge, și înjură în gînd, cu furie : pe antrenor, pe Marcella Streinu, soarele care îl orbea. își trase viziera mai jos, la jumătatea frunții. Trebuie s-o văd, să-i vorbesc, să se termine într-un fel sau altul. Ori da, ori ba — dar să știu odată ce are •de gînd cu mine...

Mitică Gheorghiu știa de mult ce are de gînd cu el. Marcella Streinu. I se părea, totuși, că are dreptul să uite fiecare nou refuz, și să spere împotriva tuturor evidențelor. Ultima scrisoare, primită cu o zi meii înainte,

nu era numai categorică ; era și înțelegătoare. „Scumpul meu Mitia, îi scria, de ce nu putem noi rămîne buni camarazi, legați prin stimă și prietenie spirituală, acea. prietenie spirituală care înnobilează două suflete distinseși înalte ?" Marcella meditase îndelung asupra acestei fraze. O scrisese de mai multe ori, ștergînd și adăogîndE mereu, silindu-se să pară cît mai blîndă și totuși cît mai feminină ; de o feminitate discretă, cerebrală, aleasă. Feminitatea cerebrală era ultima și cea mai hotărîtoare descoperire a Marcellei Streinu. Să fii femeie și spirit în același, timp, să-ți păstrezi intacte toate izvoarele pasiunii și ale senzualității, dar să le ghidezi prin inteligență, prin nuanțe, prin fantezie... Tînărul Gheorghiu., sportsman și funcționar pe bancă, nu va înțelege niciodată aceasta ; Marcella era sigură că nu va înțelege. La început, cînd a aflat de pasiunea înflăcărată a lui Gheorghiu — a ghicit-o mai mult, căci el nu îndrăznea să i-c-mărturisească — s-a lăsat și ea păcălită. îi accepta tovărășia, îl lăsa să-i telefoneze de cîte ori avea prilejul pe zi, îi primea darurile. își spunea că, poate, după un timp mai îndelungat, va izbuti să-l placă. Mitică Gheorghiu nu-i cerea nici atît. îi cerea să nu-l dea afară, să nu-i trîntească receptorul cînd îi auzea glasul •— și, după un? an, să-i primească cererea în căsătorie. Nici Marcella, nici el, nu crezuseră că lucrurile pot ajunge atît de departe. Se întîlniseră cu cinci luni în urmă, în mijlocul iernii, la un ceai în familia Carabella. Marcella de-abia i-a reținut numele ; mai tîrziu, își amintea vag de silueta lui sportivă, de capul lui prelung,, cu ochi căprui și cu un început incert de chelie. (Păstrase viu un singur amănunt; că, la acea serată de iarnă, venise în haine gris, cu gaică la spate și cu buzunare largi, în care își înfunda cu plăcere mîinile. Asta era un semn de originalitate, și Marcella iubea originalitatea).. Gheorghiu, de asemenea, nu bănuia pasiunea de mai tîrziu. Nimic nu-l atrăgea la această fată puțin cam grasă, cu nasul în vînt și părul oxigenat, care trăia în medii de bohemi și de snobi, justificîndu-și atitudinea -tăioasă prin premiul I obținut la producția de fine de an a Conservatorului. Premiul îl luase cu un an mai înainte,, dar de atunci nu jucase decît întâmplător, prin teatre

particulare : cîteva roluri de subretă, de Miss la copii, de damă de companie care vorbește stricat românește și se îmbracă demodat. Numele îi apăruse în gazete datorită "amicităţii înjghebate în casele pe care le frecventa ; case în care veneau cabotini și literați, fel de fel de tineri în așteptarea gloriei și a carierei. Lumea spunea «că avea talent, iar Marcella anunța de cîte ori avea prilejul, că va pleca la Paris, să-și completeze studiile. •Gheorghiu aflase toate acestea mai tîrziu, cînd începuse să se intereseze de ea, de viața ei, de planurile ei. Aflase că Marcella Streinu e un pseudonim, și că adevăratul ei nume e Elena Dumitrașcu, fiica unui farmacist din Bîrlad. Alte amănunte adunase chiar din mărturisirile ei,. căci, de cîte ori se întîlneau, Marcella era nevoită să vorbească tot timpul, ca să rupă tăcerile penibile și să poată uita gravitatea privirilor lui, ochii aceia căprui încremeniți parcă de o mare spaimă. Știa, după cîteva întîlniri, că Marcella luase de două ori premiul la concursurile Tinerimii Române, că venise atunci în București și fusese găzduită la o familie necunoscută, așa cum se

obişnuieşte. în acea familie — care avea o fată de vîrsta ei, la Centrală — a întîlnit pentru întîia oară dragostea. Fratele fetei, Sorin, era student la Litere, şi pe el l-a iubit o vară întreagă, scriindu-i scrisori pe care nu i le trimetea, visîndu-se studentă, audiind aceleaşi cursuri ca şi el. (Marcella nu i-a spus însă, cum nu a spus nimănui, că Sorin a surprins-o odată singură, chiar în ziua plecării, şi a sărutat-o atunci apăsat pe gură, i-a umblat pe sub rochie, fără ca ea să poată spune ceva, într-atît era de înspăimîntată, de fericită.) Mai ştia din mărturisirile Marcellei că avea doi fraţi, mai mari (ea îi spusese că nu împlinise* 22 de ani, dar în realitate avea 24), unul ofiţer într-o garnizoană din Basarabia, •celălalt profesor de liceu la Bîrlad, tînăr de mare talent dar înfrînt de viaţă. (Anton Dumitraşcu, profesor de limba şi literatura română, publica sub diverse pseudonime prin revistele de provincie, versuri şi proză ; iar de mai mulţi ani lucra la un roman de vaste proporţii, intitulat .„Prăbuşiri în lut", roman anunţat mereu de revistele la care colabora : şi care — după lămurirea autorului — trebuia să fie „oglinda fidelă a tinerei gene-

raţii de intelectuali sacrificaţi de viaţă". Adevărul era că Anton începea să scrie romanul în fiecare vară, îndată ce lua vacanţă, dar renunţa după cîteva nopţi de luptă cu inspiraţia, scuzîndu-se faţă de soţie — care îi fierbea cu emoţie cafeaua în antret, călcînd în vîrful picioarelor ca să nu-l tulbure — că n-a adunat încă destul material,, că nu şi-a clasat definitiv observaţiile.) Mitică Gheorghiu ajunsese să cunoască toate rubedeniile, toate familiile prietene din Bîrlad — şi le spunea pe nume (Nenea Tache, Tanti Lenuş, Mira, Leul), le judeca şi le lua chiar partea în faţa Marcellei, cînd aceasta avea una din obişnuitele ei crize de revoltă împotriva familiei...

— Inutil, n-am nici un chef astăzi, vorbi enervat Gheorghiu, şi zvîrli mingea, lovind-o in plin cu racheta.

— Atunci nu ne mai prezentăm la campionat, îl ameninţă antrenorul, apropiindu-se.

— Nu ne mai prezentăm...

D-l Ludovic, antrenorul, ştia că nu are nici un sens să-l contrazică. Gheorghiu se supărase din cauza Marcellei, şi orice discuţie l-ar fi iritat şi mai mult. Ar fi izbucnit poate chiar o nouă ceartă, aşa cum se întîmplase .în săptămîna Paştilor, cînd Gus îi spusese : „Domnul Mitică Streinu", şi primise două palme în văzul tuturor. Ştiau toţi, acum, de amorul lui Gheorghiu. Ştiau cum îşi aşteaptă el iubita la eoafor, cîte două ceasuri, plim-bîndu-se prin faţa Salonului, fumînd îndesat şi cetind atent toate afişele ziarelor expuse la tutungeria din colţ. Ştiau că îi duce flori în fiecare dimineaţă, le lasă la portar, ca să n-o deştepte, căci Marcella se trezeşte târziu, după ora 10, cînd Gheorghiu este de mult la birou. Amănuntele circulau şi se amplificau. Gus, băiatul de la bufet — care ştie franţuzeşte, înţelege chiar puţin englezeşte, şi îşi permite familiarităţi cu toţi membrii clubului — le afla printr-un amic de la Bancă. De altfel, le ştia toată lumea. Mitică Gheorghiu nu-şi ascundea nici o fază a acestei iubiri neverosimile. Cînd primea un răspuns net, era întunecat şi furios (avea obiceiul să o ceară în căsătorie aproape săptămînal, şi Marcella era nevoită cîteodată să-l refuze brutal. Cînd i se părea că are din nou speranţe, era volubil, „băiat vesel", juca şase partide la rînd şi împărţea bacşişuri princiare. Totul se

întâmpla ca mai înainte, cînd Mitică Gheorghiu era doar un şef de birou la Bancă, sportsman cunoscut în toate cercurile bucureştene, tînăr cu avere de la părinţi şi mare viitor politic. (Aşa se credea pe atunci, că Mitică va călca pe urmele părintelui său, Paraschiv Gheorghiu, mare elector în Buzău, fost în atâtea rînduri deputat.)

De altfel, cînd au răsuflat primele zvonuri despre acest amor cu o absolventă de Conservator, nimeni din cercul lui Mitică n-a vrut să-i dea crezare. 11 cunoşteau destul'de bine, îl ştiau şi din Facultate — unde schimba dragostele tot atît de repede că şi ceilalţi colegi bogaţi ■— îl ştiau şi de la Paris, unde a pierdut un an nefăcînd nimic, mîncînd numai la restaurantul românesc, vorbind tot timpul româneşte cu amici de cafenea şi ocupîndu-şi zilele şi nopţile cu amoruri facile. Zvonul revenea totuşi prea stăruitor ca să fie cu desăvîrşire inventat. Şi-apoi, chiar Mitică Gheorghiu s-a trădat repede. Avea toate simptomele îndrăgostitului, şi încetul cu încetul a abandonat şi serile la Corso, şi nopţile la cabaret. Dl. Ludovic, ca şi ceilalţi de la club, ştia acum cum stau lucrurile. Mitică nu trebuia contrazis. Nu se va retrage de la campionat, este sigur de asta. Dar ar fi inutil să-l silească, astăzi, să joace — cînd a ratat şi mingile cele mai simple, cînd şi-a zmul-s de atîtea ori viziera, fără rost.

— Mai ai timp de o cafea, îl asigură d-l Ludovic, văzîndu-l că se îmbracă să plece. E de-abia opt fără un sfert...

Mitică păru că reflectează cu o stranie şi exagerată seriozitate. în fond, aş putea să mă duc şi mai târziu. Tot au să mă plictisească dobitocii ăia pînă la 1... Se retraseră amîndoi către bufet. Mitică ceru două cafele negre, amare.
— Te-ai făcut nervos, de la o vreme, şefule, îi spuse d-l Ludovic.
— Da, aşa m-apucă pe mine, răspunse Mitică fără să-l privească. Acum mi-a venit să mă-nsor şi nu-mi găsesc astâmpăr...
D-l Ludovic se făcu că nu ştie nimic. La o asemenea destăinuire fără nici o introducere nu se aştepta.
45
— Nu mă las pînă nu mă-nsor, adaogă el privind în rjos, pe pietrişul umed. N-o să fie greu.
Zîmbi tainic, unei imagini groteşti şi balsamice ; el,, Mitică Gheorghiu, sportsman şi crai, însurat din dragoste cu o fată de la Conservator... A trebuit să treacă multe luni pînă ce Gheorghiu să accepte gîndul acesta. La început — chiar atunci cînd înțelegea că „se întâmplă ceva serios", şi îşi spunea „fac un nou amor" — nu dorea şi nu iubea pe Marcella altfel decît dorise şi iubise pînă atunci.
Mai'fuseseră femei în viața lui, şi fiecare din ele Mitică crezuse că se începe sau se -sfîrşeşte ceva definitiv. Era firesc să creadă astfel şi despre Marcella. Cu timpul însă, a observat că este vorba de cu totul altceva. Din prea stupidă iubire sau din prea ridiculă timiditate,. Mitică Gheorghiu nu ştia ce să-i spună, nu avea curajul să-i vorbească deschis. Chair atunci cînd petreceau ceasuri împreună, abia dacă spunea cîteva banalități fără nici un haz. Nici măcar despre tenis nu se mai pricepea-să discute. Era mult mai dispus s-o asculte el, vorbind despre familia din Bîrlad, despre arta dramatică sau despre orice altceva. Şi atunci o asculta oarecum extatic,, sorbind-o cu ochii săi căprui dilatați, încremeniți. Hohotea de cîte ori zîmbea Marcella ; se tulbura la orice îngîn-durare a ei. Pentru Marcella Streinu — obişnuită să întîlnească numai tineri obraznici sau vicioşi, care îi vorbeau ironic sau încercau să-i pipăie sînii un ceas de la prima întîlnire — prezența aceasta atît de blîndă şi de onestă o flata. îi accepta cu oarecare mîndrie tovărăşia.. Nu ştia nici ea unde vor ajunge. De Mitică nu-i era în nici un caz teamă...
.Atunci a intervenit un fapt care a precipitat limpezirea situației. Pe la începutul lunii Aprilie, Gheorghiu se hotărî brusc să-i mărturisească totul. Se întâmplau cu el lucruri care îl depăşeau. Niciodată nu simțise o asemenea oarbă, stupidă, nesfîrşită pasiune. Nu mai avea poftă de nimic, nici o tovărăşie nu-l mai odihnea. Ajunsese să urască oamenii, să nu fie mulțumit decît alături de Marcella. Dar şi atunci, ce stranie paralizie, ce neînțeleasă lipsă de orice inițiativă, de orice voință. Amîna mereu declarația. Prefera s-o asculte — şi să viseze apoi
46
ceasuri întregi, lungit în pat, să şi-o închipuie amantă, femeie deplină alături de el.
Cînd se hotărî să-i spună totul, ştia că nu va avea ■curajul să vorbească alături de ea, în fața ochilor ei. Şi nici nu se pricepea să scrie. Q scrisoare l-ar fi chinuit prea mult. Alese atunci o cale mijlocie ; se hotărî să-i telefoneze. Ideea i s-a părut şi amuzantă şi eficace. Şi pentru că nu avea telefon, iar într-o cabină publică n-ar ii găsit inspirația necesară — se gîndi să împrumute într-o după amiază garsoniera unui prieten, a lui Jean Ciutariu, care era destul de discret şi se pricepea în asemenea treburi. Nu-i spuse nimic precis ; îl rugă numai să-i împrumute garsoniera pentru cîteva ceasuri. Ciutariu xiu-l refuză ; îl anunță în treacăt că albiturile nu sînt prea curate, dar Gheorghiu îl asigură, că nu va primi nici o femeie, că are nevoie de garsoniera lui pentru o simplă vizită de afaceri.
Mitică Gheorghiu îşi aminteşte cu multă strîngere de înimă acea după amiază de Aprilie. A ezitat mult înainte de a lua receptorul ca să formeze numărul pensiunii xmde locuia Marcella. îşi pregătise amănunțit primele îraze. După aceea, cum va da Dumnezeu. în nici un caz nu-şi va spune numele, dacă nu va reuşi să mărturisească totul. Nu se aştepta să-i răspundă chiar Marcella. De cele mai multe ori răspundea gazda sau fata din casă, şi treceau cîteva minute bune pînă cînd auzea glasul Marcellei. Cînd a înțeles că la capătul celălalt al firului «este Marcella, a tuşit şi a închis telefonul. A mai aşteptat cîteva minute, şi a format din nou numărul. De data aceasta se hotărî să dea faptului un ton de farsă. Să se facă o declarație ca din partea unui necunoscut, îndrăgit ■de Marcella Streinu de la teatru. Cu cîteva săptămîni mai înainte jucase ; primise un rol de subretă şi toată lumea fusese de acord că avusese joc de scenă şi celelalte, începu, e drept, pe un ton de glumă : „Domnişoară, scapă-mă, nu mai dorm nopțile, şi cînd dorm te visez ! Domnişoară Marcella, ai milă de un spectator îndrăgostit, care te-a văzut în fiecare zi, care te urmăreşte, care te aşteaptă !... Marcella, la început, n-a priceput nimic. I s-a părut, apoi, că e o farsă, şi se pregătea să închidă telefonul — cînd o lovi un ton de subită sinceritate :

„Marcella, Marcella, de ce mă chinuieşti ?!" Pauză. „Ce vrei, d-le?" „Marcella !..." Mitică Gheorghiu îi ţipase numele cu disperare, apoi acoperi gura receptorului cu palma şi înjură de mamă, înjură viaţa şi ghinionul lui. I se păru aît de ridicul şi de ruşinos ceea ce făcuse încît îşi făgădui atunci solemn în gînd să nu mai vadă niciodată pe Marcella, să se rupă din această stupidă fascinaţie, să se culce în fiecare noapte cu o femeie ieftină, pînă o va uita cu desâvîrşire...
Marcella fusese impresionată de ţipătul acela disperat. Rămase cîteva secunde cu receptorul la ufeche. O declaraţie de dragoste spusă într-un asemenea ritm şi cu o asemenea tensiune, nu e lucru de fiecare zi. Ascultase pînă acum prea puţine mărturisiri şi nici una de felul acesta. Şi-apoi, o nedesluşită, iritantă şi totuşi plăcută curiozitate o îndemnă subit să afle cine îi vorbise. De la Telefoane i se dase numărul şi numele : Jean Ciuta-riu. Marcella auzise vag de un domn Ciutariu, care era ceva pe la Operă, în orice caz în anumite relaţii cu lumea artistică. Nu putea fi al lui glasul pe" care îl auzise cu cîteva minute mai înainte. Ciutariu n-ar fi procedat atît de copilăreşte. Dar Marcella îi păstră în orice caz numele.
Gheorghiu nu s-a ţinut de cuvînt. După cîteva zile •— în care timp încercase să se îmbete în fiecare seară — s-a întors lîngă Marcella. Tot atît de timid, de tăcut, de' ineficient. N-a cutezat să pomenească nimic de declaraţie. De altfel, chiar el o socotea o glumă eşuată. Şi pentru că nu vedea altă scăpare, se hotărî s-o ceară în căsătorie. îi destăinui lucrul acesta brusc, pe stradă, în faţa unei parfumerii în care Marcella 'se pregătea să intre.
— Ascultă, ce-ai spune dacă ţi-aş cere mina ? In mod propriu, nu la figurat, desigur...
Marcella se opri în prag, şi se trase doi paşi îndărăt. Nu înţelegea nimic. Bănuia totuşi că Mitică nu face glume cu asemenae subiecte. 11 privi rîzînd.
— Nu e nevoie să-mi răspunzi acum, îi spuse el, privind în caldarîm. îţi dau 24 de ore ca să te gîndeşti...
Şi o împinse în parfumerie. în restul plimbării fu mai volubil ca niciodată. Dar o privea anevoie în ochi. A

doua zi, Marcella, ■— care încercase să pară preocupată şi gînditoare toată seara, convinsă că e vorba de o problemă serioasă şi responsabilă — îi mărturisi că nu va putea face pasul acesta curînd. Cariera, studiile, Parisul şi altele.
De atunci Mitică o întrebă de mai multe nri pe săp-tămînă dacă şi-a schimbat gîndul. Găsise soluţii la toate dificultăţile. Vor pleca un an la Paris, el va demisiona de la Bancă şi va intra în politică la întoarcere, îi va da deplină libertate în viaţa artistică, etc. Marcella refuza necontenit. Dar o flatau stăruinţele lui. Şi avea grijă să nu-l refuze atît de brutal ca să-l gonească definitiv, îl refuza caritabil, cu zîmbete, cu o glumă. între timp, Mitică îi face cadouri, tot mai scumpe, şi mai necesare : ciorapi de mătase, parfumuri, costume de plajă, genţi din cea mai bună piele, etc. Marcella scrisese acasă că o curtează un tînăr de familie bună, băiat de deputat, şi că e „oricînd asigurată în cazul cînd n-ar avea un contract favorabil la un mare teatru din Capitală". -
Cu puţine săptămîni în urmă, însă, Marcella făcu cunoştinţă cu Jean Ciutariu. Dacă Gheorghiu ar fi avut încă un rest de luciditate, ar fi înţeles chiar din conversaţia Marcellei ce a însemnat pentru ea această întîl-nire. Ar fi descoperit chiar în scrisoarea ei ultimă, anumite preocupări şi chiar, un anumit stil interior, care era mai mult al lui Ciutariu decît al ei. Dar Gheorghiu n-a avut răgaz să cerceteze, nici măcar curiozitatea să se îndoiască. Iubirea lui pentru Marcella era atît de tulbure şi de totală încît nici nu cunoştea gelozia. îşi spunea cîteodată că nu-l interesează necredinţele Marcellei. Era dispus să-i lase chiar un amant, numai să accepte să-l ia în. căsătorie. Gheorghiu, însă, a observat altceva r o nouă şi totală rezistenţă din partea Marcellei. Ultimele lor întîlniri erau chiar foarte reci. Marcella încerca să fie blîndă, consolatoare : îi vorbea de „sublimarea pasiunilor", îl invita să o socotească o soră ■— dar sub această blîndeţe compătimitoare, Mitică bănuia o ho-tărîre fermă de a-i nărui nădejdile, de a-l izola definitiv într-un sentiment de vagă „camaraderie spirituală". Această nouă şi mult mai primejdioasă formă de rezistenţă îl făcu nervos. 11 sili să-şi iasă din obişnuita lui ascul-

tare extatică şi să se roage, să-i vorbească brutal. „Soră, ne-soră, ai să mergi odată cu mine în faţa altarului", ii spuse cu puţin mai înainte. Marcella, care spera încă într-o despărţire corectă, prietenească, nu-i răspunse de-■cît indirect. „De ce vrei să mă jigneşti, Mitia !?" îl întrebă ea, privindu-l în ochi, cu o privire tristă şi adîn-că, aşa cum obişnuia de cîteva săptămîni, de cînd îl

cunoscuse pe Ciutariu. Dar se hotărî să-i explice pe larg 3ntr-o scrisoare. Chiar Jean Ciutariu o sfătui să recurgă la un asemenea mijloc de clarificare. „Nu face pentru Toietul Mitia, care e băiat bun, să sufere din cauza noas-iră", i-a spus el într-o seară, cînd îndrăznise mai mult şi, mai ales, înțelesese că poate îndrăzni oricît. Marcella lucrase atunci o după amiază întreagă şi se oprise în cele din urmă la un text destul de lung şi de blînd, care avea însă un final explicit : „Scumpul meu Mitia, c'est â vous de choisir ; ori rămînem buni camarazi şi prieteni, şi atunci ne putem revedea — cri te încăpățînezi pe vechile poziții, şi atunci vom deveni iarăşi doi necunoscuți, care nu au de ce să-şi dea bună ziua, doi străini, aşa cum eram astă iarnă..."

Finalul acesta — care nu mai îngăduia nici un echivoc şi nici o nădejde — înspăimîntă şi totodată exaspera pe Mitică Gheorghiu. Petrecu o noapte urîtă, încer-'CÎnd să scrie epistole insultătoare şi dramatice, amenin-iînd-o că se va sinucide în fața casei ei sau o va urmări şi o va împuşca şi pe ea, înainte de a-şi pune capăt zilelor, înjura cu furie şi cu multă tristețe, după fiecare pagină ruptă. Se hotărî să o vadă a doua zi_r la ora mesei sau imediat după masă. Se hotărî, de asemenea, să procedeze mai brutal, mai_ bărbăteşte ca de obicei. Nu mă las pînă n-o fac să spună „da", se mîngîia tot timpul. Nu mă las pînă nu mă însor...

Refrenul acesta îs-a ivit de mai multe ori, confuz şi lapidar, în lînceda conversație cu d. Ludovic. Antrenorul n-a înțeles mare lucru ; şi n-a aflat nimic nou în afară de cele ce bănuia din zvonurile retransmise de Gus. cînd Mitică Gheorghiu plăti cafelele şi se ridică de plecare, d. Ludovic era aproape vesel : Mitică uitase de hotărîrea de a renunța la match şi făgădui serios că a doua zi va fi pe teren la orele ştiute.

Orele de Bancă n-au fost nici mai plicticoase nicE mai plăcute ca în alte zile. Gheorghiu se temuse inutil de această dimineață lungă, de acest interval de lucru care îl despărțea de întîlnire. Directorul îl ținu aproape tot timpul în biroul său. "Mitică putu astfel evita fără. nici un efort privirile enervante ale colegilor. Pe la 11 jumătate telefona Marcellei. „Ai avut noroc, îi răspunse ea. Chiar în momentul acesta plecam de acasă". Vestea aceasta avu un efect stenic asupra lui Gheorghiu. Găsi spontan un glas mai bărbătesc, mai hotărît. „Poți pleca. unde vrei, dar trebuie să te întorci la unu. Vreau să-ți răspund verbal la scrisoarea de ieri". Marcella se scuză,, căci era invitată la o masă într-o familie, dar îi dădu întîlnire la trei jumătate la cofetăria Nestor. Gheorghiu .. simți deodată că ultima şansă de a fi învingător îl părăseşte. Atmosfera aceasta nu făcea altceva decît. să-i slăbească puterile, să-i consume nervii. Trebui totuşi să accepte. Plecă să mănînce fără nici un chef, ca tot ce făcea de cîteva zile. Porcăria asta nu mai poate dura la infinit ! îşi spuse el amintindu-şi că şi astăzi, ca, întotdeauna, Marcella avusese ultimul cuvînt. îşi descarcă furia pe chelner, trînti farfuria cu zgomot pe masă,, refuză scandalizat untdelemnul pentru salată. Izbucnirea asta îl răcori. Oamenii de la mesele vecine îl priveau cu curiozitate şi admirație, şi toți ochii pe care îi simțea ațintiți asupra-i îl stimulau, îl sileau să se regăsească, să reînvie acel Mitică Gheorghiu de altădată. Aprinse o țigară cu vădită satisfacție. La plată privi îrt ochii chelnerului cu o prefăcută mînie, ca un profesor care încearcă să fie aspru şi-şi muşcă buzele să nu rîdă. Privi ceasul ; trei fără un sfert. Se trezi deodată fără nici o părere de rău-, cu o uşoară melancolie în suflet,, dar foarte încîntat că trăieşte ; un sentiment incert ca acea bucurie ascunsă care te ispiteşte după ce te întorci de la cimitir. Plecă spre Nestor la trei şi cîteva minute. Mergea agale, făcîndu-şi vînt cu pălăria, oprindu-se în fața vitrinelor fără să privească nimic precis. Calea Victoriei era pustie, fierbinte, înăbuşită. în dreptul Palatului grăbi pasul, ca să ajungă mai înainte la în-

tîlnire şi să aibă timpul să mănînce o îngheţată fără grijă. Uitase aproape tot ce avea de spus Marcelfei. în asemenea ceasuri se simțea destul de fericit. Parcă era din nou Mitică Gheorghiu dinainte, eternul Mitică Gheorghiu. Uitase că iubeşte, că e nenorocit în dragoste, că fata lui îi trimisese o scrisoare dureroasă, la care trebuia să răspundă cu grijă, că de acest răspuns atîrna însăşi fericirea lui. Fericirea era un lucru care nu-l interesa în asemenea ceasuri. Înțelese toate aceste adevăruri grave foarte vag, oarecum pe deasupra, şi le izgoni din minte. Intră la Nestor făcîndu-şi vînt cu pălăria.

IV

Alexandru plecă pe la ceasurile cinci să-şi vadă prietenul. Petru Anicet locuia într-o casă veche şi mică, la sfîrşitul străzii Mătăsari. In față era o grădină neîngrijită, cu o cişmea legată cu cîrpă, ca să nu picure continuu. Trei odăițe scunde, mirosind a lemn ud şi a bucătărie, într-una, cea-care da în curtea din dos, Petru îşi aşezase pianul, patul şi cărțile rămase de la fra,te-său. (O bună parte fuseseră

vîridute, laolaltă cu mobila, îndată după moartea lui Pavel, cînd au trebuit să se mute aici. Petru vînduse apoi, pe furiş, cîte o carte mai scumpă, ca să aibă cu ce plăti biletele de cinematograf, pentru el şi Nora. Pînă să-şi găsească meditaţii, au dus-o greu, cu tot ajutorul lunar pe care îl primeau de la d. Baly. Pe vremea aceea, totuşi, la orice putea renunţa în afară de plimbările de fiecare seară cu Nora.)
In dosul casei se întindea o curte largă, noroioasă, cu un grajd aproape surpat, pe care d-na Anicet îi în-chiriase totuşi un căruţaş din mahala. In fund, lîngă gard, erau cîţiva vişini şi gutui crescuţi sălbatec, printre bălării şi floarea soarelui. Mai la o parte, o movilă de cărămizi sparte, tablă ruginită şi moloz, rămasă de la dărîmarea hanului vechi — pe care crescuseră buruieni. In cel dintîi an, Petru se hotărîse să pună aici, în
52
fundul grădinii, răsaduri de zarzavat. Lucrase chiar cîtva timp cu sîrg la curăţirea locului şi odată îl ajutase şi Alexandru. Amîndoi, în cămăşi cu mînecile sumese, smulgeau bălăriile, scoteau cărămizile, ridicau molozul cu o roabă găsită în grajd — şi făceau toate acestea foarte concentraţi şi voioşi, îmbătaţi de voluptatea stenică a lucrului manaul. Petru a trebuit totuşi să renunţe, pentru că nu ştia ce să facă cu acele grămezi informe pe care le scotea din movilită, nu avea unde să le zvîrle ; nu era nici un maidan prin apropiere, nici o curte părăsită. Movila şi-a vindecat repede rănile, găurile acelea săpate în pîntecele ei. Buruienile au crescut după cea dintîi ploaie. Toamna, ajunseră înalte cît arbuştii.
Alexandru cunoştea bine casa din fundătura Mătăsari. Cunoştea şi tragedia familiei Anicet, moşieri din moşi. strămoşi, siliţi acum să se mute într-un fund de mahala şi să trăiască din ajutorul unui străin. îl iubise mai mult pe Petru, aflînd cu cîtă simplitate acceptase această vertiginoasă cădere. „Îmi place foarte mult aici, îi spuse el, îmi place această lungă linie de tramvai Nr. 14, care mă aduce în colţ, şi toată strada asta plină de vişini şi gutui. Cînd am venit noi, la Sf. Dumitru, era mohorît, plouase în ajun. Dar niciodată n-am întîlnit un parfum mai puternic de gutui ca atunci. Şi primăvara, cîţi vişini în floare..." Nici d-na Anicet nu-şi arătase durerea şi umilinţa. Se trezise greu după moartea lui Pavel, dar descoperise atunci o nebănuită putere de-a se resemna. Atît timp cît Petru era încă mic, fără nici un sprijin, nu-şi îngăduia să se dea bătută. Nu plîngea niciodată în faţa lui. In tot timpul mutării glumise şi vorbise franţuzeşte cu Petru ; era un fel de a rezista mizeriei din fundătura Mătăsari, de a opune între ei şi zidurile părăginite o anumită nobleţe. „Regarde, Pierrot, comme 9a fait beau, Ies marroniers !"
...Trecuse totuşi destul de mult de atunci. Din rarele scrisori ale lui Petru, Alexandru înţelesese că anumite lucruri se schimbaseră în fundătura Mătăsari.
Strada era caldă, prăfuită. Crezuse că îl va găsi pe Petru acasă, dar îi deschise d-na Anicet. Nu avea sonerie, şi Alexandru trebuia să bată în geamul marchizei ; un geam spart la colţ, lipit cu hîrtie de jurnal. D-na
53
Anicet apăru într-un capot de casă, mauve, cu mmecile scurte ; avea faţa schimbată, puţin mai buhavă, şi părul aproape cărunt îi aluneca neîngrijit pe tîmple. Alexandru nu-şi putut stăpîni un gest de uimire ; poate am deranjat-o din somn ; o femeie de clasa ei nu umblă astfel prin casă.
—■ Petrişor încă nu s-a întors, îi spuse.
îl pofti în antret; o odaie cu podeaua puţin surpată, anevoie ascunsă de covoare. Cîteva scaune cu spetează aurită şi perna de catifea, roase, schiloade. în fund, lîngă fereastră (şi aici era un geam spart, lipit cu hîrtie verde, decolorată de soare), o canapea în acelaşi stil, acoperită cu o învelitoare albă, prăfuită. Lui Alexandru i se părură mai mizere, mai triste, resturile acestea de mobilă elegantă. Nu le mai văzuse de astă toamnă. Umezeala, sărăcia, le măcinau mai repede decît şi-ar fi închipuit.
— Să-ţi fac o cafea, hotărî, d-na Anicet fără să-l mai întrebe.
Aduse din odaia alăturată — care era sufragerie şi în acelaşi timp dormitorul ei — o tavă de argint şi serviciul de cafea. începu să-i vorbească, volubil, întrebîn--du-l, întrerupîndu-l, plîngîndu-i-se. Se plîngea mai ales de Petru.
— Trăieşte tot cu tîrfa aia...
îşi şterse ochii cu mîneca. Alexandru plecă privirile umilit. S-a întîmplat ceva în casa asta, s-a schimbat ceva. Se descompun sufletele, se macină în mizerie, ca şi mobila lui Francisc Anicet.
— Cînd are un ban mai mult, iese cu ea în oraş, o duce serile la cinematograf...
Alexandru se întrebă de unde ştie toate acestea, căci Nora nu venea niciodată în casă, şi, după spusele lui Petru, locuia în altă parte a oraşului. Dar d-na Anicet -era perfect informată. A ieşit cu Nora sîmbătă şi ea l-a aşteptat la masă pînă la 11 noaptea, pînă ce a adormit cu lampa aprinsă. Petru s-a

întors la 3 dimineaţa şi nici nu şi-a cerut iertare. A trecut direct în odaia lui şi a început să cînte la pian, pe întuneric. Nu s-ar fi oprit pînă a doua zi, dacă nu ar fi lătrat toţi cîinii mahalalei şi nu s-ar fi trezit vecinii. D-na Anicet, din pat, îi auzea
54
cum' zgîlţîie poarta, cum îl înjură. Cine ştie ce a-ar fi întîmplat dacă.nu înceta...
— Şi-a ieşit din minţi băiatul ăsta...
începu să plîngă de-a binelea. Alexandru şovăi ; nu ştia ce trebuie să facă. Se apropie de scaunul ei, îi luă mîha. ■ — Nu e nimic, doamnă, nu e nimic...
Plînsul se transformă repede în hohot. Alexandru încercă s-o mîngîie, filial, pe umeri.
—■ Sînt greşeli de tinereţe, spuse el fără convingere. Petru are să se îndrepte, fiţi fără grijă...
D-na Anicet încetă brusc să plîngă, îşi şterse ochii cu mîneca, şi-şi apropie faţa de Alexandru.
— D-ta trebuie să-l scapi, d-le Pleşa, trebuie să faci ceva pentru el...
- Vorbise patetic, dar Alexandru simţi în nări un foarte uşor miros de ţuică. Amănuntul acesta penibil îl umilii şi îl făcu deodată mai blînd, înduioşîndu-l ; de abia acum începea să-l doară toată mizeria aceea din- jurul lui. D-na Anicet continua să vorbească, să-l implore (observă că frazele se rotunjesc, îşi leapădă vulgaritatea, bîjbîiesc după o pierdută nobleţe), şi Alexandru verifica tot mai precis mirosul de ţuică. Nu-şi ridică ochii din podea. Încerca să se împotrivească puhoiului de imagini care îi destrămau atenţia.
— I-am spus de atîtea ori : Copilule, ai să mă găseşti într-o zi spînzurată !...
...Au făcut călătoria de nuntă în Belgia şi Olandal Aşa i-a spus Petru. D-na Anicet era pe atunci bogată, în casă se vorbea numai franţuzeşte, aveau moşia de la Ar-vireşti. Şi toate astea s-au putut întîmpla, toate, de la moartea lui Francisc Anicet la această fundătură Mătă-sari. Lui Alexandru i se păru că îşi aminteşte un roman cetit de mult, un scenariu de film : alcool, mizerie şi decădere umană, rusisme, drame eterne... îi treceau prea multe imagini prin cap şi jocul acesta mintal îl enerva, îl depărta de prezenţa tristă a femeii de lîngă el. Ar fi vrut să se emoţioneze mai mult, să-i fie milă din toată inima, să se revolte...
— De Sf. Gheorghe n-am avut nici jumătate din chirie. A trebuit să mă duc eu la Baly, să-i cer bani pe două
55
luni înainte... Le era ruşine de mine, venisem fără pălărie, •şi a ieşit Felicia, ea mi-a dat...
începu să povestească întîlnirea cu Felicia, discuţia, tînguirile ei, acolo în hall-ul palace-ului. D-na Anicet! căpătase un rol declamatoriu, prea tragic. Pare o ducesă în mizerie, reflectă Alexandru.
— Francisc, dacă ar fi trăit Francisc ! i-am spus... ...Şi toate celelalte. Au ajuns la capătul puterilor. Au
început să se umilească în faţa unor bogaţi parveniţi. Se pierde orgoliul Aniceţilor... Alexandru se' simţi deodată obosit, dezgustat, inert. Spectacolele acestea n-au nici o morală, nu servesc la nimic. Să faci binele pe pămînt, să ajuţi oamenii... Dar cîţi oameni poţi ajuta, pe cîţi îi poţi susţine deasupra mizeriei ?... în fond ce mă interesează pe mine toate astea ?... Lasă-i să sufere...
— ...Şi dacă nu ne-ar face de ruşine şi numele ! Dar parcă e fermecat de aia, de tîrfa aia... Simt cîteodată...
Izbucni într-un hohot spasmodic, cu faţa ascunsă în palme, aşa cum plîng bărbaţii. Alexandru se ridică şi îi puse blînd mîna pe umăr. Din nou mirosul de ţuică, mai accentuat, mai tulbure.
— Nu e nimic, doamnă. Petru e tînăr, şi...
Se întrerupse ; ar fi vrut să spună : Petru e tînăr şi va ajunge. Ce stupid ! Unde va ajunge ? Cine va răscumpăra toată mizeria asta prezentă, cumplită, definitivă ?...
— Eu nu-l mai aştept,, adăugă el repede, depărtîn-du-se. Am puţină treabă în altă parte. Spuneţi-i că am venit şi mai trec pe aici, zilele astea...
Deschise uşa de la marchiză ; ar fi vrut să alerge, dar păşi calm, cu ochii pe cer. D-na Anicet rămase pe acelaşi scaun, cu braţul drept rezemat de tîmplă. A plecat şi el. Ce bine ar fi, ce bine ar fi să mori, aşa, deodată...
De-abia cînd a ajuns la capătul străzii, Alexandru începu să se mustre de brusca lui plecare, I se părea că s-a lăsat prea mult impresionat de mirosul acela de ţuică.
56
Se gîndi la d-na Anicet cu căldură. Numai de n-ar afla Petru, îşi spuse, ar fi prea penibil...
Prietenia lor dura de aproape doi ani, dar nu se văzuseră decît în timpul verii. Alexandru îl cunoscuse

cîteva luni numai după moartea fratelui său, Pavel Anicet, şi Petru era încă foarte tulburat, avea gesturile nesigure, gata oricînd să exagereze, să jignească, să mintă. S-au înțeles, totuşi, repede ; întîmplările prin care trecuseră, fiecare, îi apropiau. Alexandru şi-a dat seama mai tîrziu, cînd ajunseră buni şi nedespărțiți prieteni, că Petru era puțin altfel decît aşa cum îi apăruse în acea după-amiază din vara lui 1932, în librăria unde se cunoscuseră. Anicet îşi îndulcise bruschețea gesturilor, şi ieşirile lui nervoase, false, stridente, se răriseră. Petru se schimba de la o săptămînă la alta. Nu-l mai teroriza imaginea fratelui mort, pe care o actualizau întîlnirile cu atîția oameni pe stradă, în casele prietene, la concerte. Se apucase, de asemenea, serios de lucru ; studia compoziția, nu se mai juca la pian, improvizînd la întîmplare, acompaniindu-şi capricios dibuielile glasului său pe care vîrsta începea să-l schimbe.
Toamna, Alexandru plecase în străinătate, să studieze ce va voi ; obținuse lucrul acesta de la unchiul Dem. Făgăduise lui Petru că îi va scrie, şi într-adevăr i-a trimis scrisori lungi de la Londra şi Cambridge. Petru răspundea mai rar ; căci îi explicase el într-o scrisoare, prieteniile au nevoie de prezență, şi acum sînt prea departe unul de altul ca să poată comunica altfel decît prin imaginație şi amintire. îi mărturisise, totuşi, odată, că îi simte lipsa în acest Bucureşti atît de neînțeles lui, unde oamenii — chiar cei mai buni — au întotdeauna ceva de. făcut, se trudesc necontenit să ajungă undeva, departe, dincolo de ei. „Nu vezi cît se opintes- oamenii de la noi, —■ îi scrisese atunci — ca să *facă* ceva ? Sînt obsedați de acțiune, şi totuşi nu fac nimic. Mi se pare că lucrul esențial nu e acțiunea, ci găsirea de sine. Cînd vei înțelege cît de departe se întind hotarele ființei tale, atunci poți face totul, şi într-un chip mult mai uşor. Dar eu n-am întîlnit încă pe nimeni care să priceapă acest lucru simplu..."'
Alexandru primise scrisoarea aceasta într-un timp cînd gîndul lui îi era prins de cu totul alte lucruri. Se hotă-
57
rîse, tocmai atunci, să se întoarcă în țară şi să-şi facă armata. I-a scris lui Petru aproape zece pagini mari despre dorința lui de a-şi înțelege contemporanii. „A face armata aşa cum trebuie făcută, nu cu proptelele şi privilegiile intelectualilor. Poate voi înțelege acest straniu fenomen, pe care l-am observat în toate părțile pe unde am trecut : setea tineretului pentru *esprit de corps,* pentru disciplina militară, pentru viața asociată dusă la extrem." Lui Petru i s-a părut naivă această dorință. Vine rîndul tuturor mizeriilor umane, reflectase el atunci, de ce să le anticipezi ?... Oricum, îi păruse bine că Alexandru se întoarce în țară, şi că-l va putea vedea din nou toată vara.
Într-adevăr, a doua vară a fost mai ■ spornică pentru prietenia lor. Alexandru cunoscuse atunci îndeaproape pe d-na Anicet, care îi vorbea mereu de Pavel, şi i se plîn-gea necontenit că Petru trăieşte cu „o femeie ordinară", una „fără nici o condiție socială", care îl face să-şi piardă vremea. Un rest de sfială îl opri să-şi întrebe prietenul asupra acestei întunecate probleme. Căci, de fapt, toată lumea, ştie de legătura lui Anicet cu Nora, pe numele ei adevărat Lenuța Ionescu, fată extrem de suspectă, care practicase chiar un început de prostituție clandestină, iar acum era manechin la o casă de mode. Legătura dura de trei ani, de cînd Petru era în clasa a 7-a de liceu. Cu Alexandru nu vorbea aproape niciodată despre lucrul acesta. O singură dată fusese mai precis :
—■ Este o fată pe care o iubesc. Pentru o a treia persoană e plină de defecte, dar astea n-au o importanță pentru mine. Sînt defecte morale ; ea nu e de vină. A prostituat-o întîi maică-sa, apoi frații, în mahalaua ei, cînd era mică. încolo, e frumoasă şi foarte sănătoasă... In general vorbind, fireşte, căci altminteri a avut toate bolile sexuale posibile...
Alexandru tresărise numai la auzul acestui ultim amănunt. I se păru deodată că vede un spectacol oribil, ca într-un afiş de propagandă antisifilitică la sate.
— N-avea nici o grijă, adăugă zîmbind Petru, înțele-gîndu-i gîndul. în privința asta, îşi face regulat injecțiile. A fost unul mai prudent înaintea mea care i-a deschis, ochii...
58

De atunci, nu pomenise decît întîmplător de Nora. Dar Alexandru afla necontenit veşti, fără să le ceară, de la d-na Anicet. Se gîndise, atunci, că poate e mai bine pentru părinții lui că au murit de mult, căci ar fi fost
şi ei tot atît de nemulțumiți de libertatea pe care luptă să şi-o păstreze acum față de unchiul Dem. Gelozia părinților pentru viitorul copiilor, gelozia celor mari pentru cei tineri este generală, îşi spunea

el atunci. „Să nu repetaţi şi voi greşelile tinereţei noastre, să profitaţi de experienţa pe care am făcut-o noi !" Alexandru ştia, ca şi
• ceilalţi camarazi de vîrstă, că sfaturile acestea bune au şi un alt scop, secret, nemărturisit : voi, ăştia tineri, să nu muşcaţi din aceleaşi fructe dulci din care am muşcat noi la vîrsta voastră ; voi să fiţi mai cuminţi ca noi ; mai puţin liberi. Alexandru se gîndise adesea, pe timpul cînd era încă la Bruxelles, la această ascunsă invidie pe care oamenii maturi şi bătrînii o au asupra libertăţii celor foarte tineri, care îşi pot încă face de cap, pot greşi şi păcătui după pofta inimii. Libertatea asta de a greşi — ce cumplite suferinţe aduce pierderea ei...
Cu Petru vorbea mult despre fratele lui mort ; alături de Alexandru, Petru simţea că amintirea lui Pavel nu-l terorizează, nu-l umileşte. I-a dat să citească o parte din caietele rămase de la Pavel, ceea ce l-a făcut pe Alexandru să fie într-adevăr trist de moartea lui. A încercat chiar să-l convingă pe Petru să le tipărească, mai ales că l-ar fi ajutat şi prietenii lui Pavel Anicet.
— Opere postume ! exclamase Petru. Nu l-ai cunoscut, altminteri n-ai fi spus asta. Pavel era cu desăvîr-şire deosebit de ceilalţi oameni. Pe el îl interesa opera pe care n-a putut-o face tata şi pe care el de-abia o începuse, căci după moartea tatii* nu-l mai interesa creaţia... Ai cetit tu singur, scrise cu mîna lui, toate acestea... Singurul care va crea ceva desăvîrşit, voi fi eu, adăugă Petru fără să schimbe glasul ; dar asta mai tîrziu, mult mai tîrziu...
...Se înserase, şi Alexandru îşi amintea atîtea din convorbirile sale cu Petru încît se hotărî deodată să-l aştepte în colţul străzii. Ştia că trebuie să vină cu tramvaiul Nr. 14. Avea multe să-i spună, astăseară. Acasă s-ar fi simţit prost dacă n-ar fi petrecut în prealabil cîteva ceasuri

cu Petru. Convorbirea cu Irina îl enervase ; mizeria din casa Aniceţilor îl întristase. în colţ, chiar în faţa staţiei de tramvai, se afla o mică grădină de vară, cu cîteva mese afară, pe trotuar. Alexandru se aşeză acolo şi ceru o bere, aşteptîndu-l.
II zări după vreo jumătate de ceas, venind agale, cu servieta sub braţ, cu capul gol.
— De ce nu m-ai aşteptat acasă ? îl întrebă după ce-şi strînseră mîinile.
Nu-l lăsă să răspundă. Adăugă zîmbind.
— Te pisa mama, nu e aşa ? Se plîngea de mine... Lui Alexandru i se păru mai crescut, mai maturizat.
Ar fi vrut să pornească amîndoi pe stradă. Iată cineva care nu mă va pune să repet povestea Viorichii...
— Ei, ce-ai făcut cu milităria ? îl întrebă Petru, puţin batjocoritor. Ţi-a revelat vreo tehnică, vreo metafizică ?... Acel *esprit de corps,* viaţa de turmă în uniforme, cu drept 'sting şi respectarea superiorului ?...
— N-am avut noroc, răspunse cu jumătate de glas Alexandru. M-au copleşit protecţiile şi acolo, în provincie. Nu m-au primit să dorm la regiment, cu şaizeci de băieţi de popă şi tineri meseriaşi, camarazii mei... Dar am să-ţi spun altădată...
Nădăjduia totuşi că îl va întrerupe şi îl va îndemna. să i le spună acum. Avea o serie întreagă de gînduri pe care nu ştia cui să le împărtăşească: Se hotărîse să facă milităria într-un oraş depărtat, ca să poată cunoaşte o viaţă aspră, impersonală, colectivă. Să se deştepte în zori pe un pat tare, să-şi ia duşul în spălătorul îngheţat, alături de alţi 60 de tineri ca el, să facă marşuri şi exerciţii istovitoare, să asculte de orice gradat. Se gîndea cu o stranie plăcere la toate acele ordine ridicole pe care va trebui să le execute. Se gîndea mai ales că îi vor putea comanda oameni- fără nici o cultură, fără nici o valoare intelectuală.- Ce voluptate, să asculţi, să dispari în faţa superiorului, să te pierzi într-un grup... Din nefericire, n-a cunoscut aproape nimic din toate acestea. în afară de exerciţiile de la cazarmă, a trebuit să suporte aceeaşi viaţă civilă şi mediocră de provincie. Aceeaşi bine cunos- . cută gazdă, aceeaşi odaie cu vaze de flori la fereastră, şi, în cele din urmă; inevitabila iubire cu o domnişoară de

familie bună... Dar astăzi, Petru părea preocupat, distrat, puţin batjocoritor ; ca în cele mai nerelevante ceasuri ale sale. Urmărea parcă un gînd, pe care nu izbutea să-l limpezească sau să-l accepte. Asculta neatent ; apoi, îl întrerupse deodată.
— Vrei să vii cu mine ?
— Unde ?
— La Nora. E acasă la ora asta. N-am văzut-o nici eu de două zile. O să-i facă plăcere să te cunoască, sînt sigur...

— Dar d-na Anicet ? îl întrerupse Alexandru. Iar o faci să te aştepte... Nu e deloc frumos din partea ta...
— N-are nici o importanţă. Stăm puţin ; de altfel, nu e nici şapte. Noi mîncăm de-abia la nouă...
Hotărîrea îl făcuse dintr-odată extrem de volubil. Se întoarseră din drum şi grăbiră pasul. Ajungînd în bulevard, Petru făcu semn unui şofer.
— Nora îmi plăteşte maşinile, spuse el îndemnîndu-şi prietenul să se urce. Dacă nu te-aş fi întîlnit pe tine, nu m-aş fi dus nici astăzi s-o văd. Nu pot s-o sufăr de cîtăva vreme...
Fără să se stînjenească de şofer, mărturisi lui Alexandru că e dezgustat de orice femeie.
—■ De orice feminitate, preciza el. O cunosc destul de bine pe Nora, acum. Nu e mai vulgară, mai egoistă sau mai stupidă decît oricare altă femeie. Şi cu toate acestea, nu mă pot despărţi de ea. M-am obişnuit cu ea, asta m-a dezgustat de toate femeile. Dar o păstrez, pînă m-o goni ea pe mine. Am o anumită datorie morală faţă de ea. Zău, nu rîde...
Alexandru nu era deloc ispitit să rîdă. întîmplarea nu-i făcea nici o plăcere. Cu rarii lui prieteni nu vorbea aproape niciodată despre femei, despre amor, despre sexualitate. I se păreau lucruri fără mare importanţă, lucruri care merită să fie discutate numai cu tinerii cunoscuţi în tren, sau în vilegiatură. Acum era cu atît mai stînjenit cu cît de-abia trecuseră două ceasuri de cînd vorbise cu d-na Anicet.
— Dar mai e ceva, adăugă Petru, devenit deodată serios. Sînt foarte liber faţă de ea. Nu ştiu cum să-ţi explic asta. Mă simt atît de liber după cît am îndurat pentru

ea, incit aş putea face orice. Nu m-ar putea învinui nimeni de ticăloşenie sau laşitate. Am cucerit sentimentu acesta absolut...
întoarse faţa către Alexandru, şi aproape îi urlă. — Absolut !... Să ştii, să simţi că poţi face orice, pentru că ai răbdat totul, pentru că te-ai umilit, ai provoca? suferinţă în jurul tău. După toate cîte am suferit eu ş: mama din cauza Norei, cine m-ar putea opri să mă răzbun, s-o" părăsesc, s-o ucid chiar?... Mi-este îngăduit; orice... Ce extraordinară libertate !... Tu ai simţit vreodată aşa ceva ?...
Alexandru era puţin mohorît. Vizita la Nora îl indispuse. Ar fi vrut să-şi petreacă altfel această seară, după toate plictiselile din casa unchiului Dem. Răspunse deci fără interes.
— Vom mai sta noi de vorbă asupra libertăţii. Deocamdată, nu prea te înţeleg bine. Să poţi face totul pentru că n-ai făcut nimic pînă acum, pentru că n-ai existat ca personalitate, ca voinţă... Mi se pare cam confuz...
— N-are nici o importanţă, îl întrerupse Petru. Tot ce gîndesc eu pare confuz. De aceea mi-am propus să nu mai gîndesc. Mă voi mulţumi să creez, atît. Şi *să fiu* ,* să fiu pe deplin eu însumi în toate împrejurările, cu tine, cu Nora, cu lumea cealaltă. Prefer să mă analizez simplu în jurnalul meu, să povestesc anumite fapte, să-mi aduc aminte stările sufleteşti prin care am trecut. De ce să fac teorii, să gîndesc serios asupra lor ?... Opreşte la numărul 18, mai sus, pe 'stingă...
Maşina se opri în faţa unei case zugrăvite în galben deschis, de pe strada Aurelian. Alexandru o privi cu oarecare uimire. S-ar fi aşteptat Să vadă o locuinţă tot atît de umilă ca şi casa din fundătura Mătăsari.
— Nora are două camere şi pensiune aici, îl lămuri Petru. Stă de-abia de un an. înainte, ce plictiseli a avut cu proprietarii pe unde a fost...
Era o casă mediocră, fără stil nici vîrstă, aşa curo erau pînă la război majoritatea caselor din Bucureşti. Destul de bine îngrijită, cu gardul vopsit proaspăt, cu brazde de flori. Un mic trotuar, stropit din belşug cu apă, traversa curtea întreagă, pînă la fund, la bucătărie.

Petru intră în curte şi bătu la geamul primei odăi. Se întoarse apoi repede în stradă, unde rămăsese Alexandru, şi-i şopti :
— Nora are o idee stupidă, cu care mă pisează mereu ; s-o trimit pe mama la azil. Ai să vezi... Ţi-am spus ca să ştii, să nu ţi se pară prea din cale afară...
O uşă se deschise, şi apăru o femeie tînără, izbitor de frumoasă, îmbrăcată într-o rochie albă, închisă la gît, parcă ar fi fost o uniformă. Se repezi flămîndă la Petru, îl prinse în braţe şi—1 sărută pe gură, apoi pe amîndoi obrajii.
— Dă-tni patruzeci şi şase de lei, pentru maşină, îi spuse Petru, desprinzîndu-se din braţele ei fără jenă, dar şi fără părere de rău.
Alexandru rămase în stradă, pe trotuar, privind. Era puţin enervat că şoferul trebuia să aştepte, şi să asiste la toată această scenă de dragoste. Dar Petru îi interzisese, cu o stupidă exaltare, să plătească el

maşina. „Asta e datoria şi bucuria Norei", spusese el mai înainte. Şi repetă acelaşi lucru în timp ce Nora intrase în cameră să caute bani. Se întoarse repede cu o monedă de-o sută. Petru plăti, apoi luă pe Alexandru de braţ şi—1 aduse în faţa Norei.
—• Ăsta e Alexandru Pleşa, prietenul de care ţi-am vorbit...
— îmi pare bine, răspunse Nora, puţin stingherită. Haidem în casă... Petruţă, păstrează tu banii.
Petru scoase punga şi dădu drumul monedelor.
—■ Nora îmi dă întotdeauna bani pentru ţigări, spuse el rîzînd, deşi nu fumez. E foarte discretă, după cum observi...
Intrară într-o odaie cu o masă mare la mijloc, şi cî-teva fotolii noi în colţuri. Alexandru se miră că nu întâlneşte inevitabila mobilă degradată de mahala. Nu erau decît două tablouri mici, de inegală valoare, dar în nici un caz execrabile. Covorul din. perete era scump şi cu gust lucrat.
— Camera de consiliu, explică Petru, aşezîndu-se pe fotoliul apropiat mesei. Ai să înţelegi mai tîrziu ce înseamnă asta...
63
Nora rîse. Apoi invită înspăimintată pe Alexandru să se aşeze. Era întîia oară cînd Petru venea însoţit de cineva. Şi asta după atîtea zile de absenţă.
— De ce n-ai venit ieri ? îl întrebă, sărutîndu-l din nou pe obraji şi mîngîindu-i părul.
— Am stat cu Alexandru toată ziua, minţi liniştit Petru.
Alexandru plecă ochii în jos încurcat. Fata îl privi zîmbind, dar cu o uşoară mustrare.
— Am stat şi am vorbit despre tine, continuă Petru tot atît de liniştit. El îţi lua apărarea ; întotdeauna face aşa faţă de absenţi ; e cavaler...
Nora începu să rîdă. Alexandru părea tot plictisit.
— Tu m-ai vorbit de rău, Petruţă ?
Petru nu-i răspunse. Se ridică din fotoliu şi se apropie de Alexandru.
— Nu m-am exprimat bine în maşină, începu el. Este vorba de cu totul altceva. Nu numai de a fi liber, liber cum nu a fost niciodată un om din timpurile noastre. Ci mai ales de a fi demn, de a restaura demnitatea umană. Asta am încercat eu să restaurez în Nora, făcu arătînd-o cu mîna. S-o fac atît de demnă, încît nici unul din defectele ei actuale să n-o umilească, să n-o poată devaloriza în proprii săi ochi... După cum vezi, Nora e vulgară, incultă, prost crescută şi celelalte, continuă Petru cu un semn de dragoste făcut spontan femeii. Dar ce-are a face. dacă ea are deplina conştiinţă a plinătăţii ei, a demnităţii ei umane ? în fond, noi sîntem de vină faţă de ea cum sîntem faţă de toate fiinţele care au rămas inferioare, nedemne, larvare. Noi, adică societatea noastră, profund anti-umană, societate crescută pe superstiţii...
— Ca toate societăţile, dragul meu Petru, îl întrerupse puţin plictisit Alexandru. Văd că faci teorii, şi asta însemnează că te contrazici. N-a trecut nici jumătate de ceas de cînd...
*
—■ Ştiu, ştiu ce vrei să spui, se apără Petru. Dar n-ai dreptate. Astea nu sînt teorii. Vezi şi tu că Nora nu este o concepţie de viaţă, ci o experienţă. O experienţă din cauza căreia era să mă elimine din liceu acum trei ani, era să fug de-acasă, şi pentru care m-am certat cu bietul Pavel... Nu-ţi mai spun de mama...
64
Alexandru privi pe Nora. Observă că era foarte stîn-jenită ; ar fi făcut orice să schimbe vorba.
— Să lăsăm deoparte pe d-na Anicet, vorbi atunci Alexandru, aspru. N-are ce căuta într-o asemenea discuţie...
'— Sînt cu totul de părerea ta, îl întări Petru. Regret că Nora se încăpăţînează să susţină contrariu...
Spunînd asta, se apropie de fată şi îi trecu braţul peste talie. Era un gest aproape conjugal, care miră încăoda-tă pe Alexandru. Privi cu mai multă atenţie pe Nora. Nu-şi putea da seama de unde îi vine frumuseţea aceea izbitoare, uneori fascinantă. Avea o figură aproape vulgară, cu bărbia groasă, buzele prea cărnoase, fruntea îngustă. Ceea ce era într-adevăr neaşteptat de fin, conturul figurii, umerii obrajilor păreau atît de dulce desenaţi încît oricine era ispitit să-i mîngîie faţa. Ochii, de asemenea, fără să fie prea mari sau prea luminoşi, purtau cu ei un foc lăuntric, ameninţător chiar cînd era copleşit de zîmbetul întregei feţe. Vocea era singurul lucru strident în făptura remarcabilă a Norei, constată Alexandru. Vocea pe care cuvintele scurte o mai puteau masca, dar pe care rîsul sau o frază spusă repede o dezvăluiau în toată oribila stridenţă.
— Nora are idei cu desăvîrşire absurde, continuă Petru, păstrînd braţul drept bine strîns pe talia fetei.

După cum am avut prudența să te anunț, Nora îmi dă mereu a înțelege că ar trebui să internez pe mama la un azil de bătrîne, ca să putem noi...
— Nu e adevărat! Nu e adevărat ! strigă fata zmu-cindu-se din strînsoare. Eşti un mincinos !...
— Ionescu Lenuța ! se răsti Petru, cu gravitate, Io-nescu Lenuța zisă Nora şi zisă în alte multe feluri, te invit să nu mă faci mincinos... Nu mă jenez deloc față de bunul meu prieten Alexandru. îți voi repeta cuvînt cu cuvînt tot ce...
— Petruță, ştii că nu e adevărat...
Fata aproape scîncea. Nici nu cuteză să-l privească pe Alexandru. Rămăsese cu amîndouă mîinile pe masă, cu bărbia în piept.
— Ce discuție idioată, interveni brusc şi aspru Alexandru, ridicîndu-se din fotoliu. Dacă avea de gînd să

te cerți, nu înțeleg de ce m-ai luat şi pe mine. D-ra Io-nescu s-ar fi simțit mai bine fără martori...
— Nici eu nii-l înțeleg astă-seară, spuse Nora, timidă. De obicei, Petruță e cel...
— Da, aveți dreptate, spuse Petru cu un ton sincer. Să vorbim despre altceva... Nora, să-ți aduc veşti de la patronii mei, familia Lecca... Dar dă-ne întîi ceva de mîn-care... Nu ai nimic pe aici ? Pui fript rece, salam, ceva...
Intră direct în odaia vecină ca să caute în dulapul cu sîrmă eventuale resturi de la masa de prînz. De cele mai multe ori, Nora îi păstra friptură rece, mezeluri, o sticlă de vin la gheață ; ştia că mai întotdeauna vine pe înserate. Cînd îl văzu intrînd, Nora tresări şi plecă din nou capul în jos. Alexandru crezu că e intimidată pentru că a rămas singură cu el, după o scenă atît de penibilă, şi ca să curme atmosfera de stinghereală începu să-i vorbească, familiar :
— Petru ăsta e un mare zăpăcit. Aşa se poartă cu toți, brutal şi violent. Dar încolo, cine îl cunoaşte...
Se auzi o uşă de dulap trîntită în odaia cealaltă. Petru apăru în prag şi privi lung la Nora. Fata nu spuse nimic.
— Nu e nimic de mîncare, spuse Petru. Să trimitem să ne ia ceva... A propos, făcu apropiindu-se de Nora, spune ăluia să plece... Ce dracu, nu mai e chip să te găsesc singură...
Apoi, adresîndu-se lui Alexandru, care îl privea uluit, în timp ce Nora plecase aproape fugind din odaie.
— închipuieşte-ți, moncher, că Nora are un admirator extraordinar. Vine în fiecare zi, la orice oră, şi stă cît poate. Şi dacă ai şti cum stă ; prin dulap, pitit după uşă, ascuns sub pat... Vino aici, făcu el luîndu-l pe Alexandru de braț şi aducîndu-l în colț să ne facem că nu-l vedem cînd va ieşi... Din nefericire, odăile astea n-au decît o singură ieşire...
Nora băgă capul pe uşă, apoi făcu un semn. Necunoscutul păşi repede, înfricoşat, de-a lungul odăii, spu-nînd şoptit : „Bună seara !" *
— I-aş fi răspuns, dar trebuia să mă prefac că n-am auzit nimic, făcu Petru după ce omul ieşise din cameră şi traversa grăbit curtea. Altminteri l-am fi jignit, nu e aşa, Nora ? %
Fata era tot atît de încurcată şi de timidă ca şi necunoscutul care trecuse cu cîtevâ secunde mai înainte prin odaie. ;
— Cum spuneai că-l cheamă? întrebă din nou Petru;
— Iorgu, răspunse Nora cuminte şi supus, Itirgu Zam-firescu.
—- Tu ai o sută de lei ? întrebă Petru adresîndu-se lui Alexandru. Am impresia că suta pe care rrii-a dat-o adineauri Nora o primise de la acest Iorgu Zamfirescu. Trebuie să i-o dau înapoi. Ea e liberă să primească omagiile întregii mahalale, căci nu ■ Sînt gelos nici monogam, dar nu e mai puțin adevărat cu nu pot accepta să fiu peşte..;
Foarte liniştit, luă moneda pe care i-o întinse Alexandru şi i-o dădu Norei. Fata îşi freca mîinile, răsufla greu, aproape să plîngă. ■
— Nu primesc decît bani din leafa ta de model,, o consolă Petru mîngîindu-i părul. Tu poți primi de la cine-îți place ; ştii că eşti cea mai liberă iubită din România... Ceea ce e mai grav, e că nu avem nimic de mîncare. Trimite pe Gută să ne cumpere ceva...
— Ar fi mai bine să plecăm, făcu Alexandru, e şi tîrziu... Ce să mai deranjăm...
— îi face plăcere, te asigur eu, vorbi Petru. Acum e încă puțin intimidată de tine ; dar ai să vezi mai tîrziu... Mai dă-mi încă o sută de lei, să ne ia ceva...
Fata începu să plîngă, cu palma uşor proptită deasupra ochilor. Alexandru rămase uluit în mijlocul ca-merei.

— Haide, fii fată cuminte, interveni Petru. Ți-am spus de atîtea ori că îmi face mare plăcere să mănînc cu tine, dar nu din banii lui Iorgu Zamfirescu. De ce te superi atunci ?...
— Nu sînt banii lui, făcu Nora. Am şi eu bani, ştii... Am luat şi eu leafa...
Petru ezită o clipă. Căuta ochii lui Alexandru. I se părea că e un lucru prea important, ca să nu-i ceară şi lui părerea.
— De ce eşti atît de rău astă-seară ? izbucni Nora aco-perindu-şi fața cu amîndouă mîinile.
— *Elle est ajfrey.se, la petite l,* făcu Petru către Alexandru.

r

Nora se trînti pe unul din fotolii, şi continua să plîn-gă. Se simțea după cutremurarea trupului că luptase multă vreme împotriva plînsului, că acum căzuse copleşită.
— Bine, dacă spui tu aşa, mîncăm din banii tăi. Să-l chem pe Gută...
Ieşi în curte şi se îndreptă spre bucătărie. Alexandru încercă din nou să rupă tăcerea.
— Nu vă pierdeți firea, domnişoară...
— M-am simțit insultată, explică Nora printre lacrimi. Alexandru aproape că era să zîmbească, ascultînd din-
tr-o dată izbucnirea asta de vulgaritate. Glasul Norei îşi recăpătase registrul său firesc inițial. Emoția, plînsul, care Izbutiseră să facă din ea aproape o ființă gingaşă, nu mai ajutau cu nimic acum. Nora redevenise fata de mahala pe care o bănuise Alexandru, prin simpla mărturisire că „sa simțit insultată."
— Iată-l şi pe Gută, spuse Petre din prag, cu mîna pe umerii unui băiețaş în picioarele goale. Nora, dă-i banii...
Fata îşi aranja repede părul, îşi şterse ochii şi căută într-o geantă pe care o aduse din odaia vecină.
— Petre, crezi că mai putem rămîne ? E aproape opt gumătate, făcu Alexandru.
— Trebuie, ştiu eu ce spun. îi facem mare plăcere... Nu e aşa, Nora ?
Fața femeii, îndată ce dădu bani băiatului desculț, se lumină deodată. Acum-rîdea cu urme de lacrimi în ochii strălucitori, incendiați parcă de o flacără lăuntrică. îl sărută zgomotos pe Petru şi începu să aşeze masa. Lucra cu zor, cu o extraordinară bucurie.
— Acum îmi pare bine că nu v-am dat dulceață, spuse ea. Mi-e mai drag la masă...
—• Petre, dar te aşteaptă d-na Anicet cu masa, îi aminti Alexandru.
Nora se prefăcu că -nu aude. O foarte uşosră umbră îi întunecă fața cîteva clipe.
— Mănînc de două ori, răspunse Petru, aşa sînt eu. Acasă nu mă satur niciodată. Dacă ai şti tu ce sîntem noi nevoiți să mîncăm...
Alexandru se resemna. Nora se apropie de el şi-i spu-spuse tînguitoare : .

— Nu ne iubeşti deloc, d-le Pleşa...
îl privi în ochi. Alexandru descoperi deodată în privirile ei o tărie neobişnuită, o lumină sticloasă, mîndră, stranie. Fata asta poate porunci la o sută de bărbați, se gîndi Alexandru. înțelese de ce se poartă Petru atît de brutal cu ea, atît de neomeneşte.
— Ia spune mai bine ce-ai învățat la armată, vorbi Petru.
Apoi, arătîndu-l Norei cu un gest fals, teatral :
— Priveşte-l, ăsta iese sublocotenent !...
Nora se îmbujora. Din fericire, sosise băiatul cu pachetele de la prăvălie, şi trebui să le desfacă.
— Dacă aş fi avut şi un pian aici, vorbi Petru, eît aş fi fost de fericit !... îți aduci aminte, Nora, cînd am vrut să fug de acasă şi să mă mut la tine, aducînd pianul ?...

Nora clătină din cap, fără să-l asculte. Se simţea încă intimidată de Pleşa. Băiatul îi susţinuse privirea cu o căutătură dispreţuitoare, severă.
— ...Cît de mult am suferit eu între aceşti patru pereţi, şi alţii, pretutindeni unde era fata asta şi nu era pianul...
Nora îi anunţă că masa e gata.
„Un chef cu dame, îşi spuse Mitică Gheorghiu, un cheU cu prieteni şi dame, ar face acum minuni..."
Pornise să caute vreun prieten în vreun restaurant de vară. S-ar putea aranja ceva. O masă bună, cu vin mult, cu femei, cu băieţi care ştiu să trăncănească. Toate acestea l-ar fi făcut să uite ce s-a întîmplat : căci încîn-tarea care îl stăpînise cîtva timp după furioasa lui izbucnire contra Marcellei, se risipise de mult.
Intrase în cîteva grădini şi nu întîlni pe nimeni. Se făcuse aproape zece ; se simţea mahmur, enervat. Nimic de făcut. O luă atunci la întîmplare pe străzi, cu mîi-nile în buzunarele pantalonilor, cu ţigara aprinsă între

buze. Nu mai avea chibrituri, şi se hotărî deodată să umble aşa în neştire, fără să-şi aprindă ţigara ; să vadă cît de mult se poate chinui. Era într-adevăr o enervare surdă, ameninţătoare, care, cu timpul, îl făcu să-şi strîngă pumnii, să calce apăsat, să respire zgomotos pe nări. S-ar fi simţit mult mai uşurat, fireşte, dacă ar fi putut suferi o durere fizică acută ; dacă s-ar fi lovit pînă la sînge, sau şi-ar fi strivit pumnul de ziduri, şi-ar fi sfîşiat carnea...
Neavînd nici o asemenea violentă durere la îndemînă, Mitică se mulţumi să umble aproape un ceas cu ţigara neaprinsă. Asta, cel puţin, îl împiedica să-şi dea seama de profunzimea şi întinderea disperării care îl stăpînea. Faptul că mai putea, încă, suferi de un lucru atît de mărunt — de un lucru la care nu participa Marcella — era o alinare ; bara astfel sentimentul apăsător şi neînduplecat al ireparabilului...
După un ceas se trezi cu ţigara muşcată şi frămîn-tată jumătate între dinţi. O scuipă cu dezgust ; gura îi era amară, otrăvită. Şi-o limpezi cum putu, scuipînd copios, apoi îşi şterse buzele cu batista, aproape frecîndu-le. Batista păstra încă parfumul Marcellei, nu-şi amintea cum ; probabil i-o împrumutase o clipă. Mitică revăzu din nou ultima scenă, simţi încă odată otrava ultimului cuvînt pe care i-l spusese iubitei (căci suferea mai ales de ceea ce făcuse el iremediabil, de prăpastia pe care chiar cuvîntul lui o săpase între ei) şi ezită o clipă, dacă trebuie să-şi ascundă batista în buzunar, sau e mai bine s-o arunce. O aruncă totuşi mînios, ca şi cum nu această nouă despărţire ar fi întărit mai solid stratul izolator din-tre ei. (Mitică suferea simultan de ruptura iremediabilă de Marcella şi de conştiinţa că totuşi mai există legături între ei ; mai există memorie, mai există prezenţa lor în acelaşi oraş, în acelaşi „timp". Ar fi fost cu totul altceva dacă Marcella, după despărţire, s-ar fi aflat într-o ţară depărtată — sau, şi mai bine, cu zece ani înainte sau în urma lui.) Aruncă batista într-o curte cu grilaj, şi grăbi pasul ; să se depărteze cît mai repede şi mai mult de acest ultim martor al pasiunii sale.
Furia lăsă locul disperării lucide. Mitică înţelese deodată că s-ar fi putut întîmpla altfel, că ar fi putut fi iubit el în locul lui Jean Ciutariu. La început, numele priete-

nului nu-i trezea nici o gelozie. De multe ori s-a gîndit foarte serios că Marcella ar putea să-şi ia un amant, după ce îi va deveni soţie. Era timpul fervoarei duioase, cînd Marcella i se părea accesibilă, şi credea că îi poate scuza orice, numai să se hotărască odată să fie a lui. Cînd Marcella i-a vorbit de Jean în maşină, a fost numai abătut; el sau altul, îi era indiferent, odată ce iubeşte pe altcineva. Furia care l-a cuprins cîteva minute în urmă, în timp ce Marcella încerca să-i explice şi să-şi scuze dragostea ei pentru Jean, n-a fost o izbucnire de gelozie. Simţise atunci că totul e pierdut, iremediabil pierdut, şi asta îl făcuse să-şi iasă din fire. Nu şi-a mai dat seama ce spune ; nu şi-a dat seama cît de definitiv îl despart de Marcella acele cuvinte cumplite... De mai multe ori de-atunci, Mitică îşi aminti că Jean e iubit de Marcella ; gîndul nu i se opri, totuşi, niciodată prea ascuţit asupra acestui amănunt. îşi închipui, însă că, probabil, Marcella l-a cunoscut pe Jean după ce el i-a telefonat din garsoniera prietenului. în orice caz, întîlnirea lor a fost recentă, căci Marcella nu-i vorbise niciodată de el, nu-i spusese măcar că-l cunoaşte. Probabil că s-au amuzat chiar de telefonul acela stupid pe care i-l dăduse din garsoniera lui Ciutariu. Imagiriîn-du-şi scena — Jean povestindu-i în glumă cum i-a cerut garsoniera „pentru o vizită de afaceri", ea, rîzînd cu hohote, imitîndu-i glasul : „Marcella, Marcella, de ce mă chinuieşti ?..." — imaginîndu-şi prezenţa lor împreună, caldă, erotică, plină de certitudini,

Mitică simţi brusc o fierbinte ură împotriva prietenului. Fu ispitit, cîteva clipe, să-l caute ca să-l pălmuiască, să-l bată crîncen, frîngîndu-i oasele. Furia împotriva lui însuşi îşi găsise o nouă abatere de siguranţă în ura împotriva lui Ciutariu. Dar mai puternică decît ura, era imaginaţia, era gelozia. Ori şi cît de amănunţit vedea el pe Jean călcat în picioare şi primind palme, tot mai amănunţită, mai precisă i se împlînta prezenţa lui Jean alături de Marcella. în aceeaşi garsonieră din care îi telefonase el, desigur. îşi reaminti subit culoarea cafenie a tapetului, mobila lui aproape nouă ; impresia globală a garsonierei, amestec de lumină şi mirosuri obscure (mirosea mai ales a ceară roşie şi a coji de lămîie) ; îşi aminti divanul scund ; „cu lenjeria neschimbată", cum îl informase

Bean, atunci. Probabil că pe acelaşi divan a trîntit-o şi pe Marcella, ca pe toate celelalte vizitatoare, actriţe debutante şi coriste de la Operă. Mitică îşi închipui scena cu exasperante amănunte. Marcella singură a mătru-risit că-l iubeşte ; ea nu ştie, proasta, cine e Ciutariu, cît de muieratee este. A venit desigur în garsoniera lui. Mitică se simţi ispitit, cîteva clipe, să-şi explice această vizită prin inocenţa Marcellei ; o fată simplă şi curată, care nu bănuieşte ce lichea este Jean. Dar renunţă repede la această ipoteză ; ar fi fost un compromis faţă de furia lui, de gelozia lui, care se cerea dezlănţuită total, compact, fără nici o rezervă. Conveni, deci, că Marcella nu venise la Jean din inocenţă. Venise pur şi simplu pentru că voia să i se dea. Regreta, atunci, că fusese atît de prost, atît de timid, faţă de ea. I-ar fi fost atît de simplu, şi lui, pe vremea cînd Marcella avea o încredere oarbă în el, să o aducă în apartamentul lui şi s-o violeze. Probabil că aşa îi place. Probabil că nici nu e fată, nu fusese niciodată fată. Imaginaţia îi oferi prompt fel de fel de certitudini ; desigur că Marcella se culcase cu vărul ei încă de la 14 ani, se culcase apoi cu toţi colegii de Conservator, se culcase şi pe bani, pe 200 de lei, de pildă. Sînt atîtea fete în Bucureşti care par cinstite şi inocente, şi se culcă totuşi pe 200 de lei. îşi aminti deodată, cu plăcere, că un coleg de Facultate avusese o aventură similară. Se îndrăgostise de o studentă, pe care o credea atît de inocentă încît nu îndrăznea nici s-o sărute la despărţire, şi află, totuşi, la cîteva luni, că fata aceea se culcă pentru 200 lei cu oricine, bine-nţeles discret şi numai în cazuri excepţionale, la hotel. Un coleg de la Medicină îi deschisese ochii. Ii spusese atunci lucruri îngrozitoare : Căminuri de studente cu tarif special, fete care se duc de la cursuri la întîlniri. Toate aceste amănunte i se împrospătară acum în memorie, şi le reconsti-tuia cu savoare. Nu mai avea nici o îndoială că.Marcella fusese la fel ca toate celelalte. Numai un dobitoc ca el ar putea crede tot ce-i dăduse a înţelege Marcella ; că n-a sărutat-o nimeni pe gură, şi celelalte. Desigur că şi ea a început din liceu, cu verii, cu fraţii prietenelor ei, cu elevii din Şcoala Militară. Fără îndoială că Bîrladul are un parc, şi în fiecare seară Marcella se izola într-un

boschet cu una din acele lichele curajoase. Mitică îşi aminti nenumărate întîmplări personale ; tot ceea ce făcuse şi el în şcoală, la Facultate. Ce simplu se putea culca cu fetele, ce rare erau fecioarele prin acele părţi ale oraşului...

Ii trecură prin faţa ochilor scene de mult uitate, frîn-turi din bagajul frivol şi tragic al oricărui tînăr. Revăzu întîmplarea din clasa a V-a de liceu, cînd nu avea decît 15 ani, şi cînd fata cu care jucase cărţi nu avea nici atît. „Cine cîştigă are dreptul să sărute unde vrea !", aşa îi spusese fata. Cum Dumnezeu o cheamă ? Roza, Anetta ? Era din vecini, îşi aducea foarte bine aminte chipul ei rotund, cu părul tăiat scurt, cu uniforma cenuşie. A cîştigat el, şi i-a fost aşa de uşor s-o trîntească în pat. „N-avea nici o grijă, i-a şoptit ea, văzîndu-l că ezită după ce o dezvelise, nu e întîia dată !" O revede, în patul strimt din camera lui de licean, foarte îmbujorată, cu carnea foarte albă. Şi nici nu o sărutase pînă atunci. Atît era de uşor... „Mai facem şi altădată", i-a făgăduit ea. Şi tot ce s-a întîmplat în urmă, în cariera lui de licean, siguranţa cu care apuca sînii fetelor şi le ridica rochiile — toate aceste viziuni uitate îl invadau otrăvitor. Marcella, în uniformă de şcoală, lua de mînă elevi de vîrsta ei şi se ascundeau în pivniţă, în parc, în odaia servitorilor. „Haide să-ţi arăt ceva !, probabil că aşa le spunea. Nu probabil, ci sigur. Şi nu numai atît; cunoştea fel de fel de cuvinte porcoase, învăţate de la elevii de Şcoală Militară, şi le spunea la ureche. „Vai, ce bine !, exclama ea, desigur că aşa exclama la Bîrlad. Iar cînd a ajuns la Conservator, făcea ca şi celelalte, nu se mai jena să se dezbrace în faţa tinerilor cărora li se da. (Mitică hotărîse că, niciodată pînă la Bucureşti, Marcella nu se dezbrăcase în faţa tineiilor. îşi pierduse virginitatea într-un boschet, în grabă, aşa cum ştia şi el din spusele amicilor din provincie, din romane.) La Conservator, se făcuse mai pricepută. Acum era cocotă. Nu numai băieţi frumoşi şi îndrăzneţi, dar şi cu franci. Probabil că se culca mai ales cu negustori bogaţi, cu colegii lui de la Bancă. (Acum, deabia acum, înţelegea atîtea din privirile lor ironice : „Cum, ăsta iubeşte pe Marcella ? Dar e un

imbecil. Pe ăsta o avem noi pentru

200 de lei !" Nu pentru 200, e prea puțin, pentru 500. „Pe asta o avem noi pentru 500 de lei !", așa spuneau exact privirile colegilor, asta vorbeau între ei, în lipsa lui). Fără îndoială că avea şi amanți de inimă, un Ciu-tariu, de pildă ; dar grosul amanților erau colegi din instituții bogate, Bănci, Ministere, etc. Cincizeci, o sută *t* Mai mult, infinit mai mult. Cîteva sute de amanți, poate cinci sute. Marcella nu-i păstra, nu-i cultiva. Aduna de la fiecare cît putea, pentru fiecare ceas de dragoste ; de la 200 de lei în sus. Şi repede, moncher, că am treabă ; am. ,un iubit care mă aşteaptă afară ! întocmai aşa, el o aştepta în fața coaforului, convins că se coafează ; iar sus, la etaj, sau poate dincolo, în gang, era casa de ren-dez'-vous clandestină, unde Marcella îşi avea orele ei de servici, tariful ei, fotografiile ei — goală, în posturi erotice, ca să excite pe domnii' senili...

Nu, simțea că-şi închipuie prea mult şi gelozia nu-i mai îngădui să crească vertiginos numărul amanților Marcellei. Era mult mai dureros să ştie că a avut-o numai Ciutariu, că fusese chiar fecioară pînă la el, decît să-şi închipuie că a fost păcălit de o cocotă, că a fost înşelat pentru a suta oară. Se reîntoarse, deci, cu gîndul, la garsonieră. Se reîntoarse lent, imaginîndu-şi fiecare amănunt, ghicind fiecare îmbrățişare. Acum, Marcelia — deşi nu era chiar o inocentă care căzuse victimă unei lichele — era totuşi destul de pudică ; se apăra destul de decent, căci îl iubea pe Ciutariu, dar îl iubea sentimental, sufleteşte (nuanța aceasta îl făcea să sufere crîncen, şi de aceea o aducea mereu la lumină). De pildă, cînd,. îndată ce a închis uşa înapoia lor, şi Ciutariu a voit s-o sărute pe gură — ea l-a respins, blînd desigur, aproape zîmbind, dar destul de ferm. (Gheorghiu ar fi preferat să se lase îmbrățişată de la uşă, să se termine repede cu nevinovăția ei — dar simțea o stranie plăcere* să sufere mai viu, închipuindu-şi reticențele ei, rezistențele ei înfrînte victorios de Ciutariu.) Totuşi, ştia de ce a venit în garsonieră, ştia ce o aştepta, şi dacă întîrzia dezno-dămîntul, o făcea numai pentru a exalta decorul primei îmbrățişări, pentru a da o mai neuitată savoare abandonării, încet, încet, Ciutariu a luat-o în brațe, Aici, închipuirea lui Gheorghiu ezită. Nu cunoştea nimic din

■ *i*

tainile trupului ei. Şi dacă ar fi purces să le descopere cu imaginația, ar fi suferit mai puțin ; curiozitatea erotică ar fi biruit. De asemenea, era greu să-şi închipuie trupul Marcellei la fel cu al oricărei alte femei. Fără îndoială că erau umbre şi ascunzişuri inedite ; şi apoi, farmecul întreg îl dădea totalitatea corpului ei, magia care se lega de prezența caldă a Marcellei. Voi să-şi închipuie un viol obişnuit — dar nu izbuti. Se trezi deodată nefericit, bolnav, puțin înspăimîntat. îl cuprinse o furie oarbă împotriva lui însuşi : ar fi voit să facă ceva grav, ceva urgent, să alerge pînă la capătul părnîntului, să sară într-o apă adîncă, să se lovească de ziduri. Simțea că se sufocă. Grăbi pasul, şi merse astfel vreme îndelungată, strigînd şi desfăcînd pumnii, în neştire...

Tîrziu după miezul nopții, i se făcu dor de parfumul Marcellei, de obrazul ei, pe care ar fi voit să-l vadă cel puțin cîteva clipe. Nu-şi mai dădea bine seama ce se întîmplă cu el. Simțea o căldură plăcută şi tulbure în tot trupul, o oboseală care-i liniştea nervii. Se trezise deodată cu o dorință năprasnică de a relua un contact concret cu orice fragment din prezența carnală a Marcellei ; cu parfumul ei, cu umbra ei, cu glasul ei. Nu-şi amintea prea bine cum se trezise. Căci, de mult, gîndul îi rătăcise prin zone tulburi din trecutul său. Refăcuse o vacanță întreagă, petrecută ca cercetaş într-o tabără la malul mării, îşi amintise o sumă de secene fără sens şi fără legătură (examene, o excursie în Italia, certurile familiale din anul I, prima noapte la Paris, cînd i-a venit să plîngă pentru că îl durea stomacul şi era singur) — şi apoi, brusc, ca printr-un iureş, îi reveni în minte figura Marcellei. I se păru acum cu totul alta. Dispăruse orice furie, orice urmă de gelozie. O dorea, o iubea ; atît. Ar fi vrut cît de puțin, s-ar fi mulțumit şi cu o privire, oricît, numai să se mai afle odată alături de el. Ceasurile petrecute

împreună i se păreau acum o fericire de care nu-şi dăduse seamă. Relua mental fiecare întîlnire cu Marcella. Reîmprospăta fiecare gest, găsea infinite beatitudini în orice fragment de conversaţie, pe care şi-o amintea. (Şi îşi amintea nenumărate asemenea fragmente. Cum de a putut trece pe lîngă ele fără să le soarbă, fără să înţeleagă că a fost fericit ? Acea dimineaţă cînd Mar-

. . 75

cella i-a luat braţul şi i-a spus : „Mitia, ţie îţi plac păsărelele ?" Lunga după-amiază cînd ea i-a povestit drama unchiului Leu, care a avut un fiu erou de război, sinucis, totuşi în preziua armistiţiului pentru că pieduse nişte planuri şi îi fusese teamă să nu fie socotit trădător — acea după amiază cînd Marcella era atît de emoţionată de povestire şi încîntată de talentul ei de a o spune frumos„ încît i-a vorbit şi l-a privit mult mai dulce ca de obicei gata să creadă şi ea că începe să-l iubească...)

îşi aminti deodată că avusese o batistă îmbibată CIB parfumul ei, batistă pe care o aruncase stupid, iremediabil. Tot ce făcuse astăzi, era stupid şi, mai ales, iremediabil. Posesiunea unei asemenea batiste i se părea *o* extraordinară fericire. Trebuie numaidecît s-o caute. Era acolo Marcella, ar fi avut-o din nou aproape, sorbindu-i parfumul ei, amintindu-şi căldura ei. (De altfel, amănuntele căpătau acum cu totul altă valoare. Lucrurile fără nici o însemnătate se păreau esenţiale. Nu-i păsa prea mult dacă Marcella s-a culcat sau nu cu CiutariiV — îl interesa însă grozav dacă portarul de la locuinţa ei avea cameră la subsol, dacă ar fi existat deci vreo posibilitate de a comunica cu el fără să sune, fără să".rişte să-l afle ceilalţi.) Trebuia numaidecit să găsească batista. Hotărîrea aceasta îi dădu puteri noi. Ştia destul de vag casa şi strada unde o aruncase, dar păstrase limpede *în* memorie zidurile casei, forma grilajului. Aproape alergă„ ca să caute un taxi. Orice minut pierdut ar fi putut însemna o catastrofă. Orice întîrziere ar fi produs poate ireparabilul. Hotărîrea îi dăduse o forţă sigură, o anumită seriozitate. Trebuia ca măcar acest lucru să se întîmple altfel, împotriva destinului, după voinţa lui.

în acele cîteva ceasuri de umblet în neştire, ajunsese aproape de Atelierele C.F.R. Grădina unde azvîrlise batista se afla într-una din străzile dinapoia Facultăţii de Medicină. Distanţa nu era prea mare, pentru timpul care trecuse. Dar Gheorghiu bătuse străzile la rînd,. luînd-o spre dreapta sau spre stînga, după cum se nimerea, şi refăcuse de mai multe ori circuitul Cotrocenilor,. Se sui în maşină şi spuse şoferului să-l ducă la poduî Elefterie. De-acolo se va putea descurca singur. Deşi trebuia să fie cu mare băgare de seamă, să nu piardă ura

76

fcimp prea preţios şi prea scurt. Aprinse în maşină « ultimă ţigară, cu o figură aproape refăcută. Parcă avea de îndeplinit un lucru foarte important, serios responsabil...

Plăti şoferului şi, după ce-l lăsă să pornească înainte pe bulevard, începu să alerge. Recunoştea străzile ; recunoştea mai ales stările sufleteşti pe care le abandonase pe aici cu cîteva ceasuri mai înainte, şi care acum îî în-tîmpinau cu fiecare imagine ştiută. întîlni umbra unui castan uriaş ; îl străbătu din nou toate gîndurile care ii treceau prin cap atunci cînd o zărise întîia oară, la începutul nopţii. Recunoscu, lîngă un colţ, foişorul unei vile. Ştia că de-aici trebuie să cotească la stînga, ca să întîl-nească strada casei lui... Casa lui. Ar putea să se mute aici, ar putea să închirieze"chiar acele camere în faţa cărora... Dar nu era deloc timp de închipuiri. Orice clipă ar putea schimba cu desăvîrşire totul. în orice clipă, cartierul acesta prieten, strada asta atît de scumpă — ar putea deveni tot atît de neutră ca şi celelalte. Dacă, din întîmplare, n-ar mai găsi batista...

Nici o ţigară. Şi totuşi, o ţigară ar fi fost nepreţuită, acum. L-ar fi ajutat să suporte mai lesne exaltarea, să-şi controleze mai sigur febra. Trebuia să fie atent, să recunoască fiecare casă, să-şi amintească orice amănunt. I se păru că se află drept în faţa curţii căutate. Simţi în tot trupul un val cald, şi obrajii i se îmbujorară deodată. Dar după ce pipăi grilajul, înţelesese că se înşelase. Porni mai departe, aţîţat, înfierbîntat, aşteptînd ca la fiecare pas să-i răsară casa lui în faţă, şi totuşi temîndu-se să nu creadă prea repede, să nu se amăgească. Ajunse la capătul străzii, şi începu să creadă că se rătăcise. Avea în orice caz o speranţă ; strada „adevărată" încă n-o atinsese. Asta însemna că batista ar putea fi la locul ei, că are încă şanse să o regăsească...

Ce tîmpit am' fost, s-o zvîrl ! se gîndi Gheorghiu pornind pe o stradă paralelă. Insulta îi făcu bine, şi o repetă. Ajunse chiar sa şi-o spună cu g'as tare. Dar se opri "brusc, pentru că zări o pereche întîrziată, îndreptîndu-se spre el. îşi ritma atunci pasul şi-şi luă o poziţie severă, ca un om grăbit şi serios, care se întoarce acasă după o discuţie serioasă, într-o familie de seamă. Se şi închipui ;

77

venea de la un magistrat superior, unde se discutase politica economică a ţării şi legea şomajului.

Cîteva clipe,- după trecerea perechii, Gheorghiu continua să se creadă întors de la: o asemenea petrecere serioasă, păstrîndu-şi acelaşi pas sever. Dar îşi aminti deodată de ce se află pe aici, şi începu să alerge. I se părea că puţinele minute pierdute fuseseră decisive, că în acest răstimp se hotărîse soarta batistei. '

Alergînd, întorcea repede capul, de pe un trotuar pe celălalt, ca să nu-i scape nici o curte cu grilaj. Cum i se părea că întîlneşte vreuna, se oprea şi o cerceta cu luare aminte.' Nu zărea nicăieri curtea a cărei imagine perfectă o păstra încă pe retină. Nu zărea nicăieri fragmentul acela de întuneric, înlăuntrul căruia se închipuia atît de precis introducîndu-se, şi ieşind apoi cu batista Marcellei.

După ce străbătu astfel trei străzi, începu să despe-reze: Oboseala îl lovi din nou, de astădată puternic, copleşitoare, în cîteva clipe, trupul întreg îşi pierdu prezenţa obişnuită, şi îl simţi stîlcit, intoxicat, pe aldcuri absent. Mitică Gheorghiu se răzimă puţin de un zid şi-şi frecă fruntea şi ochii cu furie. Asta îl mai învioră puţin ; dar imediat îşi simţi genunchii tremurînd. Roti privirile de jur împrejur. Nicăieri nu era o bancă, un loc de odihnit. Trebuia să meargă înainte, pînă va întîlni vreo maşină. Porni foarte încet, cu mîinile căzînd inerte alături de trup, cu capul plecat. Descoperi deodată că e mult mai comod să mergi aşa, cu capul plecat, cu bărbia aproape lovindu-ţi pieptul. Poţi merge fără să mai simţi oboseala, poţi merge aşa la nesfîrşit, fără să mai gîndeşti, fără să-ţi mai aminteşti ceva, aporape fără să ştii că exişti...

VI

Marcella se deşteptă deodată, cu sentimentul că se petrece ceva dezagreabil alături de ea. Cîteva secunde nu înţelese nimic, nu-şi aminti nici măcar unde se află.

Auzea un huruit înfundat, cu ritm nesigur, întrerupt la răstimpuri de sughiţuri bruşte. Vru să întindă mîna, să aprindă lampa de la capătul patului, dar se lovi de perete, îşi dădu de-abia atunci seama că nu se află în patul ei, că e într-o odaie streină. în odaia lui Jean...

îl simţi atunci lîngă ea, sforăind, cu braţele răsucite, dormind adînc. îl ascultă, jenată şi uluită, fără să îndrăznească totuşi să se mişte. L-ar fi putut deştepta, şi n-ar fi vrut. Aştepta să se deştepte singur, prin simplul fapt eă s-a trezit ea. Prima noapte de dragoste ; ar fi fost inuman să nu se simtă, măcar acum, instructiv unul pe altul, să nu ştie fiecare din mişcările celuilalt...

Minutele treceau, lungi, monotone — şi Marcella asculta acelaşi neîntrerupt sforăit al tînărului de lîngă ■ea. Neastîmpărul îi creştea. Ar fi vrut să se întîmple ceva, un zgomot pe stradă, un fulger din senin, ca să se deştepte Jean, s-o găsească trează lîngă el, gata să plîngă, s-o ia din nou în braţe, s-o mîngîie... Nu şi-ar îi închipuit niciodată că va petrece prima ei noapte de dragoste lîngă un iubit întins comod la marginea patului, dormind (fără s-o ţină măcar în braţe), sforăind... Jean se dovedise atît de sensibil, atît de artist, deosebit întru totul de ceilalţi tineri, vulgari şi inculţi... Tot ce s-a întîmplat, se datoreşte mai ales încrederii pe care a avut-o în sufletul nuanţat şi pur al lui Jean Ciutariu. Un asemenea tînăr, fin şi artist, nu se găseşte decît excepţional de rar în această Capitală vulgară, gîndise de nenumărate ori Marcella... îl privea acum cu nelinişte şi dezamăgire ; Jean dormea cu capul răsturnat, cu gura deschisă, şi parcă sforăiturile creşteau cu cît se căsca mai nefiresc gura... îi zărea vag corpul şi revăzu mental, fără nici* o tresărire, nuditatea lui deplină şi foarte uşor obeză sub pijama. Cît de jenată a fost cînd, cu cîteva ceasuri înainte, Jean se dezbrăcase de-a dreptul în faţa ei, fără să stingă lumina... Şi, după ce i s-a dat, gestul acela obscen, de a se rezema cu picioarele de perete şi a-i pune capul pe pieptul lui, mîngîindu-i părul, spunîndu-i : {„Puico" !) Cît de schimbate îi păreau acum toate formele acestea virile, cît de puţin seducătoare prezenţa amantului, caldă, la un braţ de ea...

r

Toate trebuiau să se întîmple astfel, dar Marcella n-ar fi crezut că au să se întîmple atît de curînd ; în nici un caz în noaptea asta. Dacă n-ar fi intervenit incidentul acela stupid cu Mitia, dacă n-ar fi auzit cuvîntul acela, groaznic chiar din gura lui... Poate că n-ar fi trebuit să întîrzie chiar atît de mult ; de la trei şi jumătate la cinci jumătate. Mitică Gheorghiu consumase nenumărate cafele şi îngheţate în aceste două ceasuri de aşteptare,, în care timp, după cum îi mărturisise trecea de la disperare la furie, de la o prefăcută indiferenţă la cele mai corosive închipuiri. Cînd a zărit-o, a rămas cîteva clipe privind-o

uluit, buimac, o privire în care puteai ceti şi furie şi încîntare. I-a luat totuşi braţul cu bucurie şi au pornit spre Şosea. Pentru că era foarte cald şi voiau să ajungă mai repede, Gheorghiu a oprit .un taxi. îşi aducea bine aminte figura copios transpirată a şoferului. în faţa Arcului de Triumf a întrebat : „Ocolim sau o luăm înainte ? Cît de precis i-au rămas toate amănuntele acestea în minte ; glasul gros al şoferului, doica în rochie cadrilată, traversînd în panică aleea pietonilor, un început de nor alburiu, crescut deodată în direcţia Otopenilor...

— Trebuie să-mi răspunzi acum, chiar acum ! Adevărat, Mitia îmi vorbeşte de un sfert de ceas ţ trebuie, de data aceasta trebuie... Gîndurile îi erau răvăşite. Se despărţise de Jean abia la ora cinci. îl iubesc, sînt sigură că îl iubesc — şi totuşi Mitia, băiatul ăsta bun, care e încă în stare să sufere...

— Să rămînem prieteni, Mitia...

Veşnica ei scăpare ; să evităm, să nu ne certăm, să nu ne umilim...

— Iubesc pe altcineva, adaogă.

Nu-l priveşte ; ar vrea să capete un glas mai căld,, mai prietenesc, să-i ia de-abia atunci mîna şi să-i spună : „Iubesc un prieten de-al tău, pe Jean"... Gheorghiu tace.

— Nu te superi, nu e aşa ?

întoarce faţa spre el. *

— Tu nu înţelegi...

Glasul e cald, poate să-i apuce acum mîna şi să-i spună : „Ştiam că..." Ce lucruri frumoase i-ar fi spus. Ştiam că sîntem cu toţii oameni fini, suflete mari, care

ne înţelegem unii pe alţii şi cu toţii înţelegem viaţa.._ I-ar fi spus toate acestea, şi poate şi altele — căci o căldură nelămurită o străbătea, era aproape fericită, era emoţionată şi bună. Ar fi vrut ca toate să se sfîrşească. frumos, elegant, prieteneşte... Şi deodată, glasul lui Mitia, de nerecunoscut :

— Tîrfă ! Asta eşti tu, o tîrfă !

Aproape că nu-i venea să creadă. Cuvînul acela hidos, ochii lui Mitia, holbaţi sîngeros, sălbatec. îi luase-mîna şi i-o strîngea. O durea, îi venea să plîngă, să ţipe, Ar fi vrut să oprească maşina, să dispară undeva, să nu-l mai audă. Şi atunci Gheorghiu făcu semn şoferului, în-■ ghiontindu-l. Deschise uşa şi aproape, o îmbrînci afară,. pe marginea şoselei. Coborîse fără să-şi dea seama, şi îşi puse automat mîna pe pălărie ; i se părea că bate vîn— tul. Cu capul scos pe geam, Mitia o mai înjură odată,, mai brutal, apoi maşina o porni mai departe, cu un zgomot care o umili mai mult, decît toate insultele. I se părea că aiurează, că toate lucrurile acestea s-au întîm-plat într-un vis rău. Dar trebui să se tragă îndărăt, ca: să n-o strivească o maşină care venea în urmă. începu atunci să plîngă de furie, de umilinţă. Aproape alergă spre alee, să dispară mai departe între pomi, să n-o mai vadă toată lumea insultată şi umilită, acolo, la marginea şoselei. îi era silă de ea, se simţea bolnavă, zdrobită. Nu ştia ce să facă mai întîi ; dacă ar fi alergat înapoi,, pînă la o maşină, ar fi riscat să se întîlnească din nou» cu Gheorghiu. Traversă atunci mai multe alei şi ajunse istovită în şoseaua Jianu. Găsi un taxi şi dete adresa lui Ciutariu. N-ar fi putut' rămîne singură pentru nimic în lume. Şi ce noroc că l-a găsit acasă. Marcella făcu o mişcare bruscă. „Iubitule !", şopti ea,. „iubitul meu !". Zgomotul nu deşteptă pe Jean. Continua să sforăie, mai răguşit, dar tot atît de ritmic. Marcella simţi o apăsare stupidă în coşul pieptului ; abia putea să respire. „Jean" ; îi şopti numele de mai multe ori...

„Iubirea e înainte de toate prezenţă !" aşa spusese Ciutariu în ziua cînd s-au cunoscut, cînd Marcella fusese fermecată de bărbăţia lui atît de personală, de conversaţia lui bogată, stranie,, paradoxală. Marcella căuta

de mult un tînăr superior, unul care să aparţină cercului ei de artişti şi publicişti, dar să se distingă şi prin frumuseţe virilă şi prin spirit. Mai ales prin „spirit'" ; adică să fie inteligent, origina], înclinat chiar spre paradox (asta iî plăcea îndeosebi, căci considera paradoxul treapta supremă a inteligenţii), şi să iubească într-un fel sau altul arta. După ce se informase mai amănunţit şi aflase că Jean Ciutariu este autorul „Predicilor Simţului Sebastian", care s-au cîntat în primăvara anului 1932, iar acum are un post de viitor la Direcţia Operei —■ admiraţia i-a crescut brusc şi sentimental. în primele ei reverii, Marcella îşi închipuise un iubit de geniu, dar extrem de sărac şi necunoscut. Un pictor, un scriitor, im compozitor — trăind într-o mansardă, fără bani de chirie, un talent atît de extraordinar încît întâmpină pretutindeni rezistenţă şi duşmănie. Pe un asemenea geniu l-ar fi iubit M*arcella, pentru izbînda operei lui ar fi luptat, ducîndu-se în fiecare seară în mansarda lui friguroasă cu un pacheţel de mezeluri şi o lămîie pentru ■ceai... Ar fi mîncat amîndoi, acolo, pe masa lui de lucru, şi apoi ar fi privit pe fereastră, strînşi' bine unul lîngă altul, luminile oraşului pe care îl va cuceri într-o zi... Cine ştie, poate chiar iubitul ei va scrie o piesă de teatru, o piesă extraordinară, în care ea va avea rolul principal. Seara

premierei ; succes colosal ; autorul e chemat la rampă ; e îmbrăcat în haine negre, e palid, cu fruntea mare descoperită. Apar împreună ; ea, interpretă principală, într-o rochie de mătase albă, îl trage de mînă din culise, cu un zîmbet fericit şi complice adresat publicului. Aplauzele nu mai contenesc, lumini orbitoare de rampă ; buchete de flori, cascadă. El îi sărută pasionat mîna. Ea rîde ; nu şi-o retrage. Publicul, în picioare, aplaudă nebuneşte : Bravo ! Bravo !...

întîlnirea cu Jean Ciutariu aduse după sine modificarea acestui scenariu. Marcella se convinse repede că Jean rămîne artist cu toate succesele , sale mondene şi -financiare. Nu mai avea de luptat ca să fie recunoscut. Avusese noroc de la început ; nu era, de altfel, singurul debutant norocos. Şi D'Annunzio avusese succes de la 20 de ani, îşi amintise Marcella. Jean putea fi iubit, cu toată lipsa lui de sărăcie, cu toate victoriile lui artistice.

Marcella l-a iubit repede. Se întîlneau în fiecare seară, la spectacole sau la Operă, unde Jean avea deseori acces în loja directorială. Discutau cu patimă, îşi comunicau unui altuia impresii şi păreri artistice ; dar, mai ales, se analizau. Plăcerea pe care Jean Ciutariu o găsea , în tovărăşia Marceîlei era aplecarea asta către analiză. „Să-ţi spun eu cum eşti d-ta"..., aşa începeau în prima, lună, cele mai multe discuţii dintre ei, Pe Jean. îl fermecau analizele astea la care îl supunea noua sa prietenă. „Eşti prea sensibil, John" (căci,. de comun acord, se învoîseră să înlocuiască pe vulgarul Jean cu corespondentul lui englezesc. De altfel, erau amîndoi. pasionaţi cititori ai romanelor englezeşti contemporane pe care le cumpărau în traducere franceză, şi şi le comunicau cu adnotări marginale. „Exact", scria Marcelîa pe marginea anumitor pagini de analiză. „N-ai simţit şi tu acelaşi lucru, John ? !").

Maree]la nu i-a ascuns niciodată supărătoarea încurcătură sentimentală a lui Gheorghiu. „Vreau să fiu sinceră cu tine, i-a spus privindu-l în ochi, prietenul tău Mitia mă iubeşte !" Ciutariu n-a înţeles de la început, căci toţi îi spuneau lui Gheorghiu pe adevăratul lui nume, Mitică. Aflînd, a izbucnit în rîs. Nu şi-l putea închipui pe Mitică iubind.

„Exagerezi, ţi se pare ţie..." i-a răspuns. „Nu, John,, ceea ce îţi spune foarte serios, e foarte grav. Bietul băiat e îndrăgostit nebun de mine. Dacă ai şti cîte n-am? încercat..." Făcu un gest de eroică oboseală. „Tu îl ştii mai bine, ţi-e prieten. Iţi închipui, bietul Mitia cum e el. tenis-man şi lipsit de orice cultură..." Jean interveni : „E un băiat foarte bun, în orice caz..." Pe Marcella a emoţionat-o generozitatea lui Ciutariu. I-a povestit, deci,, toate întâlnirile cu Gheorghiu. „Dacă ai şti cît mă ancombrează !", oftă ea, adeseori. Ciutariu, însă, lua totdeauna apărarea prietenului. „E o inimă de aur, e ura suflet rar..."

Marcella îi citise ultima sa scrisoare către Gheorghiu,, şi Ciutariu o acceptase întocmai. „E mai bine să fim clari", i-a spus. „Să nu creadă bietul băiat că abuzăm, de încredere." (Cu toate acestea, Gheorghiu nu bănuia că se întîlnesc atît de des, căci Marcella nu-i vorbise-

niciodată precis despre prietenia sa cu Ciutariu.) „Dealtfel, a adăogat, să nu crezi că iubirea pentru tine l-a făcut dintr-odată sfînt. Te rog să nu-i spui că ţi-am spus eu, dar Mitică a făcut odată uz de garsoniera mea, la ore neobişnuite !" Pe Marcella o bucură şi o întrista totodată vestea aceasta ; o bucură pentru că se simţea mai liberă faţă de Gheorghiu, putea avea oricînd curajul să-i mărturisească iubirea ei pentru Ciutariu ; o întrista însă, pentru că o cobora, pentru că prin aventura aceasta Gheorghiu dovedise că nu e cu desăvirşire sclavul unei singure iubiri. „Ce porci sînteţi voi bărbaţii, adaogă ea cu o uşoară trivialitate în glas (adeseori afecta trivialitatea tocmai pentru că i se părea că asta fortifică expresia, îi dă o ţinută sigură, personală), ce porci vulgari sînteţi. Declaraţi iubire eternă, şi în acelaşi timp împrumutaţi garsonierele prietenilor..." Spunîndu-i asta, Marcella se gîndea puţin şi la Jean, care, deşi nu-şi mărturisise dragostea, o iubea şi totuşi continua să aibă legături cu anumite „femei uşoare". (Marcella îşi făgăduise că dacă iubirea lor se va realiza complet, va cere lui Ciutariu să renunţe definitiv la orice aventură. „Sînt •gesturi urîte pentru un artist, pentru un creator mai ales" —■ aşa se pregătea ea să-i spună într-o bună zi.)

După întîmplarea de la şosea, Marcella îi căzuse în braţe cum intră pe uşă. „Iubitule, iubitul meu scump!" exclamase ea, lăsîndu-se sărutată. Avu o criză de plîns. li povesti cu oarecare greutate umilinţa primită. Cum în acel ceas ura pe Gheorghiu, s-ar fi aşteptat ca Jean să se scandalizeze şi să se declare gata de a se răzbuna, pălmuindu-şi prietenul în plină stradă. Dar Ciutariu se dovedi mult mai împăciuitor. .„Să evităm orice scandal, î-a spus, îl ştii cum e el ; dacă a fost în *tiii.e* să-ţi spună murdăriile alea, e capabil şi de nebunii mai mari. Şi, ştii situaţia mea nu-mi permite... Să-l dispre uim amînd'oi, e o răzbunare mai virulentă, să nu-l mai cunoaştem ; dar să trecem pe lîngă el aşa ca şi cum

nu s-ar fi întîmplat nimic..."
Dacă a evitat să-i dea o asemenea capricioasă şi primejdioasă satisfacţie (cum spunea el), Ciutariu a avut totuşi infinite delicateţe faţă de starea ei de suflet. A sârutat-o atît de blînd pe obraz încît Marcella credea că

o mîngîie. A oprit-o la el să mănînce ceva, şi în timp ce Marcella se odihnea pe canapea, potolindu-şi suspinele — Ciutariu a alergat în stardă şi s-a întors încărcat r căpşuni la ghiaţă, o cutie de sardele, pesmeţi englezeşti,, şvaiţer, măsline marinate, limbă afumată, friptură rece şi două sticle de vin negru, înfundat. Cu prilejul acesta s-a oprit şi cîteva secunde la portar, să-l roage să nu primească pe nimeni ; „d. Ciurariu e invitat astă seară la d. Director", aşa să spună.
In timpul mesei, datorită mai ales euforiei lui Jean, Marcella a uitat cu totul de întîmplare. La al treilea pahar de vin, au început să se sărute pe gură. Marcella observă cu înfiorată surprindere că sărutările nu mai sînt asemenea unor blînde mîngîieri de prieten. Căpşunile mari şi le luau de pe buze. Jocul acesta s-a dovedit atît de tulburător, încît Jean a prins-o cu braţul de talie şi a adus-o lîngă el. Marcella i-a simţit mîna pe sîni, fără să se mai poată mira. Totul trebuia să se în-tîmple ; şi era fericită că se va întîmpla. O tulburau numai etapele acestea necunoscute, bogate în surprize.
Au ascultat apoi o muzică bună la gramofon. Jean. i-a pus bucata ei favorită „Simfonia netermiîiată", de Schubert. (Marcella iubea bucata aceasta pentru cuvîntul „neterminată". I se părea simbolică ; i se părea că nici un geniu nu-şi poate termina opera pe pămînt, tocmai pentru că destinul lui e prea grandios, e prea inuman.)
— Simţi aripile, i-a şoptit înfiorată Marcella, simţi cum se zbate, cu aripile prea mari ?!...
Avea lacrimi în ochi!
— Ses ailes de geant l'empechent de marcher"... completă, tot în şoaptă. Jean.
— Taci, e prea mult pentru mine !... exclamă Marcella, aproape plîngînd.
Ciutariu alese apoi, din bogata lui discotecă, „Bolero"-. Era placa pe care o punea totdeauna cînd se pregătea să se culce cu o nouă femeie.
— Să ascultăm „raţa sălbatecă", îi, spuse el.
De obicei spunea : „Să ne ascultăm sîngele". 11 plăcu expresia nouă pe care o întrebuinţase astăseară şi adaogă :
— E atît nisip în noi, Marcella !...

Îşi dădu de-abia atunci seama că Marcella era înfiorată, cu ochii tulburi.
■— Dă-mi să beau !
Ciutariu îi umplu paharul. Ah," să te poţi dărui bărbatului pe care îl iubeşti, cu o asemnea muzică lîngă tine, cu asemenea ritm în sînge, gîndi Marcella, îl sărută pe gură, şi rămaseră îmbrăţişaţi tot timpul „Boleroului". iJean schimba plăcile şi se întorcea repede pe canapea, reluîndu-şi locul, mereu mai aproape de carnea ei, îndrăznind mîngîieri tot mai curajoase. Marcella era fericită, visătoare, tulburată. Cînd s-a terminat „Boleroul", Jean a început s-o dezbrace, fără grabă, cu lumina aprinsă, mîngîind-o şi sărutînd-o.
Farmecul a durat vreo două ceasuri. Şi Jean descoperind că a avut prima fecioară din viaţa lui, a fost într-adevăr fermecător. Vorbea despre extazul erotic, despre bucuriile simple ale cărnii, despre muzica braţelor ei. începuse, însă, să-i spună „Puică", şi amănuntul acesta o făcea să sufere. îl văzuse de asemenea dezbrăcîndu-se în faţa ei, şi-şi afundase atunci capul în perne. Nu din pudoare, ci din groaza pe care o avea de orice imagine ivulgară. în închipuirile ei erotice şi sentimentale, nu vedea pe bărbat decît gol sau în pijama. Avea oroare de -acei bărbaţi care rămîn în vestă, sau merg în papuci prin casă. Ea şi-i închipuia păşind în sandale romane, sau în pantofi de mătase neagră. „Iubirea carnală este înainte de toate ceremonial), mărturisise odată lui Ciutariu, şi el trăsese concluzia de aici că prietena lui a cunoscut destui amanţi, şi că poate îndrăzni fără grijă. Ciutariu avea obiceiul, îndată după oe făcea dragoste, să se rezeme cu picioarele goale de perete şi să-şi mişte pe rînd degetele. Gestul acela o înfiora pe Marcella. îi displăceau chiar pulpele lui Jean, bine acoperite cu păr, căci se răsese ani de-a rîndul, în epoca lui mistică, şi părul creştea acum abundent, negru, aspru. (Cinci-şase -ani în urmă, Ciutariu avusese o pneumonie şi petrecuse cîteva luni într-un sanatariu de munte. Era convins atunci că e tuberculos şi că va muri în cea dintîi primăvară. S-a întors perfect sănătos în Bucureşti, însă obişnuia să
spună fetelor că e defintiv condamnat. Atunci a avut şi o criză de misticism, la început catolică, apoi

ortodoxă. Tot ce a compus în acea epocă a fost pur religios, încasă umbla într-o sutană albastră-întunecată, dar se depila ; „cît mai departe de bestie !", era, pe atunci, formula sa de justificare.)
Nu ştie la ce oră au adormit. Ciutariu dădea de mult semne de oboseală. Marcella, dimpotrivă, avea un început de insomnie. îi reveneau mereu scene apropiate în minte. Trecea foarte repede de la fericirea extatică la o stare de panică. Tresărea la orice pas pe scară. începu să se întrebe ce va spune gazdei a doua zi.
— Dormi, puică ! o îndemnă Jean.
Ea îi zîmbea afectuos, îl săruta, se ascundea la pieptul lui. îi era însă peste putinţă să doarmă. I se .părea ca făcuse ceva atît de responsabil, atît de important ;. nu putea trece direct în somn, în beznă. Chiar carnea ei *c* durea. Totul începea să fie altfel, greu de precizat, dar altfel...
Şi cu toate acestea a adormit. Jean adormise înaintea ei ; lampa o stinsese de mult. S-a trezit sub sforăiturile iubitului. Dar nu sforăitul o deşteptase ; ci o prezenţă streină, căldura bărbătească de alături. Marcella stătu multă vreme cu privirie aţintite asupra lui Ciutariu„ căutînd să-i distingă cît mai precis trăsăturile în semi-întunerecul din odaie, aşteptînd să-l vadă deşteptîndu-se şi luînd-o în braţe. I se părea cîteodată că e singură că îi e frică — şi atunci apuca mîna somnoroasă de alături. O săruta uşor, o mîngîia. Degetele se strîngeau o clipă, îi apucau carnea. Apoi mîna îşi relua libertatea, se depărta, «trintindu-se inertă pe cearceaf. Marcella începu să plîngă. Lacrimile au venit la început rare şi pline, apoi o perdea i s-a lăsat deasupra ochilor, şi şi-a înfundat capul în perne. Nu putea nici ea înţelege de ce plînge. De ruşine, de singurătate, sau de dorul trupului de alături pe care de-abia acum, după ce dezgustul şi indiferenţa trecuseră, îl simţea sexual şi încă necunoscut. Ce noapte de dragoste ar fi putut începe...
87
VII
„Ioana Cantemir, Ioana Barbara Cantemir, Ioana!.." Anton Dumitraşcu repetă rar, cu glas tare, cu ochii fixaţi In tavan, bine întins pe canapea, numele eroinei romanului său „Prăbuşiri în lut". Mîna dreaptă atîrna moale, aproape atingînd podeaua ; mîna stingă se oprise nervoasă pe frunte. Alături, pe o măsuţă scundă de alamă.
0 ţigară fumega uşor pe buza scrumierei cu porumbei •de Veneţia. .Tot pe măsuţă, un bloc deschis şi două creioane bine ascuţite, aşteptau.
„Ioana Barbară Cantemir!", continuă tot atît de rar Anton Dumitraşcu. Fată de boieri vechi, moldoveni. Crescută la Paris ; cunoaşte de copilă cele mai neînchipuite erori ale oraşului putred. Se afla acum din nou în ţară ; la moşia părintească, în castelul străbunilor săi. Acolo se aflăşi meditatorul fratelui ei mai mic, tînărul student... Firul gîndului se rupse brusc. Anton Dumi-traşcu- nu se fixase încă asupra numelui personajului principal. La început înclină către Axente Dumbravă. Era un nume frumos, dintr-o bucată, asemenea eroului său, -care venea de-a dreptul de la ţară ; fiu de răzeş, luptase cu nenumărate greutăţi pînă ce izbutise să ajungă student la Facultatea de Litere şi Filosofie din Iaşi. I se păru, însă, că Dumbravă este un nume prea comun în literatura contemporană. Creiă atunci alte trei, între care ezita de mai multe zile. Horia Greabăn, Haralamb Vintu, Pintea Cădare — toate îi plăceau. Erau nume aspre, rurale impresionante. Alese totuşi provizoriu pe cel care
1 se părea mai armonios : Horia Greabăn... în parc, într-o după-amiază de Septembrie, cînd Horia Greabăn se plimba cu elevul său, ultimul vlăstar masculin al neamului 'Cantemir — zăreşte pe. neaşteptate pe Ioana.
- Învăluită într-o pelerină, cu. părul scunt şi dat după urechi — Ioana Barbara colinda parcul ca deşteptată •dintr-un vis urît. Glasul pămîntului ; nu, e prea banal, hotărî brusc Anton Dumitraşcu. Glasul gliei, glasul străbunilor, glasul... Toate, toate acestea erau cunoscute, -arhi-cunoscute. Anton apucă ţigara şi trase adînc. Se deşteaptă morţii ! exclamă mental, dînd drumul fumului
în rotocoale. Nu, şi asta e prea banal. S-a mai scria de-atîtea ori.
în orice caz, n-are nici o importanţă acum. Se va vedea la scris. Privi din nou blocul deschis, cele două creioane bine ascuţite. Prelungise cam mult reveria pe canapea. De obicei, se gîndea la roman atîta timp numai cît îşi sorbea cafeaua şi sfîrşea de fumat a doua ţigară. Se aşeza apoi

la birou, şi începea să lucreze. Fragmentar, desigur, căci nu se hotărîse definitiv asupra acţiunii romanului. Scrisese şi transcrisese pe curat, prima parte ; copilăria eroului (se numea atunci Axente Dumbravă), pînă la intrarea lui în Universitate.
Viaţa de ţară, suferinţele lui la oraş, dorul lui de cîmpul înflorit, de iarba verde, de căsuţele albe din satul lui natal... Anton Dumitraşcu evocase cu mult lirism această copilărie tristă a eroului său, macerată necontenit de nostalgia vetrei părinteşti ; cu toate că el nu era fiu de ţăran, ci se născuse în Bîrlad, din părinţi cu stare, şi făcuse Universitatea la Iaşi, în. condiţii agreabile, la o gazdă bună şi cu bani destui de buzunar. Dar i se părea că trebuie să pregătească astfel conflictul central al romanului : viaţa curată şi sfîntă a ţăranului, în luptă cu decadenţa civilizaţiei urbane. Conflict ce avea să se realizeze atît în iubirea sălbatică dintre Axente Dumbravă şi Ioana Barbara Cantemir — cît şi în foţi prietenii eroului principal, fii de oameni sărmani, intelectuali şi visători, zvîrliţi pradă vieţii îndată după ce şi-au luat licenţa. „Tragedia unei generaţii", aşa ar fi compus Anton Dumitraşcu banderola volumului. Pentru că nu era vorba numai de drama fiului de ţăran care iubeşte şi e apoi jignit de o descendentă din vechi boieri moldoveni — ci trebuiau să apară în acest voluminos roman numeroşi tineri eminenţi, rămaşi pe drumuri cu diplomele în buzunar, tineri idealişti înfrînţi din cea dintîi luptă cu viaţa. „Prăbuşiri în lut", era un roman psihologic şi social în acelaşi timp...
Dar lucrul mergea greu. In afară de cele şaizeci de pagini ale copilăriei la ţară. Anton Dumitraşcu nu scrisese decît fragmente, nu adunase decît fişe ; la care renunţa repede, de altfel, pentru că un episod anula pe celălalt, o acţiune nouă înlocuia, în planul lui, o acţiune veche. îndată după masă, se închidea în birou* se lungea pe canapea cu cafeaua şi blocul de hîrtie alături,, meditînd. Fuma astfel o ţigară, două ; apoi începea să scrie. Scria încet, concentrat, alegînd bine cuvintele. Cel dintîi lucru care contează este limba, îşi spunea Anton" Dumitraşcu, limba românească .în care scrii.
Astăzi, însă, se afla la a cincea ţigară, cafeaua era de mult sfîrşită, şi întîrzia încă pe canapea, cu ochii fixaţi asupra tavanului. Petele astea s-au făcut de-astă iarnă, înainte nu erau..,. închise ochii ; ce prostii gîndesc... Ioana Barbara Cantemir — e cam lung... Ioana Clara Cantemir; la pension, la Paris, i s-ar fi putut spune *Jeanne-Claire...* Ideea i s-a părut bună. Apucă creionuî şi scrie pe prima foaie a blocului : Ioana Clara, *Jeanne-Claire,* Paris, pension.
Auzi în acea clipă o timidă ciocănitură în uşă. E Măria, fără îndoială, Era puţin iritat ; d-na Dumitraşcu nu-I deranja niciodată cînd scria.
— E un plic pentru tine, Tonny. A venit un băiat cu el, de la Mînzat. Spune că e cineva acolo care te aşteaptă...
Anton Dumitraşcu deschise uşa cu un gest controlat. Desfăcu plicul ; o carte de vizită „Dem. I. Gheorghiu, Sub-Director la „Banca Industria" Bucureşti, roagă pe d-l profesor Anton Dumitraşcu să-i acorde o scurtă întrevedere la bodega Mînzat".
— Tu înţelegi ceva ? îşi întrebă Anton soţia, întin-zîndu-i cartea de vizită.
Măria ceti acele cîteva rînduri cu o nelămurită emoţie. Cine ştie, vreo conferinţă literară, vreun editor. Poate un loc la Bucureşti...
— Şi nici nu sînt ras, adaogă Anton, iritat ! Trebuie să mă îmbrac din nou... încă o după amiază pierdută... Şi în fond, nici n.u-l cunosc...
— Poate o fi vreun coleg de al tău de la Universitate, crezu Măria. Sau, cine ştie, cineva care vrea să-ţi ofere...
— E un domn venit acum de la Bucureşti, adaogă ea. Nici n-a tras la hotel, aşa mi-a spus băiatul. A venit direct la Mînzat ; poate o cunoştea dinainte. Acolo a în-

trebat de tine. Şi nici nu stă mult, aşa a spus. Se întoarce la noapte...
Toate acestea sînt destul de stranii, destul de neaşteptate, gîndi Anton Dumitraşcu. Să vină cineva, special pentru mine, cineva de la Bucureşti. De, mai ştii ?...
Trecu repede în dormitor, şă-şi schimbe hainele.
Cîteva ceasuri în urmă, d-na Dumitraşcu trimise slujnica la Mînzat. Anton încă nu se întoarse, şi, nu dăduse nici un semn de viaţă. Ieşise nerăbdătoare în grădină,
aşteptînd răspunsul.

— Domnu' profesor stă la masă cu un domn, stă sub umbrar...
Aşa îi văzuse femeia, şi nu cuteza să-i tulbure, Anton Dumifraşcu nici nu o observase. în acel moment explica noului său prieten psihologia intelectualului în provincie.
— ...Simţi cum te destramă viaţa, mediocritatea. Orice ideal se macină, orice gînd frumos... Am să-ţi povestesc un caz...
S-a încurcat urît băiatul gîndi Mitică Gheorghiu din ce în ce mai fericit de alcool. Ce dracu mă pisează el cu nenorocirile şi trăsnăile lui ? Ce-mi arde mie de toate astea ?...
— ...Să lupţi ? Dar pentru cine să lupţi ? Crezi că te încurajează cineva, crezi că intelectualul are vreo căutare într-un biet oraş de provincie, unde toată lumea face politică, vinde ?...
începea să i se încurce limba. Cu totul neobişnuit pentru asemenea împrejurări, îşi clete repede seama Gheorghiu. îl ghicise de cum a dat cu ochii de el : belfer proaspăt, încă plin de visuri studenţeşti. Mitică nădăjduise să găsească un confident, care să-i asculte povestea lui de dragoste, să-l ajute, să intervină direct pe

lîngă Marcella. Se aşezase la o masă, ceremonioşi, dar după prima sticlă de vin — pe care o oferise încurcat Mitică — începuseră sâ-şi vorbească de la inimă. Mitică îi rezumă întreaga lui dragoste pentru Marcella ; de altfel, l-a încurajat chiar Anton Dumitraşcu, care de-abia atunci îşi aminti că soru-sa le-a scris despre el, şi le-a menţionat chiar o eventuală căsătorie cu Gheorghiu. E adevărat, lucrurile acestea le scrisese într-o scrisoare veche de o lună, dar Gheorghiu fu cuprins de o subită bucurie şi căpătă din nou speranţe, auzind de ele. Repetară consumaţia şi începură să-şi spună „iubite prie-ten". Mitică îi mărturisi confidenţial că a venit la Bîr-Iad ca să cunoască pe bătrîni şi să le ceară fata în căsătorie, îi vorbi de călătoria de nuntă la Paris, de luna de miere pe Riviera. „Am s-o ţin numai în blănuri şi în maşină", spusese el.
— ...M-am hotărît să scriu toate acestea într-un roman de mari proporţii, la care lucrez de mult, continuă Anton umplîndu-şi din nou paharul. Am să scriu acolo, frate Mitică... Aşa îţi spune ea, Mitică ?
Gheorghiu tresări.
— îmi spune Mitia. Ştii, mă cam răsfaţă... Amîndoi rîseră, cu rîsul sincer şi nestingherit care se cuvine între buni şi vechi prieteni.
— Aşa e ea, vorbi Anton. E o fată foarte bună, mare talent... Şi, ştii, îmi pare bine... Eu te-am Văzut de la început, mă pricep la oameni...
Mitică deveni puţin visător. Oboseala din tren, adăo-gată la oboseala celor două nopţi, aproape nedormite, începea să-l cuprindă acum ca o plăcută aromeală. Capul i se clătina, trupul aţipise. Fusese o zi caldă, astăzi. Alcoolul pe care îl băuse lacom îl făcuse să spere din nou într-o împăcare cu Marcella, dar în acelaşi timp îl tulburase. Ascultă anevoie rezumatul romanului „Prăbuşiri în lut", pe care Anton Dumitraşcu îl începuse de mult, şi pe care fusese nevoit să-l întrerupă de cîteva ori, ca să lase loc divagaţiilor.
— ...Iţi place numele ăsta : Ieronim Vanghele ? îl întrebă deodată.
— Ce e cu el ?

— Pseudonimul meu literar, explică Dumitraşcu. Am mai avut eu şi altele, dar drept să-ţi spun nici unul nu-mi plăcea. Căutam ceva mai sobru, mai...
— Înţeleg, făcu Gheorghiu. Voi ăştia, literaţii, vă ştiu eu...
începeau acum să vorbească dezordonat, aproape fără să se asculte unul pe altul. Mitică încerca mereu să aducă vorba despre îndoielile lui, despre umbrele care încă nu trecuseră definitiv din calea fericirii sale, cum spunea.
— N-ai nici o grijă, s-a făcut ! îl linişti Anton. Aşa sînt artistele, ezită mult în faţa unui mariaj... Se gîndesc la libertatea lor, la carieră, la cîte altele... Dar dacă îţi spun eu că ne-a scris nouă, acasă, şi ne-a anunţat...
Se întorcea repede la povestea romanului, tocmai cînd Gheorghiu prindea mai mult curaj.
— ...Vechiul conflict, dragă, eternul conflict, aş putea spune...
Să nu se fi întîmplat nimic, să fi fost acum bun prieten cu Marcella, să fi vizitat Bîrladul numai noi

doi, şi seara să fi mîncat cu bătrînii, în grădina lor, la o masă mare cu becul atîrnat de o prăjină... Gheorghiu simţi încă odată că sînt anumite lucruri care nu se mai pot în-tîmpla, cît ar fi fost ele de simple, de la îndemîna tuturor. Ar fi fost atît de simplu să fie împreună cu Marcella, prieteni, iubiţi chiar... Am făcut mai bine că am rămas aici, că n-am primit să mă duc la el acasă. Cine ştie, aş fi fost prea aproape acolo, prea mult deodată. Se mira puţin : cineva care e fratele Marcellei, şi poate să fie totuşi interesat de lucruri atît de străine de iubirea lor, de drama lor. Cineva care povesteşte un roman în ioc, să-i povestească pe îndelete copilăria ei, amintirile ei de acasă, să-i spună pe ce străzi se juca, prin ce grădini umbla...

— Ce face Nenea Tache ? întrebă el deodată, ne mai putînd răbda.

Anton Dumitraşcu îl privi puţin mirat.

— E bine... Dar de unde îl cunoşti ?...

— îl ştiu de la Marcella, explică Gheorghiu, stimulat deodată. îi ştiu toată viaţa, şi coteţele, şi legătura aia roşie de carte...

— Şi p'asta o ştii ? se minună Anton. Eşti teribil..„ Acum sa terminat cu legătura roşie, s-a uzat atît de mult încît de abia o mai poţi ţine în mînă.„ Are să-şi facă alta, tot din piele, de măgar, sau cum ştie el...

Lui Gheorghiu i se făcu dor să ivadă strada, măcar strada unde au stat ei. Refuzase de mai multe ori pînă atunci invitaţia lui Anton de a veni la el, sau la bătrî-nul Dumitraşcu, farmacistul. „Nu, am venit special pentru d-ta, pe d-ta vreau să te cunosc întîi, vom vedea pe urmă unde om merge !" îi spusese el. Dar acum ar fi mers bucuros, oriunde. Ar fi vrut să vadă mai ales odăiţa de lîngă farmacie, unde se jucase Marcella cînd era mică, unde se păstrau esenţele pentru siropuri. Sau grădina din spatele casei, leagănul de frînghie, de unde căzuse rău de tot cînd era în clasa patra primară...

— A început să vină lume, vorbi Anton. Nu vrei să plecăm ! Trecem şi pe-acasă, s-o cunoşti pe Măria, ne vastă-mea. A fost prietenă bună cu Elena, cu Marcella,, ţum îi.spui d-ta...

Se ridică amîndoi, şi Gheorghiu observă că noul său prieten calcă puţin şovăitor. Amănuntul acesta i-l făcu şi mai drag.

— Frate Anton, îi spuse el îndată ce ieşiră în stradă, frate;. Anton, nici nu-ţi închipui ce bucurie mi-a făcut să te cunosc...

Dumitraşcu îi luă braţul, prieteneşte. începuse să se însereze ; se făcea răcoare, era vacanţă, întîlnirea cu Gheorghiu îl stimulase, şi se simţea fericit. Cîte alte lucruri nu se vor întîmpla, apoi ; un editor, prieteni printre lumea scriitorilor bucuresteni, şi altele.

— Ce frumos e la voi, acum, pe seară, spuse Mitică puţin visător. Şi, dragă, e o linişte...

—■ Patriarhală, completă Anton, ironic. Foarte patriarhală. Oamenii se culcă la zece, nu sînt teatre, nu e nici o viaţă intelectuală, nu citeşte nimeni nici o carte... Iţi place pentru că nu stai ea mine, ani de-a rîndul... Nădăjduiesc şi eu, totuşi... Cînd voi publica romanul...

— Vii la Bucureşti, oricînd vrei, îl asigură Gheorghiu. Tata are o sumă de cunoştinţe, se face repede...

— Totuşi, nu e atît de simplu, adaogă Anton.

începu să vorbească din nou, cu căldură, despre durerile intelectualului de provincie. Gheorghiu nu-l mai asculta. Cu fiecare pas pe care îl făcea, i se părea că se apropie mai mult de Marcella, de o Marcellă mai vie, mai concretă, mai bună decît cea pe care o cunoscuse el. Aici, toată făptura iubitei îi apărea altfel ; calmă, blîndă, de o senină feminitate.

— ...Uite, ne aşteaptă în poartă, exclamă Anton, ză-rindu-şi soţia departe, şi făcîndu-i semn cu amîndouă "mîinile deodată...

După miezul nopţii, Mitică Gheorghiu îşi aduse aminte că ultimul tren terce prin Bîrlad aproape de două, şi că noii lui prieteni încă nu ştiau că el e hotărît să plece. Toată lumea era excelent dispusă ; ar fi putut •să dispară fără ca ceilalţi să-l observe, dar nu voia să se poarte chiar atît de urît cu familia Dumitraşcu. Deja, tot ■ce se întîmplase după venirea lui în casa lui Anton, îl neliniştea destul de mult.

— Iţi prezint pe logodnicul Lenuţei, logodnicul celebrei artiste Marcella Streinu ! aşa vorbise Anton, ţinîn-du-l strîns de braţ şi arătîndu-l soţiei sale.

D-na Dumitraşcu de-abia avu timp să se scuze ; că o găsesc îmbrăcată de casă, nepieptănată, etc.

—■ Nevastă de belfer, spuse Anton zîmbind. Belfer şi belferiţă, adaogă el aproape fericit, mîngîindu-şi soţia. pe obraji.

îl invitară în casă, dar nu au rămas decît o jumătate
de ceas.
— Să mergem la bătrîni, hotărîse repede Anton. îi găsim tocmai bine la masă, în grădină. Nici noi nu i-am mai văzut cam demult, Mărie, adaogă privind spre d-na Dumitraşcu.
— Dar să nu le spuneți nimic, vă rog. Să-i lăsăm Marcelei plăcerea de a le face surpriza asta...
95
Gheorghiu se rugase aproape plîngător, copilăreşte. Amîndoi soții făgăduiseră solemn ; dar îndată -ce intrară în grădina din spatele farmaciei, — unde într-adevăr, după cum ştia Mitică din povestirile Marcellei, familia bătrînului se adunase în jurul unei mese luminate prin-tr-un bec atîrnat într-o prăjină — Anton îi luă brațul - şi schiță cu mîna cealaltă un gest larg, teatral.
— Vă prezint pe logodnicul Lenuței, domnul Deme-tru Gheorghiu, sub-director de Bancă.
Mitică îşi aminteşte foarte vag scena. Erau o sumă de persoane strînse în jurul mesei, din care n-a putut identifica în grabă decît două sau trei. Erau mai ales foarte mulți copii, fetițe de 12—13 ani, un băiat de liceu, un elev de la şcoala militară... I-au fost prezentați cu toții : verii şi verişoarele Marcellei, veniți în vacanță de la Iaşi. I-a prezentat Măria Dumitraşcu, zîmbind şi foarte emoționată, căci bătrînul farmacist nu-şi venea în fire, după surpriza avută.
— Aşa fără să ne spună nouă, fără să ne scrie măcar o carte poştală...
Gheorghiu se simți ridicul, cu tot alcoolul pe care îl înghițise neîntrerupt de cîteva ceasuri. Anton, dimpotrivă, era. foarte comunicativ. Se aşezase lingă bătrîn, şi ceru să i se umple paharul, cu vin, fără sifon.
— E teribil, îl cunoaşte şi pe Nenea Tache, zău ştie tot despre legătura roşie... I-am spus că s-a hotărît să-şi facă una nouă...
Măria Dumitraşcu încercă să poarte conversația cu Mitică.
— La ce tearte mai joacă Lenuța acum ? Gheorghiu făcu un semn vag cu mîna, ezitînd.
— A refuzat cîteva angajamente, vorbi el în cele din urmă. Cred că a făcut mai bine. Are timp destul să decidă...
— Inchipuieşte-ți, spunea Anton bătrînului, o duce pe Riviera, visul meu!... Auzi, Mărie, repetă el, pe Riviera, pe Coasta de Azur. Aşa călătorie de nuntă zio şi eu...
începu să rîdă, amintindu-şi lucruri vechi, foarte vechi, de pe vremea studenției.
— Mi-a scris zilele trecute, vorbi farmacistul, mă ruga să-i mai trimit ceva bani... Spunea că nu mai vine acasă, "de vacanță... Ați fi putut veni totuşi împreună...
Vorbea rar, dar tare, privind drept în ochii ascultătorului. Era un bătrîn zvelt, cu capul albit, cu mustața încă neagră...
— Am rugat-o şi eu, minți Gheorghiu, dar spunea să nu afle lumea, ştiți... Cred că a făcut mai bine...
Capetele copiilor erau toate îndreptate .asupra acestui tînăr pe jumătate pleşuv, care îi intimida şi care îi atrăgea totuşi cu vorba lui muntenească, cu gesturile sale sigure, aproape aristocratice. Căci, într-adevăr, Mitică se controla îndeaproape, şi se silea să facă cea mai bună impresie. îşi trăgea des manşetele ca să i se vadă butonii de aur încrustați cu două safire mari, ținea capul sus şi mîna făcută pumn. Era de asemena foarte politicos, şi spunea mereu „Pardon", cu un uşor accent franțuzesc. Cu cît trecea timpul, însă, cu atît atmosfera se încălzea şi ajungea mai familiară. Mitică acceptă să mănînce ceva. Anton continua să bea vin, fără sifon. Măria îl privea la răstimpuri mirată, puțin uimilită că Anton nu-şi mai putea controla reflexele, dar încîntată în acelaşi timp câ-l vede atît de fericit, atît de însuflețit. începuse acum şi Mitică să vorbească mai mult, fără să mai aştepte să fie întrebat, vorbind mai ales de Marcella, de cunoştințele ei din Bucureşti, de planurile lor de viitor. Nunta o vor face la Bîrlad, chiar în grădina asta. Vor veni toți prietenii din Bucureşti.
— Avem unde să-i găzduim, vorbi Anton. Pot dormi şi în farmacie !...
Rîse puternic şi zgudui brațul bătrînului. Au rîs de asemenea verii şi verişoarele. Zău, are să fie atît de frumos, în grădina asta, luminată cu lampioane japoneze, aşa cum a văzut el la Paris... începu să creadă şi el că nunta e apropiată, că Marcella va fi a lui, că toți oamenii din jurul lui îi vor ajunge în curînd rude, îi vor spune pe nume, îl vor felicita de sărbători... Cu cît vorbea mai înfierbîntat de nuntă, cu atît i se părea mai reală, mai apropiată.
— Ştii, îmi pare rău că n-am adus-o şi pe Marcella, exclamă el în cele din urmă, întorcîndu-se brusc către Anton.

97
— Eu ţi-am spus de la început... Ar fi fost şi mai mare surpriza.
într-adevăr, lui Gheorghiu îi părea foarte rău că nu se afla acum alături de Marcella, chiar la masa asta, înconjurată de ai ei. Credea sincer că asemenea lucruri s-ar fi putut întîmpla, chiar după cearta lor, după tot ce îi despărţise.
O parte din copii plecaseră să se culce, şi—şi luaseră noapte-bună foarte respectuoşi.
— Ne vedem şi mîine, îi spusese o fetiţă.
Aşa crezuse toată lumea ; că Gheorghiu va rămîne noaptea' asta în Bîrlad. în nici un caz nu putea pleca cu trenul de două ; ar fi fost prea obositor, prea incon-fortabil. Mitică nu îndrăznise să refuze. I se pregătise chiar odaia la Bătrînul Dumitraşcu, deşi Anton ceruse să fie găzduit la el.
— 'Am mai fi stat de vorbă, explica Anton. Gheorghiu ştia însă, că nu va rămîne. I se părea că venirea dimineţii l-ar fi descoperit, că după ce întunericul şi aburii aloolului vor fi trecut, Anton şi bătrînul, măcar ei, vor ghici cum stau lucrurile. Gheorghiu nu se gîndea deloc la cele ce se vor întîmpla după plecarea lui. iNu ştia nici măcar dacă va încerca să se scuze printr-o scrisoare, sau dacă va ruga pe Marcella tot prin scrisoare, să nu-l descopere brusc. Se simţea fericit deocamdată, uitase tot ce se întîmplase în ultimele trei zile, se afla atît de aproape de Marcella.
Trecuse miezul nopţii, şi trebuia să se hotărască. Rămăseseră puţini în jurul mesei, dar erau cu toţii încălziţi de vin. Chiar Măria Dumitraşcu, îmbujorată, cu ochii luminoşi, care mărturisea :
— Nu mă pot hotărî să-i spun pe nume... Şi are un nume foarte frumos... Mitia...
— Aşa îi spune ea, ştii, explică Anton bătrînului, îl răsfaţă...
Gheorghiu se ridică în picioare, zîmbind.
— Scumpii mei, eu vă las !... îmi pare din suflet rău, dar sînt nevoit să plec...
Rămaseră toţi surprinşi, privindu-l. încercară să-l reţină ; nu le-a spus nimic pînă acum, erau înţeleşi să doarmă aici...
98
— Mi-am adus aminte că mîine am de rezolvat o afacere urgentă şi importantă. Dacă ar fi fost măcar Directorul în Bucureşti. Dar, ştiţi, e la Constanţa, are o vilă acolo... Sînt singur...
Ceilalţi tăceau mîhniţi.
'— Ei ! exclamă Mitică, silindu-se să zîmbească, eu nu sînt liber ca d-stră !...
începu să "strîngă mîinile repede, deşi mai era; încă timp destul. Dar i se părea că despărţirea trebuie făcută brutal, căci altminteri, cine ştie... Bătrînul îi strînse lung mîna, ţinînd-o cu amândouă palmele, foarte emoţionat. Avea ochii umezi, glasul moale.
— Spune-i că mi-e dor de ea...
Ezită cîteva clipe, apoi adaogă repede, mai ferm :
— ...Şi să vă ajute Dumnezeu !...
Gheorghiu porni însoţit de soţii Dumitraşcu. O lăsară pe d-na Dumitraşcu în faţa casei.
— Sărut-o din partea mea, îi spuse ea la urmă.
— N-avea nici o grijă, ştie el ce să facă, exclamă Anton, rîzînd zgomotos.
Avea o excelentă părere despre sine în seara aceasta. I se părea că găseşte întotdeauna replica promptă, că are o inteligenţă lucidă şi totuşi comunicativă. Regreta că n-au fost şi cîţiva dintre colegii lui de la liceu, sau alţi prieteni din oraş, ca să-l asculte, li mersese vestea că e mohorît şi pedant.
Gheorghiu sărută foarte corect mîna d-nei Dumitraşcu, apoi luă braţul lui Anton şi porni, cu pas mai repede, condus de acesta spre gară. Capul începu să-l doară deodată. Şi îi era grozav silă de sine, silă de destinul lui...
VIII
Petru plecă de-acasă istovit, fără gînduri, fără voinţă. Ar fi renunţat la lecţie şi ar fi dormitat pînă seara închis în camera lui, gol, cu ferestrele bine astupate — dar era ziua lefii. Trebuia să se ducă în orice caz, pe ©
99
asemenea arşiţă, pînă la marginea cealaltă a Bucureştiu-lui, şi să mai rabd încă un ceas claviatura Anişoarei — ca să se poată întoarce seara acasă, cu bani. De două zile mîncaseră numai ciorbă de fasole cu salată verde, şi el şi maică-sa. N-au avut nici măcar obişnuitul lapte cu pîine prăjită, seara. Contul la lăptărie era neplătit de două săptămîni. D-na Anicet nu-i spunea nimic, şi tăcerea aceasta îl umilea, îl exaspera. Ar fi făcut orice ca să curme mizeria aceasta lîncedă, continuă, deprimantă. D-l Baly plecase în străinătate, domnişoara Felicia era în vilegiatură — şi apoi, ajutorul lunar îl primiseră

pînă în Septembrie. Nu puteau aştepta de la Baly decît un ajutor în plus, peste pensie, şi cu atît mai umilitor...
Petru ceruse încontinuu bani de la Nora ; cîte o sută de lei, chiar cîte patruzeci de lei, la cîteva zile. Nu cheltuia de loc din ei ; îi dădea d-nei Anicet spunîndu-i că i-a rămas din leafă, sau mințind-o că sînt onorariile partiturilor pe care le transcria nopțile. Adevărul era că Petru încercase de mai multe ori să obțină partituri de copiat — dar nu i se oferise niciodată mai mult de zece lei pagina, şi refuzase cu scîrbă.
— Douăzeci de lei ora, şi un leu amendă pentru fiecare greşeală ! Asta revine la vreo doisprezece-treispre-zece lei ora de lucru !... Ah, mai bine mă fac peşte !...
Trîntise uşa şi plecase fluierînd. Se întîlni cu Nora în acea seară şi-i spusese rîzînd :
— Nora, ştii că m-am hotărît să mă fac peşte ! O bucată de vreme se înțelege, pînă ce voi fi destul de tare...
Nora îl luă în brațe, şi-l sărută pe obraji, mîhnită.
— Şi acum sînt tare, continuă Petre degajîndu-se absent din brațele fetei, dar vremurile sînt prea grele... Are să treacă, are să treacă...
Din nefericire, nici Nora nu avea prea mulți bani. Iar de la Iorgu Zamfirescu, singurul ei adorator cu stare, Petru îi interzisese să mai primească ceva. Iorgu se mulțumea să-i trimită daruri concrete : pui, ouă, mezeluri, vin. Din cînd în clnd, Nora primea şi cîte o bancnotă de 500 lei, parfumată cu apă de colonie şi legată cu un şnur de mătase — împreună cu o scrisoare de

dragoste — dar de banii aceştia nu pomenea nimic lui Petru. Ii dădea direct maică-sei...
Era foarte cald, o căldură uscată, comprimată, care parcă rarefiase aerul. Petru înainta în neştire, ferindu-se zadarnic — pe lîngă zidurile caselor — de arşiță. Ca să ajungă la vila Tycho Brahe trebuia să schimbe trei tramvaie. Nu avea bani decît pentru două, şi de aceea pornise mai devreme de acasă. Cînd fu în dreptul Universității, observă că înapoia lui se înnourase. Coborî ; bătea un vînt cald, alergînd nori de praf. începu să prindă curaj ; începu să respire, cu tot praful care-l plesnea peste obraji în dreptul stației de tramvai. Cerul se întunecă repede, complet. Un cer de oțel călit, cu o stranie sclipire. Petru se sui în al doilea tramvai, din ce în ce mai bine dispus. Parcă aştepta şi el -ploaia, ea un arbore, ca o brazdă arsă. Sîngele îi bătea mai vioi, începea să-şi simtă iarăşi corpul străbătut de o uşoară nervozitate. Privea pe fereastră aproape fericit. Nu începuse să plouă ; vîntul bătea mai slab, văzduhul se încinsese iarăşi, se auzeau tunete încă prea depărtate. Să fii acuma la cîmp, să ai toată roata cerului deschisă deasupra capului tău, să poți sorbi... Firul gîndului i se curmă brusc. O vîlvătaie roşiatică izbucni de undeva, de deasupra sau din spatele său, şi parcă inima şi-ar fi întrerupt bătaia pentru o fracțiune de secundă. Simți deodată un gol cumplit în coşul pieptului. Auzi apoi tunetul, ca o despicare de cremene. închise ochii şi-şi muşcă buza. Era palid ; cîțiva din jurul lui se închinară fricos.
— A trăsnit pe-aproape, auzi un glas.
Şi totuşi, încă nu ploua. Două, trei picături mari loviseră geamul cu o stație înainte, apoi cerul se închise iar, metalic. Suspendarea aceasta începea să-l enerveze. Zări iar, aproape reflectat, un fulger. O uşoară strîngere de inimă, în aşteptarea bubuitului. De ce dracu întîrzie atît de mult ? Ceea ce îl irita, nu era, zgomotul nici lumina — ci intervalul acela, aproape halucinant, dintre fulger şi tunet. Nu putea gîndi nimic, atunci ; nu putea simți nimic. Toată ființa lui aştepta, înfiorată — ca să poată iar respira în voie, să poată redeveni ea însăşi. Fulgerele se înmulțeau, se apropiau. începuse să picure ; picături rare, mari, grele. Petru se gîndi dacă n-ar fi

mai bine să meargă în acest vagon pînă la capătul liniei, ca să nu-şi ude hainele. I se păru, însă, că ghiceşte înapoia acestui gînd, o mică laşitate : să nu rămînă singur pe stradă, singur sub un cer atît de întunecat, de unde în orice clipă ar putea porni un trăsnet. Se coborî, deci, la stația ştiută. începu să alerge pe stradă, la fel cu ceilalți oameni, mulți, care-şi căutau adăposturi. în cîteva clipe, ploaia se dezlănțui cu o îndelung zăgăzuită furie. Strada încărunți deodată, sub revărsarea cumplită. Petru fu nevoit să se lipească de o vitrină, alături de alți cîțiva pe care îi găsise acolo. Streaşină apăra cam o jumătate de metru de trotuar de-a lungul zidului. Părea o fişie neutră, neverosimilă, aşa cum se ' zărea, gălbuie şi uscată, alături de trotuarul băşicat de ploaie, de strada' repede inundată. Petru avu timp să-şi zărească vecinii ; o doamnă aproape bătrînă, cu umbrelă, în stînga ; un comisionar, şi un băiat de prăvălie, cu un

coşuleț acoperit cu muşama, în dreapta. Cîteva clipe în urmă, o vîlvătaie verde, palpitînd, îl orbi, urmată imediat de o explozie care îl zgudui odată cu zidul, cu trotuarul. Parcă s-ar fi surpat casa. Petru duse instinctiv mîinile la ochi şi-şi plecă umerii, să nu-l lovească ceva. Un gol cumplit înlăuntru, în piept, în pîntece, în grumaz ; ca şi cum toată făptura lui s-ar fi golit deodată, suptă de sînge. Genunchii începură să-i tremure ; nu-şi mai simțea nici un os, nici o verticalitate. Făcu un efort să se controleze. Ridică ochii, şi, prin ploaie, zări chiar în fața lui, pe trotuarul celălalt, un tînăr zgribulit, înfipt în zid, ca într-o nişă. Era singur. Se apăra inutil de ploaie, căci vîntul bătea chiar în fața lui. Şi cu toate acestea, stătea lipit şi privea drept înainte.
Lui i-o fi frică ? se întrebă Petru. îi fu ruşine de spaima sa stupidă, şi încercă să-şi oprească tremurul picioarelor, înțepenindu-şi genunchii. Ploaia cucerise centimetru cu centimetru fîşia uscată de trotuar de lîngă zid. Picăturile mari şi repezi cădeau acum atît de aproape încît îi stropeau vîrfurile pantofilor. Petru privea cu mirare pînza aceasta vie care îi trecea atît de aproape de față, de corp, abia atingîndu-i picioarele. în curînd îl va lovi în obraji, îl va cuprinde şi pe el ca pe necunos-
cutul din față. întoarse încet capul să vadă ce-i fac vecinii. Doamna din stînga deschisese umbrela, tinerii din dreapta se lipeau de zid. Petru se simți uşurat, fortificat ; nu era singur, se aflau şi alții aproape de el, atît de aproape încît i-ar fi putut atinge cu mîna... Totuşi, sentimentul acesta de siguranță nu-i liniştea panica animală care pusese stăpînire pe corpul lui. Nu izbutea cu nici un preț să-şi oprească tremurul genunchilor. înțepenea un picior bine pe pămînt, şi-l oprea ; dar celălalt tremura înainte, din şold, un tremur dîrdîit, ca de spasm. Petru se simți față în față cu o viață străină, care crescuse brusc în trupul lui, care era mai tare decît orgoliul lui, decît nervii lui.
Se trudea să rămînă ealm cel puțin în partea de sus a trupului ; să respire normal, să țină capul drept, să privească înainte, numai înainte, prin ploaie. Dar o nouă licărire verde şi un nou trăsnet îi zdrobi rezistența. Se simți de astădată complet izolat (ploaia începuse să-l înfăşoare), condamnat. „Ce moarte stupidă !" izbuti să articuleze, în şoaptă. Să mori aşa turtit la perete !... Şi n-am făcut încă nimic, n-am scris încă nimic !... Prin minte îi trecură vertiginos scene, amintiri, nume. Se simțea pierdut, ştia că mai are foarte puțin de trăit, poate cîteva .secunde, poate pînă la al doilea trăsnet... Totul i se părea atît de absurd, atît de lipsit de sens. îşi făcuse atîtea planuri, înainta atît de lent în viață, număra anii cu o siguranță de dement — şi acum, deodată, să te vezi la sfîrşitul vieții, cînd porniseşi să-ți faci numai una din obişnuitele lecții de pian... I se părea atît de depărtat timpul cînd se afla într-o odaie, la adăpost, între patru ziduri groase... Să părăseşti, absurd, un asemenea adăpost...
Nu îndrăznea să ridice capul. Poate în orice moment va trăsni, chiar aici, la doi paşi, poate chiar în el... Nu se mai putea gîndi la ceilalți oameni, ascunşi ca şi el pe lîngă uşi, lipiți de ziduri... Era singur, cu desăvîrşire singur... Aşa va fi, probabil, în război. Aşa vor simți cu toții, sub bombardament; că sînt condamnați, că cel dintîi obuz se va sparge în ei... Imaginea războiului îl umili. Acolo, cel puțin e cu totul altceva ; acolo eşti
102
103
condamnat la sigur... Oare toată lumea asta' de lîngă mine este tot atît de fricoasă ? se întrebă Petru. Doamna din stînga îşi făcea cruce, bolborosind. Cei doi din dreapta priveau ploaia. Unul spusese, cu cîteva secunde mai înainte :
— Asta e o rupere de nori...
Ce stupidă observație ! reflectase Petru atunci. Să constați un lucru împotriva căruia nu poți face nimic, să te mulțumeşti că ştii ce te amenință, că ai aflat numele unui capriciu cosmic care te poate în orice clipă ucide... Totuşi, oamenii de lîngă el nu erau paralizați de spaimă. Petru înțelese lucrul acesta după privirile lor, după gesturile lor de apărare ; comisionarul îşi mişca necontenit piciorul, ca să nu i se ude pantalonul. Asta dovedeşte siguranță, calm, gîndi Petru. Era tot mai umilit, de fricile acestea animale pe care le descoperise pe neaşteptate în suflet. începu să-şi dea seama de tot ridicolul

situației ; să-ți fie teamă de trăsnet, cînd atîtea milioane de oameni au înfruntat obuzele... Simțea totuşi că e altceva, căci oamenii aceia poate mai nădăjduiau, dar lui îi era interzisă orice nădejde, el era condamnat, şi în fiecare clipă ar putea... Ei şi, ce e dacă mă va lovi ? Am să crap, şi are să se termine odată !... O dîrzenie nouă îi schimbă fața. Privi în sus, chiar în clipa cînd cerul se mai aprinse o dată. Simți acelaşi gol în piept, dar nu cedă. Cu un gest brusc îşi ridică gulerul de la haină şi se repezi în mijlocul străzii. Nu simți nici apa care îl stropise pînă la genunchij nici ploaia care îl orbise ; nu. simți decît o furie cumplită împotriva lui însuşi, un dispreț desăvîrşit față de laşitățile lui. O luă la fugă. îşi aminti o vorbă de-a maică-sei : să nu fugi niciodată cînd trăsneşte ; - se fac curenți de aer şi fulgerul vine după tine... Lasă să vină, las' să mă trăsnească. Dacă o să mor acum, cel puțin să nu fiu poltron... Fugea, ocolind pe cît putea băltoacele, şi efortul, îl încînta, paşii prea mari îi dădeau o senzație de forță, de tinerețe. Se simțea curajos, gata să moară în orice clipă, cu zîmbe-tul pe buze, se simțea erou. Şi cu cît răsuflarea i se accelera, cu atît sentimentul superb îl invada. Nu se mai

putea opri. Orice nou fulger îi biciuia voința. Aproape că-l stimulau tunetele.

Se opri după vreo zece minute, şi intră răsuflînd greu într-un gang.

Ajunse la vilă udat pînă la piele, cu pantalonii stropiți de noroi, cu părul răvăşit. Ploaia se oprise, dar din arbori picurau încă stropi mari, sticloşi. Anişoara, îl aştepta la fereastră. Cum îl zări, în alee, alergă să-i deschidă.

— Ce frică mi-a fost că n-ai să. vii ! îi spuse ea. îşi dete seama apoi că Anicet e ud, şi-i luă brațul.

— Ai să răceşti ! Vino repede şi scoate-ți haina... Vorbea puțin sugrumat, aproape în şoaptă. Petru o urmă fără nici o împotrivire. Se simțea obosit, moleşit, şi cu toate acestea o fundamentală desfătare îi străbătea întregul trup. Ar fi vrut să se trîntească pe o canapea, să se odihnească. Din salon ieşi d-na Lecca. îl privi înmărmurită cîteva clipe, apoi zîmbi.

— Eşti fenomenal, îi spuse ea, eşti cel mai conştiincios profesor de pian din România...

Petru se plecă ceremonios, oarecum în glumă. începea *să* fie bine dispus.

— Dar trebuie să te schimbi imediat, imediat... Accentua şi repetă cuvintele, ca o profesoară.

— Anişoara, du-l în camera ta... Dezbracă-l, la piele, şi apoi fă-i un duş !...

Vorbise foarte serios, deşi zîmbea. Anişoara roşi toată şi plecă ochii în jos.

— Ba nu, am să-l dezbrac eu, adăugă d-na Lecca gîn-ditoare. De mult voiam să te pictez gol... Nădăjduiesc că nu ți-e ruşine ? îl întrebă ea brusc, aspru.

Petru ezită o clipă, dacă trebuie să mintă ori nu.

— De corpul meu nu mi-e ruşine, vorbi el ealm. De albiturile şi hainele mele, poate da... Am alergat cîțiva kilometri prin ploaie şi prin noroi...

— Du-te mai repede şi schimbă-te, vom vedea mai tîrziu... Anişoara, cu ce-l îmbrăcăm ? Adu o pijama a profesorului...

Anişoara se codi.

— Dar n-are să-l încapă, maman, murmură ea. Doamna Lecca deveni din nou gînditoare.

— Trebuie să-i găsim ceva, n-are să umble gol prin casă...

— Doamnă, nu e nevoie, interveni Petru, îmi trimit hainele la bucătărie şi se vor usca într-un sfert de ceas...

— Şi pînă atunci ? îl întrebă d-na Lecca. Ai să răceşti... Lasă că am să-ți dau o robe-de chambre... Anişoara, du-l la duş şi vino apoi la mine...

Fata îl călăuzi tăcută, supusă, vrăjită. De-acum, nimic nu o va mai putea împiedica... îl are chiar la ea, în odaia ei... Petru intră în odaie cu un sentiment viguros, de stăpîn necontestat. Se simțea tare, viril, disprețuitor, în casa aceasta de femei... Cunoştea odaia Anişoarei mai de mult ; chiar ea i-o arătase, şi îl invitase de cîteva ori să rămînă de vorbă aici, numai ei singuri. Era o cameră mare, cu pereții zugrăviți în roz pal, cu un pat înalt, de lemn alb şi virginal. Anişoara îşi avea aci pupitrul de studiu, o bibliotecă, şi o oglindă venețiană, prea încărcată. Alături era odaia Adrianei, iar în fund, baia.

Dezbracă-te aici, îi spuse Anişoara. Am să-ți arunc o robe-de-chambre prin uşă...

îl privi însă în ochi, tremurînd, foarte palidă. Petru simți o căldură ciudată străbătîndu-i spatele, urcîndu-se

spre țeastă, înecîndu-l. Descoperi în acea clipă prezența erotică din fața lui ; pentru întîia oară văzu foarte clar sînii mici şi rotunzi ai fetei, răzbind vii prin bluza de mătase albă. Cei trei ani petrecuți cu Nora îi neutralizase simțurile față de orice altă femeie, îl dezgustase aproape de orice carne nouă. Simțea acum un sentiment ciudat, de putere şi evanescență în acelaşi timp, de dorință şi resemnare. Anişoara îl privea adînc, înspăimîntată şi totuşi voluntară.

106

— Bine... du-te, îi spuse în cele din urmă Petru.

începu să se dezbrace repede, cu furie, şi alergă în odaia de baie înainte ca să se poată întoarce Anişoara. Intră sub duş direct, şi se lăsă biciuit cu încîntare. Oboseala aproape îi pieri cînd se usca cu un ştergar enorm, alb, brăzdat cu dungi portocalii. începu să-şi dea seama de-abia atunci că se află în odaia de baie a două fecioare, că aici, între aceşti patru pereți, în fața oglinzii acesteia, se dezgolesc zilnic două trupuri nevăzute de nici un ochi bărbătesc pînă acum. Se înfiora amintindu-şi că s-a spălat cu acelaşi săpun ca ele, că se şterge cu un prosop care le mîngîie în fiecare zi umerii. Parcă ar fi săvîrşit un viol, parcă ar fi străbătut bărbăteşte nu în odaia de baie a două tinere fete — ci în taina unei esențe, fecioria. Sentimentul acesta tulburător şi stenic îi dădu o siguranță de sine compactă, aproape brutală. Se uită în oglinda lor, le folosi periuța de unghii, pieptenele, ciupicii. Se duse apoi la uşă şi ascultă. Nu era nimeni ; putea ieşi în voie. îşi înfăşură, totuşi, un ştergar de mînă în jurul coapselor, şi intră astfel în odaie, fluierînd.

Anişoara bătu în uşă.

— Ți-am adus... şopti ea. Pot să intru ?...

A fost o singură clipă — dar lui Petru i s-a părut mult mai lungă, mai chinuitoare şi dulce, ca un coşmar erotic.

— Da, spuse el cu un glas pe care îl voia cît mai ferm, aruncîndu-şi în acelaşi timp ştergarul pe pat.

Anişoara intră repede, îl zări — brun, înalt, cu stigmatul de foc către care tînjise în atîtea insomnii şi atîtea vise — şi rămase palidă, lipită de uşă. Petru simțea un puhoi de doruri năvălindu-i ființa ; o extraordinară curiozitate pentru tot ce s-ar putea întîmpla ; o voluptate neîntîlnită, să violeze astfel privirile unei fecioare ; bucuria de a-şi stăpîni poftele, de a le biciui, aşteptînd în loc de a îndrăzni.

— Nu vrei să mi-o dai ? întrebă el, privind-o şi întin-zînd brațul.

Fata se apropie fascinată. Revelația goliciunii fusese prea copleşitoare, imaginea tainică o împietrise. Nu mai era dorință, acum ; nu mai era emoția vinovată cu care

107

îl condusese în odaia ei, febra cu care alergase cu o robe-de-chambre în brațe, ca să-l vadă mai repede. Erai stăpînită, terorizată, de autonomia acelei imagini centrale, în simțurile ei, în gîndurile ei, Petru Anicet era acum cu totul separat de ceea ce aflase prin revelația nudității lui.

îi întinse haina, tremurînd.

— Adriana e alături, în odaia ei, şopti. , îmi spune asta ca să n-o violez, gîndi Petru. N-ai'

nici o grijă, fetițo... Se îmbrăcă cu mişcări bruşte ; haina îi ajunge de-abia o palmă dincolo de genunchi, desco-perindu-i pulpele zvelte, cu muşchiul lung. Petru se privî în oglindă, zîmbind. Iată-mă acum de-al casei, iată-mă acum intrat în familie... într-adevăr, tot ce se întîmplase în ultimele zece minute îi dădea senzația că şi-a cucerit drepturi concrete în casa Lecca, a devenit dintr-odată-stăpîn ; nu mai era profesorul de pian, nu mai era salariatul tolerat la ceai, tînărul străin şi protejat.

— Mama te aşteaptă în salon, vorbi Anişoara. Spune să vii aşa... Să iei ceva cald.

Cînd îl văzu intrînd, d-na Lecca se ridică brusc din-fotoliu şi exclamă :

— Profesorul are să aibă de-aici înainte coşmaruri. I-ai infectat haina cu tinerețe. Nu e nimic... Cîți ani ai,. Anicet ?
—■ Am împlinit nouăsprezece în Februarie, răspunse Petru grav.
D-na Lecca îl privea uimită. îi dăduse cel puțin 23[1] de ani, atît era de înalt, de spătos, de bine legat. îşi aminti, de-abia acum, ce-i spusese Baly, prima dată cînd a întîlnit-o după angajarea lui Petru ca profesor de pian : „Este un băiat precoce, ca şi frate-său, care s-a omorît. Toți Anicețiii sînt aşa : cresc înalți ca brazii şi se maturizează la 20 de ani. Aşa a fost şi bătrînul Franciscr Anicet, prietenul meu"...
— Vă rog să mă iertați, adăugă Petru, văzînd că d-na Lecca îl priveşte cu ochii holbați, fără să spună nimic.
Nu ştia nici el dacă îşi cere iertare pentru că avea numai nouăsprezece ani şi jumătate, sau pentru că se afla acolo, gol şi fierbinte, despărțit de cele două femei numai prin haina de lînă rară a profesorului.
108
— Ce vrei să *hei* ? îl întrebă d-na Lecca în cele din «urmă. Un ceai sau o cafea neagră ?
' — O cafea.
Sună servitoarea ; femeia avu un gest de amuzată surpriză, zărindu-l pe Anicet într-o haină care de-abia îl acoperea, cu sandalele domnişoarei Adriana în picioare. Anişoara continua să-l privească amuțită. Trupul gol, cu centrul lui de foc, îi rămăsese înfipt pe retină. Petru iîi întîlni ochii ; e adevărat, tot ce-ai văzut e adevărat ; asta sînt „eu !" păreau că spun privirile lui. Anişoara simțea, în acelaşi timp, o schimbare neplăcută în ființa mamă-sei. Parcă respira altfel, acum, parcă ar fi fost tulburată şi ea de carnea tînără, de prezența virilă de lîngă ■ea. în clipa aceea simți o ciudă nespusă împotriva mamă-sei ; gîndul că ar putea să-l picteze gol, că ar putea «deci să-l privească ceasuri întregi, în voie — o exaspera. I se păru că maică-sa ar putea ghici atunci, de la cea «dintîi privire, spaima cu care îi sorbise ea goliciunea.
----Nu te duci nicăieri în vara asta ? îl întrebă d-na
'Lecca.
Petru se posomori. Era a treia vară pe care trebuia s-o petreacă în Bucureşti. Se simți umilit şi răspunse aspru.
— Nu. N-avem bani.
O privi pe Anişoara, fără să-şi dea seama de ce.
— De-abia putem trăi în Bucureşti, adăugă el, cu un glas gros, fără umilire, ca şi cum ar fi vorbit despre altcineva.
— Păcat, vorbi d-na Lecca. Ai fi avut un corp mai frumos, ars de soare... Ar fi ieşit un tablou minunat...
Parcă nici nu observase remarca lui Petru asupra •sărăciei. Anişoara însă o simțise ca un fior rece, prin tot trupul. De aceea mă dispreţuieşte el, pentru că mă crede bogată, mă crede mai presus de el.
în timp ce Petru îşi bea cafeaua, intră Adriana.
M-au exasperat trăsnetele, exclamă ea. N-am putut ceti o singură pagină ! Mi-am pus toate pernele pe cap...
Dădu cu ochii de Petru. Se întoarse brusc către anaică-sa.
— De ce l-ați îmbrăcat aşa ? întrebă ea, foarte aspru.
109
— Nu putea rămîne gol, explică d-na Lecca, 2îm-bind cu obişnuitul ei zîmbet nefiresc.
Adriana îl privi cîteva clipe, atentă, ca şi cum s-ar fi silit să înțeleagă un lucru foarte complicat.
— Este extraordinar de caraghios !...
Petru rînji, continuînd să-şi soarbă cafeaua. D-na Lecca îi făcu semn. Numai Anişoara păli, privind înspăi-mîntată către soru-sa. Adriana se apropie de ea şi o apucă în brațe, sărutînd-o.
— Pasărea mea scumpă ! îi şopti la ureche. Anişoara se desprinse, palidă, disprețuitoare. Se aşezară amândouă pe canapea, în stînga lui Petru,
. — închipuie-ți, îi încap pantofii mei de baie, observă Adriana rîzînd.
Se ridică şi veni în fața lui Anicet, privindu-i cu atenție pulpele. Simți o enervare cumplită, fără sens. Apoi părăsi odaia repede, fără să adaoge vreun cuvînt. Petru nu, se nelinişti; o cunoştea destul de bine, îi ştia gesturile ei bruşte, incoerente. Adriana se întoarse cu o pereche de pantofi albi, fără tocuri.
— Vrei să-mi faci plăcerea să-i schimbi cu ăştia ? îl întrebă ea cuviincios, aşezîndu-i corect pantofii pe covor.
Petru îi schimbă fără să spună vreun cuvînt. Se simțea însă şi el antrenat într-o enervare dulce, aproape

erotică. Răsuflarea celor trei femei era puțin agitată. Ochii nu li se dezlipeau după corpul lui. Nu-l stînje-neau privirile lor, dar îl încărcau cu o căldură străină, îl magnetizau. Anicet se ridică de pe scaun pentru că trebuia să facă ceva, nu mai putea sorbi răsuflările acelea feminine de lîngă el.
— Cred că mi s-au uscat hainele, spuse el trudindu-se să pară calm. Să mă îmbrac, şi apoi să ne facem lecția...
Se adresase mai mult Anişoarei. Mulțumi d-nei Lecca, şi se îndreptă spre camera fetei. Era nervos, îi tremurau genunchii. Trebuie să se întîmple ceva, îşi spuse el. Numai de aş lua mai repede banii. Ar fi fugit apoi atît de uşor, ar fi putut scăpa chiar de lucrul acela teribil care se apropia, care trebuie să se întîmple... îşi găsi rufele uscate şi aşezate pe un- scaun. Pantalonii erau curățați şi călcați, dar nu-şi văzu nici haina, nici pantofii.
110
Se pregăti totuşi să se îmbrace, cînd auzi o ciocănitură slabă la uşă. Nu avu timp să spună ceva, şi Anişoara in-■, trase, palpitînd. Era îmbujorată, îşi ținea palma dreaptă uşor strînsă deasupra sinului stîng. Sîngele năvăli tulbure, dureros, chinuit, de-a curmezişul trupului lui Petru. Fata se apropia de el cu paşi rari, ca şi cînd s-ar fi temut să nu fie auzită. Se opri la un braț de trupul gol. Nu-l mai privea ; nu privea nici ochii ; nu privea nicăieri. Simțea un gol în coşul pieptului,, o uşoară şi plăcută amețeală, o emoție care îi uscase gîtul, amenin-țînd s-o sufoce din clipă în clipă. Ştia că poate muri ; ştia că poate învia, călcînd moartea...
— Ce vrei ? îngînă ea.
Petru o apucă brusc cu brațul drept de mijloc, o trase spre el, şi o sărută pe gură. Au închis amîndoi pleoapele. Buzele erau amare, uscate. în acea clipă nu şi-au mai simțit carnea ; au simțit numai o febră cumplită care i-a zvîrlit brusc în nopțile de boală ale copilăriei, îşi încolăceau brațele tot mai strîns, sufocîndu-se, încercînd mereu alte drumuri în carnea celuilalt. Petru avea mădularele grele, parcă o febră ascunsă îi surpase oasele. Anişoara îşi lăsase capul pe spate, răsuflînd bolnav, înspăimîntat. Nu simțea nici voluptate, nici chin — ci o plutire nefirească, parcă trupul întreg i s-ar fi risipit.
— Mă iubeşti, nu e aşa ? întrebă Petru. Spune-mi că mă iubeşti...
Vorbise sugrumat, între săruturi ; buzele ei începeau acum să-şi schimbe gustul ; şi obrajii ei aveau o aromă necunoscută. Carnea, ei întreagă părea a fi făcută pentru a fi muşcată, sorbită, prin buze, prin nări.
Vorbele biciuiau şi mai mult voluptatea. Vorbele ; orice vorbe...
— Spune, vrei să te sărut mult, vrei să te dezbrac ?... Anişoara de-abia mai putea îngîna o strînsă acceptare.
Cuvintele lui Petru, glasul lui plin — exasperau aşteptarea. Părea că numai acele cuvinte îi aminteau că se află în brațele lui Petru, că nu visează, că nu e prinsă în plasa propriei sale închipuiri ; numai ele precizau prezența lui Petru.
111
— Mă laşi să fac tot, mă laşi ?... îngîna el în neştire. Mă laşi să te dezbrac ?...
De fapt, începuse s-o dezbrace fără ca ea să-şi defr seama. Dezgolirea i se părea atît de dulce, atît de nefirească, încît nu se putea hotărî s-o precipite. Petru nu cunoscuse nici o altă femeie în afară de Nora, pe care *o* găsise aproape goală, şi pe care o avusese fără nici o taină. Ceea ce îl exaspera în trupul Anişoarei, erau amănuntele fecioriei, bluza, sînii, pulpele. Nu întî'mpina nici o rezistență, dar întîlnea necontenit misterul. Niciodată nu văzuse un alt trup de femeie. Niciodată nu văzuse un trup de fată. Şi trecuse pînă acum atît de nepăsător, atît de disprețuitor pe lîngă Anişoara... Totul £ se părea tainic, nemaiîntîlnit. Zărise din cea dintîi clipă sînii Norei, şi ei nu l-au mai emoționat apoi niciodată. Sînii Anişoarei i se păreau cu totul altfel, substanțiali altfel. Şi pîntecul ei, mic, bine arcuit ; şi coapsele ei pe care le mîngîie, pe care le simți fierbinți, zvîcnind. Totul» totul, ca la un început de lume... Zvîrlise hainele, una cîte una. Voia s-o vadă goală ; înainte de toate, asta era-foamea lui cea măre. Să vadă o fecioară, să vadă un pîntec crud, curat. O aşeză în pat. îi rămăsese număr —ciorapii. Picioarele strînse, coapsele lipite spasmodic una lîngă alta, făceau şi mai virginală şi mai pură, începutul de umbră de la rădăcina pîntecului. Ochii lui Petru-sorbiră toată această dezvelire neverosimilă. Anişoara răsufla stins, cu ochii închişi, cu gura rănită. E atît de frumoasă, aşa cum stă în fața mea, sub ochii, sub mîi-nile mele... De ce

trebuie mai mult, de ce trebuie mai mult ; se întrebă el, în răstimp de o, clipă. Cu toată foamea lui trupească, regreta că formele vor fi strivite, volumele răsucite, echilibrul acesta atît de fascinant, alterat. Gîndul luminos îl stăpîni, o singură clipă. îl sugrumă apoi o poftă grea, bolnavă, tulbure. îi mai mîngîia încă o dată coapsele, cînd auzi o bătaie uşoară în uşă. Se trezi de ghiaţă ; îşi opri răsuflarea.
— Eşti înăuntru ? şopti Adriana.
îi recunoscu glasul, cu toate că venea de departe, şi era aproape schimbat.
112
— Nu m-am îmbrăcat încă, sînt gol ! spuse Petrii înspăimîntat, împiedicînd cu braţul pe, Anişoara să se ridice din pat.
— Nu face nimic, auzi din nou glasul schimbat al Adrianei. Vreau să te văd gol...
Rămaseră amîndoi, o clipă, livizi, fără să răspundă* nimic. ■
— Nu vreau eu, vorbi în cele din urmă Petru, aspru,, uscat.
Cîteva clipe lungi, de tăcere. Apoi Adriana îi strigă,,
răstit :
— Imbecilule !:..
Se auziră paşi pe coridor, şi apoi uşa de la odaia Adrianei se trînti. Petru şi Anişoara se priviră încremeniţi, cu o licărire veştedă în ochi. Fata era albă, ca de-marmoră, şi carnea îi tremura. I se făcu deodată ruşine de goliciunea ei, şi se acoperi cu cearceaful. Petru se. aplecă deasupra-i, s-o sărute. Anişoara se înspăimîntă-şi-l ţintui cu braţele, departe de ea.
— Nu-ţi fie teamă, şopti Petru zîmbind. Nu se va. întîmpla nimic, acum... E prea urît...
Se îmbrăcară amîndoi, cît putură de repede, fără sase privească. Anişoara ieşi cea dintîi, muşcîndu-şi buzele. Petru sfîrşise tocmai de îmbrăcat şi se întreba cît va mai aştepta pentru haină şi pentru pantofi — cînd uşa se întredeschise şi Adriana i le zvîrli în odaie. Petru? era foarte încurcat. Oare a bănuit ceva Adriana, dacă n-a-lăsat servitoarea să bată la uşă ? Sau poate chiar servitoarea, venind cu haina şi pantofii, va fi, observat, şi i-a atras atenţia. în orice caz, întîmplarea era tristă şf gravă. Ar putea să-şi piardă postul, să rămînă pe drumuri... Gîndul acesta îl umili şi-l făcu brutal. Se în-călţă aproape înjurînd. Foamea lui sexuală de adineaori se transformase acum într-o furie oarbă, împotriva Adrianei, a familiei Lecca, a Anişoarei chiar. Dintr-o prostie, ar putea să-şi piardă lecţiile ; aproape singurele lecţii care i-au mai rămas, şi cele mai bine plătite... Şi încă, dintr-o prostie pe care n-a dorit-o el...
Se îndreptă spre salon, cu paşi mari şi viguroşi.
113
— începem lecţia, domnişoară, se adresă el cărtre Anişoara, pe care o găsi lîngă pian, extraordinar* de. palidă, cu mîinile strîngînd muchia de lemn negru ca să nu tremure.
D-na Lecca era încă în salon. Era şi ea tot atît de tulburată. îl privea pe Anicet, încontinuu, încruntată.
— Eu am să plec mai tîrziu, să mă schimb, îi spuse ea. Să nu uit leafa...
Petru răsuflă uşurat. Aşadar, pînă acum, nu s-a observat nimic... Luă plicul şi-l băgă în buzunar, mulţumind. Se întoarse apoi către Anişoara.
— Poftiţi, domnişoară, o invită el zîmbind.
Lecţia începu. Dar după vreo cinci minute, Anişoara ■*se* ridică de la pian.
— Aş vrea să-i spun ceva mamei, dacă nu te superi... Ieşi repede din salon. Prezenţa lui Anicet i se părea
strivitoare, insuportabilă. Se opri în odaia vecină, pe un fotoliu, şi rămase cu mîinile la tîmple, privind în gol. Simţea că nu se mai poate reîntoarce în salon, şi cu toate acestea dorea atît să nu-l jignească pe Petru, să nu-l umilească.
Nu înţelegea deloc ceea ce se petrece cu ea. Ultima frază a Sonatei îi cînta încă în minte. Făcuse atîtea greşeli, adineauri, şi el nu spusese nimic. Poate nici n-o ascultase... „EI" ; chiar cuvîntul acesta părea că sună acum *altfel,* că exprimă cu desăvîrşire altceva... îşi dădu seama că o înconjoară un miros străin, un foarte vag şi totuşi foarte distinct miros. îşi apropie obrazul de braţ, de umărul bluzei. Fără îndoială, rămăsese încă învăluită în parfumul trupului „celuilalt" ; începea să distingă şi o nuanţă familiară, feminină, probabil săpunul cu care se spălase şi Petru, un ceas mai înainte... I se păru că parfumul

acesta bărbătesc îi intrase în carne, că violul se săvîrşise chiar fără voia lor. O copleşi deodată o frică stupidă, o crîncenă părere de rău. începu să plîngă fără să înţeleagă de ce. Plîngea lin, sfios, cu braţul acoperin-■•du-i faţa.
Petru înţelesese de cum s-a ridicat de la pian că Anişoara nu se duce să vorbească cu d-na Lecca. Se bucură şi el de prilejul acesta de a rămîne singur. Se întîmplase

prea multe într-un singur sfert de ceas, şi prea repede... Dar întîrzierea fetei începu să-l neliniştească. Se. gîndea cu oarecare strîngere de inimă că ar putea s-o găsească d-na Lecca, sau Adriana, şi cum în casa aceasta toate se întîmplă într-un chip ciudat, s-ar putea ca ea însăşi să-şi mărturisească aventura... îşi pipăi plicul în buzunar. Dacă ar pierde lecţiile... Probabil că nu iar rămîne altceva de făcut, atunci, decît să fure... Gîndurile negre îl făcură din nou stăpîn pe sine. Se apropie de fereastră, scoase plicul şi numără bancnotele. De obicei, nu făcea operaţia aceasta decît în stradă, după ce se depărta de vilă. Tresări, i se păru că e o mie de lei mai mult. Numără din nou ; nu greşise. Erau trei mii cinci sute, în loc de două mii cinci sute de lei. Rămăsese cu hîrtiile în mînă, şi privind pe fereastră. Nu ştia ce să creadă. O greşeală ; sau poate chiar d-na Lecca îi dăduse mai mult, ca să-l încerce, sau poate pentru altceva... Nu era nici-jignit, nici supărat. Toate i se puteau întîmplă.
în acea clipă, intră d-na Lecca, îmbrăcată de stradă.
— Nu ştiu ce are Anişoara, mi-a spus că o doare capul, şi nu mai poate face lecţie azi, vorbi ea repede.
Petru se întoarse brusc, cu bancnotele în. mînă. Roşi.
— Observ că mi-aţi dat o mie de lei mai mult, şopti arătîndu-i cele două hîrtii.
D-nâ Lecca începu să rîdă, şi-i puse mîna pe umăr. (Pentru întîia oară îşi îngăduia un asemenea gest.)
•— Anicet, să lăsăm gluma la o parte. Âştia sînt bani care nu se văd ; înţelegi, care nu se văd. Degeaba mi-i arăţi. Trebuia să" te faci că nu i-ai observat, aşa cum nu i-am observat nici eu... închipuieşte-ţi la urma urmelor că ţi i-am dat pentru maşini. în loc să vii pe jos, ai putea veni cu cea mai elegantă maşină... Dar n-ai fantezie nici de doi bani...
Petru o asculta zîmbind prosteşte. Nu ştia ce să răspundă. Parcă ar fi primit palme, multe şi usturătoare.
— în definitiv, dacă te superi, pot să-i iau înapoi adăugă d-na Lecca. Eu nu mă supăr...
îi. luă într-adevăr înapoi, şi-i băgă repede în poşetă. Gestul încîntă pe Anicet. Prinse deodată curaj şi vorbi...

— Cînd voi avea nevoie de maşină, am să Vă spun eu...
D-na Lecea ieşise. Era singur, liber, fericit. Parcă ar ffi trecut un examen greu, parcă ar fi evitat o nenorocire. .Se îndreptă spre pian, şi începu să cînte
Cînd din ce în ce mai aprins, mai izolat în fericirea 'lui neînţeleasă, trecînd din Debussy în Chopin şi Mozart, ;fermecîndu-se de prăpăstiile acestea adînci pe care le ■sărea. în cele din urmă, se opri cîteva clipe, cu mîinile deasupra clapelor, parcă ar fi încercat să-şi amintească ceva, şi începu să cînte suita lui de lieduri, „Stele căzătoare". Erau compoziţiile pe care nu le auzise încă nimeni, şi pe care încă nici nu le transcrisese în întregime. . "Se născuseră în nopţile din iarna aceasta, cînd renunţase la jurnalul lui intim ; le compusese mai ales pentru el •şi pentru Nora. Gîndul că Nora nu-şi va recunoaşte pre-zenţa în toate aceste melodii, deşi crescuseră chiar din •după-amiezile lor, îl emoţiona.
Cîntînd, înălţîndu-şi uneori vocea, acolo unde noutatea ■sunetelor pe un pian străin îl nelinişte a — Petru nu auzi •uşa deschizîndu-se si nu observă intrarea celor două domnişoare Lecea. Fetele rămaseră lîngă uşă, ţinîndu-se ■strîns • de mînă, nemişcate. Nu înţelegeau prea bine ce , aud. Adriana, de altfel, nu se pricepea de loc în muzică, şi era fascinată de orice melodie organică. Anisoara bănuia că liedurile erau compuse de Petru, căci prea erau Indiscrete, prea brutale uneori în sinceritatea lor — dar mai departe nu putea pătrunde. O înmărmurea la răstimpuri glasul lui — de cafenea bucureşteană, sau de băiat necioplit, cîntînd să-şi amuze prietenii într-o excursie. O foarte tristă vulgaritate năpădea cîteodată prin melodiile ■acelea atît de înaripate, atît de limpezi.
Petru continua să cînte, fericit.. Terminase ultimele „stele căzătoare", şi reluase bucăţile din mijloc, care îi plăceau mai mult, care erau mai mult ale sale. Apoi se ■opri brusc. Simţise prezenţa ce!or două fete alături de el. Altădată, spionajul acesta l-ar fi înfuriat. Dar acum î se părea firesc. Totul i se părea firesc pentru fericirea lui. Ar fi putut veni chiar păsările, pe marginea feres- * irei...

Se îndreptă spre Anisoara.
— Ți-a trecut capul ? o întrebă el cît se poate mar. prietenește, mîngîind-o pe obraz.
Era acum aproape întuneric în odaie, și nu-i putea. vedea paloarea feței. Adriana îl privea uluită, cu aceeași, expresie de om care se opintește să înțeleagă' un lucru; simplu.
— D-ta ai făcut-o să sufere, îi spuse ea.
Petru nu răspunse nimic. Le strînse mîinile și se pregătea să plece, cînd Anisoara îl reținu.
— Te conduc puțin...
Mergeau amîndoi fără să-și vorbească, prin parc. Anisoara îi apucă brațul.
—■ Știi, îi spuse ea calmă, ai putea veni în odaia mea,, în orice noapte. Uite, pe fereastra asta...
Petru se opri, ca să vadă mai bine despre care fereastră e vorba. O privi lung, atent. Părea că nu-l surprinde de loc invitația Anișoarei. Parcă s-ar fi cunoscut, de mult, parcă ar fi fost de mult amanți.
— E mai bine așa, vorbi el în cele din urmă, aple-cîndu-se asupra fetei și sărutînd-o pe gură.
Porni apoi singur, cu pasul mai iute, fără să privească înapoi. De-abia după ce-a ajuns în stradă își dete* seama că e foarte tlrziu, și că poate maică-sa l-a așteptat pînă acum în poartă, flămîndă.
IX
Mitică Gheorghiu se întoarse de la Bîrlad extenuat,, aproape bolnav. Nu s-a dus la slujbă trei zile, în care timp n-a ieșit decît o singură dată din odaia lui, ca să-și cumpere de mîncare. Mîncarea i-a adus-o apoi slujnica unui vecin de apartament. Prima zi a dormit tot timpul ; un somn greu, intoxicat, străbătut de vise care îl făceau să plîngă, să țipe. I se părea c-o vede pe Marcella agă-
117
tată de portiera unui vagon, gata să cadă, și trenul nu putea fi cu nici un mijloc oprit...
I se părea, apoi, că Marcella e chiar în odaia lui, alături de el, dar că nu vrea să-l deștepte — și întindea mîinile prin întuneric s-o apuce, întîi s-o apuce bine, și-apoi să deschidă ochii ca s-o vadă... O visă continuu, îndată ce adormea, și niciodată Marcella nu-l certa în vis, nu era aspră cu el ; nu era nici măcar tristă. Ii zîm-bea, îl mîngîia pe frunte, și-i spunea : Pauvre Mitia !...
A patra zi, Mitică se deșteptă cu o scîrbă cumplită de sine, de dragoste, de toate întîmplările de la Bîrlad. Aproape că ura pe Marcella. îl chinuia din nou dorul de răzbunare. Dacă ar fi putut-o găsi o dată singură, dacă ar fi putut-o aduce în camera lui, sau oriunde în altă parte, ca s-o umilească, s-o facă să sufere. Se plimbă mult pe stradă, trimise o notă la Bancă anunțînd că vine a doua zi, și mîncă la Continental, cu doi cunoscuți. Le povesti cu amănunte precise, toată dragostea lui pentru Marcella, și povesti de asemenea o sumă de fapte imaginare pe socoteala Marcellei ; că ea l-a părăsit pentru bani, că l-a înșelat cu un pianist dintr-un jazz oarecare, că are cîțiva amanți bogați, unul bancher, altul la Siguranță, altul la Bursă. Pe unul din ei îl cunoștea personal, și știe că suferă de boli venerice. Și să iubești o asemenea femeie !...
— Mă, dacă ai ști măcar cît am iubit-o !... Și voiam s-o iau de nevastă, pe onoarea mea, chiar dacă n-a fost fată. Ce mi-am spus, parcă asta mai are vreun rol în ziua de azi ?... Dar cînd am aflat !... Și cu cine, mă ? Cu unul ca ăla...
începu să-i înjure pe toți ; pe Marcella, pe prietenul de la Siguranță care o îmbolnăvise, pe bancher. Simțea, totuși, că dacă va continua să bea, ar putea face ceva ireparabil. Ar putea arunca o sticlă în orchestră, ar putea să-și bată prietenii de la masă... Făcu un efort.
— Hai să mergem, vorbi cu greutate, hai să mergem să căutăm niște dame...
Era încă devreme, de-abia unsprezece. Amicii îi propuseră să aștepte terminarea unei reviste de vară. Sînt destule fete tinere și vesele ; nu așa ordinare, ca pe stradă... S-ar putea încinge o beție faimoasă ; ceilalți
băieți ar putea fi repede găsiți. Amicii lui Gheorghiu erau într-adevăr convinși că fac o faptă bună organizînd o petrecere cu fete, muzică și vin bun. Bietul Mitică, după cîte a suferit el, numai o beție îl mai poate face să uite...
— Lasă, mă, așa-i viața ! îl consolă serios Ionel Sergescu, fost, ca și Gheorghiu, student în Drept la Paris, acum funcționar și înscris de curînd într-un partid politic.
Au intrat la „Modern" ca să aștepte terminarea revistelor de vară. Au cerut cu toții coniacuri la ghiață.
— Parcă cine din noi n-a trecut prin asta ?! vorbi din nou Ionel Sergescu.
Dar pe Gheorghiu îl enervau consolările acestea globale. Nu se simțea de loc adolescent, prima dragoste, prima durere, și celelalte. •
— Cel puțin ai... cu vîrf și îndesat ? se interesă celălalt prieten, Rudescu.

— Hai sictir ! îi reteză vorba Gheorghiu.
începu să privească în grădină. La cîteva mese depărtare se aflau cîțiva cunoscuți. între alții, Eleazar, prietenul lui Jean Ciutariu, care domina masa cu glasul lui puternic, cu rîsul fără sens în care izbucnea din cinci în cinci minute. Eleazar era cunoscut de publicul restaurantelor, al cafenelelor şi cenaclurilor artistice. Avea întotdeauna o revoluție de propovăduit, o reformă de promovat.
Faptul că era prieten cu Ciutariu, îl făcea acum odios în ochii lui Gheorghiu. Mai înainte îl plăcea foarte mult, pentru sinceritatea lui şi vorba lui brutală. Dar nu putea uita că îi fusese prezentat chiar de către Ciutariu. îi aşteptă deci privirile, şi cînd Eleazar îl salută, întoarse capul fără să-i răspundă.
— Are să iasă bătaie, spuse în glumă Sergescu. Asta e nebun...
— Asta aştept şi eu, vorbi aspru Gheorghiu. Poate că dacă m-aş bate cu cineva, m-aş linişti...
Dar nu se întîmplă nimic. Eleazar era destul de ocupat la masa lui ; i se auzea şi glasul şi rîsul, şi bătaia pumnului.

— Dragă, eu nu mai am răbdare să se termine re-, «vista, izbucni Mitică chemînd plata. E prea complicat. Am şi alte resurse...
Clipi din ochi, dar fața îi rămase tot înăsprită. Ieşiră ■din grădină, şi porniră în jos, pe strada Sărindar. Prietenii erau puțin nedumeriți. Mitică refuza să fie consolat, şi devenea tot mai nervos.
Ajunseră în bulevard, şi traversară spre Dîmbovița.,'. Gheorghiu părea că se grăbeşte să ajungă undeva prin apropiere, dar zărind un taxi îi făcu semn să oprească. Sergescu îl întrebă unde merge.
— Ce-ți pasă ? răspunse sec Mitică. Apoi, către şofer.
— O iei înainte, îți spun eu,,.
Părea misterios numai ca .să-şi necăjească prietenii. .Aprinse o nouă țigară, fără să scoată un cuvînt. Maşina xircă pe Izvor.
— Apuci acum la dreapta...
Se opri în fața unei case oblonite. Tovarăşii rămaseră în maşină. Mitică sună, şopti ceva portarului, apoi dispăru în gang. Se întoarse după vreo zece minute cu două fete fără pălărie, cu şalurile înfăşurate în jurul umerilor. După glas păreau foarte tinere. Se înghesuiră anevoie în maşină.
— Unde mergem ? întrebă din nou Sergescu.
— Ce-ți pasă ?!...
Gheorghiu îşi dădea seama că ajunge încăpățînat şi -ridicul, dar nu putea rezista ispitei de a enerva oamenii de lîngă el, de a-i sili să fie şi ei brutali şi iritanți. Era un fel de a-şi domoli nervozitatea absurdă care îl stă-pînea, de care începea să se teamă.
— N-ai mai fost de mult pe la noi, vorbi una din fete.
— Am fost amorezat, o lămuri Mitică. Am fost şi eu •odată amorezat în viața mea !... Dar acum mi-a trecut...
Fata se alintă. îşi apropie obrazul de al lui.
— Era mai frumoasă ca mine ?...
Sergescu începu să rîdă, dar Mitică privi fata cîteva minute la lumina bulevardului, parcă ar fi cîntărit bine cele două frumuseți — apoi spuse, sigur :

— Era ca tine...
Opriră în fața unei bodegi şi cumpărară vin,, liqueur, fructe şi răcituri. Apoi maşina îi duse la garsoniera lui Mitică. Plătise ei totul, pretutindeni. Fetele urcară încărcate cu pachete ; prietenii duceau sticlele, iar Mitică alerga înainte, ca să deschidă şi să lumineze.
— Nu vă fie teamă, îi asigura el, călcați şi. vorbiți cît vreți de tare. Toată lumea doarme la ora asta...
Una din fete începu să rîdă. Mitică o prinse în brațe şi o sărută pe gură.
— Marcella ! spuse el, tare.
Vru să mai adauge ceva, dar se răzgîndi, şi dădu drumul fetei din brațe. Intrară cu toții în cameră, aşezară pachetele, şi tinerii începură să-şi privească atent tovarăşele. Una din ele, blondă, foarte mică, stătea timidă în mijlocul odăii.
— *Don't look so silly* ! îi spuse cealaltă, care era mai înaltă, cu părul roşcat.

Tinerii se priviră unul pe altul, uimiți şi încîntați în acelaşi timp. Mitică începu să rida.
— Vă aşteptați la o asemenea surpriză ? Domnişoarele au fost în Anglia, au făcut şcoală acolo... Hai, Marcella, vino să te sărut...
Blonda se codi, zîmblrid. Cealaltă se apropie de Gheorghiu, alintîndu-se.
— Şi eu sînt Marcella, îi spuse sărutîndu-l.
— Oricine e Marcella, făcu Gheorghiu filosofic. Hai, dezbrăcați-vă....
Fetele şovăiră. Cea blondă înlemni lîngă perete.
— Nu aşa de la început, zău, d-le Gheorghiu, se rugă cealaltă. Hai să bem mai bine..'.
Sergescu desfăcu cîteva sticle la rînd. Rudescu servi fetele cu fructe. Era puțin intimidat de purtarea lor, de figurile lor curate mai ales, şi le făcea puțină curte.
— Unde ați învățat engleza, d-ră ? întrebă el foarte politicos pe cea blondă.
Ne-am născut la Devonshire, în timpul războiului. Şi am făcut şcoala primară, acolo, răspunse fata, corect.
Gheorghiu era încîntat de surpriză. Îşi privea prietenii pe rînd, orgolios.
121
— Sînteți deci surori ? întrebă Rudescu.
— Un fel de verişoare mai mult, zîmbi cea blondă, plecînd ochii în jos.
E o chestie foarte complicată, am să v-o spun altădată, întrerupse Gheorghiu interogatoriul care părea că stînjeheşte pe cele două fete. Dar am să vă cer un lucru : cel mai desăvîrşit secret ! Mă Sergescule, te ştiu eu cum eşti...
Băieții făgăduiră cea mai mare discreție. Erau fascinați de descoperirea lui Mitică ; două fete atît de drăguțe, de rafinate, pe care le poți avea oricînd, fete probabil de familie bună... Discreția, mai ales, pe care le-o cerea Gheorghiu, îi făcea să privească cu alți ochi noua aventură. Cu timpul, cu alcoolul pe care Sergescu li—1 servea prompt, fetele ajunseră foarte intime, chiar şi cea blondă. Au cîntat romanțe englezeşti, au dansat după gramofon. Numai Mitică părea că nu se amuză destul de bine.. Se trîntise pe sofa, cu țigara fumegîndă, cu ochii aproape închişi.
—• La mine să veniți numai după ce v-oți dezbrăca, le spuse el. Pînă atunci, puteți să dansați...
— Eşti un porc ! rîse fata roşcovană.
— Hai sictir ! o înjură Gheorghiu, îmbufnat deodată. Observă că mica blondă îl priveşte puțin speriată. Se ridică, se apropie de ea şi o luă în brațe.
— Iartă-mă, Marcella, n-am vrut să te jignesc ! îi spuse el, blînd. Dar în fond, îmi ceream dreptul meu, nu e aşa ? Ce să mai umblăm cu englezisme, parca am fi la Devonshire !...
I se păru că spusese un lucru de mare haz, căci rîse singur, cu poftă,- şi-l repetă :
— I-auzi, parcă am fi la Devonshire !... Eu am plătit !...
— Taci, măi Mitică, ne strici serata ! interveni Sergescu.
Mitică îl privi deodată crunt. Avea o poftă nebună de ceartă, cu oricine.
— Tu să nu te-amesteci, că nu-i serata lui tat-tu. Astea-s damele mele, pe care le-am găsit eu, şi care au venit în casa mea... Cui nu-i place...
122
Perechile se opriră din dans, plictisite. Mitică umbla prin odaie, fără haină, cu cămaşa descheiată la gît, şi nu privea pe nimeni.
— Dragă, dacă te-ai îmbătat, n-ai decît să ne arăți uşa, şi-am plecat, spuse Sergescu, pe un ton distins. Sîntem oameni politicoşi.
— Hai, termină cu vorba, hai mai bine să bem cîte un cointreau cu porumbițele astea... ■
Gheorghiu se stăpîni încă o dată. îşi umplură păhăruțele, şi le sorbiră pe rînd. Mitică prinse cele două fete, pe fiecare cu un braț, şi le sărută pe obraji. Era foarte emoționat.
— Marcella numărul unu, spuse el după ce sărută pe cea blondă. Marcella numărul doi, adaogă după ce sărută pe cea roşcovană. Iertați un porc beat ca mine !... Am băut ca să uit dragostea, d-aia am băut. Prietenii ăştia ai mei pot să vă spună !...
Le sărută iar, dar cum fetele rîdeau destul de tare, se trezi puțin şi se controla. Se îndreptă către gramofon şi

căută o placă.
— Asta e, *Dans tes bras...* exclamă el fericit.
O aşeză, învîrti manivela cu furie, ca nu cumva să slăbească tonul chiar pe placa aceasta, şi se întinse pe covor, lîngă gramofon, ca să asculte mai bine. Toţi cunoşteau romanţa, şi începură s-o fredoneze. *Dans tes bras, je me sens si peti-tee...* Mitică închisese ochii, plecase capul, rezemîndu-se aproape cu bărbia de piept, şi mormăia începuturi de vers, fericit. Lumina îi bătea chiar deasupra capului, lăsîndu-i jumătate de craniu dezgolită, scoţînd şi mai bine în evidenţă această stranie şi precoce calviţie, care îi împărţea aproape în două capul ; o zonă luminoasă, cu o frunte enormă, şi alta întunecată, cu păr scurt şi gros, crescut neregulat, des, ţepos. *Dans tes bras, je me sens si peti-tee...*
Revăzu terasa Lafayete unde ascultase ultima dată acest cîntec, cu Marcella. îl privea atunci în ochi, îi strînsese chiar mîna, fredonînd aceleaşi versuri de-acum. Crezuse tot timpul că se gîndeşte la el, cîntînd, că pentru el îi strălucesc ochii, căci într-adevăr s-ar fi simţit atît de mică în braţele lui de vlăjgan...

Deschise pe jumătate ochii, şi văzu cele două perechi mai strînse ca la începutul romanţei. Blonda era în braţele lui Rudescu, roşcovana pe genunchii lui Sergescu. Mitică zîmbi lung, cu toată carnea lui dezgustată, şi închise din nou ochii.
— *îs he in Iove ?,* întrebă cea blondă.
Gheorghiu ridică deodată capul, şi spuse răspicat, pronunţând corect, aşa cum îşi amintea din cele cîteva luni de limbi engleză pe care le urmase cu un profesor particular.
— *Yes, I am in Iove* .'... Toţi izbucniră în rîs.
•— Bravo, Mitică, exclamă Sergescu. Te-ai englezit !... A la Devonshire, care va să zică ?...
Fetele rîseră din nou. Tinerii le strînseră mai aproape, şi cu mai multă precizie. De altfel, preliminariile erau trecute. Rămînea de văzut ce va spune Mitică. Dar Mitică nu spunea nimic. Rămăsese în acelaşi loc, pe covor, în faţa patefonului, şi ceruse doar să se repete placa. în tot timpul acestei repeţiri, cele două perechi se. sărutau lacome, aprinse de alcool. Sergescu stinsese lumina cea. mare, şi lăsase numai două veilleuse, una deasura capului lui Gheorghiu, alta lîngă noptieră aproape ascunsă.
Cînd se termină a doua oară romanţa, Mitică deschise ochii, tulburat, dezgustat, obosit.
— Haide, mon-cher, că am înnebunit aici ! îl strigă Sergescu.
Se auziră chihăituri, rîsete scurte, foşnete. Gheorghiu zîmbi alene, şi trecu pe dinaintea patului fără să aibă curiozitatea să afle care din fete se află acolo, aşteptînd încă, aproape dezbrăcată. Se apropie de uşă.
— Eu am o idee, le spuse. Mă duc să mă plimb puţin... Mă întorc eu mai tîrziu, n-aveţi grijă...
Porni cu mîinile în buzunar, în jos pe scări. Strada era pustie, răcoroasă. Se auzeau din mai multe părţi deodată cocoşii. Era un trîmbiţat care îl înviora, care venea de foarte departe, din excursiile iui de licean, din plecările lui în vilegiatură, cînd se scula înainte de zori, ca să poată savura mai bine emoţia aşteptării. Se îndrep-

tă ,spre colţul cel mai depărtat al străzii. O luă apoi pe o altă stradă, mai lungă, şi începu să rătăcească aşa, cu mîinile în buzunar şi ochii în pămînt, pînă ce-şi dădu seama- că s-a luminat de-a binelea, şi că se întîlneşte cu măturătorii de stradă veniţi la lucru. Hotărî atunci să se întoarcă acasă. Găsi uşa încuiată. Proştii niei nu şi-au **dat** seama că e Yale, reflectă Mitică amuzat. începu să bată, la început încet, apoi din ce în ce mai tare... Au adormit ; au făcut dragoste şi-au adormit, îşi spuse el. în cele din urmă, auzi paşi de picior god şi o mînă bîjbîind la uşă. Era una din fete ; transparentele erau trase şi n-a putut observa care din ele. Dar îi zări corpul gol, alb-mat, îndreptîndu-se repede spre sofa. Şi forma şi culoarea lui mată, îi amintea lui Gheorghiu o sumă de acte precise. O recunoscu în sfîrşit ; era roşcovana, Marcella Nr. II... Se uită în cameră. Prietenii plecaseră, probabil, căci nu-i putea zări nicăieri. Tot atunci au închis şi uşa. Descoperirea şi interpretarea acestui amănunt îl bucură. Se îndreptă spre fotoliu şi începu sâ se dezbrace, fără zgomot. Dar, oricît ar fi păşit el de prudent, tot întîlni o sticlă, lăsată acolo din timpul petrecerii. Se deşteptă din nou roşcovana.
— Haide, Mitică, haide, frate, termină odată, să dormim şi noi...
Se culcă lîngă ele, frăţeşte, cu amîndouă braţele întinse către amîndouă trupurile.
Trei zile după această întîmplare, Mitică Gheorghiu zări într-o seară pe Bulevardul Academiei pe Marcella şi Irina Piesa. Fetele se pregăteau să traverseze, şi nu l-au observat. Gheorghiu rămase cîteva secunde nehotă**rît,** dacă trebuie să le urmărească sau să apuce în altă

direcție. Pe Irina nu o cunoştea personal. Ştia de la Mar-cella că sînt prietene, destul de vag de altminteri, căci se întîlneau rar. li străbătu atunci gîndul că prietena aceasta i-ar putea împăca, ar putea cel puțin să transmită Marcellei cîteva cuvinte din partea lui, silind-o să le asculte. începu deci să le urmărească, la o distanță destul de mare. Fetele au mers împreună pînă aproape de statuia Take Ionescu. Marcella s-a despărțit apoi, şi s-a îndreptat spre stația de tramvai. Gheorghiu simți o căldură bruscă năpădindu-i pieptul. Ar fi putut să-l vadă, căci se întorsese cu fața spre el. O zări o clipă ; avea figura mai puțin mobilă dar mai fragedă, mai fardată. Tramvaiul veni repede. Nu fusese văzut. Gheorghiu începu să alerge pe bulevard în sus, după Irina. Alerga cu paşi mari, aproape sărind, ca să nu pară ridicul. Cînd se apropie, încetini pasul.
— Vă rog să mă iertați, domnişoară Pleşa, începu el timid, dacă mă prezint astfel... V-am zărit în tovă-răşia prietenei mele, Marcella, şi am îndrăznit...
Nu mai găsea cuvinte. Privi în jos puțin stînjenit. îl ajută Irina. îi spuse că îl cunoaşte, că îi vorbise de ei chiar Marcella, de mult. Gheorghiu se aprinse.
—• Ştiu cît de bune prietene sînteți, o întrerupse el. Altminteri n-aş fi avut curajul... Dar trebuie să vă spun că acum ne-am certat. Dintr-o prostie, fireşte... Ea nici nu ştie cît de mult sufăr, cît de mult o iubesc !... Aş fi vrut să fac ceva, să-i spun, poate să-i scriu. Nu ştiu ce să fac...
Vorbise repede, încălzit, privind-o cu ochii lacomi, parcă ar fi aşteptat de la un singur gest al ei scăparea. Irina era emoționată ; nu atît din cauza deznădăjduitei înflăcărări a ,lui Gheorghiu, cît pentru amintirile pe care le împrospătau asemenea mărturisiri. Cele dintîi luni ale iubirii, față de marmura rece a lui Dinu, ochii lui întotdeauna pierduți în contemplarea unor lucruri nevăzute Irinei...
— Atît de mult v-aş ruga, continuă Gheorghiu. O rugă să intervină pe lîngă Marcella, să o convingă, dacă se poate, să-l primească o dată la ea acasă.
în Irina se treziră toate sentimentele caritabile de soră, de mamă, de prietenă. I se păru că nu o simplă întâmplare i l-a scos în cale pe Gheorghiu ; că i s-a în-dicat o misiune, pe care trebuie cu orice preț s-o ducă la capăt. A plecat acasă cu o exaltare nouă. Se regăsise în suferințele lui Gheorghiu ; îşi regăsise, însă, mai ales, vechea sa patimă de a consola, de a îngriji, de a se devota. Se gîndi să o vadă chiar în seara aceea pe Marcella. îi telefona, şi i se răspunse că domnişoara încă nu s-a înapoiat, că poate va lua masa în oraş. De fap, Marcella se dusese la Jean Ciutariu, cum se ducea în fiecare s?ară. Nu a putut-o întîlni decît a doua zi. S-a dus s-o ia de acasă, după cum aranjaseră prin telefon. A găsit-o plîngînd, gata să aibă o criză de nervi. Primise chiar atunci o lungă şi caldă scrisoare din Bîrlad, în care bătrînul Dumitraşcu îi vorbea despre vizita lui Gheorghiu, despre impresia excelentă pe care i-o făcuse tînărul — dar mustrînd-o că nu le-a spus nimic şi că s-a logodit prin surprindere... Irina citi această patetică scrisoare aproape nevenindu-i să-şi creadă ochilor. Băiatul ăsta e nebun, îşi spuse ea. Nici nu mai îndrăzni să-i povestească de întâlnirea de pe bulevard. Marcella era scuturată de plîns.
— Ce mă fac, acum ? ce mă fac ? gemea ea.
Irina încercă s-o mîngîie, dar gesturile erau reci, fal-*se,* cu toate eforturile ei de a se emoționa. în timp ce-i tnîngîia părul, observă că Marcella era în picioarele goale (pantofii de casă, de mătase, cu puf roz la vîrf, îi alunecaseră pe covor), şi că avea degetele răsucite, diformate de bătături, şi vinele groase în jurul gleznei.
— Am să-l împuşc ! țipă brusc Marcella, m-a compromis, m-a făcut de rîs...
Plînsul o urîțea, o îmbătrînea. Şi gîtul i se îngroşa, cînd era înecat de hohote. Irina nu se putu abține să n-o găsească dizgrațioasă, în capotul de mătase ieftină care îi desena prea precis formele.
— Nu-l iubeai de loc ? o întrebă, ca să spună ceva.
— îl urăsc ! gemu Marcella. Cum l-aş fi putut iubi !... Nu l-am putut iubi niciodată...

Irina îşi aminti : „în sufletul ei mă iubeşte, dar e capricioasă, şi se supără din orice fleac". Aşa parcă îi spusese Gheorghiu, în lunga lui spovedanie. Omul ăsta ori e vicios, ori e nebun...
— Lucru nu e prea grav, vorbi Irina. Le scrii celor de acasă că ai stricat logodna... Asta, mai tîrziu, se înțelege... Nu aşa, deodată, ca să dai de bănuit.
Marcella îşi ceru voie să se întindă pe canapea ; se simțea extenuată. Cele două fete rămaseră cîteva ceasuri împreună. Irina o ajută să-şi ia baia, să se îmbrace, să se fardeze.-
— Nu-ți pune prea mult rouge, o sfătui ea.
— Dar sînt atît de palidă, şopti Marcella.

Mitică Gheorghiu, care aştepta de la Irina un telefon la birou, primi a doua zi printr-un comisionar, o scurtă scrisoare : „Stimate d-le Gheorghiu. Prietena mea mi-a comunicat cîteva lucruri uluitoare despre d-ta. O scrisoare primită de la Bîrlad, unde se pare că d-ta te-ai prezentat drept logodnicul ei, ia cauzat nefericitei mele prietene cîteva ceasuri cumplite. Nu ştiu cum vei înțelege d-ta să repari această gravă nedelicatețe. Evident, în fața unei asemenea surprize, am renunțat să-ți mai pledez procesul d-tale pasional. Nu-ți mai spun cît de încurcată am fost. Cu stimă, etc."

Gheorghiu sperase neînțeles de mult în intervenția Irinei. Sperase fără nici un motiv, împotriva tuturor, e-videnţelor, căci ştia că cei de la Bîrlad vor anula toate posibilitățile de împăcare. Cînd citi rîndurile Irinei, se întrista, cumplit : Marcella se depărtase iar. Nu-i mai rămînea nimic de făcut decît s-o fure... Ieşi din casă, deprimat, fără să ştie ce să facă, unde să se ducă. La clubul său sportiv nu mai călcase cîteva săptămîni ; toți de acolo cunoşteau întâmplările cu Marcella, şi le cunoşteau într-q versiune prin care Gheorghiu ieşea de-a dreptul ridicul. Rămase deci în fața porții, cu mîinile în buzunare, întrebîndu-se dacă n-ar fi mai bine să se ducă la părinți, renunțînd astă-seară la o companie mai fri-volă. Cînd se hotărî să traverseze, văzu un comisionar? intrînd în gang. Se emoționa ca un licean, şi alergă după

el. Poate i-a scris Marcella... Comisionarul avea într-adevăr o scrisoare pentru el şi aştepta răspuns. — „Scumpe Mitică, dă-ne numărul precis şi strada cu nume şi prenume, de la misterioasa casă din Devonshire. Am înnebunit amîndoi. Mîncăm la *Modern* şi te aşteptăm. Dacă nu poți veni, trimite adresa exactă prin comisionar. *Yours,* Ionel Sergescu".

Gheorghiu citi repede biletul şi-l rupse enervat.

— Nu e nici un răspuns.

Porni apoi, cu paşi mari şi grei, spre casa părinților. Ştia că găseşte acolo exact lucrul de care avea nevoie ; să fie mustrat, să fie umilit, să i se ofere planuri mari pentru viața pe care trebuia să şi-o organizeze.

De cîte ori avea răgazul, în zilele următoare, Mitică trecea prin fața casei Marcellei, ori pe la Ciutariu. S-ar fi mulțumit chiar numai s-o zărească. O dată a aşteptat-o pînă tîrziu noaptea, ca să se aprindă lumina în odaia ei. A văzut-o venind, pe la două, cu o maşină. Probabil că o adusese Ciutariu acasă, Gheorghiu stătuse ascuns lîngă un gard vreo patru ceasuri. Fumase țigară după țigară, pînă ce gura îi ajunsese amară şi începuse să-l doară capul. Cînd auzi maşina oprindu-se în fața casei — era gata să se repeadă şi să se ia la bătaie cu însoțitorul Marcellei. Se stăpîni cu greu. Fu cuprins de o silă nespusă, şi după ce zări lumina aprinzîndu-se în odaia ei, porni spre casă, cu paşi împleticiți, fără nici un gînd, scuipînd des.

O întîlni o dată pe neaşteptate, dimineața, la cîțiva paşi în fața lui. Erau atît de aproape unul de altul încît nu mai aveau timp să se retragă. O singură clipă. Gheorghiu o văzu cum se albeşte la față şi cum pasul ei şovăie — dar trecu înainte, calm, privind-o în ochi şi totuşi prefăcîndu-se că n-o vede. Fu destul de mîndru de această stăpînire de sine, dar suferi cumplit — căci figura Marcellei, palidă şi cu ochii speriați, i se întipărise acum mai viu, mai adine. în acea seară se duse direct acasă şi bău pînă tîrziu ; mai puse o dată placa „Dans tes bras"... şi apoi o sfărîmă, adunînd cu grijă bucățelele într-un jurnal şi dueîndu-se să le zvîrle chiar el în cutia de gunoi a clădirii.

X

Timp de aproape două săptămîni, Petru şi Alexandru s-au întîlnit zilnic. De cele mai multe ori, Alexandru venea în fundătura Mătăsari, căci la el în cameră Petru se simțea mai bine, putea să întrerupă conversația ca să se aşeze la pian, putea să-şi rezeme picioarele de perete şi să azvârle scrumul țigărilor pe. unde nimerea. în lungile lor discuții, Alexandru evita să vorbească despre Viorica Panaitescu, iar Petru despre Nora. De cîteva ori, Alexandru găsise pe d-na Anicet singură, şi ascultase aceleaşi tînguiri pe care le cunoştea. Le răbdase totuşi cu mai mult respect şi dăduse dreptate d-nei Anicet cu mai multă căldură, fericit că nu mai întîlneşte în mizeria din casă şi acel uşor mirOs de alcool, care îl deprimase în cea dintîi vizită: Se ferise totuşi să pomenească ceva lui Petru despre tânguirile d-nei Anicet. Erau lucruri pe care le înțelgea, dar în care nu-şi găsea nici o cădere să se amestece. Invitase pe Petru să vină cu el la Movilă, deşi ştia că va fi refuzat. Anicet avea lecții, şi cum vara aceasta erau mai săraci ca întotdeauna, nu şi-ar fi putut lăsa mama singură în Bucureşti._

ln[r] ultimul timp, însă, cei doi prieteni nu se mai vedeau deloc. Sfîrşiseră, în atîtea ceasuri petrecute îm-preună, tot ce aveau de dat şi de luat unul de la altul. Au simțit amîndoi că încep să vorbească la

întîmplare, puțin obosiți de vehemența cu care se consumaseră.
— Am o groază de lucruri pe cap, pînă la plecare, i-a spus Alexandru.
Petru era mulțumit de formula cu care se despărțiră pentru toată vara. Într-o singură seară ar fi vrut să fie împreună cu Alexandru, după întîmplarea neaşteptată din vila Ticho Brahe. Dar se întorsese acasă destul de tîrziu, iar a doua zi n-a mai simțit nevoia să-i mai povestească aventura. I se părea destul de stupidă, de altfel.
Alexandru începu de-abia atunci să vină regulat la mese, mai ales la cele de seară, şi să aplece o ureche atentă la discuțiile din familia Pleşa. Pînă atunci, în afară de ceaiurile petrecute cu Petru, rămînea închis tot timpul în odaia lui, sau se plimba pe străzi, în pofida căl-

durii. „îl mustră conştiința", gîndeau toți ai casei, chiar Irina. Unchiul Dem izbutise să înăbuşe scandalul cu sinuciderea domnişoarei Panaitescu. Izbutise, de asemenea, să-şi mute nepotul la un serviciu auxiliar, unde putea avea concedii lungi şi repetate. D-na Pleşa rămăsese tot atît de neînduplecată, dar Irina o convinsese că nu trebuie să-şi păstreze severa ei răceală față de un tînăr chinuit de remuşcări cum era Alexandru.
într-o seară, Irina veni în odaia lui şi-i ceru voie să stea puțin lîngă el. Avea nevoie de o „prezență", de un prieten, mărturisi ea. Era gata să plîngă ; Dinu nu se hotărîse încă să vină la Movilă, aşa cum îi făgăduise de astă iarnă, ca să petreacă două luni împreună. Alexandru nu ştia nimic despre acest Dinu Paşalega.
— Âi să-l cunoşti şi tu, exclamă însuflețită Irina, ai să vezi ce om extraordinar este.
îi povesti cum l-a cunoscut ; acum un an, la un picnic cu automobilele, afară din oraş. Dinu era îndrăgostit pe-atunci de Felicia Baly.
— Aşa pretindea el, adaogă Irina, cu un cochet dispreț. Toți băieții erau pe vremea aceea îndrăgostiți de Felicia Baly, şi ea se prefăcea că nu observă nimic. Mi-a plăcut de la început şi mi-am spus : de ce oare nu s-ar îndrăgosti de mine ?...
Irina povestea cu un glas pe care încerca să-l facă neutru ; ca şi cum toate lucrurile acestea s-ar fi petrecut la întîmplare, sau printr-un simplu capriciu. Povesti cum l-a invitat singură pe Dinu la dans, şi cum tot ea a fixat întîlnirea în oraş, a doua zi. S-au văzut mereu după cursuri. Dinu era în ultimul an la Politehnică („îşi dă proiectul la toamnă", adaogă Irina), şi avea o sumă de lucruri de învățat. Rămînea şi ea, cîteodată, pînă la miezul nopții în odaia lui, minunîndu-se cu cît sîrg lucrează.
— Fireşte, i-am cedat repede, şi fără nici o pretenție, preciza Irina exagerînd tonul de nepăsare şi frivolitate.
Alexandru o privi zîmbind ; în general nu-i plăcea acea banală frivolitate, şi limbajul direct în materiile

sexuale, pe care le afectau anumite fete ; dar rostite de Irina, asemenea cuvinte apăreau de-a dreptul ridicule.
— Mi-am dat seama că-l iubesc, vorbi ea repede. Restul n-avea nici o importanță...
Aştepta ca Alexandru să observe această subliniere, şi s-o aprobe. Dar vărul său continua s-o privească, fără să spună un cuvînt.
— Trebuie neapărat să-l cunoşti şi tu, exclamă Irina pregătindu-se să plece. Ai să vezi ce bine am ales... Dar dacă ai şti cîte greutăți, ce absurde obstacole întîmpin...
Făcu cîțiva paşi şi se opri chiar lîngă Alexandru.
— Mama ştie numai un lucru ; că-l iubesc. Şi am înțeles că nu s-ar împotrivi, ştii, la o eventuală...
îi fu ruşine să termine fraza. îşi aminti brusc de mărturisirea lui Alexandru, din ziua întoarcerii sale, cînd au întîrziat amîndoi de vorbă în chioşc.
— Deşi, adaogă ea repede, deşi sînt alte atîtea stupidități care o copleşesc... Pretinde că nu şi-a încheiat studiile, că e prea tînăr... Eu nu spun nimic ;- îl las să gîndească ce vrea. Nici nu mă gîndesc mai departe. Ştiu că îl iubesc, şi atît...
— Foarte bine faci...
Irina nu-şi putu stăpîni o privire recunoscătoare.
— Cu tine mă înțeleg mai bine, mărturisi ea. Sîntem doar de aceeaşi vîrstă... Deşi şi tu ai nişte prejudecăți absurde împotriva dragostei...

încercă să rîdă, dar nu izbuti. Se îndreptase din nou spre uşă. Simţea că sufletele lor nu comunică, nu se întîl-nesc. O asemenea confesiune ar fi trebuit să provoace o sumă de întrebări din partea celuilalt... Alexandru, dimpotrivă, se mulţumea s-o încurajeze cu privirile, şi s-o aprobe cîteodată cu un gest.
" — Greutatea e însă în altă parte, reveni Irina. E tatăl lui Dinu, bătrînul Paşalega, ştii, inginerul care vrea să construiască un -avion...
Alexandru nu ştia nici despre el nimic, dar de astă dată Irina nu avea prea multe de spus. îl cunoştea destul de vag ; de aceea se temea atîta de el. îl văzuse de mai multe ori în odaia lui Dinu, venit, ca şi ea, în vizită ;

căci bătrînul locuia singur, într-o casă din Dealul Spirei, cu pod şi şopron încăpător pentru avionul lui. Nu-i plăcuse privirea lui vitregă, rece, tăioasă. Avea o faţă brăzdată, cu pomeţii osoşi, scoşi şi mai bine în evidenţă de o ascetică slăbiciune. Un bătrîn înalt, cu umerii gîrbo-viţi, cu mîinile puternice şi tăbăcite, de lucrător. Numai glasul era cald, moale — glasul lui Dinu.
— Visul lui, din tinereţe şi pînă acum, îşi încheie Irina descrierea, a fost să construiască un avion. E puţin maniac, recunoaşte şi Dinu. Dar, pe deasupra, e şi patriot. Are un fel de sistem foarte complicat de apărare naţională printr-un aeroplan robot, pe care l-a numit „Tudor Vladimirescu". Dar e atît de naiv... închipuieş-te-ţi un avion „Tudor Vladimirescu"...
Irina încercă iar să rîdă. Ştia însă prea multe despre d. Paşalega, ca să poată rîde din inimă. Ştia că pusese pe Dinu să jure, în săptămîna cînd a rămas văduv, că-şi va închina viaţa realizării visului său : avionul „Tudor Vladimirescu". Dinu i-a mărturisit cît e de legat prin acest jurămînt. Nici nu ştia dacă tatăl său îi va da vreodată voie să se însoare. Chiar după moartea lui, îi lăsase cu limbă de moarte să ducă la bun sfîrşit acest „grandios monument, care va arăta lumii întregi, peste veacuri, măreţia geniului românesc", cum spunea el.
— în sfîrşit, mie puţin îmi pasă, adăugă ea, îl iubesc şi mă iubeşte. Deocamdată mi-e de-ajuns...
Irina plecă zîmbind, dar cu o cumplită îndoială în suflet. Dacă aş fi sigură că mă iubeşte puţin în felul meu... Se simţea tristă, enervată, aproape regretînd că-i spusese atît de multe lui Alexandru. Avu o noapte tulbure ; nu putea uita glasul cu care Paşalega îi spusese de mai multe ori ; „fătul meu, hei, fătul meu are o misiune mare de îndeplinit în lumea asta. N-o să aibă timp nici de culcuş, nici de păcat". Un glas blînd, rugător — purtînd asemenea cuvinte...
Cîteva zile în urmă, Alexandru întîlni pe Dinu. Era un tînăr bine legat, înalt cu faţa osoasă şi totuşi foarte tînără, cu fruntea dreaptă în care erai îndemnat să citeşti numai cuburi şi pîrghii. O figură de inginer, nu-

mai ochii păreau nelalocul lor în acest chip voluntar şi viril : ochii melancolici, flămînzi, cîteodată surprinzător de trişti.
Au pornit cîteşteri — Irina, Alexandru, Dinu — să se plimbe la întîmplar'e pe străzi. Aveau două ceasuri libere. Apoi, Dinu trebuia să se ducă în Dealul Spirei ; cina cu bătrînul în astă-seară, şi cu prietenul său, un oarecare Steriu. Pentru că nu vorbea nimeni. Dinu începu să povestească viaţa acestui prieten de-al tatălui său, om foarte bogat pe vremuri, crescut la Ziirich, căsătorit din dragoste cu o lăptărească şi plecat de tînăr în Brazilia, ca să se ocupe cu plantaţiile de cafea.
— Este un om interesant, plin de surprize. Am descoperit, într-o zi, că ştie chimie, citeşte şi latineşte, vorbeşte frumos despre muzică... E dintr-o familie veche şi • bogată, din Moldova. Şi totuşi s-a însurat cu prima fată pe care a avut-o, o lăptărească germană... Mi-a spus atîtea lucruri despre Rio de Janeiro. Spune ceva despre cer...
Se întrerupse brusc şi privi puţin încurcat pe Alexandru. Simţea foarte precis că nu-l ascultă ; poate că îl dispreţuia pentru vorbăria lui. Irina îi strînse nervos braţul.
— Cum era cerul ? Spune, cum era cerul la Rio de Janeiro ?...
Dinu ezită.
— Probabil foarte albastru, vorbi Alexandru. Aşa .am auzit şi eu ; un cer foarte albastru, ca o mare...
Ridică ochii şi privi pe deasupra caselor. Ce prostii vorbesc trei oameni inteligenţi, cînd sînt siliţi să stea laolaltă fără voia lor, să se asculte şi să se prefacă în-cîntaţi de cunoştinţă...
— Alexandre, tu ai vrea să fii acum la Rio de Janeiro ? întrebă Irina. " . ■
: •
N-o recunoştea. Părea o fetiţă care se afectează, care încearcă să spună prostii şi naivităţi

fermecătoare.■Probabil pentru că e îndrăgostită, şi se află alături de iubitul ei, reflectă Alexandru. De fapt, Irina vorbea în neştire pentru că cei doi tineri nu spuneau aproape, ni-

mic, rămîneau izolaţi, reci, fără nici o comunicaţie între ei — şi senzaţia aceasta inconfortabilă o exaspera.

— De ce numaidecît la Rio de Janeiro ? răspunse Alexandru. Este atît de frumos şi aici...

— Steriu spunea un lucru de care mi-aduc aminte întotdeauna cu emoţie, vorbi Dinu. Spunea că debarcase cu o sută de mii de franci, în monede de aur, şi îi era teamă să nu fie observat. Se prefăcea atunci că sacul în care îi ascunsese era uşor, şi—1 purta aproape în glumă, cum se poartă un sac cu mîncare sau cu fructe... A umblat aşa cîţiva kilometri. A observat apoi că muşchii îi atîrnau ca nişte frînghii descusute... într-adevăr, ca nişte ffînghii descusute...

Se opri, visător. Continua să se gîndească la ceva tulburător, căci zîmbi.

— Cam cîte kilograme de aur era acolo ? întreba
Irina.

— Ce-mi pasă de greutate,' vorbi Dinu brusc cu un glas aspru. Erau acolo o sută de mii de franci aur, peste cinci milioane în valoarea de astăzi. Să poţi avea un sac ctî cinci milioane de lei, să ştii că porţi într-o singură mînă atîţia bani, atîta putere..'.

Alexandru tresări. Dinu vorbise pasionat, ca despre p femeie.

— Ah, să poţi avea atîţia bani, să fie numai ai tăi !... adaogă Dinu, ca şi cum n-ar fi observat prezenţa celor doi de alături.

' — Ai vrea să fii bogat, d-le Paşalega ?

Dinu îl privi mirat.

— Nu bogat, ci miliardar, arhimiliardar!... Nu există altceva pe lume, nu cred că poate exista altceva pe lume...

Clătină capul, şi se controla.

—■. în afară de dragoste, adăugă privind zîmbitor către Irina... Dar sărăcia e umilitoare şi cînd iubeşti... E o stare de larvă, o stare extraumană, pre-naturală, cum spunea nu ştiu cine...

Au vorbit despre aur, pînă ce s-a apropiat ora despărţirii. Irina avea ochii plini de lacrimi.

Anişoara se simţea foarte singură îndată ce cădea noaptea. I-ar fi plăcut să se plimbe prin parc, dar o înspăimîntau umbrele acelea prea vii, o înspăimîntau mai ales zgomotele surde, şi foşnetele, şi suspinele pe care le auzea de jur împrejur îndată ce cuteza să pătrundă adînc între pomi. Adrianei nu-i plăcea deloc să iasă noaptea din casă. Se închidea în odaia ei, şi citea pînă tîrziu — sau se certa cu maică-sa. Anişoara rămî-nea singură, îndată ce se sfîrşea masa de seară. D-l Lecca se retrăgea în biroul său de lucru, d-na Lecca trecea în salon, cercetînd efectele de lumină artificială asupra ultimelor ei pînze, iar slugile se culcau devreme. La zece metri depărtare de casă, chiar pe aleea principală, Anişoara se simţea izolată, singură, oricînd, în primejdie de a fi înghiţită de întuneric, prinsă în braţe de arbori. Aceşti copaci atît de prietenoşi în timpul zilei, o înspăimîntau noaptea ; parcă le creşteau pelerini şi aripi, parcă scoarţa lor rînjea şi chicotea. Totul se schimba în jurul ei; iarbă lucea, ca unsă cu argint viu, pietrişul scîrţîia singur, fără să fie atins, trunchiurile trosneau altfel decît în timpul zilei, ca şi cum ar fi gemut un om... Anişoarei i-ar fi plăcut atît de mult să aibă pe cineva alături de ea, pe oricine, şi să pătrundă emoţionată, ţinîndu-şi răsuflarea, pe lîngă trunchiurile cele mai groase, acolo în miezul parcului, unde se înălţa movilita cu liliac sălbatec. Trebuia totuşi să se resemneze şi să privească de la fereastră, în cămaşa de noapte, cu pieptul aplecat întreg pe pervaz ; aşa nu îi era frică ; ştia că oricînd poate aprinde lumina, oricînd poate alerga în braţele mamei.

Masa se sfîrşise' la zece, şi toţi se retraseră — astăzi parcă mai repede ca de obicei. La masă, Adriana nu vorbise deloc. Se plănuise o excursie în Munţii Făgăraşului, şi Liza o invitase să vină şi ea. Dar d-na Lecca nu voia cu nici un chip s-o lase. Cearta a durat cîteva zile, în care timp Adriana nu scotea un cuvînt cît durau mesele. Şi astă seară, deodată, înainte de a se ridica de pe scaun, d-na Lecca îi spuse rîzînd.

— Poți să te duci, scumpa mea. Am vrut numai să te necăjesc, să văd la cine ții mai mult : la maică-ta cea bună, sau la o prietenă... La o prietenă ca Liza, fireşte...
D-l Lecca de abia acum aflǎ că mama şi fiica au fost supărate, şi nu şi-au vorbit atîtea zile.
Toți se ridicară de la masă bine dispuşi. D-l Lecca îşi pofti familia în salon.
—- Doamnă, domnişoarelor şi scumpele mele fiice, îndrăzniți să luați acest pahar din mîna mea...
Era un vechi ritual al familiei. La orice zi mare, onomastică sau sărbătoare, ziua de naştere a cîtorva astronomi iluştri, dar şi în alte zile fericite, pe care le fixa unul din cei doi soți — d-l. Lecca îşi chema familia în salonul cel mare, aprindea toate luminile, şi trimitea să aducă din pivniță o sticlă de Porto, din colecția moştenită şi agonisită de el în tinerețe.
— Doamnă, domnişoarelor şi scumpele mele fiice, îndrăzniți să luați acest pahar din mîna mea...
Anişoara cunoştea formula aceasta de foarte multă vreme, de cînd încă nu avea voie să guste din Porto, ci asista numai la ceremonie. Primul pahar l-a primit cu puțini ani în urmă, cînd a împlinit 14 ani. De-atunci bea regulat; ca şi restul familiei, bea însă numai în asemenea împrejurări. în copilărie, i se părea ceremonialul mult mai misterios şi mai fascinant. Privea atunci cu emoție cum tatăl se îndrepta spre fiecare, cu paharul întins în mîna stingă, cu sticla prăfuită — ținută într-un şervet de pluş galben — în mîna dreaptă. De cîțiva ani, mîi-nile d-lui Lecca tremură prea tare. Paharele de-abia sînt umplute pînă la jumătate.
Adriana, deşi s-a împăcat cu maică-sa, a plecat totuşi imediat în odaia ei. Trebuia să se pregătească repede ; chiar a doua zi era plecarea. D-na Lecca s-a dus de astă dată să se culce.
Anişoara a rămas singură în salon. S-a luat atunci după d-l Lecca. L-a văzut cum străbate odaie după odaie, cu pas măsurat, sigur, fără să se ciocnească de mobile prin semi-întuneric.
A ajuns în bibliotecă, şi după ce a aprins lampa mare, cu abat-jour de sticlă verde, de pe birou, s-a aşezat cu luare

aminte în fotoliu, să nu-şi piardă cozile jiletcii lungi şi negre pe care o purta. Nici nu-şi observă fiica, deşi îl urmărise la cîțiva paşi numai, şi se oprise în mijlocul biroului, aşteptînd parcă să fie văzută ca să îndrăznească a vorbi. D-l Lecca deschise încet un dosar care se afla pe birou, ridică o filă şi o apropie de lampă, apoi căută repede într-un repertoriu alfabetic legat în piele neagră, care rămînea întotdeauna pe birou, originea documentului copiat şi trimiterile la toate volumele unde se găsea reprodus şi discutat. Nopțile nu făcea decît munca de clasificare a documentelor "pe care le . adunase asupra cavalerilor teutoni în special, şi asupra tuturor ordinelor religioase militare în general. îşi scoase ochelarii şi batista albă de la buzunarul jiletcii, ca să-i şteargă. Dădu cu ochii de Anişoara. Tresări ; aşa cum stătea fata, înaltă şi palidă, cu mîinile aduse la spate, părea o arătare nefirească, apărută răzbunător în mijlocul bibliotecii.
— Ce-i, fetița mea ?
Anişoara nu răspunse nimic. Se apropie de birou, păstrîndu-şi mîinile la spate, privindu-l cu ochi foarte trişti. D-l Lecca se ridică din fotoliu, cu oarecare greutate. Ar fi vrut să facă ceva, poate s-o mîngîie, să-i spună un cuvînt bun, dar nu îndrăznea.
— Aine voie de ceva Anişoara ?
— Fata dădu din cap. Cum ar fi putut să-i spună că ar vrea să se plimbe în parc, că e singură, că îi e aproape frică ?
— Venisem să te văd, papa, vorbi ea încet. îmi dai voie să stau puțin lîngă tine ?...
— D-l Lecca avu un gest de plăcută surpriză, dar era totuşi extrem de încurcat. Nu obişnuia să vină nimeni, pînă acum, în biroul lui de lucru, la o asemenea oră. .Anişoara se aşeză pe scăunaşul de piele de lîngă biblioteca turnantă. D-l Lecca rămase în picioare; nu ştia ce trebuie să facă. ■
— N-aş vrea să te deranjez, adaogă Anişoara cu mai multă siguranță în glas. Lucrează,, te rog, înainte...
Zîmbise cît se poate de dulce. D-l Lecca se aşeză în fololiu, frecîndu-şi mîinile osoase şi albe. Luă din nou copia documentului din dosar, şi se prefăcu că o citeşte.

138
Omnem nostram possessionem, cum amnibus hominibus communem habemus...
Nu înțelegea însă nimic. Zvîrli ochii la sfîrşitul documentului ; extras, Landulfi *Hist, mediolanensis,* p. 65. Este vorba de *catari,* se înțelege, de acei eretici medi-vali din Italia şi Sudul. Franței. Dar, prin boarea luminoasă a lămpii verzi, pătrundea pînă la el ochii Anişoa-rei, prezența ei, întrebările ei nespuse şi neînțelese...
—- Ce e cu tine ? o întrebă el deodată. Nu ți-e somn ?...
Anişoara strivi un început de lacrimă, care se rotunjea pe nesimțite la colțul ochiului. Pupilele arătau acum mai mari şi mai strălucitoare, atît D-l Lecca nu observase altceva.
— N-am nimic, răspunse ea. Mi-era dor să te văd... D-l Lecca roşi ; nu se aşteptase deloc la o atît de
stranie mărturisire. Ar fi trebuit să răspundă ceva ; să spună, de plidă, „Fetița mea scumpă", să se ridice de la birou şi s-o mîngîie pe obraji. Dar se mulțumi să zîm-bească încurcat, aproape paralizat.
— Oh, la la !, exclamă el cu oarecare greutate, înce-pînd iar să-şi frece, mîinile.
Ainşoara se apropie de birou.
— Ți-a spus mama că l-am îmbrăcat pe d-l Anicet cu haina ta de casă ?
I se păru că faptul acesta este extrem de important, şi că trebuie neapărat comunicat tatălui. D-l Lecca o privi cu e surpriză prefăcută ; în fond, nu înțelegea nimic, dar era încîntat că Anişoara găsise ceva de comentat, ceva la care putea în orice caz răspunde prin cuvinte.
— Plouase tare, continuă aprinsă Anişoara, şi pentru că era ud pînă la piele, mama l-a trimis să facă duş, şi l-a îmbrăcat apoi cu haina ta de casă. Uite, vezi, nu ți-a spus !...
D. Lecca recunoscu, cu o prefăcută părere de rău, că nu ştia nimic de această întîmplare. Ceru lămuriri ; cum de s-a întîmplat asta ? n-a răcit cumva Anicet ?, etc, Dar pe Anişoara n-o mai interesa discuția ; nădăjduise o clipă că s-ar fi putut petrece altceva, că tatăl ar fi putut să o întrebe altceva. Rămaseră amîndoi tăcuți, privindu-se pe deasupra lămpii.
139
— N-are să-ți fie frică să dormi singură, după plecarea Adrianei ? o întrebă d-l Lecca, tîrziu, ca să spună ceva.
— Oh ! nu ! exclamă Anişoara cu o căldură neobişnuită în glas.
Căci nu va dormi singură, ştia prea bine asta. Petru va fi cu ea, va trebui să fie cu ea, în fiecare noapte... închise puțin ochii, şi tremură, de frică, de plăcere, de nerăbdare.
— Ți-e frig ? întrebă d-l Lecca.
— Nu papa, nu mi-e frig deloc, dar deloc. Am tresărit aşa, fără motiv...
D-l Lecca zimbi, şi începu să-şi mişte încet degetele pe coperta de piele neagră a repertoriului ; întîi două degete, apoi trei, apoi din nou două degete. Se privea cu atenție ; părea că jocul acesta nevinovat îl amuză. în orice caz, scăpă astfel de prezența tulburătoare şi neînțeleasă a Anişoarei.
— Te las, văd că nu poți lucra cînd sînt eu aici, vorbi fata.
D-l Lecca tresări. Ar fi vrut să se scuze, să spună ceva, dar Anişoara se apropie de birou şi-i întinse obrazul.
— Noapte bună, papa...
D-l Lecca o sărută, apucîndu-i capul cu amîndouă mîinile. Nu i se mai întîmplase niciodată asta, să vină una din fetele lui, să vină singură şi să-i ceară să fie sărutată... Simți o emoție bruscă, o dădură ciudată năvâ-lindu-i spre cap. îşi apucă fruntea şi şi-o rezemă în palma dreaptă, privind cum Anişoara traversează cu paşi uşori biblioteca, fără să se mai uite înapoi.
A doua zi, Petru venind la lecție, întîlni în salon pe Adriana, şi i se păru că îl priveşte disprețuitoare. Se întîlneau pentru întîia oară de la aventura lui după fur-
140
tună. îi susținu totuşi privirea, ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat.
— Adriana pleacă astăzi, într-o excursie, şopti Anişoara înainte de a începe lecția. Acum poți să vii... Te-am aşteptat în fiecare noapte, de atunci... Dar acum trebuie să vii, trebuie...
Glasul ei, de obicei timid şi rugător, se schimbase, devenise ferm, aproape poruncitor.
Petru nu ştiu ce să răspundă. îi făcu semn să înceapă. Ar fi vrut să-şi păstreze tonul lui sec de profesor, glasul acela impersonal pe care îl întrebuința cînd cerea un bilet de tramvai, de plidă. Dar apropierea fetei îl tulbura, acum ; o tulburare stupidă, senzuală şi mentală în acelaşi timp. Nu-şi putea desprinde ochii de pe ceafa pe care o vedea acum pentru întîia oară ; atît de copilărească, încă, şi totuşi atît de

fascinantă. Ar fi vrut s-o mîngîie, şi se stăpîni anevoie. Cînd intrase în odaie, privirea i se oprise pe sînii ei, pe care îi văzuse goi cu atît de puţine zile înainte...
— Spune-mi că vii, astă-seară, chiar astă-seară... Anişoara se îndreptase spre el. N-o mai putea alunga.
Nu se mai putea împotrivi. O prinse de cap, şi o sărută pe gură aspru, aproape muşcînd-o... Fata îşi răsuci repede trupul pe scăunaşul din faţa pianului, şi îşi continuă sonata, ca şi cînd nimic nu s-ar fi întîmplat. Petru era mult mai uluit, mult mai descompus decît ea.
— Trebuie să vii, repetă ea în timp ce cînta. Ştii că poarta rămîne totdeauna deschisă. Ştii... să nu te poate vedea nimeni...
Pe drum, regîndind scena, Petru se miră puţin de exaltarea atît de precisă şi de hotărîtă a Anişoarei. Nu uitase nici un detaliu ; „poarta rămîne totdeauna deschisă"... Ar fi vrut să nu vină, deşi făgăduise şi jurase, deşi Anişoarei îi spusese că nu va dormi toată noaptea dacă nu vine... îl irita impresia că ascultă un ordin, că e împins la aventură nu din voia sau nebunia lui, ci din curajul unei fetiţe. Se hotărî de mai multe ori să nu se ducă. Totuşi aproape de unsprezece noaptea, ieşi din casă, îşi luă cheia de la intrare, şi porni spre staţia de tramvai. Cu cît trecea timpul, cu atît devenea mai neräb-

dator. Aşteptă al doilea tramvai în centru, muşcîndu-şi buzele ca să nu înjure tare întîrzierea. Cînd se apropie de vilă, începu să alerge. Fu totuşi extrem de prudent. Aşteptă în colţ, să vadă dacă trece cineva. Strada era pustie, ca de obicei. Deschise portiţa dintr-o zmucitură, apoi se furişă sub pomi. Acum nu-i mai era teamă de nimic. Ceasurile erau aproape douăsprezece. Dormeau, fără îndoială, cu toţii ; poate singur profesorul veghea încă în bibliotecă, dar tocmai la capătul celălalt al vilei. Fereastra Anişoarei era deschisă. înainta încet pe sub pomi, prin cea mai deasă umbră, cu ochii fixaţi asupra ferestrei. Zări o pată albă, aplecată pe pervaz. îl aştepta, deci. Grăbi pasul şi se apropie de zid. Inima îi bătea să se spargă ; începea chiar să-i fie frică, deşi ştia bine că nu poate fi văzut de nimeni. Se tîrî puţin de-a lungul zidului, pînă ce ajunse în faţa ferestrei. Anişoara îl zărise şi se dădu la o parte astupîndu-şi cu palma un ţipăt. In clipa următoare, Petru era în odaie, răsuflînd greu, bîj-bîind cu mîinile ca să nu se lovească de ceva. Cunoştea foarte aproximativ odaia Anişoarei. Dar o simţi repede alături de el, într-o cămaşă lungă, albă, de mătase. Fata se apropie sfioasă, tremurînd.
— Te-ai lovit ? o auzi întrebîndu-l.
Nu-i răspunse. O prinse toată în braţe, şi o sărută lung, înăbuşind-o. Pe Nora n-o sărutase aproape deloc. îl săruta mai mult ea pe el, şi cum o cunoscuse de-a dreptul trupeşte, sărutările Norei nu-i spuneau nimic, îl enervau chiar. Sărutarea Anişoarei era cu totul altceva. II înnebunea gîndul că e fecioară, că e numai a lui, că nu a fost niciodată a altuia. îl exaspera mai ales carnea aceea pietroasă, înspăimîntată, necunoscută.
Nu şi-au vorbit mult timp. Se păstrau în braţe, unul pe altul, sorbindu-se. Apai Anişoara îl îndemnă încet spre patul din fundul odăii. întunerecul o ajuta să fie curajoasă. îşi alunecase . mîna pe pieptul lui, pe sub cămaşă.
— Dezbracă-te şi tu, îi şopti ea.
îşi imaginase de atîtea ori apropierea carnală a lui Petru încît acum nu se mai temea de nimic. îl ajuta să se dezbrace, mîngîindu-i muşchii, carnea întreagă. II aduse lîngă ea, în lungul patului.

— Aş vrea să te mai văd gol, pe lumină, ca atunci, şopti.
Rămăsese şi ea goală, cu pulpele strînse. întunerecul îi întărită pe amîndoi. Nu-şi putea vedea feţele, şi îndrăzneau fiecare mîngîieri noi. Petru era exasperat de taina care îl întâmpina pretutindeni, de fecioria care îi rezista chiar cînd îl invita. încercă de mai multe ori să şi-o apropie, dar Anişoara îl oprise cu sărutări, cu mîngîieri.
— E atît de bine însă, şopti ea. E atît de bine...
I se dete pe jumătate beată, cînd trupul fusese atît de mult aproape de al lui încî n-o mai sfîşie nimic, nu o mai umili nimic.

XI

— Ţie ţi-ar place să mori înecat ? întrebă Irina pe Dinu care privea către valuri, tăcut, aproape absent, cuprins ca şi ceilalţi de o stranie fermecare.
— Nu, e mult mai bine să mori pe pămînt, în casa ta, pe moşia ta, să fii îngropat alături de casă, vorbi liniştit Dinu.
Ceilalţi tăceau, ca şi cum n-ar fi auzit nimic. Cunoşteau cu toţii povestea tinerilor acestora care se

iubeau şi pe care numai dragostea îi putuse apropia, într-atît păreau de deosebiți. îi lăsau să vorbească, ei singuri.
— Dar e mult mai bine să mori în mare, reîncepu Irina". Pluteşti aşa fără să te ştie nimeni, şi în cele din urmă te faci şi tu apă... Un nimic curat şi muzical, apă....
Soarele bătea prea puternic. Soarele o lovea în creştet, şi revărsarea de foc o strivea, o risipea. Asta îi făcea bine ; acum putea spune ce-i plăcea ; putea cînța cuvintele ca într-un poem.
— Nu, eu prefer să mor bătrîn, foarte bătrîn şi foarte bogat, pe moşia mea, mărturisi Dinu. Să. ştiu că rămîn

alături de lucrurile pe care le-am adunat, de locul unde am respirat... Nu e aşa ?
Se adresase lui Cezar Tomescu, şi acesta întoarse capul leneş, distrat. Era ars cumplit de soare. Fruntea şi brațele jupite, pieptul înroşit. Parcă ar fi căutat într-adins o suferință nouă şi fără rost/ ca să îndrăz-nească să-şi arate atît de curînd trupul său rănit, soarelui.
— In mare e foarte trist, vorbi el, rar, ezitînd, ca şi cum s-ar fi exprimat într-o limbă streină. Căci nu te prefaci în apă, într-un nimic muzical, cum crede Irina, ci ajungi în foarte scurt timp pe mal, descompus, desfigurat. E tristă, mohorîtă moarte. Dar şi în pămînt, îți dai seama ce înseamnă să rămîi singur atîtea zile în pămînt ?!...
întoarse capul către Dinu, ca şi cum ar fi spus un lucru revelant, necunoscut de nimeni, ca şi cum lumina şi marea dimprejurul lor ar fi făcut peste putință de închipuit singurătatea rece şi întunecată a mormîntului săpat în pămînt.
— Am spus-o de atîtea ori, reluă Tomescu cu fervoare, găsesc un singur sens vieții acesteia, de-aic-i. Să poți fi sigur că cel puțin un om nu va dormi în noaptea aceea, ştii, în noaptea îngropării tale ; că se va găsi cineva care va veghea o dată cu tine, care nu te va lăsa singur... O, să poți muri cu certitudinea asta, că va ră-mîne o ființă care să reziste şi somnului, şi oboselii, şi durerii, şi va petrece noaptea aceea gîndindu-se la tine, atît numai : gîndindu-se la tine... Nu e nevoie să te plîngă, să te regrete... La ce folosesc toate acestea ? La ce foloseşte că eşti plîns şi regretat în timpul zilei, iar noaptea, tocmai noaptea, cînd eşti cu desăvîrşire singur, te uită toți, şi adorm ?...
Lucu Antonovici ascultase numai începutul acestei neaşteptate mărturisiri. încet, prudent, priceput, îşi apropia trupul de Luiza ; la început brațul, apoi umărul, apoi coapsa. O simțea tot atît de fierbinte ca el, o ghicea tot atît de tulburată. Ca din întîmplare, îşi abandonă mîna pe spinarea ei. Nu observă nimeni. Toți aveau ochii îndreptați spre mare.
— Cum de ți-a ajuns nisipul pînă aici ? întrebă Lucu prelingîndu-şi uşor mîna spre sîni. Azi nu bate vîntul...

Femeia îl privi ; fără zîmbet, cu o dogoare ciudată în obraji cu albul ochilor dilatat.
— ...Dacă cineva m-ar iubi vreodată, continuă Tomescu, nu i-aş cere decît acest lucru : să nu mă lase singur în prima noapte, să vegheze cu mine...
Irina se întoarse ca să-l privească mai bine. Era deşirat, cu gîtul osos, cu părul decolorat. Umerii, pieptul, fața, erau aproape o rană, hidoasă ; pielea se jupuise de mai multe ori, descoperind porțiuni mai roşii, ca o erupție de plăgi. Cezar Tomescu topise pe trupul lui rănit aproape un sfert de kilogram de unt de cacao. Se încăpățînase, totuşi, să stea şi astăzi la soare. „Dacă l-ar iubi vreodată o femeie"... gîndi Irina. Nu ştia ce să creadă. Şi totuşi şi asemenea oameni pot fi iubiți, şi pentru asemenea oameni suferă şi se ofilesc femei. Zări atunci mîna lui Lucu aproape de sînul Luizei. O clipă, gestul o dezgustă. Dar indignarea îi trecu repede. De ce nu face acelaşi lucru şi Dinu, de ce nu are el niciodată inițiativa? Ea trebuia să vorbească întîi, ea trebuia să-l sărute întîi. Şi cu toate acestea, ce tînăr voinic şi ce figură de şef are... îl privi cum stă tolănit, aproape obosit de odihna prea lungă a mădularelor, cu ochii sorbiți de pînza albăstruie a mării. Se uita în mijlocul apei, nici în zare nici la început, acolo unde încep să se formeze valurile. Se uita direct în mijloc, într-o bucată pe care numai prin efort o puteai păstra în ochi. Nu era deloc firesc să priveşti tocmai
acolo...
— ...Iar dacă mor ziua? întrebă Lucu, dîndu-şi deodată seama că a fost observat şi retrăgîndu-şi uşor mîna. Mor în timpul zilei, într-o zi frumoasă, pe o lumină ca asta de acum. Ce mai ştiu eu pînă seara ? Dacă am murit, am murit; în clipa aceea am terminat şi cu singurătatea şi cu întunericul... Ce-mi mai pasă ?...
Luiza îi apucă brațul.

— La ce prostii te gîndeşti ! exclamă ea puțin speriată, încercînd să pară cît mai supusă, cît mai mică şi mai feminină. (Avea treizeci şi unu de ani, dar se îmbrăca întotdeauna ca o şcolăriță, şi afecta vîrsta de 19 ani ; se prefăcea capricioasă, speriată, inocentă). Şi vouă, ce v-a venit să vorbiți de moarte, întunecaților ! exclamă din nou, întorcîndu-se către Irina şi Dinu.
145
Irina tăcu brusc ; i se păru că mai auzise odată acelaşi glas, aceeaşi stupidă întrebare, tot pe plajă, odată de mult, într-un timp pe care nu-l putea identifica.
— Eu sînt de vină, zîmbi Tomescu, eu care m-am apucat să le explic un lucru prea greu chiar pentru mine... Şi asta, pe un soare...
Zîmbi stupid, privindu-i pe toți la rînd ; pe toți, cu capetele anevoie apărate de arşiță, cu trupurile bine întinse, goale, aproape inerte. Nimeni nu observă zîm-betul lui stupid şi ironic în acelaşi timp. Iată, iată, am ajuns să fac filosofie şi aici la plajă, între mondeni !... Şi încă n-am ajuns să-i cunosc bine...
— De altfel, am şters-o la bufet, adaogă el. Au trecut douzeci şi cinci de minute. Mîine mai mult, dacă voi mai trăi... -
Se ridică şi-şi îmbrăcă halatul. Lucu îl privi. O foarte . slabă tresărire a obrazului cînd țesătura păroasă i-a atins umerii. Atît.
— Nu te doare deloc chestia asta ? îi arătă Lucu umerii.
— Ba da, dar ce să fac dacă sînt blond şi limfatic ? Nu pot sta în casă. N-am decît 15 zile concediu, şi nu-mi pot permite să pierd niciuna... Cine mai vine ?...
Se ridicară numai îndrăgostiții, Irina cu Dinu. Irina, puțin stînjenită de urîțenia jupuită şi roşie a lui Tomescu, stînjenită de asemenea de picioarele lui lungi şi păroase, de halatul lui vechi, sărăcăcios.
— Pleşa de ce nu vine niciodată cu noi, aici în soare ? întrebă Tomescu.
— S-a împrietenit cu tînărul acela, îl ştii, scriitorul David Dragu, răspunse Irina. Stau toată ziua împreună, discută, se amuză. Şi Dragu suferă grozav de ochi, nu poate suporta lumina prea puternică, ştii. L-ai văzut, el iese, pe plajă dimineața de tot, şi apoi numai cînd apune soarele.
— îmi pare rău de amîndoi, vorbi Tomescu. Trebuie să răbdăm toată conversația gugumanilor ălora.... Domnule, şi nu poți în nici un chip scăpa de eî ; sînt de o sensibilitate extraordinară...
— Marea e de vină, glumi Irina.
146
— Nu, domnişoară, nu e marea de vină. Ăştia au ajuns sensibili pentru că sînt inculți, sau mai precis sînt semidocți. Sensibilitatea e o stare suspectă, o stare de suspensie... Eu am o teorie...
Nu mai avu timp s-o expună. Ajunseseră la bufet. Se îndreptară direct către masa unde zăriseră pe Dragu, Alexandru Pleşa şi Anton. Dumitraşcu. Păreau foarte agitați. David Dragu vorbea, cu ochelarii alunecîndu-i pe-nas, de altă pereche de ochelari, negri, în mînă, gesti-culînd. De-abia le.răspunse la calut.
— ...Să se termine odată cu legenda asta a provinciei care ucide talentele şi înăbuşă inteligența. Am fost şi eu în "provincie, doi ani, şi acum de-acolo viu. Dar nu oraşul e de vină, nu mediul. Oamenii se ratează pentru că sînt mediocri, pentru că sînt ei înşişi sterpi şi nesubstanțiali...
Noii veniți îşi căutau loc pe scaune, înghesuindu-se în jurul mesei. Tomescu îşi scoase halatul ; jupuiturile păreau mai cumplite acum, la umbră. Anton Dumitraşcu îl privi puțin plictisit, semnificativ ; zgomotul scaunului îl enerva, liniştea cu care Tomescu se dezbrăca acolo, în văzul lumii, şi căuta un cuier să-şi agate halatul, părea aproape ofensatoare.
— Ce înseamnă aia influența mediului de provincie asupra intelectualului ? continuă Dragu. Un adevărat intelectual rezistă oricărui mediu. M-am exprimat greşit ; nu un adevărat intelectual, ci un adevărat om, substanțial, a cărui ființă nu o poate nimeni şi nimic anula în afară de moarte. Dacă eşti tu însuți, înainte de toate tu
. însuți, dacă ai rădăcinile adînc împlîntate în viață, în concret, nimic nu te poate atenua, nimic nu te poate rata. Rămîi tot atît de perfect şi de real şi la New-York, şi la Paris, ca şi la Turnu-Măgurele, sau într-un sat din Basarabia. Un Newton, un Dante, un Kant, ar fi supraviețuit şi ar fi creat în oricare oraş de provincie românesc. Nu oraşul e de vină, ci sufletui oamenilor, superstiția care-i domină pe toți că un oraş luminat cu electricitate te ajută să fii idealist şi optimist, pe cînd unul plin de băltoace te deprimă şi te ratează. Omul trebuie să ră-mînă el însuşi în orice mediu ; într-un asemenea om cred. Care n-are nevoie de decor ca să viseze, n-are
147
nevoie de" confort ca să se simtă fericit, n-are nevoie de mediu ca să gîndească...

Alexandru îl ascultase cu o neînţeleasă bucurie. I se părea că îi limpezeşte gînduri cu care se luptase şi el, în repetate rînduri, de cîte ori se întreba dacă întoarcerea definitivă în ţară i-ar putea stăvili creşterea, dacă există oraşe şi ţări care ratează oamenii, sau dacă ratarea aceasta este predestinată, este în om iar nu în afara lui.

— Totuşi, sînt atîtea greutăţi pe care le întîmpină viaţa intelectuală de provincie, vorbi Anton Dumitraşcu, roşind puţin. Nu are cine să te înţeleagă, să te încurajeze, să te ajute... Într-un cuvînt, n-ai mediu, asta e, lipsa de înţelegere, lipsa mijloacelor de lucru...

— De ce ai d-ta nevoie să fii înţeles, şi încurajat, şi promovat de cei din jurul d-tale ? îl întrerupse David Dragu. Asta te face pe d-ta ? Picioroangele astea, premiile pe care ţi le dau oamenii din jurul d-tale ? Nu pricep ce are a face încurajarea şi înţelegerea, cu inteligenţa şi geniul !

— Atunci rişti să nu te cunoască nimeni, răspunse Anton Dumitraşcu. Rişti să rămîi înmormîntat toată viaţa într-un...

— Dar, pentru Dumnezeu, ce-ţi pasă d-tale dacă te cunosc sau nu te cunosc oamenii ? Nu înţelegi că asta are o importanţă secundară, că realizarea d-tale perfectă se face autonom, prin simplele d-tale forţe sufleteşti, fără încurajarea sau patronarea nimănui ? Toată confuzia de aice porneşte : că în provincie nu există mediu favorabil. Ei şi, ce dacă nu există mediu favorabil ? Există în orice caz oameni, şi oamenii se pot realiza oriunde, cu sau fără mediu. Nu observaţi că în nici o literatură din lume nu s-a pus atît de stăruitor şi de dezastruos ca în literatura românească problema aceasta a oraşului de provincie, cimitir al iluziilor, baltă fără fund şi mai ştiu eu cum ? Cred că în Rusia ţaristă au fost oraşe de provincie mai deprimante ca cele din România modernă, şi totuşi literatura rusă nu le-a deplîns în cincizeci de volume, si nimeni nu şi-a justificat ratarea prin ele. Dimpotrivă, în acele oraşe de provincie rusească se căleau suflete extraordinare, se întîmplau tragedii, conflicte, se crea chiar

o filosofie... Deci, nu oraşul de provincie e de vină, ci insuficinţa tînărului care sucombă după doi-trei ani de luptă. Provincia e un mijloc de selecţie ; oamenii adevăraţi, oamenii vii şi întregi, rezistă, rămîn ei înşişi şi-şi realizează viaţa lor — ceilalţi, mediocri şi atenuaţi, dispar... Oraşul de provincie e un mijloc de selecţie naturală. E şi un mijloc de verificare a rasei noastre. Râmîne de văzut cîţi rezistă, cîţi oameni pot fi ei înşişi într-un oraş de provincie, şi cîţi se grăbesc să parvină, să ajungă prin politică.

David Dragu vorbise neobişnuit de mult şi de repede. Anton Dumitraşcu, deşi puţin intimidat că i se respinge atît de vehement teza favorită, era totuşi flatat de această lungă ieşire a lui Dragu. îl cunoscuse de puţin timp, şi de atunci îl urmărise cu înverşunare, de cîte ori îl zărea că.iese din camera lui. Nici nu bănuise un asemenea noroc; să cunoască şi să se împrietenească tocmai cu unul dintre cei mai interesanţi autori tineri. Dragu publicase de curînd un volum de critică şi altul de proză, care îi aduse din nou numele în publicistica bucureşteana. Debutase cu mulţi ani în urmă, ca foiletonist al unei mari gazete, şi fusese chiar de-atunci remarcat. Timpul trecea, însă, fără ca David Dragu să depăşească stadiul de veşnic debutant, semnînd ani de-a rîndul articole vehemente şi glose filosofice prin toate revistele vremii. Lumea începuse să creadă că fusese şi el numai o speranţă, ca şi atîţia alţi tineri care obosesc după cîţiva ani de activitate publicistică. Prietenii îl socoteau ratat, mai ales că de doi ani plecase din Capitală, renunţase să mai publice, şi se mulţumea cu o catedră de limba franceză şi filosofie într-un oraş obscur de provincie. Cîţiva vorbiseră atunci de un al doilea caz Anicet ; îşi amintiră încâ odată de tînărul acela care făgăduia în primii săi ani de studenţie să brăzdeze ca o zăbală de foc zarea culturii româneşti, şi care se dase deodată la fund, refuzînd să publice, refuzînd să lucreze, risipindu-şi timpul şi sfîrşind prin a-şi pune capăt zilelor. Ca şi Pavel Anicet, căruia îi fusese cel mai bun prieten, Dragu renunţase la orice ambiţie, la orice efort. Aproape doi ani, nimeni n-a mai ştiut nimic de el. Şi deodată, cînd prietenii din Capitală îl credeau abrutizat de provincie şi melancolie, David Dragu publică două cărţi : „Morala animalului politic"

şi „Ape de primăvară". Cea dintîi era un tratat de etică modernă, la care Dragu lucrase încă din timpul cînd era corector de noapte la un cotidian bucureştean, şi din care publicase fragmente. Nimeni nu credea, însă, că-l va scrie în întregime. Nimeni nu bănuise, mai ales, măreţia planului său. Amîndouă volumele se bucurară de neaşteptat succes. ■-

— ...Mijloc de selecţionare, vorbi atuncr Cezar To-me.scu, de verificare a rasei... Nu e puţin exagerat ? S-ar putea folosi şi alte mijloace; de pildă, o sanitaţie bine pusă la punct, o cultură

serioasă... Să vedem dacă românul poate rămîne el însuşi cînd va începe să se spele In fiecare zi... Eu nu cred. Cineva observase că ortodoxia e primejduită în satele unde se introduce săpunul ; ţă
• rănii se convertesc la adventism odată cu spălatul pro-prîu-zis. Sectele merg mînă-n mînă cu igiena... Dar c-încl vom introduce şcoli înalte, biblioteci, medii culturale, cum spune d-l Dumitraşcu ? Dumnezeu ştie ce se va alege atunci din fiinţa noastră romnească.

Dragu îl ascultase uimit, pipărindu-şi de mai multe ori ochelarii.

— D-ta vorbeşti enormităţi, îl întrerupse el. D-ta crezi că fiinţa românească, şi nu numai ea, ci şi orice fiinţă, se poate judeca după modificările superficiale produse de cauze tot atît de superficiale ? Ce importanţă are dacă săpunul aduce după sine sectele ? Crezi că dispare ortodoxia ? Dimpotrivă ; după o sută de ani, sectele vor deveni ortodoxe, se vor pierde în marea şi singura religie colectivă, iar ţăranul se va alege şi cu săpun, şi cu electricitate?..

Tomescu începu să rîdă zgomotos. I se vedeau dinţii prea albi, prea frumoşi, aproape nefireşti pe faţa lui rănită.

— Nu ştiu dacă ai dreptate, spuse el. în orice caz, e grozavă imaginea pe care ne-o prezinţi : eternul ţăran român, păcălind sectele şi industriile moderne, şi pâs-trîndu-şi „fiinţa"... Ar fi grav, foarte grav. Să nu-l poată schimba nimic, domnule, nici săpunul ?

— Dar de ce vrei d-ta să se schimbe ? îl întreabă Alexandru, puţin iritat că discuţia se abătuse iar.

150

— Pentru că am o idee mai bună despre om, răspunse leneş Tomescu. Iţi mărturisesc că iubesc foarte mult românul aşa cum e astăzi; dar îmi iubesc mai mult neamul, în eternitate. Mi-e teamă că va pieri, dacă nu se va schimba... Omul perfect, din nenorocire pentru noi, nu vrea să se oprească la gradul de român...

— E absurd, e absurd şi enorm, interveni Dragu. Ce poate însemna „omul perfect!" Ce-mi veniţi cu eterna abstracţie, cu eterna...

Rămase o clipă cu braţul în aer ; căutînd un cuvînt tare, o expresie abjectă. Tomescu îl întrerupse.

— Scumpul meu prieten, (îmi dai voie să-ţi spun aşa ?), scumpul meu prieten, omul, omul perfect nu e o abstracţiune, şi nu poate fi o utopie. Din nefericire pentru noi, omul ăsta perfecţia existat de cîteva ori pe pă-mînt, şi nu avem nici un motiv să credem că va înceta să mai apară. Omul perfect nu e un *sumum,* nu e o culme. Dimpotrivă, el apare în orice epocă, bună sau rea. A apărut timp de vreo sută de ani (în anumite părţi ale lumii, fireşte), imediat după Iisus Christos. A apărut, apoi, pentru scurt timp, în prima Cruciadă. A trăit de asemenea în cîteva .oraşe din timpul Renaşterii, a trăit la în-ceputul secolului al XIX, da, al nouăsprezecelea... A trăit şi înainte de Christos, pe timpul lui Buddha ; de -pildă, sau al tragicilor greci...

— Bine, bine, îl întrerupse iar, Dragu, văd că îmi înşiri aici etapele principale ale istoriei lumii...

— Nu toate etapele, zîmbi trist Tomescu. Din nefericire, nu toate etapele esenţiale în istoria lumii au cunoscut omul perfect. Numai unele din ele ; unele. Acelea în care o colectivitate, mai mare sau mai mică. şi-a dat seama de un fapt simplu, foarte simplu ; că există moarte.

Vorbise afectat, teatral ; vorbise rar, cu virgule şi puncte, privind pe rînd în ochii tovarăşilor. Făcuse toate acestea ca să-i enerveze, să silească zîmbetul ; dorea cu furie, în acea clipă, să se simtă singur alături de atîţia oameni tineri, să se simtă izolat, ţinut la distanţă prin zeflemeaua lor, şi să le spună totuşi tot ce credea el despre această problemă gravă.

151

— Dacă mi-aţi da voie, interveni Dumitraşcu, v-aş spune că în toate timpurile oamenii şi-au dat seama că
. există moarte...

— Inexact, zîmbi fals Tomescu, cu totul inexact. Nu e vorba despre moartea biologică sau despre toate superstiţiile legate de această moarte. M-am referit la altceva[1]; la obsesia morţii, la o colectivitate care începe să sufere, să se întrebe, să spere, să creeze, gîndindu-se la moarte. Cît de mică ar fi acea colectivitate, chiar dacă ea ar fi numai o elită, influenţa ei jur împrejur e enormă. Şi o asemenea influenţă creează omul perfect. Să-ţi dai seama că ai să mori, să *ştii* lucrul acesta, nu să-l *constaţi...* Aşa au fost primele generaţii după Buddha şi după Christos, aşa au fost timpurile tragicilor greci, ale primilor cruciaţi... Oamenii trăiau altfel, ştiind că există moarte ; n-are nici o importanţă dacă sperau o altă viaţă, în cer,, ca creştinii sau dacă se îndoiau de ea, ca grecii şi budiştii...

— Ce faci atunci cu Renaşterea, cu începutul, secolului XIX ? întrebă Alexandru.

— Tocmai, zîmbi Tomescu, tot atît de teatral, văd că îmi pui întrebarea pe care o- aşteptam de la d-ta. în Renaştere, elitele au făcut cel mai mare efort de a suprima faptul morţii. Gloria, erotica, aventura, toate aceste idealuri au devenit instrumente pentru suprimarea morţii, *instrumente...*
Roti ochii în jur, ca şi cum ar fi aşteptat o rumoare generală. Continuă pe un ton mai sec.
— ...Iar la mijlocul secolului al XIX, s-a întâmplat acest lucru grav, grav şi foarte trist; Spiritismul... Au început oamenii să-şi imagineze o viaţă post-mortem confortabilă, cu apariţii ca pe scenă, cu convorbiri aproape telefonice, cu manifestaţii pozitive, căci doară pozitivismul era atunci la modă... Dar, oricum, a fost atunci o scurtă perioadă în care a putut trăi omul perfect. Cît de vulgar îşi imagina el moartea, totuşi şi-o imagina... în alte epoci, nu şi-o mai imaginează nimeni...
Lasă ochii în jos, ca şi cum s-ar fi ruşinat brusc de toate cîte vorbise. Anton Dumitraşcu dădea semne de nerăbdare, privea necontenit spre plajă...
152
— ...Uite, acum, în Rusia sovietică, reîncepu Cezar Tomescu, se petrece un lucru uimitor. Se încearcă uitarea completă a acestei realităţi, a morţii. Vor să obţină oameni care să accepte moartea tot aşa de simplu ca un divorţ... Asta e foarte grav.. Dacă omul va uita cu desă-vîrşire că există moarte, că există un *sfîrşit,* riscăm să ne reîntoarcem la maimuţe. Explicaţia este simplă : omul activ, omul creator, este excitat mai ales de ideea că într-o zi se va termina totul, că va avea un sfîrşit, o odihnă definitivă. Cultivă la maximum conştiinţa acestui sfîrşit, şi vei obţine de la oameni cele mai extraordinare eforturi. Cine ştie că într-o zi va muri, cine ştie asta *încontinuu,* este în stare să ridice munţii, este în stare de cele mai crîncene libertăţi, de cele mai curajoase acte. Tot voi muri, îşi spune el, cel puţin să fac acum cît mai mult şi cît mai liber... Ruşii vor ca oamenii să uite sem- ■ nificaţia morţii, să o ia drept un fapt oarecare. Ei bine, în cîteva generaţii oamenii lor vor deveni leneşi, nepăsători, inconştienţi aproape. Nu vor mai şti că au un *sfîrşit...* Vor simţi asta instinctiv, ca animalele, nu o vor transforma în energie, în construcţie... E foarte grav...
Vorbise mirîndu-se el însuşi că nu-l întrerupe nimeni. Dragu îl ascultase foarte atent. Dar i se părea o problemă prea gravă ca să o discute ; să o discute mai ales acum. Plecase de la alte lucruri, mai simple. Alexandru se juca cu un creion, pe o margine de jurnal. îl cunoştea prea puţin pe Tomescu. I se părea, totuşi, un simplu intelectual, unul care discută despre orice, cu oricine. Anton Dumitraşcu se ridică brusc.
— E ceva de speriat, domnule. O aştept de două ceasuri. Ce Dumnezeu o fi făcînd pînă acum ?
Irina îl privi amuzată, zîmbind. Anton se scuză, roşind din nou.
— Mă iertaţi că vă întrerup discuţia, şi mai, ales tocmai acum... Dar trebuie să-mi caut nevasta...
O găsi în odaia lor, întinsă pe pat, palidă.
— Nu am nimic, îl linişti ea, zîmbind. Mi s-a făcut rău, acum vreun ceas, dar acum mă simt foarte bine... Din cauza aerului, probabil...
Peste cîteva zile, Anton Dumitraşcu o găsi iar în cameră, în timp ce o aştepta pe plajă, discutînd cu David
153
Dragu despre romanul modern. Stătea lungită cu capul rezemat de toate pernele puse una peste alta. Părea foarte obosită; avea o figură îmbătrînită, veştedă. :
— Dragă, tu eşti bolnavă, exclamă Anton apucîndu-i, mina.
— Iţi jur că nu am nimic, pe conştiinţa mea... Mă simt puţin obosită, atîta tot.
— Să chemăm un doctor...
Măria Dumitraşcu se împotrivi cu violenţă. O duc atît de greu, viaţa e atît de scumpă aici în vilegiatură, şi el se mai gîndeşte să risipească bani pe doctori, pentru vizite inutile-?... Adevărul era că Măria aflase de-abja la o săp-tămînă după sosirea lor la mare, că e însărcinată. Primul semn îl avusese chiar pe plajă, în timp ce-şi căuta soţul, şi o duseseră cîteva doamne în odaia ei. Le rugă să nu spună nimic lui .Anton. Voia să-i facă această surpriză ea singură. De fapt, se întreba încă dacă trebuie să-i spună. Anton o asigurase de mai multe ori că nu i-ar conveni deloc copii, acum, la începutul carierei sale de profesor şi scriitor.
' „Să termin întîi *„Prăbuşirile",* o rugase el. Se gîn-dea : copil mic, ţipete, scutece, boli. S-a dus liniştea biroului meu, s-au dus visurile tinereţii. Şi apoi, dacă i-ar fi spus acum, tocmai .cînd Anton e atît de mulţumit, cînd şi-a găsit un cerc de amici cu care poate discuta ziua întreagă — fără îndoială că l-ar fi indispus.
începu să-i fie teamă cînd se repetă leşinul ; după cîte ştia din auzite, lucrurile n-ar fi trebuit să se

întîmple astfel. Dar ezita să-i mărturisească lui Anton, iar pe de altă parte se temea să se arate unui doctor, ca nu cumva să-i găsească vreo complicaţie,- şi să fie nevoie să se înapoieze la Bîrlad. Anton şi-ar fi ratat vacanţa. Părea atît de stimulat, atît de fericit aici, încît o întoarcere înainte de vreme acasă l-ar fi întunecat pentru foarte muliă vreme.
Anton se întîlnea zilnic cu grupul Pleşa, care cuprindea pe Alexandru, Irina, Dinu Paşalega, David Dragu, Tom eseu, Luca, Luiza. începu să cunoască mai bine pe Irina, pentru că era prietenă cu soră-sa, Marcella Strejnu. I se piînse de insulta primită de întreaga familie, din
154
■
partea lui Mitică Gheorghiu, care le-a înşelat atît de stupid buna credinţă. Marcella nu venise la băi, de ruşine ; cel puţin aşa le scrisese lor, nefericită. (Adevărul era că Marcella aştepta concediul lui Jean ca să poată pleca amîndoi la Poiana Sibiului, unde Ciutariu voia să-şi petreacă luna August ca să compună.) Anton ar fi vrut să se împrietenească mai bine cu David Dragu. Totul ii atrăgea către acest tînăr numai cu doi ani mai mare decît el, şi care părea totuşi atît de matur, atît de personal. Conversaţiile cu Dragu erau reconfortante, chiar atunci cînd îl iritau şi îl umileau. Dragu avea un fel aspru de a vorbi cu oamenii; o asprime care uneori părea dispreţ. Numai că Alexandru Pleşa se purta altfel, îi vorbea foarte familiar, îi luă braţul, mînca la masa lui. îl cunoscuse şi pe el de puţină vreme, dar în alte împrejurări decît banala intimitate dîntr-o vilegiatură. David Dragu trimisese lui Petru Anicet cîte un exemplar din cele două cărţi ale sale. în scrisoarea care întovărăşea pachetul. Dragu îl informa că petrece luna Iulie la Movilă, şi că în toamnă se va stabili din nou în Bucureşti, unde fusese transferat de altfel fără voia lui. Alexandru veni la Movilă mai ales pentru a-l întîlni şi a-l cunoaşte. Deşi venise cu tante Aristie şi Irina, petrecea aproape tot timpul cu Dragu, iar la masă mîncau împreună, lăsînd singuri pe d-na Pleşa, Irina şi Dinu, care trecea aici ca logodnicul oficial al Irinei. Anton Dumitraşcu tînjea după această intimitate. îi plăcea foarte mult Dragu ; şi apoi, era tocmai timpul cînd cărţile lui Dragu se bucurau de o inexplicabilă popularitate, şi prietenia lui l-ar fi ajutat să-şi găsească un editor pentru Prăbuşiri" sau să i se primească manuscrisele la marile reviste bucureştene. Oricît de mult îl urmărea, însă, nu izbutea să obţină acea intimitate pe care o ghicea între Dragu şi Alexandru sau Tomescu. Anton simţea rezerva aceasta, de altfel foarte francă, dar nu renunţa. Ceilalţi din grup observaseră de mult interesul atît de viu al lui Dumitraşcu pentru David Dragu, şi-l porecliseră ,,piatra de la mare". Pentru că Dragu nu putea suporta soarele, Dumitraşcu renunţase să facă plajă la orele obişnuite şi cobora la malul mării numai cind ştia că Dragu stă închis în odaia lui. Anton avea întotdeauna ceva de întrebat, o părere sau un de-
155
taliu, şi de cîte ori intra în vorbă încerca să dea* impresia că a venit numai pentru a-şi lămuri lucrul acesta, că va pleca repede, deoarece nu-l interesează discuţiile vagi si nesfîrşite, mai ales acum, cînd are de lucru. Rămînea totuşi, pînă ce se despărţea grupul. Nu se făcea nici o plimbare cu barca, noaptea, fără el. Ar fi vrut să meargă cu maşina lui Balcic şi Caliacra, dar Măria refuzase, pe motiv că suferea de căldură, şi a fost nevoit să renunţe şi el. In ziua aceea a rămas tot timpul în cameră, scriind. Măria a fost fericită; îl simţea lîngă ea, şi—1 simţea creind, chiar acolo, în prezenţa ei.
într-o seară, Anton întîlni pe Luiza, Lucu, Irina ş£ Dinu, tocmai cînd coborau dealul.
— Am fost pînă la Tuzla, îi spuse Lucu.
— Ce bine ai făcut că n-ai venit cu noi, adaogă Irina, Tinerii aceştia te-au vorbit de rău...
Anton Dumitraşcu zîmbi foarte încurcat. încercă unr gest de surpriză agreabilă, care nu-i reuşi.
— Spuneau că îţi neglijezi nevasta, adaogă Irina. Ca toţi intelectualii, de altfel... Mă întreb de ce vă mai căsătoriţi, d-stră, intelectualii, scriitorii, filosofii...
Irina vorbise cu oarecare asprime. Vorbise pentru Dinu, căci menajul Dumitraşcu o interesa prea puţin. Sus, pe deal, în timp ce se întorceau de la Tuzla, Dinu avusese o purtare echivocă, invinuind pe Anton că-şi ţine | soţia toată ziua închisă în cameră, dar pe de altă parte apărînd libertatea integrală a oricărui bărbat. Cea dintîi datorie a omului e faţă de sine, spusese atunci Dinu.
— ...Dar nu mi-o neglijez deloc, se apără stîngaci Anton. Aşa e ea, nu-i place societatea... Şi cum, este si puţină bolnavă.
— Ce are ?
— Nu ştiu, nu vrea să-mi spună...
Luiza îl privi în ochi, şi-i întrebă puţin ironic, puţin bănuitor.
— Eşti sigur că nu ştii ce are ?...
— Pe onoarea mea ! exclamă sincer Anton.

— Ei atunci să-ţi spun eu, se aprinse Luiza. N-am vrut să le-o spun copiilor ăstora, pentru că eram sigură că d-ta ştii...
Ezită cîteva clipe.
— Pe onoarea mea dacă ştiu ceva ! se jură încă odată Anton. Am vrut să chem doctorul, dar nu m-a lăsat ea...
— Ai face bine să-l chemi, şi cît de curînd, vorbi Luiza sec. îmi pare rău că tocmai eu trebuie să-ţi spun asta... Soţia d-tale e însărcinată...
Anton Dumitraşcu o privi năuc, roşindu-se, apoi privi pe rînd feţele celorlalţi. Simţea atîtea lucruri deodată ; groaza că Măria poate fi rău bolnavă, umilinţa de a afla un amănunt atît de intim de la nişte necunoscuţi, întîl-niţi din întîmplare pe o muche de deal, ciuda că Măria nu-i acultase rugăciunea şi că va avea un copil fără voia lui... Ceilalţi erau tot atît de încurcaţi; nu bănuiseră ■deloc un asemenea lucru, nu se aşteptaseră, mai ales, ca Luiza să-l mărturisească faţă de ei, şi atît de brutal. Numai Luiza era nepăsătoare, şi foarte serioasă.
— ...A trebuit să-ţi spun, pentru că ştiam că soţia d-tale nu vrea să-ţi strice vacanţa, şi se jena...
— Bine, dar e imposibil !, vorbi în cele din urmă Dumitraşcu... E o copilărie... Să nu-mi spună nimic:.. O să mă iertaţi... Trebuie să... Am să chem imediat...
Luiza îl opri. Părea acum mult mai severă, mai îmbă-trînită. . Masca ei de copilă dispăruse. Avea şi glasul schimbat.
— ...Te rog, nu-i spune că ştii de la mine. Am aflat şi eu de la o doamnă, vecină cu d-stră... O înţeleg foarte bine, dar oricum, trebuia să afli odată, şi cît mai curînd... întreab-o d-ta, e mai bine...
Anton mulţumi tot atît de roşu, şi plecă, încercînd să •obţină un pas repede dar sobru, un pas de bărbat hotărît,. cu ochii duri dar cu inima bună.
— Ce-am ajuns ! vorbi Luiza puţin tristă, puţin zeflemitoare. Ce mai tinereţe !...
— In fond, poate nu e el de vină, interveni Lucu. De unde vrei să ştie, în sfîrşit ?...
Luiza îl privi cu un imens dispreţ, De altfel, de cînd venise să doarmă în odaia lui, îl privea aproape întotdeauna dispreţuitoare. Nici ăsta nu e amantul care-mi trebuie ; nici ăsta nu ştie să adoarmă o femeie după ce-a îmbrăţişat-o...
156
157
— Desigur, .răspunse Luiza, ar trebui sa vi Se spună totul, de-a-gata !... Dar bine, un bărbat trebuie să aibă imaginaţie, să fie prezent, mai ales prezent... Dumnealui îmi face romane psihologice şi nu ştie de ce îi e nevasta bolnavă !... Nu vă scandalizează zăpăceala asta generală ? Trăiţi cu toţii în vînt, trăiţi cu cîte o idee, sau o obsesie...
Irina o întrerupse, fericită că a găsit încă o aliată. Era veşnica ei teamă : egoismul bărbatului. Egoism în dragoste, egoism în confort, egoism în suferinţă. Să refuzi chiar să fii mîngîiat, atunci cînd eşti trist şi eşti singur — poate fi dovadă mai abjectă de egoism masculin ?...
— ...Asta e o lege generală, vorbi ea, încercînd să pară liniştită. Bărbatul nu poate cunoaşte niciodată mai mult decît îi permit instinctele. Şi are nişte instincte...
- Rîse, clipind şiret, semnificativ.
— ...Pe cînd femeia, adăugă ea, e ispitită totdeauna de o cunoaştere împotriva instinctelor ei, de o experienţă care o face să sufere, întotdeauna.
Accentua ultimul cuvînt. Privi spre Luiza, dar ar fi vrut să privească pe Dinu.
— ...Femeia n-are instinct de conservare, asta e, continuă Irina. Cînd iubeşte, nu mai păstrează nici un colţ din suflet în care să nu introducă prezenţa iubitului. O femeie îndrăgostită nu e niciodată distrată... Se gîndi la Dinu, la Alexandru, atît de senin şi de „el însuşi", după sinuciderea nefericitei aceleia. Să poţi fi sigură ■ pe gîndurile unui bărbat, să ştii că înapoia frunţii nu păstrează atîtea taine în care tu nu vei pătrunde niciodată, că eşti tu acolo, numai tu... Ah, de ce sîntem blestemate să iubim „intelectuali", de ce nu ne-am născut în alte clase, unde bărbaţii n-au gînduri, unde femeile n-au îndoieli, unde dragostea e simplă şi monotonă ?...
— ...Femeia e tot atît de stăpînită de instincte, vorbi Paşalega. Şi mai ales de instinctul de conservare al speciei, care, după cum ştii, e mai puternic decît acel al conservării individuale. Asta explică de ce dragostea la femeie, e atît de absolută se uită pe sine, se uită pînă la anihilare, ca să poată păstra iubitul, masculul, tatăl aşteptat al copilului... ,
158
Irina roşi. Dar nu e asta, pentru Dumnezeu, nu e asta ! De ce confunzi atît de lamentabil ?...

— ...Dragostea bărbatului se consumă mai repede, îndată ce instinctul de conservare al speciei a fost satisfăcut, celălalt instinct capital, de conservare individuală, capătă din nou supremaţia... Bărbatul rămîne din nou singur, departe de iubită... Toate gîndurile acelea, care vă exasperează pe voi, toate gîndurile şi închipuirile lui, în care nu vă primeşte decît foarte rar, şi atunci cu reluc-tanţă, nu sînt decît formele instinctelor individuale. Bietul om vrea să rămînă singur, adică să rămînă viu, intact. Dragostea absolută e un mic atentat biologic. Nimeni nu poate rezista... Singurătatea bărbatului o fi ea egoistă, dar tot atît de egoistă este dorinţa femeii de a fi întotdeauna alături de iubitul ei în carnea lui, în sufletul lui, în visurile lui chiar...
Pe Lucu îl plictiseau discuţiile prea lungi pe teme prea banale. Privi cu atenţie marea. Se întunecase bine.
-— Vine cursa de la Constantinopole, vorbi el, rar.
Ceilalţi se opriră cîteva clipe, cu capetele întoarse spre punctul roşu pe care îl indicase Lucu. Irina se simţea tristă, obosită. Să-mi vină tocmai el, cu argumente învăţate în liceu ; conservarea individuală, conservarea speciei !...
— Copii, vorbi Luiza, să nu spuneţi la nimeni... ştiţi, întîmplarea cu Dumitraşcu... Mi se pare că e destul de grav...
Anton Dumitraşcu bătu la uşă, apoi încercă clanţa. Era încuiată. O fi dormind, îşi spuse el. Dar la ora asta?... încercă din nou. îi răspunse un glas stins dinăuntru.
159
— Iartă-mă, Tony, nu sînt încă îmbrăcată... îţi des-] chid numaidecît...
Dar uşa nu se deschise multă vreme. D-na Durni-traşcu se simţea prea slăbită, şi cu toate eforturile ei nu găsea puteri ca să se ridice şi să curețe locul unde vomitase. Anton bătu încă o dată.
, — ...Dragă, deschide-mi uşa cum eşti, nu e nimeni pe sală...
Aşteptă multă vreme răspunsul. începu să-l frămînte îndoiala : dacă i s-a întîmplat ceva ? dacă a leşinat ?... îl fulgeră un gînd : avortul... I se făcu deodată frică-Bătu iar.
— Nu mă pot da jos din pat, răspunse foarte stins Măria.
Anton simţi că i se taie brusc picioarele. Se rezemă de perete. O văzu o clipă într-o baltă de sînge, avortînd. Toate lucrurile acelea misterioase, în legătură cu naşterea, pe care le cunoştea foarte vag, foarte tulbure, i se păreau acum extrem de primejdioase, aproape fatale. Se plecă spre gaura cheii, deşi ştia că uşa e încuiată pe dinăuntru. Trebuia spartă ; sau, s-ar putea încerca ceva la fereastră. O zgîlţîi ; era şi ea închisă. Alergă buimac la proprietar.
— I s-a făcut rău neveste-mei în cameră şi e uşa încuiată...
Avea o figură descompusă, îi tremurau picioarele. Niciodată nu-trecuse printr-o asemenea panică. I se părea că lucrurile sînt grave, şi în gînd se oferea să plătească oricît aceluia care va deschide uşa şi va putea salva pe Măria.
A trebuit să fie scoasă fereastra. Anton sări cel dintîi înăuntru. îl lovi un miros neplăcut. îşi găsi soţia palidă,, cu ochii încercănaţi, muşcîndu-şi buzele ca să nu geamă. Deschise uşa şi trimise pe cineva după doctor. Se întoarse apoi lîngă pat, şi îi apucă mîna. îi venea să plîngă, să cadă în genunchi, să o roage să-l ierte. Măria îl privea cu o privire sticloasă, urmărindu-i fiecare gest. îi strînse deodată, puternic, mîna. Anton înlemni. Se va întîmpla ceva, acum, chiar acum, se va putea întîmpla ceva ?... Femeia gemu, şi se făcu mai palidă. O vecină, care auzise
de întîmplare, intrase cu săruri. îşi dădu repede seama că sînt inutile.
Doctorul, care era numai un doctor de boli venerice, îi spuse după o foarte superficială examinare.
— Cred că e o criză de apendicită...
Anton Dumitraşcu se apropie.
Medicul îl privi deodată speriat, în ochi. Rămaseră amîndoi tăcuţi, privindu-se unul pe altul, ca şi cum soarta bolnavei ar fi depins numai de tăcerea aceasta, numai de secretul acesta înspăimîntător.
în seara aceea, la masă, Cezar Tomescu fu cel dintîi care observă absenţa lui Anton.
— I s-a îmbolnăvit nevasta, spuse Lucu, încercînd să pară afectat de faptul acesta.
— Iată că tot sînt bune soţiile la ceva, vorbi Tomescu. Măcar -cînd-se îmbolnăvesc, îşi ţin bărbaţii acasă.
Apoi, întorcîndu-se către Alexandru Pleşa :
— Cum are să fie în Statul viitor ? Monogamie sau deplină libertate ?
Pleşa îi răspunse mirat.
— N-are nici o importanţă, chestiunea asta sexuală şi sentimentală. Nu mă pricep deloc în ceea ce

d-ta numeşti Stat viitor, dar sînt sigur că ne îndreptăm către o eliberare completă de orice fel de şantaj pasional...
— Alexandre, eşti monstruos ! vorbi Irina, care îl ascultase de la masa alăturată.
— Vorbeam numai pentru bărbaţi, răspunse Alexandru sec.
Dinu îl privi, şi începu să rîdă. I se părea ciudată, logica aceasta bună numai pentru bărbaţi. De ce n-ar fi şi o morală, şi o metafizică, şi o estetică, valabilă numai pentru bărbaţi ?

— Dar de cînd ai devenit revoluţionar ? întrebă el pe Alexandru. De cînd te ocupi cu Statul viitor ?...
— E o perfidie a lui Tomescu, chestia asta cu Statul viitor. Nu mă interesează ; Statul se face singur, întot-. deauna. Dar sînt totuşi revoluţionar, cum e orice om viu care vrea să-şi trăiască viaţa liber...
— Ge e atunci cu experienţele d-tale militare ? îl întrebă din nou Tomescu, căruia Alexandru îi explicase mai de mult de ce făcuse armata într-o garnizoană de provincie. Este şi asta un fel de viaţă colectivă, şi încă foarte riguroasă. Cum o împaci cu viaţa liberă ?...
Alexandru ezită cîteva clipe înainte de a răspunde.
— Am sentimentul vag că libertatea individuală este o stare imperfectă de libertate, vorbi el în cele din urmă, puţin plictisit. Recunosc, un foarte vag şi aproximativ sentiment. Cred, însă, că o libertate colectivă, a speciei umane dacă se poate, sau măcar a unei anumite ramuri a acestei specii — este mult mai grandioasă, mult mai euforică...
Irina, care îl ascultase zîmbind, îl întrerupse :
— Alexandre, adu-ţi aminte ce fel de experienţă colectivă ai cunoscut tu la regiment...
în fond, sînt exasperanţi băieţii ăştia care fac teorii peste teorii, şi cînd sînt supuşi în faţa unei" realităţi, cînd trebuie să spună „da" sau „nu" — o iau la goană. Alexandru îmi vorbeşte despre libertatea colectivă, şi el lasă să moară o fată pe care a iubit-o...
— Bine ai spus „libertate euforică", adaogă fFomes-cu. O libertate colectivă, a speciei umane... Desigur... Există libertatea dionisiacă, o turmă perfect şi egal intoxicată, alergînd noaptea prin păduri şi văi, ca să sfîşie animalul sfînt... Acum, că ne-am civilizat, libertatea speciei umane se va obţine în regimente perfect şi egal intoxicată, alergînd noaptea prin păduri şi văi, ca să sfîşie soldaţii libertăţii euforice ?...
Alexandru începu să rîdă cu poftă.
— Ai dreptate, spuse el, ai perfectă dreptate. Lucrurile acestea, cînd sînt spuse la o masă cu fructe şi vin bun, într-o staţiune climaterică scumpă, cu prieteni ia-teligenţi, par întotdeauna ridicule sau cel puţin absurde.

Lucrurile acestea nu trebuie spuse niciodată, *aici*... Sublinie ultimul cuvînt, şi obrazul se întunecă.
— Poate că trebuie spuse numai în lagăre, sau pe cîmp în faţa regimentelor euforice, vorbi Tomescu.
— Nu, nici acolo. Trebuie spuse numai atunci cînd viaţa-ţi este în primejdie, cînd libertatea îţi este ameninţată... Cînd eşti umilit, cînd eşti micşorat de oamenii din jurul tău...
Vorbise neaşteptat de amar şi de serios pentru .obişnuitele lor conversaţii pe jumătate glumeţe, pe jumătate fade.
— Scumpul meu prieten, adaogă Tomescu,' află că libertatea colectivă pe care o visezi, nu se poate realiza decît în beţia colectivă, într-o exaltare uniformă. Sînt epoci cînd asemenea exaltări uniforme, ating într-adevăr culmi extraordinare. De pildă, exaltarea cruciaţilor, sau a mulţimilor care fugeau din faţa barbarilor. Dar asemenea exaltări colective nu sînt euforice, cum prea bine te-ai exprimat adineaori, sînt reale, corespund unei experienţe asociate reale. Erau „libertăţi colective" perfecte, pentru că oamenii erau stăpîniţi de sentimentul morţii, de care se temeau, sau către care se îndreptau cu bucurie. Era prezent acolo un sentiment grandios : moartea. Sentiment care îi făcea să-şi răscumpere toată bestialitatea şi mediocritatea vieţii lor de pînă atunci. Ştiu că îi aşteaptă moartea, şi' asta îi înalţă de-a dreptul de pe planul uman, pe planul omului perfect. Dar dumneavoastră, colectivii, îmi propovăduiţi astăzi libertatea colectivă în numele burţii sau al rasei.
— Foamea e umilitoare, îl întrerupse aspru Alexandru. Foamea umileşte mai mult pe om decît moartea. Nu-mi pasă de moarte, de ce are să se întîmple după ce am să crap ; dar îmi pasă grozav de toate acele obstacole care mă umilesc, care mă micşorează în proprii mei ochi.
— Greşeşti, vorbi calm Cezar Tomescu. Foamea nu umileşte decît pe un om ca dumneata, care-ţi

pui problema umilinții. Pe ceilalți, oamenii care aparțin biologiei, foamea nu-i umilește, după cum nu umilește nici pe animale. Ai văzut animal flămînd umilit ? Nu : l-ai văzut

lihnit, execrabil sau revoltat. Oamenii cărora le e foame, sînt oameni revoltați prin stimul biologic, nu prin idei morale sau sociale. Un om înfometat omoară, ca un lup, şi apoi mănîncă.

— Foamea degradează în orice caz, vorbi Alexandru. Chiar faptul ăsta, pe care îl recunoşti, că întoarce pe om în biologie,.e degradant.

— Nu-l întoarce, zîmbi Tomescu. Omul era acolo de mult ; se simțea ca la el acasă. Cînd nu-i era foame, nu omora, e adevărat, dar viola, fura şi mințea.

— Discutăm în vînt, se enervă Pleşa. Dacă era sau nu mai dinainte acolo, nu mă interesează. Eu constat -că *este* acum, şi asta mi-e de ajuns. Azi puțin îmi pasă, pentru că am ce să mănînc şi-mi permit să rămîn eu însumi. Dar mîine, dacă nu voi mai avea de mîncare, risc să devin altul, să-mi schimb ideile, să-mi modific sentimentele. Asta e intolerabil, asta e umilitor ; să ştii că, din cauza burții, poți fi azi geniu şi mîine prost, azi filosof şi mîine şef de instrucție, azi să-ți placă Paul Valery şi mîine Ehrenburg ! Poți tolera asemenea umilințe ?!

— De ce nu ? răspunse tot atît de liniştit, Tomescu. Nu numai foamea umileşte pe om ; orice îl umileşte, îl amenință în ființa lui. Nu găseşti umilitor că ai fi putut fi cu desăvîrşire *altul* dacă te-ai fi născut la New York în loc de a te naşte la Bucureşti ? Noi toți, sîntem *din întîmplare* aşa cum sîntem. Am fi putut ceti alte cărți în liceu, am fi putut cunoaşte alți oameni, am fi putut călători în alte țări, am fi putut iubi alte femei... Dumneavoastră toți care iubilți — (făcu un gest vag cu' mîna, deasupra iui Alexandru, Lucu, Irina, Dinu) — nu vă simțiți umiliți în absolutul dragostei dumneavoastră gîndindu-vă că *din întîmplare* ați întîlnit partenerul sau partenera prin care s-a realizat această magnifică experiență ?... Aşa că, nu problema umilinții joacă rolul principal în discuția noastră. Ci o problemă «mai simplă : ce aduce pe om față în față cu realitatea ? Ce-l face să gîn-dească, din toată ființa lui, să iasă din biologie, să iasă din psihologie chiar ? Un singur lucru : contemplarea morții, aşteptarea morții, gîndul ei, cum vreți să-i spuneți. Numai atunci cînd un grup uman îşi pune direct

şi arzător această problemă — un grup uman, precizez, nu un simplu individ — numai atunci se obține şi libertatea, şi revoluția, şi sensul existenței, toate lucrurile acestea după care alergați dumneavoastră... Dar, după cîte observ eu, lumea modernă nu cunoaşte deloc asemenea experiențe colective stimulate sau alimentate de prezența morții, de sentimentul că omul e pieritor, că există un suflet, că există cel puțin o moarte. Experiențele colective de astăzi pornesc din burtă. Vai de ele !

Djnu îl ascultase fascinat. Ce debit, la un om atît de moale, cîte probleme grave la un biet impiegat de C.F.R. Nimeni nu ştia prea multe despre Cezar Tomescu. Aflaseră, din spusele lui, că e funcționar la economatul gării Craiova, că a fost un an la Bucureşti, numai un an, dar s-a plictisit repede şi a cerut să fie mutat din nou în provincie. Ştiau că învăjțase engleza şi rusa singur, fără profesor, şi că suferă de insomnie. „A trebuit să învăț mereu ca să nu mă sinucid", le spuse el odată. „între cultură şi neurastenie, am preferat pe cea dintîi." Cîte talente zac pretutindeni, neştiute de nimeni, reflecta Dinu. Ce oameni excepționali trec pe lîngă noi, anonimi, şi noi admirăm prosteşte atîția neghiobi, numai pentru că au vorbit de ei presa şi „opinia publică", numai pentru că le-a popularizat numele politica şi literatura...

Alexandru Pleşa se pregătea să răspundă, de astă dată serios, pentru că Tomescu abătuse discuția pe alte căi — cînd în restaurant intră Luiza. Veni la masa lor, destul de preocupată.

— Ştiți, doamna Dumitraşcu e destul de rău bolnavă. Mîine o duc cu cel dintîi tren la Constanța. Trebuie să-i facă operație, de urgență...

Toți se repeziră cu întrebările. Luiza ezită.

— Nu se ştie precis, probabil o sarcină extrauterină. Se făcu deodată tăcere. De la o masă vecină se auzi glasul unui bariton, pe care conversația de aici îl astupase complet pînă acum.

—- N-are nici o importanță, am spus eu, n-are nici o importanță dacă are să fie vama scumpă. Dumneata cît dai, pe loc ?

Irina se alarmă. întrebă repede, speriată.

— E grav ? E vreo... vreun risc ?...

Glasul de bariton se auzi iarăşi, foarte aproape, foarte clar.
— L-am văzut imediat unde vrea s-ajungă. Nu, zic, în d-astea nu mă bag...
Luiza trase scaunul mai aproape de masă. "
— E destul de grav. Biata femeie... Unde mai pui că, pînă la Constanța...
O nouă pauză. Cineva răspundea în sfîrşit, la masa de alături.
— Depinde cum vrei s-o iei. Să fi fost în locul du-mitale, i-aş fi retezat-o scurt...
— Bine, frate, dar băiatul ăla, Anton, n-a bănuit nimic pînă acum ? întrebă Tomescu amintindu-şi deodată ce rău se purtase cu el, cît de stupid se bucurase la începutul serii de boala nevesti-sei.
Luiza oftă şi făcu un gest de semnificativă oboseală.
— Tinerii..., spuse ea, dînd din umeri.
Alexandru se simți deodată deprimat; o inefabilă, absurdă tristețe. Voi să se scuture ; la dracu' cu sentimentalismele astea !... Dar nu izbuti. Privea în fundul paharului, abandonîndu-se stării acesteia de stupidă vacuitate, fără nici o împotrivire.
îi părea mai ales rău că nu a avut timp să răspundă lui Cezar Tomescu. îi părea rău că ultimul cuvînt îl avusese adversarul. Avea atîtea de răspuns, atîtea lucruri de precizat... Şi toate acestea au fost iremediabil îndepărtate printr-o veste stupidă, printr-un fapt care face pe om trist fără ca să-i dea nimic în schimb, fără ca să-l îndemne cel puțin către contemplație... Ce inutil, să afli despre nenorocirile unui om.
Pe lîngă ei trecu o pereche, foarte tînără. Ea mergea înainte, rîzînd : un rîs de scenă sau de extraordinară sinceritate.
— Zău nu mi-e frică, crede-mă ! înot de cînd aveam zece ani... Şi niciodată pînă acum...
Luiza rupse tăcerea, enervată.
— N-o cobiți, că e semn rău... Continuați-vă discuția.
166

XII

Clteva zile în urmă, Cezar Tomescu îşi termină concediul. Plecă într-o maşină deschisă, nesalutat de nimeni, căci era încă prea devreme ; de abia 8 dimineața. Angajase maşina împreună cu Anton Dumitraşcu, care se ducea la Constanța să-şi vadă soția, după operație. Nu ştia încă nimic despre ea. Ar fi vrut să rămînă la Constanța, să o poată vedea încontinuu, dar sfîrşise banii şi nu primise mandatul poştal de la Bîrlad, cerut telegrafic. Se întoarse deci la Movila, ca să facă oarecare economie ; camera tot era plătită...
— Crezi că e grav ? întrebă el pe toată lumea. Poate fi într-adevăr atît de grav ?...
Aştepta să fie mîngîiat şi întărit de toți, dar imaginația îi țesea necontenit aceeaşi seenă : Măria, pe masa de operație, albă, cu mîinile încrucişate pe piept. Nu îndrăznea să-şi precizeze imaginea, să-şi spună mental : e moartă ! Amănuntele se amestecau incoerent în scena pe care o filma ; Măria era pe masa de operație, înconjurată de medici în halate albe, şi totuşi mîiniJe îi erau' încrucişate pe piept.
— Crezi că s-ar putea întâmpla ceva ? întrebă el pe Tomescu, îndată ce porni maşina.
Desigur că se poate întîmpla, desigur... Oamenii aceia îmbrăcați în alb, cu măşti pe față — aşa cum văzuse în nenumărate filme de cinematograf — au ceva sinistru în mişcările lor. Iată că se apleacă deasupra Măriei (Anton nu-şi putea imagina poziția ei pe masa de operație ; clipea din ochi, scutura capul, de cîte ori icoana trupului gol al soției începea să i se precizeze în poziția grotescă, prealabilă operației), se aplecă şi o cercetează cu instrumentele acelea de nichel în mîinile lor înmănuşate. (Vor-atinge, vor tăia, vor pătrunde limbile acelea ascuțite de metal în carnea Măriei ?...).
— ...Fii fără grijă, îşi încheie Tomescu lunga şi filosofica lui consolare. Nu ştiu în ce măsură există o ştiință medicală, dar sînt sigur că chirurgia este singura ramură cu adevărat ştiințifică, unde progresele se pot observa de la an la an...
167
— Să dea Dumnezeu ! exclamă Anton cu un oftat. ...Şi totuşi Măria a rămas acolo, albă şi nemişcată, pe
aceeaşi masă de operație, Doctorii se retrag ; o lasă singură. De ce oare i-or fi aşezat brațele în cruce pe piept ?...
— Ce-ai de gînd să faci ? îl întrebă din nou Tomescu. Te apuci să-ți scrii romanul ?...
— Să scap întîi de coşmarul ăsta, răspunse pripit Anton, s-o văd pe Măria însănătoşită... O să mergem apoi la via unui prieten, lîngă Tecuci...
Deveni visător. Se mai pot întoarce lucrurile aşa cum au fost odată ?

Tomescu privea clmpul, fără să clipească. Faţa i se înnegrise, acum, urîţenia îi era atenuată. Numai nasul rămăsese acelaşi : mare, jupuit, lucios. Să laşi pe un copil nemernic ca Lucu să se culce cu Luiza !... Să o vezi cît e de umilită, şi dezgustată de acest tînăr cretin — şi să nu faci o încercare de a o cuceri, să te mulţumeşti cu mici convorbiri inteligente, să o priveşti cum se depărtează (poate se duce direct la el în cameră ?...) să o doreşti nopţile, fără a îndrăzni nimic, nimic... Şi toate acestea pentru că celălalt e mai tînăr şi infinit mai frumos. Să-ţi fie teamă de a- fi refuzat de o femeie pe care nu o vei mai întîlni apoi niciodată ; să-ţi fie teamă că-ţi va rîde în faţă de toate inteligenţa şi filosofia ta, pe care ai desfăşurat-o numai ca să-i atragi atenţia, numai ca să-ţi sapi un drum mai sigur spre carnea ei... Şi-atunci, să te resemnezi stupid, să-ţi continui discuţiile inteligente, pfefăcîndu-te că nu te interesează nici Luiza, nici celelalte trupuri crescute sub soare. Să-ţi creezi o mică glorie şi o mică profesiune din inteligenţă, să fii admirat, de-femei pentru memoria şi spiritul tău critic ; şi să nu faci nici *un* alt gest, un gest bărbătesc, de teamă că vei fi refuzat şi vei cădea ridicul de pe piedestalul tău superior...
Cezar Tomescu îşi opri cu greu o mişcare de scîrbă cumplită faţă de sine, care l-ar fi îndemnat să scuipe. Şi pe nenorocita asta de Măria am dorit-o ; credeam că e obişnuită cu belferii, că are un respect profund faţă de inteligenţă, şi aş fi putut avea oarecare şanse... Se întoarse către Dumitraşcu, deprimat, umilit.
168
—■ Cel puţin dacă ţi-ai putea relua lucrul cu aceeaşi bucurie... Ştii, accidentul acesta...
îşi dete seama că începe un mic discurs asupra accidentului, şi se opri brusc. Zîmbi numai pentru el, un .zîmbet trist şi intim. Dumitraşcu îi respectă reveria. Avu impresia că Tomescu se gîndeşte la un lucru grav, personal, aproape solemn — şi nu îndrăzni să răspundă.
N-au vorbit aproape deloc pînă la Constanţa. Maşina se îndreptă direct spre gară. în gînd, îşi făceau amîndoi socoteală : voi scoate punga şi voi încerca să plătesc eu cursa întreagă ; voi spune : „lasă, monşer, eu tot veneam la Constanţa !"...
La gară, Tomescu îl salută foarte prieteneşte şi îl rugă să-i scrie o carte poştală, să-l informeze cum merge d-na Dumitraşcu. . .
— Scrii numai atît : Craiova, Economatul gării.
Cu aceste vorbe se despărţiră.
Alexandru Pleşa către Petru Anicet
„După cum ştii, am venit aici mai ales pentru ca să-l întîlnesc pe Dragu. Fără el, nu ştiu ce m-aş fi făcut, deşi am mai întîlnit un. tip interesant, un oarecare Tomescu, funcţionar într-o gară de provincie, foarte cetit şi foarte mucalit în acelaşi timp. Seamănă cu un raisonneur din romanele englezeşti. Ştiu că tu ai marea virtute de a nu ceti romane, dar sper că mă vei înţelege ce vreau să spun. Acest Tomescu este un om cu desăvîrşire necunoscut. Mă gîndesc că într-un Stat bine gospodărit nu i s-ar permite să rămînă necunoscut. Ar trebui pus la locul care i se cuvine, chiar împotriva voinţii lui. Poate se simte mai confortabil aşa cum e acum, dar asta e un fel de a trăda colectivitatea, deci şi pe tine, şi pe mine
169
în acelaşi timp. Să întîlneşti oameni ca aceştia la locuri de slugi, în timp ce toate lucrurile merg prost în ţară — iată o constatare care singură te face revoluţionar.
„Mă trezesc vorbind singur, şi eu mă apucasem să-ţi scriu ţie. Voiam să-ţi scriu mai ales de Dragu, pe care îl găsesc mai interesant chiar decît cărţile sale ; mă mir cum de nu mi-ai atras atenţia mai de vreme. Nu ştiu cum n-aţi devenit voi mai buni prieteni. El îmi vorbeşte fo-arte cald despre tine, deşi mi se pare că nu prea te cunoaşte. Am stat mult de vorbă cu el. Nu e un om perfect, se înţelege, şi mă despart multe lucruri de el. Dar trebuie să recunosc că are o capacitate mentală impresionantă. Deşi, deşi... Dragul meu Petre, de ce oare ne mulţumesc pe noi aceşti tineri numai cu cinci, şase ani mai mari ca noi, în care sînt adunate atîtea însuşiri, şi de care ar trebui să ne simţim legaţi şi prin vîrstă, şi prin ideal ?... Nu-ţi pot ascunde că de multe ori simt pe Dragu aproape un strein. Simt că nu poate *înţelege* anumite lucruri, care mie mi se par atît de evidente. Cred ca în fundul sufletului său regretă că s-a născut în timpurile noastre. Deşi a scris atîta despre morală, uneori îmi face impresia că nu ştie precis cum trebuie pusă problema aceasta. Dacă ar cunoaşte un trist episod din viaţa mea, m-ar declara „imoral". Cred chiar că. mă suspectează pentru ceea ce numeşte el „fluiditatea" mea. Nici prin gînd nu-i trece că această „fluiditate" se leagă de o anumită concepţie a libertăţii şi deci a demnităţii... Cazul tău îl cunoaşte imperfect, dar te admiră ; mă aşteptam. Despre Nora a auzit foarte vag. M-a întrebat odată : Crezi că nu e nici un risc pentru sănătatea lui ?" I-am dat toate lămuririle. In privinţa aceasta, şi tu, şi el, şi eu — sîntem destul de cinici. Dacă ai şti ce formidabil plebeu este cîteodată.

Dragu, ce limbaj necuviincios şi de-a dreptul biblic întrebuințează... Are un talent grozav să spună oamenilor adevărul în față. E amuzant să-i vezi ce mutre sub-umane arată, ascultîndu-l...
Nu te mai întreb ee faci, pentru că ghicesc. Vară-mea, Irina, este colegă la Facultate cu una din domnişoarele Lecca, Adriana mi se pare. îmi spune că e foarte inte-
170
resantă ; citeşte chiar pe Pascal. Şi eu care nu ştiam nimic !... Trebuie neapărat să mi-o prezinți. Pascal este o veche pasiune a mea. Şi mă simt apărătorul lui de cîte ori nefericita sa operă ajunge confort spiritual domnişoarelor noastre. Pe vară-mea o scuz, pentru că de vreo şase ani e aproape catolică, şi a cetit chiar pe S-tul Thomas d'Aquin, cum spune ee. Am avut într-o seară o lungă discuție asupra grației. Irina furase tot din cursurile lui Nae Ionescu, şi a dat-o de gol Dragu, care ne-a uluit cu citatele latineşti. A fost o scenă superbă. Irina, aproape plîngînd, susținea că tot ce priveşte problema grației este fără drept de autor ; că esențialul este să înțelegem problema, şi că n-are nici o importanță cine te-a ajutat s-o înțelegi. Oare de cîte ori faci uz de tabla înmulțirii trebuie să menționezi numele institutorului care ți-a băgat-o în cap?... Are humor catolic şi îndrăgostita mea vară.
Eu n-am cetit nimic, şi n-am scris aproape de loc în jurnalul meu intim, deci îmi cumpărasem un nou caiet, special pentru asta. In schimb am discutat cîte cinci, şase ceasuri în şir. S-au întîmplat şi o sumă de lucruri amuzante. Un oarecare Dumitraşcu, romancier şi profesor, care are nevastă, idealuri şi crize de conştiință — m-a făcut să retrăiesc ceasurile de groază din liceu, cînd trebuia să citesc cărți cu țărani şi cu intelectuali înfrînți de viață. Iubesc România pentru extraordinara sa bogăție de tipuri umane. în aceeaşi clasă socială — să spunem, a „intelectualilor"- — întîlneşti oameni care s-au oprit la gustul şi cultura de la 1870, de la 1890, de la 1900 şi aşa mai departe. Mai există astăzi în „elite", problema sămănătorismului, a expresionismului în artă, a artei cu tendință şi cele] alte ! Este extraordinar. Oamenii aceştia nici nu bănuiesc că se face o lume nouă, cu alți oameni, cu altă viață mentală... Am avut multe de învățat dintr-o asemenea vilegiatură. Eros nu m-a interesat deloc vara asta. Dau chiar foarte de bănuit cîtorva fete. Le-am spus că am sifilis, şi că mă tratez cu o metodă nouă...
Scumpe Petre, mi s-a făcut dor de tine, şi dacă nu eşti prea obosit, scrie-mi cîteva rînduri."
171
Petru către Alexandru :
Am primit scrisoarea ta într-una din puținele mele zile extatice. M-am exprimat precis : extatice, de Ia extaz. Nu mă interesează nimic din. vilegiatura ta, nici măcar David, asupra căruia nu ai de ce să-mi faci reproşuri că nu ți l-am prezentat mai de vreme, căci tu însuți recunoşti cît e de departe de noi, cu veşnicile lui agonii, şi probleme, şi polemici, şi studii latineşti. Dragu e ur belfer profetic, şi atîta tot. N-are nimic în cap, decât reminiscențe livreşti şi teorii ciupite din mai multe limbi pe care noi nu le cunoaştem. Deci, nu-mi mai vorbi de capacitatea lui mentală. Pavel îl iubea foarte mult : spunea că are un suflet foarte bun, o mare voință, şi cel mai pornografic limbaj pe care îl poate întrebuința un puritan. Aceeaşi părere o am şi eu. Cu deosebirea că eu nu-l iubesc. De aceea nici n-am vrut să-i dau manuscrisele lui Pavel să le publice. Urăsc cultul morților, gloria postumă, prefețele elogioase şi celelalte. Ce au ei cu Pavel, de ce vor să se amestece ei într-o dramă al cărei erou principal a dispărut bărbăteşte, prin propria luî voință ; şi a încurcat cu desăvîrşire firele, ca să nu-l mai poată nimeni înțelege ? Atît despre Dragu, şi, asta, odată pentru totdeauna.
Dar, Alexandre, ce zi, ce extraordinară zi, ce noapte ' nefirească ! In două cuvinte ar fi : o fecioară. într-o mie de cuvinte, ar fi Anişoara !, Anişoara !, Anişoara !, etc. O iubesc ? Nu ştiu, nu-mi pasă. Dacă ai şti ce-am descoperit, ce-am cunoscut ! O altă morală, ai spune tu. O altă tinerețe, poate. Un alt sex, în orice caz. Alt, altceva, altundeva, şi. celelalte cuvinte cu „alt", cu nou-eu, cu tot ceea ce poate fi dincolo de mine şi de tine, dincolo de glorioasa dar monovalenta noastră masculinitate. Există un singur bărbat pe pămînt, din punct de vedere sexual,, şi tu cu mine şi cu toți ceilalți bărbați, sîntem din nefericire unul singur. *Unul singur,* iubite Alexandru. Dar există mai multe sexe lîngă sau alături de noi. Ceea ce numesc donjuanii „specii" sau „varietăți", e o prostie. Nu e vorba de variație, de nuanță, de diversitate. Este total
172 .
şi organic altceva. O femeie se deosebeşte de o altă femeie tot atît de mult cît se deosebeşte de un bărbat. Noi nu ne dăm seama de asta, pentru că noi, de obicei, sîntem tîmpiți. Să nu aprobi prea repede insulta aceasta, pentru că te priveşte şi pe tine. Şi tu ai trecut din femeie în femeie, ca fluturele, crezînd că te învîrteşti îrrtre specii şi sub-specii. Şi tu, ca toți deştepții, ai confundat regnurile cu varietățile.

Numai cineva care a cunoscut şi iubit ani de-a rîndul o singură femeie poate să-şi dea seama, iubind şi cunoscînd altă femeie ; că ele sînt total şi organic deosebite. Mă înspăimînt ; cîți ani va. trebui să iubesc pe Anişoara, cîți ani şi ce umiliri noi voi îndura lîngă ea, ca să pot apoi cunoaşte un al treilea sex ?
Dacă ai şti ce extaz mi-a provocat această descoperire ! Mi se părea că sînt bărbat, şi cunosc femeia, cunosc orice fel de dragoste fizică. Ce ridicul am fost ! Nu se aseamănă cu nimic, nu-mi amintea nimic. Ce infinit superior am ajuns eu deodată, şi ție şi celorlalți poligami clandestini ! Ştiu ceea ce nici tu, nici nimeni altul pe pămînt, nu bănuieşte încă.. E o desceperire extatică, dar înspăimîntător de tristă. Noi care credeam că am rezolvat problema iubind o femeie şi culcîndu-ne cu cît mai multe altele !
Acum să-ți povestesc şi puține evenimente. Am intrat noaptea pe fereastră, ca o lichea sau ca un Don Juan. Am crezut că fac lucrul acesta din curiozitate sau din oboseală. (Oboseala, adică, de a refuza o fecioară care mă dorea). Dar după ce mi s-a dat, am înțeles că s-a ridicat cortina primului act dintr-o lungă tragedie. Mai întîi, inevitabile complicații, generale în asemenea cazuri. Apoi, dorința mea subită de a-i cere bani, adică de a mă umili, şi a-i da ei prilej să mă umilească. într-un cuvînt, de a-mi pregăti liberarea, desfacerea totală de ea. în al treilea rînd, faptul că trebuie să mă despart de Nora. Aş face-o cu bucurie — căci nu simt, şi nu simte nimic ; n-ar mai curge sînge. Am avut grijă, in trei ani, să-mi - pregătesc pînă în cele mai mici amănunte liberarea. Nu e asta, deci. Dar n-o pot face, acum, pentru că nu avem deloc bani şi Nora îmi dă din cînd în cînd între patruzeci şi o sută de lei, cu care supraviețuim două eroice
173
Nora, şi *nu* pot pentru că am nevoie de banii ei. „Peşte" vei gîndi tu. Habar n-am cum se spune altfel. Toți sîn-tem, într-un chip sau altul ; chiar Napoleon. Dar asta n-are nici o importanță. Chiar dacă aş fi numai eu singur, nu m-aş da înapoi. Asta e drumul meu.
După cum vezi, o nouă tragedie ; din care nu voi suferi eu, fireşte, ci partenerele mele. îmi pare sincer rău. Dar extazul a rămas. Uite, acuma cînd închei, simt că nu am de făcut, decît să deschid pianul şi să improvizez"...
David Dragu se închise de vreme în cameră. îşi scoase ochelarii, şi se plimba de la un capăt la celălalt al odăii, pripit, ca şi cum ar fi avut de rezolvat o problemă gravă şi urgentă. Nu se gîndea, totuşi la nimic precis. Se simțea antrenat de un sentiment obscur, puternic, pe care nu-l putea preciza, în fața căruia nu ştia cum să lupte. O vagă nemulțumire de sine, o furie stupida împotriva situației de acum — împotriva „prezentului" întreg, care cuprindea şi cariera lui de profesor şi autor, şi împrejurarea că se afla în vilegiatură, înconjurat de oameni atenuați, de prieteni întîmplători, de cunoscuți de duzină. Nu ştia precis ceea ce îl nemulțumeşte şi îl umileşte. Nu ştia de unde izvorăşte sentimentul acela deprimant de ratare, de mediocritate, de bătrînețe. Nici n-am împlinit încă 30 de ani, îşi spuse el ca să se liniştească. Oricînd o pot lua de la început, pot porni pe alt drum, pot face altceva... Dar "nu aici zăcea izvorul acelui furios dezgust față de el şi de prezent. Avea o vagă impresie că el însuşi e un ratat, fibrele lui intime sînt mediocre. Şi totuşi nu-şi putea preciza nimic. Simțea numai că şi el, ca toți ceilalți, trecuse pe lîngă țintă fără să o vadă...
174
Se lungi în pât. Cunoştea destul de bine crizele de oboseală şi dezgust, şi ştia că nici o judecată de valoare emisă în asemenea crize nu e justă. Fiecărui om îi apare, cite odată, lumea întreagă ca o deşertăciune şi viața lipsită cu desăvîrşire de sens. Poate sînt şi eu obosit acum, îşi spuse David. îşi aminti, apoi, fugar, toate cîte făcuse, obstacolele prin care trecuse, morala lui neştirbită, puterea lui de muncă neistovită. Tot ce se întâmplase după moartea tatălui, furia cu care muncise ca să-şi țină familia, intransigența lui intelectuală şi morală. Au trecut doi ani de atunci, şi niciodată Dragu nu-şi găsise ceva de reproşat. Păstrase aceeaşi vigoare, acelaşi optimism plebeu, aceeaşi dîrzenie din vremea debutului. „Eu m-am născut ca să lupt împotriva locurilor comune, împotriva moralei truismelor", îşi spunea el de obicei. Nimic din ceea ce emoționa sau influența pe alții, nu-l pătrundea. Nu se plîngea de sărăcie, de viața din provincie, de public, de țară şi neam. Nu căuta nicăieri o scuză, la adăpostul căreia să se odihnească sau să trişeze. A renunțat din propria lui voință la o viață de aventuri eroice, şi a acceptat viața de toate zilele, de sacrificiu. Oricît de aspru s-ar fi cercetat, nu găsea nimic de care să-i fie ruşine. Şi acum se simțea totuşi mediocru, ratat, i se părea'că s-a trădat pe sine, că şi-a vîndut sensul adevărat al existenței sale...
Sări din pat şi începu să umble iar prin odaie. îşi puse ochelarii, aprinse lampa ; încercă să citească

ceva, o revistă, o carte ; să răsfoiască măcar una din cărțile sale favorite, pe care le adusese (Balthasar Gracian, Dante, *Faust).* Dar nemulțumirea împotriva lui însuşi stăruia. Să las tsate — şi familia, şi şcoala, şi cărțile pe care trebuie să le scriu — şi să plec undeva, departe, singur... Sau mai bine să mă stabilesc la Bucureşti, să intru salahor la vreo mărime, şi să scot o revistă a mea, numai a mea, unde să pot spune iarăşi tot ce am pe suflet, aşa cum făceam altădată... Dar simțea bine că nu din cauza aceasta este atît de dezgustat de el însuşi ; nu din lipsa unei reviste proprii, unde ar putea înjura douăzeci de oameni, în loc de zece cît poate înjura acum la revistele

amicilor săi. I se părea şi polemica inutilă, şi critica, şi pamfletul ; tot era inutil, ineficient, ridicul. El ar fj putut face şi altceva. El ar fi putut crea şi altceva decît cărți şi critică... Altceva, dincolo de inteligență şi de cultură, chiar dincolo de morală... Un om nou, aşa cum l-a întrevăzut de atîția ani, aşa cum îl gîndeşte şi Pleşa, cum îl aşteaptă toți... Să poți tăia drumul acestui om nou, să poți schimba lumea din temelii, să poți interveni într-adevăr eficace în mercul istoriei... Poate asta vrea şi Pleşa. Asta voiam şi eu, cînd aveam 25 de ani. Un ideal prometeic, eroic. Pentru care eram gata să sacrific tot ; şi mamă, şi surori, şi sănătate... Şi totuşi a renunțat la . acest ideal, odată cu moartea tatălui. S-a întors în realitate, în „concret", li venea să rîdâ. Fusese ridicul, absurd de ridicul... îşi dete seama că Pleşa voia acelaşi lucru ca şi el ; că lucrul pe care îl aşteaptă şi doreşte. Pleşa, l-ar fi putut realiza de mult el... Doi ani pierduți. O tinerețe întreagă îngropată în pămînt...- Poate din cauza asta e atît de dezgustat de sine. Tot ce a făcut pînă acum, ar fi putut face oricine altcineva în locul lui. Nimic personal, nimic inimitabil, aşa cum visase în primii ani ai tinereții. Şi viața curge înainte, oamenii se zbat în aceleaşi drame stupide şi toți aşteaptă un om ca el, un om aşa cum ar fi putut ajunge el...
Auzi un ciocănit în uşă.' Tresări ,• şi se bucură. Poate vine cineva, şi mă ia afară... Deschise.
— Ştii, am venit să-ți aduc o veste bună. A scăpat d-na Dumitraşcu, a scăpat din operație.:.
Alexandru vorbise uluitor de cald, de entuziasmat.
— Bieții oameni !... Dacă ai şti cît îmi pare de bine... Mă simțeam puțin vinovat față de ei, îi credeam proşti pe amîndoi, şi ții minte cum glumeam în spatele lor...
Pauză. Pleşa ar fi vrut să adaoge ceva, dar îl văzu pe Dragu preocupat.
— Lucrai ceva ? îl întrebă, puțin intimidat.
— Nimic. Mă pregăteam să ies. Haidem spre plajă... întoarse butonul electric cu ciudă. Cel puțin dacă aş.
avea bunul simț să nu fac confidențe...

Alexandru către Petru.
„La ce să-ți răspund mai întîi, dragul meu Petru ? îra nici un caz nu voi încerca să-ți schimb proasta părere pe care ți-ai făcut-o despre David. Ai să ți-o schimbi singur, la toamnă, cînd îl vei cunoaşte mai bine.
în privința celorlalte evenimente, nu prea ştiu ce să-ți spun. Mi-e teamă să nu te văd şi pe tine îndrăgostit. Cu Nora era altceva ; era o anumită „morală", multă suferință, demnitate, salvare. Nu era dragoste sentimentală, nu era nici pasiune fizică. Din scrisoarea ta bănuiesc că Anişoara te-a incendiat mult mai grav. Nu ştiu la ce să mă aştept. La suferință stupidă şi medioeră, in orice caz. Mă nelinişteşte lipsa ta de bani, care te sileşte să comiți atîtea imprudențe. N-ai vrea să primeşti aceşti bani de la mine ? Nu sînt prea bogat, dar am destul ca să pot fi liber. Scrie-mi şi-ți voi trimite cît ceri tu, cu multă bucurie.
Mă întorc mereu cu gîndul la Anişoara. Nu mi-ai spus nimic despre ea ; cum este, cît de mult te iubeşte, ce vrea de la tine ? Bagă de seamă, Petru, primejdia cea mare poate fi încă evitată. Dacă ții puțin la ea, fii crud de pe acum, jigneşte-o cît mai adînc, n-o lăsa cu nici un chip să te idealizeze.
Nu e un sfat prietenesc, acesta. Este sfatul unui camarad, îmi mchipui că sîntem amîndoi pe front (ştii, iar am început să mă gîndesc la război !) şi tu nu ştii încă să te aperi de obuze. îți

arăt cum să te trînteşti la pămînt, atît. Nu accepta nici. un şantaj, nu te îndupleca în fața nici unei suferințe. Amorul e o invenție feminină ; lasă femeile să sufere cît vor ; cine le-a pus să descopere această jucărie drăcească ? Nu uita lucrul acesta : tu nu ai nici o obligație, eşti liber, eşti stăpîn. Restul e literatură sau şantaj. Spune-ți în fiecare zi : peste bord cu Anişoara, peste bord cu ea !...

Iartă-mă, Petru, dacă ți-am scris lucrurile acestea. Ştiu că tu le cunoşteai şi le practicai de mult. Dar e un strigăt pe care nu m-am putut stăpîni să nu-l articulez. Prea era'aproape primejdia. Dacă ai şti cît de puțini tineri valizi întîlnesc în jurul nostru ! De-abia Dragu

'Tomescu şi cu tine. Oameni care trăiesc pentru altceva . decît pentru pline sau dragoste. Aci, la Movila, este o groaznică promiscuitate sentimentală. Perechi de amanți îndrăgostiți, priviri umede de fete care aşteaptă să devină mame, etc, etc.

Vară-mea suferă şi ea de pe urma unui oarecare Dinu Paşalega, băiat bun şi încă viu, care luptă acum poate contra oceanului pasional al Irinei.

Cîte agonii, cîtă pasiune, ce senzualitate oarbă ! Am ajuns să urăsc marea, plaja, soarele ăsta lubric, luna aceasta sentimentală. Aş prefera de o mie de ori să mă aflu într-un sat de munte, cu cerul sumbru, cu oamenii aspri, între vînturile ostile şi reci. Aci m-a înnecat promiscuitatea.

Sînt ridicul, făcînd oarecare literatură ca să-ți arăt cîteva fapte atît de simple. în ceea ce priveşte marea ta descoperire a pluralității sexelor, evit s-o discut aici. *S-o* lăsăm pentru prima noastră întîlnire la Bucureşti. Am o vagă impresie că e numai o tristă iluzie. Că tu erai virgin, nici nu mai încape îndoială,-Nora a fost pentru tine orice altceva decît dragoste şi senzualitate. Ai pierdut şi ai descoperit acum ceva cu desăvîrşire nou. Asta e „tot"...

Petru către Alexandru.

„Nu-ți răspund ca să discut ceea ce mi-ai scris tu. N-am nici timp, nici poftă pentru asta. Vroiam să-ți spun numai un singur lucru : n-ai înțeles nimic. Marea te-a prostit, aşa cum prea bine recunoşti şi tu. Toate chestiile acelea cu primejdia dragostei n-au nici un rost ; mă întreb foarte serios de ce mi le-ai scris. Ca să te justifici pe tine, probabil ; să-ți justifici concepția ta personală asupra acestor lucruri — în nici un caz pentru a mă ajuta pe mine. Căci, tu mă ştii prea bine, eu nu numai că nu am nevoie de ele, dar nici.nu le înțeleg. Ştiu că

nu există decît două lucruri pe lume într-adevăr primejdioase : boala şi moartea. De nimic altceva nu mi-e teamă. Nici de dragoste, nici de suferință morală, nici de sărăcie, nici de compromisuri. Deocamdată atît, asupra acestor lucruri.

Ai vreun pian prin apropiere ? Repetă de mai multe ori fraza aceasta : şi, si bemol, la, la bemol, fa diez. înainte de fa diez, o scurtă pauză. (Mai clar decît atît, nu sînt în stare să-ți scriu). Este exact ceea ce simt eu acuma. Poate şi din cauză scrisorii tale. Poate din cauza întîmplării de azi noapte. Ştii că dorm regulat la Ani-şoara. Mă întorc acasă în zorii zilei. Alaltăieri am rămas, însă, ziua întreagă închis în odaia ei şi în baie. în timp ce "se scutura camera Anişoarei, eu eram închis cu ea în baie. Iubita mea era atît de emoționată, încît eram ispitit s-o fac să țipe de voluptate, să văd ce se va întîm-pla. Nu s-a întîmplat însă nimic, pînă azi noapte. Eram amîndoi în pat ; în patul ei cu desăvîrşire virginal. Şi deodată se deschise uşa.

— Te-ai speriat, Anişoara ? o întrebă dl. Lecca. Te-am auzit vorbind prin somn...

Atît ne-a spus. Anişoara era de gheață ; o simțeam lîngă mine ; nici nu mai avea putere să tremure. Nu ştiu ce-a răspuns. Eu rămăsesem la locul meu, pregătit pentru orice eventualitate. Dar am observat un lucru : nu mi-era deloc frică, nu mă gîndeam nici măcar la leafa pe care aş pierde-o. Eram curios să văd ce figură va face bătrînul astronom, dacă va aprinde lampa şi ne va descoperi pe amîndoi, goi şi foarte frumoşi. Din fericire pentru Anişoara, d-l Lecca n-a aprins lampa, şi s-a retras repede.

— M-am gîndit că poate ți-e frică, de cînd a plecat Adriana, i-a spus înainte de plecare.

Ce admirabilă noapte ! Spaimă, emoție, voluptate, aşa cum n-am întîlnit niciodată pînă acum. Povestirile lui Boccacio. Să poți declanşa asemenea emoții erotice şi comice, ca în Boccacio şi în povestirile din Halima. Iată o vacanță perfectă ! Mă simt de cincisprezece ani.

Fireşte, toate dificultățile rămîn în picioare. Anişoarei nu i-am cerut pînă acum bani. în schimb am cerut

mai mulți Norei. I-am spus, în treacăt, că m-am culcat cu o fată. A îngălbenit şi a început să plîngă. Dar nu putea să-mi facă ceva.

— Pe mine nu mă mai iubeşti ? a întrebat.

— Nu e vorba de asta, i-am răspuns eu. într-adevăr, ce are de-a face una cu alta ? Nora s-a resemnat, şi cred că ar fi tot atît de fericită avîndu-mă lingă sine, chiar dacă aş „înşela-o", cum spune ea. îmi închipui, însă, că

nu voi mai putea rămîne eu.
Am început să compun o simfonie. Nu te speria, nu ■*am* scris nici o frază din ea, dar am început-o magnific în cap. încerc un lucru cu desâvîrşire —nou : „Ereticii'*. Erezia ca normă, ai traduce tu — şi ai face inevitabilele legături cu viciul, cu Gide, cu Dostoievscki, etc. Nimic •din toate acestea. O simfonie a „Ereticilor", aşa cum există una a păstorilor, a iubirii, a tiisteții, a eroilor. Să pot traduce firea lor, drama lor umană — fără nici o alegorie, fără nici o apologie. Există eretici, după cum există oameni blonzi sau miopi. Să arăt organicitatea universului lor. Eretici iubind, eretici trişti, eretici murind. Este o logică nouă, care mă ispiteşte şi mă încîntă. în fond (pregăteşte-te să citeşti o prostie, dar o prostie care mi-e scumpă) nu exista altceva pe lume în afară de emul liber şi muzică. . Restul nu mă interesează ; nici ştiința, nici adevărul, nici Dumnezeu, nici dragostea, nici societatea. Dar există ceva *real,* Alexandre, ceva înspăimîntător de real : omul care îşi poate face de cap — şi muzica pe care o poate gîndi el. Mă cutremur, cîteodată, de tăria acestor două realități. Cred că tu mă înțelegi".
— De ce rîzi ? îl întrebă Dragu. Alexandru arătă scrisoarea.
— Primisem ceva de la Petru, răspunse el. Şi iată cum termină : „Există ceva *real,* ceva înspăimîntător de

real : omul care îşi poate face de cap — şi muzica pe care o poate gîndi el"... în paranteză fie zis, Petru nu admite nici o altă realitate ; nici adevărul, nici Dumnezeu, nici iubirea....
înfăşură scrisoarea şi o puse în buzunar, cu toate că i se păru că Dragu ar fi voit s-o citească în întregime.
Se făcuse aproape întuneric, de altfel. El însuşi o citise cu greutate, acolo, pe malul mării.
— Vorbeşte şi el prostii, ca toți ceilalți, spuse Dragu, cu glas aspru. Ce poate însemna „omul care işi poate face de cap ?".... Ce interesează un asemenea om ?...
Alexandru nu răspunse imediat. Era încă fermecat de aventura lui Petru. Iar, pe de altă parte, vorba lui Dragu i se păru străină, răutăcioasă, ironică. Se simți iar singur, izolat, lîngă acest om cu care se înțelegea de cele mai multe.ori atît de bine. îşi lăsă privirile pe mare să se odihnească. Dragu se întinse şi el pe nisip. Era atît de bine acum, atît de bine fără soare, cu apele liniştite, cu cerul blînd...
— In fond e încă un copil, continuă Drgu. Spune-ceea ce spuneam şi noi la vîrsta lui...
Se opri o clipă, apoi se întoarse brusc către Alexandru, şi vorbi repede, înflăcărat.
— Dacă ai şti totuşi cît îl invidiez, dacă ai şti ce greu de purtat sînt aceşti opt ani care ne despart... Primii ani după debutul în viață, sînt oribili, sînt crînceni. Ai făcut ceva, şi totuşi n-ai realizat nimic temeinic. Ai făcut ceva, şi asta te-a limitat, te-a sărăcit. La 18 ani eşti încă liber, în opinii, în acte, liber chiar pe teoria pe care ți-o vei alege în interpretarea vieții... La 25 de ani, după ce ți-ai spus primul cuvînt, — şi orice ai face, la acea vîrstă, nu e decît un cuvînt — eşti deja secat, fixat. Trebuie să rămîi tu însuți, să fii tu însuți, să te realizezi, să creezi... Dacă ai şti cît vă invidiez, pe d-ta, pe Petru pe toți huliganii...
Alexandru tresări. îl întrerupse zîmbind, dar cu glas serios :
— De ce ai spus huligani ?...
— Nu e nici o insultă, nu te teme, îl lămuri Dragu,. blînd. Cuvîntul acesta e frumos, e un cuvînt foarte fru-

rnos... Şi cuprinde foarte multe lucruri... De aceea îmi place, **şi-l** întrebuințez des... Există un singur debut fertil în viață ; experiența huliganică. Să nu respecți nimic, să nu crezi decît în tine, în tinerețea ta, în biologia ta, dacă vrei... Cine nu debutează aşa, față de el însuşi sau față de lume, — nu va crea nimic. Să poți uita adevărurile, să ai atîta viață în tine încît adevărurile să nu te poată pătrunde nici intimida — iată vocația de huligan...
Se opri puțin, şi privi marea, zîmbind lung.
— Te-am ascultat vorbind mereu în ultima vreme, şi mă întrebam : de ce simți nevoia să te

justifici prin-tr-o morală, printr-un ideal social ? De ce cauți „adevărul" prin care să-ți justifici acțiunea d-tale morală, experiența d-tale vitală ?... Ce-ai d-ta nevoie de adevăruri, de morală, de misiune colectivă ? *Ești sau nu ești ?* Te simți complet, rotund, vital, robust ? te simți creator, | în viața d-tale intimă și în inteligența d-tale ? Atunci, ce-ți pasă de adevăruri ?... Rămîi întreg, rămîi huligan !... |

— Nu știam că se spune așa, vorbi zîmbind Alexandru. Credeam că se spune un om liber, un om demn, un om *nou,* dacă vrei..

— Astea toate sînt glose. Un singur cuvînt le cuprinde în întregime ; este cuvîntul acesta, atît de frumos, „huligan".

— Știam că huligani sînt numai spărgătorii de geamuri, rîse Alexandru.

— Sînt și ei huligani, firește, răspunse Dragu, serios. Intre ei și d-ta, nu e nici o deosebire calitativă. Aveți aceeași structură, firește ; aceeași vocație. Totala ignorare a adevărurilor, a ordinei, a maturităților. Unii sparg geamuri, alții afirmă că lumea începe prin ei. Ce superb !■ Ce vitalitate orgolioasă ! Să împărți lumea în vii și morți — sau în răi și buni, așa, cu o simplă judecată de . valoare, sau cu un singur geam spart — îți dai seama ce violentă afirmare vitală înseamnă gestul acesta ? Din punct de vedere administrativ, aș spune, un huligan de stradă e primejdios pentru că sparge geamuri •— iar un huligan ca Petru Anicet sau ca d-ta, este o valoare, pentru că amîndoi sînteți intelectuali așezați, și veți contribui pozitiv la creșterea spirituală a acestei țări... Dar din punct de vedere al structurii, toți sînteți la fel. Toți ignorați adevărurile stabilite, ordinea stabilită, oamenii stabiliți. Toți credeți că lumea începe cu d-stră, sau, mai. modest, că d-stră puteți echilibra lumea... Se ridică în picioare, nervos.

— Eu nu vă judec, adăugă. Și eu am fost așa. Și acei ani au fost singurii mei ani creatori... Roti un gest larg, cu mina, peste mare, peste dealuri.

— Atunci puteam face orice voiam. N-aveam nici tată, njci surori, nici prieteni. Nu mă simțeam legat de-nimic. Acum există o sumă de lucruri mari, grave, responsabile, în jurul meu. Există în primul rînd acest teribil David Dragu pe care îl vezi, acest erou cu leafă la Stat. Ei bine, îți pot spune acum că îl disprețuiesc și îl urăsc pe acest David Dragu, că mă... pe el ! înțelegi ? asta simți cînd depășești experiența huliganică ; o cumplită silă de tine și de lume — și o cumplită nostalgie după vîrsta de 40 de ani. Aș vrea acum ori să am numai 20 în loc de 29 de ani, ori să am direct 40. Ori huliganism, ori moartea pasiunilor. Dacă ai ști cît am luptat !... Dacă ai ști ce te așteaptă și pe d-ta, cînd vei descoperi că nu înseamnă nimic omul nou al d-tale, nici morala d-tale colectivă — că totul s-a făcut pe acest pămînt, și s-a făcut prost, întotdeauna pe jumătate, întotdeauna cu apă caldă... Asta simt eu acum ! Cîte aș fi putut face eu, dacă nu m-aș fi deșteptat atît de devreme, dacă n-aș fi descoperit că sînt oameni care mă iubesc, oameni pe care eu nu i-am iubit, și față de care m-am simțit dator, cu trupul și cu gîndurile mele... Și apoi mai este altceva. Este ieșirea asta a doua din adolescență, descoperirea" adevărurilor, și pe urmă a inutilității adevărurilor... Și huliganii socotesc adevărurile inutile. Dar au altele, mult mai teribile, mult mai fertile... Eu nu mai am nimic. Eu aștept virsta de 40 de ani, casă încep maturitatea adevărată...

Alexandru îl ascultase uimit, necutezînd să-l privească. Simțea o imensă milă și o mare dragoste față de acest om care se mărturisise atît de sălbatec, ,cu toate mizeriile și înfrîngerile sale. Pe' nesimțite, se făcuse întuneric. David Dragu se lungise din nou pe nisip, privind cerul.

— Probabil că sînt mai multe stele decît pot vedea eu, spuse foarte încet.

Alexandru își înălță și el privirile. Din toate părțile sclipeau stele mici și reci, lumini depărtate.

— Adevărul este că toate acestea n-au nici o importanță, adăugă Dragu liniștit deodată. Singurul lucru important este faptul că trăiesc, și stau aici lîngă d-ta care nu mă cunoști nici nu mă înțelegi, și că totuși prezența mea nu te exasperează... Asta e miraculos ; că deși sîn-tem amîndoi oameni, nu te ridici acum și nu încerci să ană arunci în mare...

PARTEA A DOUA

Domnișoara Felicia Baly hotârîse definitiv data marei serate : 15 Noiembrie. Mai erau pînă atunci trei sâptă-mîni. Toamna se arăta, însă, foarte caldă, și limpezimea nostalgică a cerului, văzduhul prea blînd și prea melodios, iritau adînc pe Felicia. li amintea parcă anumite peisagii italiene — și asemănarea cu ceva care e departe sau e trecut, o făcea întotdeauna să sufere. Felicia ar fi vrut o toamnă rece, ploioasă, neguroasă. Ar fi vrut să treacă prin ploaie cu gulerul trenchcoat-ului ridicat, cu bărbia

aplecată spre piept, cu ochii aproape închişi -— şi să ajungă acasă stropită de noroi, udă, tremurînd, bucu-rîndu-se că îşi va putea încălţa pantofii moi de pîslă şi va putea bea cîteva ceşti cu ceai fierbine, ghemuită în fundul divanului. Felicia iubea toamnele bucureştene, le iubea mai ales către sfîrsitul anotimpului, cînd arborii se-curăţă cu desăvîrşire de frunze, şi ciorile încep să se înmulţească. Pentru asemenea zile de ploaie rece se întorcea în ţară, în cursul lunii Octombrie, şi nu pleca decît după sărbătorile Crăciunului, cînd se aşternea destulă zăpadă ca să o răzbească iar dorul Coastei de Azur. Acum era însă destul de cald, şi oamenii plecau şi veneau de la lucru în haină, fără să tremure. Felicia se deştepta în fiecare dimineaţă cu spaimă ; aştepta perdeaua tulbure a norilor, aştepta răbufnirile vîntului. Toamna frumoasă de afară îi stingherea şi serata. Ar fi vrut ca în noaptea petrecerii să fie umed şi frig, iar invitaţii să sosească tremurînd, scuturîndu-şi hainele de ploaie. Felicia ştia că serata sa e cea dintîi a sezonului. Celelalte urmau de abia după şase săptămîni. La 15 No-

iembrie nu era încă zăpadă, şi petrecerea din Strada Grigore Alexandrescu trebuia să se deosebească de toate cîte îi urmau, în sezonul bucureştean de iarnă.
Serata Feliciei Baly se deosebea, de altminteri, şi prin invitaţii pe care îi aduna laolaltă. Veneau, în afară de mondeni şi cîţiva oameni politici — invitaţi de dl. Baly ■— nenumăraţi, scriitori, gazetari şi studenţi. Dl. Baly folosea de mulţi ani cîţiva secretari, aleşi dintre tinerii intelectuali săraci şi merituoşi. După moartea lui Pavel Ani-cet, locul de secretar personal rămase vacant ; Dl. Baly nu mai găsise un alt tînăr de încredere, şi priceput în acelaşi timp. în schimb, mărise numărul celorlalţi secre-tari, tineri care lucrau în biblioteci sau la ei acasă, şi nu veneau decît rar în Strada Grigore Alexandrescu. Dl. Baly era încă ocupat cu redactarea „Instituţiilor vechi româneşti", şi avea nevoie de nenumăraţi colaboratori, pe care îi plătea, şi care erau însărcinaţi să-i adune materialele necesare marei sale opere de sinteză. De la moartea lui Pavel Anicet, însă, redactarea mergea foarte greu. Avea obiceiul să discute cu Anicet o problemă, pe bază documentelor adunate de ceilalţi colaboratori, şi apoi îl lăsă să scrie singur paragraful respectiv. Dl. Baly se mulţumea să corecteze textul şi să găsească locul precis în planul general al operei. După moartea lui Pavel, observă că nici unul dintre secretari nu e capabil să facă singur această muncă de redactare. Se mulţumea, de-atunci, să supravegheze munca de adunare a materialelor, amînînd mereu completarea „Instituţiilor", deşi găsise de mult editor la Oxford.
Felicia a început să-se intereseze şi chiar să iubească cercurile de studenţi, intelectuali şi scriitori, după ce l-a cunoscut pe Pavel Anicet. S-au întîmit, însă, numai de cîteva ori.. Aflase apoi, pe neaşteptate, — dimineaţa, cînd era încă în pat şi-şi lua csaiul — de sinuciderea lui Pavel. Avusese întotdeauna groază şi dezgust de moarte. Ea nu vedea decît cadavrul, carnea galbenă şi rece, şi nu-şi imagina moartea decît prin gesturi de înmormîntare, de tînguire, prin luminări aprinse, şi coborîre în pămînt ; cînd vorbea de moarte, simţea în nări mirosul cadavrului şi al tămîiei. îl văzuse cu puţine zile în urmă şi i se păruse că tînărul începe să-i facă oarecare curte. II plă-

■cuse de la început, şi se gîndea chiar la o eventuală aventură. De cîţiva ani, Felicia privea cu o imensă silă şi dispreţ pe bărbaţi. Avusese pînă atunci o singură dragoste ; un tînăr şi sportiv italian, student la Politehnică, pe care îl întîlnise într-o expoziţie din Rom?., şi care o dusese apoi cu maşina lui la Ostia. I se dase chiar în acea noapte. Au trăit cîteva zile în delir. Felicia nu ştia nimic despre el, despre familia lui, şi era fericită că îşi pierduse fecioria într-o asemenea aventură superbă, transformată atît de neaşteptat în pasiune. A patra zi, tînărul dispăru cu maşina, fără să lase nici o scrisoare şi fără .să achite contul la hotel. Felicia se simţi nefericită, căci îl iubea, şi deşi ştia că o atît de magnifică întîmplare nu poate dura prea mult, nu-şi închipuise totuşi că va fi atît de repede curmată. Foarte puţine zile în urmă, însă, constată că frumosul său amant o îmbolnăvise cu o boală de care Felicia nici nu auzise. S-a înapoiat disperată la Roma, hotărîtă să se sinucidă. Din întîmplare s-a întîlnit chiar în gară cu o camaradă, ziaristă elveţiană, şi criza de plîns pe care a avut-o atunci a fost repede urmată de o destăinuire completă. Felicia intră a doua zi în tratamentul unui medic din Corso Emmanuele, şi-şi prelungi astfel şederea la Roma cu încă două luni. „Expoziţia de pictură de aici e pur şi simplu prodigioasă", scrisese d-lui Baly. „Trebuie să rămîn mai mult decît mă aşteptam. Am găsit ■de ocazie o sumă de antichităţi. Trimite-mi bani mai
mulţi"...
Felicia a păstrat de atunci, o silă aproape carnală faţă de orice bărbat. Crezuse chiar că aventura asta o va vindeca de pasiunea ei pentru Italia, lucru pe care l-ar fi regretat. Dar pasiunea a rămas aceeaşi.

Se întorcea în fiecare an în Italia, deşi iubea acum mai mult locurile •singuratice, puţin cunoscute, şi porturile Adriaticei. Cînd l-a cunoscut pe Pavel Anicet, a început să nădăjduiască într-o prefacere totală a fiinţei ei. îl plăcea pentru ceea ce i se părea masculinitate concentrată, inteligenţă şi pasiune, în privirile şi vorba lui, în prezenţa lui chiar. Vestea sinuciderii lui Pavel aproape a îmbolnăvit-o. N-a avut curaj să-l vadă, cu atît mai mult cu cît i se spusese ■că e desfigurat ; glontele îi sfărîmase cerul gurii, nasul şi pehii. Dar a cunoscut atunci pe d-na Anicet, pe Petru,

pe David Dragu. Nu plîngea, deşi avea ochii sMcloşi, cu priviri fixe. A stat aproape tot timpul alături de Liza şi de David, şi cum venise îmbrăcată în negru şi părea înspăimîntatâ, cineva a şoptit lîngă ea : „Iată, asta e logodnica lui Pavel !" Felicia s-a simţit atunci neaşteptat de emoţionată. A crezut că e îndrăgostită de Pavel, că el de asemenea o iubea şi că un destin crîncen i-a despărţit, înainte chiar de a-şi fi destăinuit dragostea. în-timp ce se abandona acestor emoţii şi închipuiri, a zărit o femeie tînără, înaltă, cu un voal negru ascunzîndu-i faţa, încercînd să se strecoare în camera mortuară. A ştiut îndată că tînăra este iubita lui Pavel, şi aştepta chiar cu spaimă să o audă ţipînd, dincolo, în clipa cînd se va apropia de catafalc. S-au scurs c'nci lungi şi penibile minute fără să se întîmple nimic. Apoi, necunoscuta îi trecu din nou prin faţă, călcînd încet, cu greutate. Felicia observă că are ochii umezi, şl—î ţine aproape închişi. Mîna dreaptă o apăsă discret deasupra inimii. După ce a dispărut, auzi pe David Dragu, şoptind Lizei, cu furie ; ---- Asta e Una... Din cauza ei s-a sinucis... Felicia era ispitită să alerge după necunoscută şi să-î cadă în genunchi, să-i sărute mîinile, să plîngă. Avea nevoie 3ă facă un singur gest, dar unul decisiv, nebunesc. Simţea o extraordinară dragoste şi admiraţie pentru acea necunoscută, care şi-a stăpînit atî-t de frumos durerea, riscînd să fie insultată de prietenii lui Anicet, la cîţiva paşi în urma ei. Ar fi vrut să o cunoască, să afle mai mult despre Pavel, să plîngă împreună. Şi-a controlat totuşi această neaşteptată criză sentimentală, şi a încercat să afle cine este Una. Nu ştia nici Liza, nici David. O veche dragoste a lui Pavel, care dura de cîţiva ani, şi pe care o păstrase departe de cancanuri. Nici cel mai bun prieten al lui Pavel nu putea spune mai mult decît că o cheamă Una şi e bogată. Felicia ar fi vrut s-o întîlnească, dar cum ea nu s-a dus la înmormîntare, n-a mai putut-o vedea a doua oară. De altfel, a uitat-o repede, plecând din ţară, după cum a uitat chiar „dragostea" ei cu Pavel. Cînd s-a întors din străinătate, era mai senină şi mai fermecătoare ca orieînd.

A păstrat însă un viu interes tuturor prietenilor şi cunoscuţilor lui Pavel. L-a întîlnit de mai multe ori pe

Petru, dar nu i-a plăcut. I se părea nesincer, crispat, retoric. Petru, de asemenea, nutrea faţă de Felicia o inexplicabilă antipatie şi nu se silea deloc să şi-o ascundă. Atît d. Baly cît şi Felicia, încercaseră să-l păstreze pe Petru cît mai aproape de ei, invitîndu-l des la ceai şi la masă. Se vorbea, însă, încontinuu de Pavel, de tatăl lor, Francisc Anicet, şi lui Petru toate aceste comentarii postume îi erau nesuferite. îşi îngăduia atunci glume de prost gust asupra iubirii misterioase a lui Pavel şi zîm-bea vulgar de cîte ori venea vorba despre geniul nerealizat al bătrînului Francisc. în cîteva săptămîni, izbutise să se facă atît de antipatizat, îneît Felicia a fost extrem de mulţumită văzînd în locul lui, în ziua pensiei, pe d-na Anicet. De-atunci, numai d-na Anicet continua să-i viziteze.

S-a întîlnit de cîteva ori cu David Dragu, şi ajunseseră buni prieteni, dar în toamnă David a fost numit profesor la un liceu din provincie, şi de-atunci nu l-a mai văzut decît foarte rar. Felicia a păstrat, însă, aceeaşi prietenie Lizei Dragu. Pe ea o cunoscuse cu mulţi ani în urmă, în străinătate, într-un timp cînd nu ştia nici d? David nici de fraţii Anicet. O întîlnise într-un bar, şi i se păruse că Liza o urmăreşte pretutindeni cu ochii, o fixează cu priviri stranii, stăruitoare, neînţelese. Urmărirea aceasta a neliniştit-o şi a amuzat-o în acelaşi timp. Era ceva cu desăvîrşire nou, o aventură nemaiîntîlnită. Privirile Lizei au amorţit, însă, îndată ce s-au cunoscut. Ochii au redevenit calmi, adinei ; pierise expresia aceea carnală, mobilă, aproape intoxicată. Felicia a descoperit în Liza Dragu o fată inteligentă, liberă şi creatoare. Felicia purta de mult în suflet o nostalgie a creaţiei ; s-ar fi voit artistă dramatică, scriitoare, sau cel puţin pictoriţă. După ce Liza i-a arătat pî-nzele ei cele mai proaspete, admiraţia Feli-ciei a cresout bruse. A şi încercat, pe ascuns, să picteze, să deseneze. A trebuit, să renunţe repede ; îi era ruşine de Liza. Şi-a propus atunci să scrie, şi a început prin a-şi ţine un jurnal intim, în care îşi nota conversaţii, peisaje şi — printr-un lexic secret, al cărui cifru îl ştia numai ea — senzaţiile sale cele mai intime, experienţele nepermise. îşi propusese să compună, cu ajutorul acestor

documente autentice, un mare roman asupra femeii moderne. Nu l-a început însă niciodată căci, întocmai ca şi d. Baly, Felicia nu plănuia decît lucrări vaste, sinteze universale, pe care nu le putea duce în nici un chip la bun sfîrşit singură.
Prietenia Lizei a apropiat-o tot mai mult de cercurile artistice şi intelectuale, atît cele din Bucureşti cît şi cele din străinătate. Liza avea prieteni în aproape toate marile Capitale europene. Felicia ajunse astfel să-cunoască un număr considerabil de scriitori şi artişti tineri, la Roma, la Viena, la Ziirich, la Paris. La seratele sale din Bucureşti, organizate întotdeauna către sfîrşitul toamnei, veneau mai ales tineri necunoscuți, gazetari şi scriitori debutanți, fete de Conservator. Felicia era încîntată de asemenea tovărăşii. în celelalte cercuri mondene ale Bucureştiuluî i se dusese vestea că suferă de mania părintelui său, că pozează şi ea în Mecena, că a adus snobismul intelectual din străinătate. Zvonurile acestea făceau deliciul Feliciei. La seratele din toamnă invita întotdeauna şi cîțiva membri ai cluburilor de elită, cîteva domnişoare din cercurile aristocratice, ca să se poată transmite apoi în cele patru colțuri ale Capitalei cele mai bizare zvonuri asupra „bohemei" din strada Grigore Alexandrescu. Prin Liza, Felicia ajunse repede' să cunoască familia Lecca, prietenele şi colegele de Universitate ale Adrianei, şi alte grupări de studenți sau ti- , neri intelectuali. Fără să-şi dea seama, reconstituise me- .ş diul în care trăise Pavel Anicet, şi adăogase necontenit alți cunoscuți, alți camarazi. Cele cîteva luni pe care le petrecea în Bucureşti le dedica aproape în întregime în-tîlnirilor cu asemenea tineri. D-l Baly privea cu bucurie această nouă pasiune a Feliciei, mai ales că fiică-sa pretindea că se interesează de lucrările sale şi se oferea deseori să-l ajute.
In afară de Liza, Felicia nu avea însă nici o prietenă intimă în țară. Crezuse un timp că se va lega mai strîns cu Irina Pleşa. Aflase din zvonuri de pornirile ei religioase, de pasiunea Irinei pentru catolicism — şi ar fi dorit-o prietenă, mai ales că de catolicism se lega una din cele mai obscure şi mai triste amintiri din copilă-
190
ria ei. Domnul Baly, descendent dintr-o bogată familia evreiască, fusese creştinat pe cînd era un copil de clasele primare, şi crescuse aproape terorizat în cea mai pură ortodoxie. Ajuns în Universitate, a devenit un ateu îndîrjit şi, cum era moda pe atunci, socialist revoluționar. De abia cînd şi-a luat doctoratul în ştiințele sociale la Paris, şi s-a hotărît să se însoare cu descendenta unei nobile familii din sudul Franței, ş'i-a amintit că e creştin. De astă dată, confesiunea în care fusese crescut era un obstacol în căsătoria sa cu domnişoara Jeanne-Marie Beauharnais, căci aceasta era o catolică fervență. Familia logodnicei îi ceru ca nunta să se împlinească după ritualul catolic. D-l Baly acceptase lucrul acesta surîzînd, căci pe atunci afirma că „toate religiile sînt la fel" şi că „Iisus a fost cel mai mare dintre oameni". Felicia s-a născut în Franța şi a fost botezată într-o catedrală din apropierea Parisului.
Căsătoria s-a dovedit, însă, foarte repede dezastruoasă pentru ambii soți. După ce tînăra doamnă Baly venise în țară şi cunoscuse pe părinții soțului, descoperind astfel obîrşia lor evreiască, vlăstare obosite din familii de bancheri, —• începuse să-şi disprețuiască soțul. Disprețul acesta, grefat pe confesiune şi descendență socială, era alimentat de n_enumărate alte cauze. D-l Baly refuza să facă politică, mulțumindu-se să călătorească şi să se ocupe cu istoria trecutului românesc, cu sociologia şi fi-losofia, nădăjduind că i se va oferi o catedră universitară de sociologie.
Tînăra d-nă Baly, care crezuse că va ajunge în cu-rînd soție de ministru, îşi arătă repede nemulțumirea. Şi pentru că pretextul cel mai obiectiv era religia, d-na Baly provoca nesfîrşite controverse — uneori terminate în ceartă — asupra confesiunii ortodoxe şi originii evreieşti a soțului. Fără să vrea, d. Baly ajunsese un sincer apărător al ortodoxiei. începuse să se informeze, să citească istorie bisericească, să poarte lungi discuții cu cîțiva înalți prelați din Capitală. Dogmatica îl interesa peste măsură, mai ales că d-na Baly plîngîndu-se confesorului ei de nesfîrşitele controverse teologice din casă, acesta îşi ceruse voie să asiste din cînd în

cînd, şi opu-
i 191
nea d-lui Baly o serie întreagă de argumente dogmatice. Confesorul era un bătrîn abate belgian, peste măsură de politicos şi diplomat, dar bine pregătit pentru orice discuţie religioasă. D-l Bţdy ieşea de cele mai multe ori înfrînt, şi fără îndoială că aceste plictiseli — adăogate la multele dezastre ale menajului — au contribuit real la desfacerea căsătoriei. D-na Baly a divorţat în primăvara anului 1916, cînd Felicia avea nouă ani, şi la o lună după divorţ d-l Baly şi-a botezat fetiţa în rit ortodox, la Biserica Domniţa Bălaşa. Felicia şi-a adus multă vreme aminte de scena botezului, cînd a rămas cîteva minute goală, tremurînd, muşcîndu-şi buzele ca să nu plîngă, speriată de întunericul bisericii, de mirosul tă-mîiei, de luminările aprinse. Ani de-a rîndul a obsedat-o coşmarul acelei ceremonii pe care nu a înţeles-o niciodată. Cum cîteva luni în urmă, acestei întîmplări a izbucnit războiul şi Bucurestiul a fost bombardat de avioanele duşmane, mintea Feliciei a legat strîns împreună spaima botezului cu spaima bombardamentului aerian, şi cu tot ce a urmat după aceea ; retragerea în Moldova fuga la Odessa, spaima de bolşevici. Este drept că d-] "Baly nu i-a impus o educaţie strict religioasă. Interesul său pentru ortodoxie s-a atenuat într-un interes larg . pentru tot ceea ce priveşte viaţa sufletească şi economică a ţăranului român din toate timpurile. După război, d. Baly s-a trezit stăpînul unei considerabile averi, lăsate de părinţi şi de doi unchi. Renunţînd la ambiţia unei catedre universitare în ţară, d. Baly şi-a propus să obţină un doctorat onorific la una din marile Universităţi europene, publicînd o grandioasă sinteză, în limba engleză, asupra vechilor instituţii româneşti. De-atunei şi-a împărţit timpul în călătorii şi în lucrări cu secretarii. A publicat chiar o revistă trimestrială de studii sociologice şi filosofice. în fundul sufletului, însă, continua să păstreze o neatinsă ciudă împotriva catolicismului...
Felicia ar fi fost curioasă să afle ce o îndemna pe Irina să se convertească la catolicism. Poate ei i-ar ii p®-vestit amintiri şi experienţe intime, pe care nu le mărturisise încă nimănui. Dar Irina se arătă foarte rece, foarte
192
rezervată. Ei i se părea că Felicia vrea să-i seducă iubitul, pe Dinu» Paşalega, şi evita să viziteze casa din strada Grigore Alexandrescu, locul de întîlnire al atîtor tineri. Felicia a regretat cîteva zile această răceală pe care n-o putea înţelege, apoi a uitat-o. Tot ceea ce privea oamenii tineri din jurul ei, n-o putea face să sufere adînc ; nici dragostea, nici pierderea dragostei lor, nu o tulbura. Felicia suferea foarte puţin de pe urma oamenilor. Pentru ea, aveau mult mai mare însemnătate semnele, întîmplările semnificative, destinul pe. care nu-l putea pătrunde. Cea mai mare spaimă a ei a fost coşmarul cu fum de tămîie. Cea mai mare suferinţă a ei a fost umilinţa. întîmplarea cn amantul frumos şi sportiv ar fi uitat-o repede, dacă n-ar fi fost şi acea profundă umilire a fiinţei ei, boala. Oamenii vii din jurul ei o făceau foarte puţin să sufere.
Irina îi prezentase de curînd pe Alexandru Piesa. Erau amîndoi încă arşi de soarele mării, şi Felicia tresărise puţin strîngînd mîna acestui tînăr înalt, cu privirea atît de inteligentă pentru corpul înalt şi muşchii lui.
— S-a întors din străinătate ca să-şi facă armata, o lămuri Irina. Ce spui de el ?
Felicia ar fi vrut să-şi amintească cine i-a mai vorbit odată despre armată, şi în ce împrejurări. Cîteva clipe rămase cu ochii pierduţi, încercînd să alunece printre valurile memoriei, dar nu descoperi nimic, şi renunţă, îl place şi pe el, gîndi cu oarecare ciudă Irina. L-a uitat pe Dinu. Cu atît mai bine.
— Mi-ar face plăcere să ne mai întîlnim, îi spuse Felicia, despărţindu-se.
Se despărţi puţin visătoare, întrebîndu-se cu cine seamănă Alexandru.
193
-—Ai să mergi s-o vezi, vorbi Irina lui Alexandru. ■ E bună prietenă cu David.
— Trebuie să fie inteligentă, atunci, spuse Alexandru. Mi-ar place să-i văd împreună ; el, atît de aspru, ea atît de muzicală.
Irina zîmbi trist, şi adaogă, aproape în şoaptă. —■ Ai s-o găseşti în curînd frumoasă. Ce repede ai uitat.
Umblară cîtva timp împreună, fără să-şi vorbească.
— La cine te refereai, adineauri ? întrebă Alexandru brusc.
— La Viorica. De altfel ştiai şi tu...
Toate aceste urmăriri şî reproşuri îl amuzau. Irina vrea să păstreze în veci memoria Violei, îşi spuse el. Ea este femeia care nu uită. Tot sau nimic. Femeia care iubeşte şi moare. Toate astea o flatează, de

altfel.
— Te-am admirat destul, continuă Irina, că n-ai flir-trat la mare. Văd că nici aici nu ai încă nici o legătură. Este aproape un record, nu e aşa, Alexandre ?
Acum e ironică. Femeia care suferă şi glumeşte cu lacrimi.
— Probabil că iar te-ai certat cu Dinu, observă Alexandru fără s-o privească. Cu ce ți-a mai greşit, bietul băiat ?
Irina gîndi : ce extraordinară solidaritate există între bărbați. Cum se scuză şi se apără unul pe altul.
— N-am nimic cu el, adaogă. Vrea să facă şi el un aeroplan, ca bătrînul Paşalega. Atît.
Un avion cu care să se îmbogăţească. Să ajungă milionar, miliardar. Şi eu. eu ?!
— Nu este Felicia Baly fata de care se îndrăgostise Dinu ? întrebă Alexandru.
— Ea este, dar n-are nici o importanță, răspunse repede Irina.
Continuau să meargă alături, evitînd să-şi vorbească ; fiecare urmărind alte gînduri.
— Ai s-o înşeli curînd ? rupse brusc tăcerea Irina. Pe Viorica, fireşte.
— Ce prostii vorbeşti tu, Irina, răspunse Alexandru apucîndui prieteneşte brațul. Ce importanță poate avea

dacă mă voi culca cu una sau cu o sută de femei ? Ce poate însemna asta, pentru oamenii care trec acum pe lîngă noi, pentru soarele ăsta obosit, care se va stinge curînd în iarnă ? Tu nu simți nimic altceva, Irina, nu !imți decît dragostea pentru Dinu, şi spaima Viorichii ?
Irina răspunse aspru, privind în jos.
— Nimic altceva. Asta ca s-o ştii şi tu.
Porniră mai departe, foarte strînşi unul de altul.
Ajungînd acasă, Felicia se trînti pe divan, bucuroasă că în sfîrşit vremea amenință să se strice. Ar fi vrut să se facă mai repede frig, ca să se încingă caloriferele, să se poată dezbrăca, să se lungească pe blana mare de urs din fața divanului, să bea ceaiuri fierbinți.
Ce bine e să trăieşti, ce bine e să strîngi în brațe un băiat brun, cu buze roşii, aşa, aşa.
Se simțea fericită, şi totuşi o cumplită disperare o învăluia. Simpla ei prezență carnală, pe care o putea perfect distinge, pe care o putea oglindi ca pe a unui alt ins, străin, — purta cu sine o disperare sălbatică, fundamentală. Să poți întîlni repaosul, acum, în mijlocul vieții, gîndi Felicia. Să poți opri curgerea vremii pînă ce-ți vei găsi şi tu fericirea. Să poți trăi şi iubi în acelaşi timp coborîndu-te pînă în adînc, pînă în inima lucrurilor vii, în esențe. Oh, Doamne, Doamne !
II
D-na Anicet îşi stăpînea anevoie lacrimile. Se împlineau nouă ani de la moartea lui Francisc, şi parcă era aceeaşi zi mohorîtă de noiembrie,, ca şi atunci. Se dusese

de dimineață la biserică, apoi la cimitir. Mormîntul Ani-ceților era aproape părăginit, fără candelă, cu iarba crescută în voie. Dar toată această tristețe care o năpădise la întoarcere, fusese răscolită de o neaşteptată şi prea puternică bucurie. D-na Anicet îşi stăpînea lacrimi de bucurie. Aproape de casă, auzise paşi de femeie aler-gînd sfios în urma ei, şi un glas rugător srigînd-o :
— Madam' Anicet !...
întoarse capul, tresărind. De cînd nu se mai putea îmbrăca bine, şi era nevoită să iasă cu aceeaşi veche haină neagră fără blană, suferea de cîte ori întîlnea pe cineva pe stradă ; mai ales că se afla acum chiar în fundătura unde locuia. Privi femeia care o strigase, fără s-o recunoască. Tînăra era elegant îmbrăcată, dar avea fața plînsă, descompusă.
:— Eu sînt Nora. Lenuța, şopti ea stins. Nu ştiu ce are Petruță cu mine. Nu ştiu ce are.
începu să plîngă în hohote. încercă să-i apuce brațul, dar d-na Anicet şi-l trase cu silă. Ochii i se aprinseră brusc, cu o lumină rea, sălbatică.
— Nu vrea să mă vadă, continuă Nora plîngînd. Şi nu i-am făcut nimic, zău că nu i-am făcut nimic ! Aş vrea să-l văd, o dată, să-l mai văd odată !
D-na Anicet simți atunci întreaga povară a umilințelor pe care le îndurase trei ani, îşi aminti plînsul şi deznădejdea din primele nopți, cînd Petru întîrzia, ceas după ceas, şi ea era neputincioasă, slabă, singură.
— Şi ce vrei, madam ? ! Izbucni cu un glas aspru, vulgar. Nu mi l-ai purtat destul pe drumuri ? Nu ne-ai făcut destul de rîsul lumii ?...
Nora începu iar să plîngă cu hohote. Dar chiar plînsul îi era acum obosit, sleit. Vru să spună ceva,

ridică mîi-nile, ar fi vrut să le înalțe spre cer. Obrazul ei prelung era umflat de plîns, palid şi umed. încercă încă odată să .se apropie de d-na Anicet, să-i apuce mîinile şi să i la sărute — dar nu izbuti. D-na Anicet deschise portița.
— Tîrfă ordinară ! îi țipă, exasperată de durerea femeii, fără să se mai poată controla. Dacă te mai prind pa aici te dau pe mîna poliției !...
196
Trînti portița şi se îndreptă spre casă. Tremura de ciudă, de emoție, de bucurie. Ar fi vrut totuşi să se întîmple mai mult, să o poată pălmui, să o poată insulta în văzul trecătorilor. Dar mizeria şi umilința celeilalte aproape o dezarmaseră. D-na Anicet era exasperată mai ales de chipul devastat de durere al Norei ; asta o făcuse s-o urască, o orbise cu o ură animală.
— Zău, nu i-am făcut nimic, auzi glasul stins de lîngă gard, urmat de un nou hohot.
D-na Anicet intră în casă, ştergîndu-şi lacrimile. Ce femeie vulgară, ce-nenorocire pe capul nostru !... Doamne, de s-ar sfîrşi odată !...
—■ Te-ai întîlnit cu Nora ? o întrebă Petru, venind din odaia lui. Am văzut-o adineaori pe fereastră.
D-na Anicet începu să plîngă, şi-l luă în brațe.
— Petrişor, mamă, gîndeşte-te puțin şi la mine... îi făcea bine plînsul, Petru înțelese repede asta. Plîngea pentru că erau nenorociți, pentru că se împli-
neau nouă ani de la moartea tatălui, pentru că afară era toamnă ; plîngea de asemenea de bucurie. îl regăsea, îl avea aproape de ea ; resturile din orgoliul familiei se deşteptau.
— Am terminat cu ea, mamă, vorbi Petru calm, des-prinzîndu-se din brațele maică-sei. Nu e nevoie să plîngi... Am terminat definitiv şi cu ea...
într-adevăr, n-o mai văzuse de o lună de zile, nu-i deschisese scrisorile, şi cînd l-a urmărit odată pe stradă, a refuzat brutal să-i răspundă.
— M-am făcut băiat cumsecade, mamă, adaogă el zîmbind grav. N-avea nici o grijă. O să răscumpărăm Arvireştii...
încercă să rîdă, amintindu-şi cîte visuri se legau de această răscumpărare a moşiei strămoşeşti. D-na Anicet continua să plîngă,. de bucurie, de spaimă. Simțea prin tot trupul o aromeală plăcută, şi plînsul o ajută să se liniştească ; înlocuia atîtea vorbe pe care nu mai avea cui să le spună, pe care Petru nici nu le-ar fi înțeles.
—• Să-l aducem şi pe Francisc, acolo, şi pe Pavel...
Plînsul era acum mai adînc, mai sobru. Să-i înmor-mîntăm pe toți acolo, la moşie, se gîndi Petru ; ăsta e
197
visul mamei, idealul ei... O mîngîie uşor pe cap, pe tîmple.
— îți jur că ri-am să mai mă întîlnesc cu Nora, îți jur, vorbi el simplu, fără să pronunțe cuvintele cu acea solemnitate pe care o aştepta d-na Anicet şi care singură ar fi convins-o.
Petru ştia bine ce spune. Se hotărîse să se despartă definitiv de Nora, şi orice s-ar fi întîmplat nu şi-ar fi schimbat gîndul. în ultimele luni, o văzuse destul de rar, şi îi respinsese brutal îmbrățişările.
— Mi-a venit mie rîndul acum să fiu bolnav, i-a spus într-o zi, rîzînd sălbatic.
I-a povestit, apoi, Norei, o întreagă aventură inventată, cu o doamnă, din înalta societate, care l-a auzit undeva cîntînd la pian, s-a îndrăgostit de el şi l-a invitat la ea acasă.
— Bineînțeles m-a invitat ca să fac dragoste, completă Petru cinic. Ce-i păsa ei de muzica mea ?...
Nora îl ascultase palidă, privindu-l fix, cu ochii năuci,, ca şi cum n-ar fi izbutit să înțeleagă.
— Cred că ea m-a silit să fiu acum ascet, dacă cumva înțelegi ce poate însemna asta.
Zîmbi foarte corect şi adăugă :
— Apropos, ce-ți mai face curtezanul, domnul Iorgu Zamfirescu ?...
Nora se ridicase liniştită de pe scaun, şi—1 privi în ochi.
— Dacă mă mai întrebi o dată, scot cuțitul şi-l bag în tine! ... Te poți întinde cu cine îți place, dar nu-ți dau voie să mă insulți !...
Cu aceste cuvinte s-au despărțit. Nora a crezut că e supărat, pentru că nu l-a ,mai văzut aproape două săptă-mîni. L-a aşteptat atunci în stația de tramvai, şi i-a ieşit înainte zîmbind trist.
—• Iartă-mă, Petruță !, i-a spus apucîndu-i mîna şi voind să i-o sărute. J-am dat pe toți afară, pe toți...
A început să rîdă cu oarecare spaimă, pentru că Petru o privea rece, străin.
— Erau atît de mulți ? întrebă el disprețuitor. Nora se cutremură.

— Nu era decît Iorgu şi băiatul perceptorului, Niță. De ce mă-ntrebi ? Şi acum n-am nici un ban. Am venit să-mi dai tu un pol... Şi am venit să te văd, că mi-era dor de tine, adaogă ea privind în caldarîm. li rugă să rămînă împreună, la o circiumă, să mănînce
şi să stea de vorbă.
— Nora, cred că noi trebuie să ne despărțim, îi spuse
Petru. De ce nu te măriți cu Iorgu ?
Fata ar fi vrut să răspundă ceva, dar Anicet îi tăie
vorba.
— E mai bine aşa. Cu mine s-a terminat. Definitiv,
Nora, dacă înțelegi ce înseamnă asta...
Vorbea crunt, cu un glas pe care niciodată nu-l auzise Nora pînă atunci. Şi ca să dea mai multă tărie vorbelor, îi spuse „la revedere !" şi se depărta. Nora încercă să alerge după el, dar Petru se întoarse din drum şi-i spuse : — Vrei să te plesnesc, aici, în stradă ?... Porni iar cu pasul hotărît, fără să mai privească înapoi, fără nici o părere de rău. îl răzbun şi pe Pavel cu acest prilej, îşi spuse. Aşa ar trebui să se facă toate despărțirile. Dacă însă vine după mine, o plesnesc.
De atunci nu i-a mai vorbit niciodată. N-a simțit nici o emoție, zărind-o într-o după amiază cu figura suptă, cu ochii în cearcăne, aproape ascunsă după gard. Iorgu, Iorgu te va vindeca şi-a spus el zîmbind, aproape bine dispus. întoarceți-vă amîndoi în haos, de unde v-am
ridicat eu !...
Petru se întreba în acea vreme dacă o iubeşte cu adevărat pe Anişoara. Lîngă ea simțea cu desăvîrşire alte bucurii şi alte nelinişti decît cele cunoscute în apropierea Norei. După întoarcerea Adrianei s-au întîlnit însă mai rar nopțile, şi atunci cu mare spaimă. Se mulțumeau să se îmbrățişeze în salon, în timp ce îşi făceau lecțiile de pian, sau în parc. Anişoara nu ieşea aproape deloc din casă, iar rarele vizite în oraş le făcea întovărăşită de Teddy Lupescu sau de d-na Lecca. în oraş, dealtminteri, nu aveau unde să se iirtîlnească. Petru îi mărturisise de la început că el nu are bani ca să închirieze o odaie.
— Cînd vei împlini douăzeci şi unu de ani, ai să mă ceri mamei, spuse Anişoara.

— Pînă atunci s-ar putea să murim amîndoi, răspundea Anicet. Ar fi mai bine să găsim bani şi să ne închi-riem o odaie în oraş, unde nu ne va şti nimeni. Eu am să-mi aduc pianul acolo şi am să-ți cînt toată ziua.
Poate visa iarăşi visul lui din adolescență, cînd fugise la Nora. Se gîndea cu delicii la o cameră mică şi curată, unde să-şi aibă pianul şi un divan, pe care să dormiteze Anişoara, în timp ce el ar compune „Ereticii". îl urmăreau cîteva fraze, un leit-motiv în si bemol, şi nu putea începe să scrie.
— Dar de unde să găsim noi atîția bani ? îl întrebase sfioasă Anişoara.
Petru se gîndi mult, concentrat, şi- apoi vorbi :
— Dacă am lua cîteva tablouri, crezi că s-ar cunoaşte ? Dar propunerea i se păru repede absurdă, căci
adaogă : -
— Nu cred însă că le-am putea vinde... Prea sînt caraghioase, nu e aşa ?...
Anişoara înțelegea greu. îl privi în ochi, palidă, şi-i apucă mîna, încercînd parcă să-şi dea seama de ceea ce se întîmplă. Nu putea crede că Petru o îndeamnă la furt...
—• Nu, nu, ar trebui să găsim altceva de vîndut, continuă Anicet. Poate din. cărțile bătrînului. Dar' şi alea, cît am putea lua pe ele ?
Se plimba prin odaie, foarte preocupat. O iubea pe Anişoara, fără îndoială că o iubea ; altminteri nu i-ar fi destăinuit planurile lui cele mai tainice, n-ar fi dorit atît de mult să stea cu ea împreună, cît mai repede, într-o odaie numai a lor, în care să nu-i ştie nimeni.
— Mi-e teamă că te iubesc prea mult, vorbi apropiin-du-se brusc de Anişoara şi sărutînd-o pe gură. Fata îl strînse fricoasă în brațe. Nu se mai gîndea la cărțile şi tablourile pe care ar fi trebuit să le vîndă. Acum, cînd îl auzea pe Petru vorbindu-i de dragoste, ar fi fost fericită să facă un gest mare pentru el, să fure, să fugă de acasă, să nu-şi mai vadă chiar părinții.
— Te iubesc foarte mult, şi atunci am să te fac să suferi, continuă Petru. Fără voia mea, dar am să te fac să suferi...
Ochii Anişoarei sticliră atunci, şi obrazul întreg îi fu luminat de o fervoare neobişnuită care îi topea liniile,

me îndulcea ca printr-un zîmbet de neomenească fericire.
; — Ah, Petru, îi şopti ea, nu mi-e teamă de suferinţă !... Aş putea suferi orice pentru tine, orice, Petru !... în acea zi, Anicet se întoarse acasă mai liniştit. O văzuse de curînd pe Nora, o ameninţase, şi era sigur că lucrurile se vor opri aici. Se putea gîndi în voie la cămara tainică din oraş, unde îşi va duce pianul, unde se va în-tîlni cu Anişoara. E timpul să începem creaţia adevărată, îşi spuse el. Era sigur că îndată ce va: termina „Ereticii" şi va publica fragmente din „Stele căzătoare", îşi va cuceri un loc de frunte în muzica românească. îl paralizau, însă începuturile, aşteptările eventuale prin anticamerele directorilor, treptele umile care trebuiau urcate modest, cu răbdare, cu luptă. Petru ar fi preferat să se ridice prin alte mijloace, să ajungă bogat printr-o femeie sau printr-un furt, şi apoi să aibă destulă putere ca să se poată face ascultat. îi era penibil să sufere sau să facă vreun compromis ca artist; ca om, nu avea nici un scrupul, nu se dădea înapoi de la nici o gravă compro-
. mitere.
Cu asemenea gînduri luminoase se aşezase imediat pe scris. I se păru, însă, că aude un geamăt în odaia de culcare a mamei. Se temu ca nu cumva să fie bolnavă, şi intră în vîrfuj. picioarelor. D-na Anicet dormea adînc, şi gemea prin somn. în odaie, însă, mirosea insuportabil a ţuică. Petru rămase în prag, neştiind ce să creadă. Poate î-o fi fost rău, şi s-a frecat cu rachiu... Dar somnul doamnei Anicet nu era somnul unui om bolnav. Petru ascultă cîtva timp gemetele şi răsuflarea horcăită, apoi se retrase tot în vîrful picioarelor. Se simţi deodată sleit de puteri, deznădăjduit, slab. îşi frecă tîmplele cu furie, ca şi cum ar fi încercat să-şi alunge gîndurile, oboseala, pustiul care îl cuprinsese. îşi aminti atunci că, întorcîn-du-se odată acasă noaptea tîrziu, şi căutînd ceva de mîn-care în dulap, găsise acolo o sticlă cu ţuică, neîncepută. Ei doi, la masă, nu beau nici vin. Se mirase puţin atunci, dar uitase repede. Cîteva zile în urmă, maică-sa îi spuse că au rămas fără bani, că n-au de piaţă pentru a doua zi. Petru ştia totuşi că îi dăduse cinci sute de lei de curînd,

toţi banii lui, şi că în nici un caz nu ar fi putut să-i cheltuiască atît de repede.
— Am avut o datorie la băcan, îl lămurise d-na Anicet.
Plecase atunci de acasă, şi ceruse o sută de lei Norei. Din banii aceia au trăit trei zile, cu ciorbă de fasole şi lapte, pînă ce a putut obţine un avans din leafă.
îşi amintea acum şi alte amănunte, pe care nu le înţelesese niciodată ; de ce doarme maică-sa atît. de adîhc, închisă cu cheia în odaia ei, de ce nu vrea să-i deschidă cînd avea nevoie de ceva, de ce o auzea cîteodată vorbind singură... Trebuie salvată, îşi spuse el, trebuie salvată... Dacă aş găsi mai re.pede bani, dacă i-aş înapoia viaţa dinainte ! Petru nu se. îndoia că d-na Anicet începuse să bea ca să reziste mizeriei şi tristeţii din această fundătură de mahala. Nu putea rezista altminteri, trebuia să mă aştept la asta. O credeam tot atît de tare ca şi mine. Dar ea nu mai are pe nimeni, aproape dacă se poate spune că mă are pe mine. Trebuie să fac ceva, să cîştig bani, s-o salvez !... Se duse în cămară, şi căută cu atenţie printre sticle. Nu găsi nimic suspect. Auzea cîteodată gemetele din odaia d-nei Anicet, şi semnalul acesta de suferinţă şi de mizerie îl întărită, umilindu-l. Se simţea singur, nefericit; îi fu deodată dor de tată-său, de Pavel, de liniştea copilăriei lui. Dar valul acesta cald de duioşe-nie şi tristeţe dură numai o clipă. Se regăsi foarte repede, ferm, rece, brutal. Continuă să răscolească prudent prin toate colţurile. Trecu încă odată pragul dormitorului d-nei Anicet, şi o privi cum doarme gemînd ; îşi muşcă buzele, apoi se prefăcu că are nevoie de un foarfece, şi începu să caute pe măsuţă. înţelese repede că d-na Anicet nu putea auzi nimic. Privi atunci sub pat, şi găsi aceeaşi sticlă pe care o văzuse cîndva în dulap, o sticlă mare, gălbuie, încă plină pe jumătate cu ţuică. O băgă repede sub haină, palpitînd, şi ieşi din odaie în vîrful picioarelor. Cîteva secunde şovăi, neştiind ce să facă cu ea. Se îndreptă spre closet, o deşertă pînă la ultima picătură, apoi ieşi în grădină şi sparse sticla zvîrlind-o cu furie în movila din fund.
în acea zi, Petru n-a putut lucra de loc. Se plimbă multă vreme prin odaie, deschise de mai multe ori pianul

şi-l închise fără să fie în stare să studieze ceva. Scrise în jurnal : „Mama bea, mama bea ţuică. Şi cu toate acestea o iubesc, o respect, o venerez. Este mama mea. Este mai ales o femeie umilită. Toate acestea le voi răzbuna într-o bună zi".
Cînd îl întîlni pe Alexandru, îi ceru să-l împrumute . cu bani.
— îţi cer pentru mama, nu pentru mine, îi spuse. De cîte ori intra în odaia d-nei Anicet, Petru

mirosea
aerul întorcîndu-şi capul în toate părţile. După ce descoperi lipsa sticlei, şi ghicise unde i-a fost vărsat conţinutul, d-na Anicet plînse mult timp, pe ascuns, şi evită să privească în ochii băiatului. Cînd se întîlniră prima dată la masă, roşi şi stătu tot timpul cu ochii în farfurie. Petru fu mai blînd ca niciodată, şi vorbi tot timpul franţuzeşte...
— Ai plîns destul, mamă, are să te doară capul... D-na Anicet se ridică şi se îndreptă spre odaia ei, să se dezbrace. Nici nu-şi mai amintea de ce plînsese ; ştia că de mult, într-o zi ca asta, murise Francisc. Ştia de asemenea că l-au îngropat de mult şi pe Pavel. Şi apoi, o femeie tînără, al cărei glas gros şi răguşit îi străbătu deodată prin memorie.
— Madam Anicet !...
Se îndreptă către fereastră, să vadă dacă a rămas tot acolo. Nora nu se mişcase. Stătea lîngă poartă, cu capul
plecat.
— Să nu-i faci nimic, Petrişor, spuse d-na Anicet, observînd lumina sălbatecă, izbucnită deodată în ochii lui Petru. O pedepseşte Dumnezeu !...
Trecu în odaia ei şi—şi dezbrăcă rochia de doliu. Auzi peste cîteva minute o melodie plină de nelinişte, o melodie fascinantă, stranie, pe care Petru o întrerupea şi o relua mereu, concentrînd-o, împletindu-i un sunet sinistru. Era un si bemol care revenea ca o prezenţă străină ' în această melodie atît de limpede şi de majoră. D-na Anicet n-a putut rezista ispitei de a se apropia de uşă, ca să asculte mai bine. Asta e bucata pe care Petrişor o lucrează acuma, gîndi ea cu o profundă mîndrie. Se aşeză pe un scaun, şi-şi lăsă gîndurile libere. Era atît de obosită, atît de tristă, atît de singură — şi totuşi o aştepta

atîta feridre. Petrişor e acum liber. în curînd îşi va găsi o soţie bogată. Un Anicet nu se vinde uşor. Zestre, nume, poziţie, socială. Şi apoi, Petru va da un concert la Bucureşti, altul la Paris. Se vor lipi pe străzi afişe : „Marele compozitor român Petru Anicet". Se va vorbi şi la Radio... Dar toate gîndurile acestea bune, nu-i puteau goni obosita tristeţe din suflet. Numai dacă nu s-ar mai întîlni cu tîrfa aia... îşi rezemă încet capul pe braţul aşezat de-a lungul spetezei scaunului. începu să moţăie. O scară de,argint, strălucitoare, ducînd pînă la cer, ca în finalul operei „Faust".
Petru deschise brusc uşa. Simţise pe cineva lîngă el, şi nu mai putea lucra.
— Mamă !...
îşi dete însă repede seama că d-na Anicet dormea adine şi închise uşa cît putu de încet.

III

— Eu vă mărturisesc cinstit că nu vă înţeleg, vorbi Eleazar. Vă ascult de o jumătate de ceas bătînd apa în piuă, trăncănind despre destin, despre sensul vieţii, despre morală, şi despre alte bazaconii spirituale, şi vă plîng de milă. Nu înţeleg nimic !...
Venise la cafenea cînd discuţia era în toi. Se mirase întîlnind pe David Dragu acolo ; îl credea încă în provincie, profesor. Nu-l văzuse de aproape doi ani. Ar fi vrut să-l întrebe despre viaţa lui, despre planurile de viitor, dar David i se părea şi mai închis ca înainte. Dragu prefera să discute o problemă sau o prostie generală, cînd se afla în lume. Foarte rar vorbea despre sine, despre necazurile sau planurile lui. Eleazar îl ascultase o-bucată de vreme, şi apoi izbucnise. Vorbise cu glasul lui puţin spart, semănînd cîteodată cu al unei femei răguşite.
— în general, nu înţelegem nimic, îl întrerupse un tînăr bălan, care fuma ţigara aproape sugînd-o. Nu înţelegem nici moartea, nici viaţa, adaogă el cu privire

obosită. Asta e aproape o lege universală. De ce te mal miri d-ta ?...
Eleazar îl privise uimit şi dezgustat, parcă ar fi suferit ascultîndu-l.
—*r*- Vorbeşti prostii, îi răspunse coborînd puţin glasul, ca să-l facă mai dispreţuitor, vorbeşti prostii. Ce poate însemna asta : „nu înţelegem nimic ?" Dar. înţeleg foarte bine o sumă de lucruri. înţeleg o floare, înţeleg fata pe care o iubesc, soarele din cer îl înţeleg...
Tînărul bălan roşi şi îşi aşeză ţigara pe buza scrumierei pline.
— Sînt şi alte lucruri, răspunse el. De pildă ideile, visele, premoniţiile, toate aceste detalii sufleteşti pe care nu le înţelege nimeni...
David Dragu zîmbise ascultând : „detalii sufleteşti". O viziune de garsonieră modernă, o valorificare intimistă şi decorativă a cunoştiinţei ; sufletul la ora ceaiului.

■— Dimpotrivă, se apăra violent Eleazar, înţeleg foarte bine ideile altora cînd sînt clare, cînd sînt idei ; înţeleg şi visele mele, şi simbolurile care îmi trec prin faţă. înţeleg şi ceea ce, e fantastic, domnule, şi ceea ce e absolut. Sînt foarte puţine lucruri care ne rămîn nepătrunse, cu desăvîrşire nepătrunse...
David Dragu ar fi vrut să adaoge : pînă la moarte, numai pînă atunci. Ce clare vor deveni după aceea toate lucrurile nepătrunse de astăzi, toate enigmele, şi spaimele şi îndoielile noastre ! Ar fi vrut să spună toate acestea, deşi poate le mai mărturisise de nenumărate ori. Dar se simţea stingherit alături de siguranţa brutală a lui Eleazar, de calda mediocritate a celorlaţi. Să vorbeşti despre moarte ca justificare a actelor omeneşti, şi să te întrerupă Eleazar, care e mistic şi om politic în acelaşi timp...
Dragu ar fi vrut să spună ceva, şi schiţase un gest vag, interogativ, şovăitor, care contrasta izbitor cu gesturile sale obişnuite, pripite şi convingătoare. îl reteză, scurt ; îşi scoase ochelarii şi începu să-i şteargă cu batista. Era un mijloc de apărare, un semn că se retrage din joc, că nu-l mai interesa discuţia.
— Dar nu e vorba de asta, continuă Eleazar, nu e vorba de neînţelegeri din motive filosofice, dacă ne putem exprima astfel...

Eleazar crede că face o glumă, gîndi Dragu, prefărîn-du-se că-şi şterge cu foarte multă atenţie lentilele ochelarilor, întâlnirea aceasta la cafenea cu atîţia prieteni din vremea studenţiei, şi cu alţi tineri, necunoscuţi pînă atunci, îl întristase. Avea senzaţia că n-a lipsit deloc din Bucureşti, că asistă la o convorbire întreruptă în ajun. Regăsea acelaşi superstiţii, concentrate în jurul altor leit-motive. De cîteva ori în cursul serii se simţise foarte strein şi foarte trist. Să reluăm aceeaşi poveste, îşi spusese atunci, să luptăm împotriva aceloraşi confuzii, împotriva aceloraşi prostii, ca acum doi ani, ca acum douăzeci sau două sute de ani...
Goni însă cît putu de repede valul acesta de tristeţe şi oboseală. îşi spune că poate cel mai vrednic sens al vieţii este tocmai lupta acesta continuă împotriva prostiei, a truismelor şi a întunerecului. De cîte ori se simţea abătut întîmpinînd aceleaşi replici mediocre şi aceeaşi bine ştiută ignoranţă, se încuraja spunîndu-şi că luptînd împotriva lor, contribuie la continuarea inteligenţei, la o nobilă solidaritate umană... Dar acum începea să fie obosit. Apariţia retorică a lui Eleazar tulburase prea adînc apele. David se întrebase o clipă de ce continuă să-i asculte pe toţi, privindu-i pe rînd, cu aceiaşi ochi calmi şi foarte discret dispreţuitori. Apoi, îi trecu prin minte alte lucruri. Se gîndi la noii săi elevi de la Liceul Ferdi-nand I, la toamna care se stricase brusc, la sărăcia lui. Se gîndea mai ales că soră-sa, Getta, rupsese a doua oară logodna...
— Voi vorbiţi şi scrieţi numai pentru voi, numai între voi, continuă Eleazar mai aprins. Ce vorbiţi la cafenea, tot aia scrieţi şi în cărţi şi la gazetă : destinul omului, morala interioară, spiritualitatea şi mai ştiu eu ce erezie caraghioasă. Nu vedeţi că vorbiţi şi scrieţi numai pentru o mie de oameni suciţi ca şi voi, că întreaga cultură românească se învîrteşte între Corso, Ateneu, Fundaţia Caroi şi Calea Victoriei ? Ce înţeleg milioanele de români care nu vă cunosc personal şi nu vă cumpără cărţile, ce pot înţelege ei din toată flecăreala voastră spirituală ? Există o singură spiritualitate : creştinismul ţărănesc, creştinismul maselor.. Să ne înţelegem, nu e vorba aici despre experienţe, dogme, doctrine şi erezii filo-

sofice în jurul, în susul sau în josul creştinismului. Este vorba de acel creştinism pe care îl practică ţăranul de aproape două mii de ani, şi pe care cînd faceţi pe creştinii, veniţi cu tot felul de bazaconii intelectuale şi vă pierdeţi timpul, vă trădaţi misiunea. Cine ştie de voi, de gîndurile sau de creaţiile voastre ? Trece viaţa pe lîngâ voi, viaţa atîtor milioane de oameni ofticaţi de mizerie şi de bătaie, iar voi scrieţi şi vorbiţi, ca să vă asculte sau să vă citească zece sau o sută de oameni ca voi.
Eleazar vorbise violent şi amenințător, ca întotdeauna Mioul lui discurs impresionase, şi fusese dealtminteri auzit şi la cîteva mese vecine. Era cunoscut, însă, de toată, lumea şi de cînd se înscrisese într-un partid politic d? acţiune, era temut. Eleazar ameninţa în dreapta şi-n stingă, cu închisoarea pe viaţă, cu spînzurătoarea, cu trimiterea peste graniţe. Uneori, în mijlocul, vreunui discurs vehement, avea o adevărată euforie a puterii. Se simţea tînăr, puternic, stăpîn. Eleazar credea în stăpî-nirea sîngeroasă a dreptăţii ; a luminii, cum spune el.
—• Cine ştie despre dramele şi suferinţele voastre, măi ? întrebase el triumfător. Cine ştie despre creaţiile voastre ? zece, o sută, o mie de oameni !?...
Dragu asculta din ce în ce mai bine dispus. Discursul lui Eleazar îl mai auzise şi îl mai cetise de

nenumărate ori, spus întreg sau pe sfert de feluriți oameni. Privi pe Alexandru, şi se miră puțin că acesta nu intervine nici de data aceasta. Toți ceilalți ascultaseră jenari, ca şi cum şi-ar fi recunoscui vinovăția.
— Dragă prietene, începu calm Dragu, despre Goethe ştiu mult mai puțini oameni decît despre Ramon No-varro : despre un Eddington sau Bergson, infinit mai puțini decât despre Camera. Ce spui tu e cu desăvîrşire absurd. Este firesc ca milioanele tale de români, sau de englezi, sau de ruşi să nu ne înțeleagă ce vorbim şi ce scriem. Asta nu e un criteriu de judecată al acțiunilor sau gîndurilor noastre. Nu importă dacă te înțeleg numai o mie sau o sută de oameni, în loc de un milion. *Cine sînt aceşti oameni,* iată singurul lucru care importă, iată singurul criteriu de judecată...

Cu atît mai rău pentru voi, intelectualii, întrerupse brutal Eleazar. Pe mine nu mă importă mia sau suta, ci milioanele.
— Dacă omenirea ar fi adoptat criteriul acesta de la începutul istoriei, n-ar mai fi existat istorie, continuă mai vehement Dragu. Nu s-ar fi descoperit nimic, nu s-ar fi creat nimic. Primatul colectivului pur, împotriva oricărei elite, înseamnă reîntoarcerea la zoologie. Ace-leaşi legi economice biologice conduc şi o turmă de vaci ca şi o societate umană. Şi vacile luptă între ele pentru cît mai multă şi mai bună hrană, pentru libertatea sexuală, pentru minimul de muncă. Tot ce-mi vorbiți mie despre colectivitate, ştim cu mult înaintea voastră, ştiam din zoologie. Suprimă mia aceia, de oameni care te irită pe tine pentru că iubesc pe Eddington în loe să iubească pe Greta Garbo, şi ai să obții o umanitate condusă numai de instincte : al foamei, al libertății animale, al sexului şi al cruzimei. Chemările tale eu le înțeleg prea bine ; sînt chemările către biologie. Dacă te farmecă, n-ai decît să le aplici ; le aplici doar pe contul tău...
— Cu alte cuvinte dispreţuieşti pe orice om care a rămas aproape de pămînt, răspunse Eleazar, pe orice om incapabil să înțeleagă pe Eddington şi să guste pe Picasso ?
— Nu-l dispreţuiesc "deloc, se apără Dragu ridicînd glasul. Cunosc demult arma aceasta a voastră ; de a socoti inteligența, cultura, geniul, ca mijloace subversive, de dispreț şi opresiune a celorlalți. Dar e o armă ri-diculă. A nu-ți trăda misiunea, -misiunea cunoaşterii şi a creației, nu înseamnă că dispreţuieşti pe ceilalți oa-
, meni din jurul tău, pe oamenii rămaşi lîngâ pămînt. cum spui tu. Nici un om inteligent şi dramatic, nici un om care simte direct drama existenții, nu dispreţuieşte pe fericiții care nu o simt. Dimpotrivă, poate îi invidiază cîteodată. Noi, intelectualii cum îți place ție să ne catalo-ghezi, sîntem izolați şi puțini prin destinul nostru. Cine nu poate suporta o asemenea singurătate, n-are decît să intre într-un batalion de asalt...
Grupul regăsea pe acel David de acum doi ani ; prolix vehement, neobosit. Alexandru Pleşa continua să tacă, privind în jos. De altfel, tăcerea aceasta a prietenu-

lui îndemnase pe Dragu să vorbească, să ridice glasul.. Ştia că şi el împărtăşeşte anumite opinii ale lui Eleazar,
— Este tocmai ce constatam şi eu, reveni dîrz Eleazar. Este spaima voastră de luptă, de responsabilitate directă,, de acțiune. Fireşte, e foarte confortabil să stai la birou, nestingherit de nimeni, să citeşti cărți, să scrii şi să-ți-, spui : „dacă n-aş fi eu, s-ar duce dracului istoria, ne-am întoarce la biologie !" Este foarte uşor, şi foarte remuneratoriu în acelaşi timp, scumpul meu Dav. Nu rişti nimic, nu superi pe nimeni. Tu rămîi cu Eddington şi Goethe, şi bietele milioane pot muri de foame, de oprelişte, de sifilis. Cel p*uțin, dacă ați fi cinci şi nu v-ați ascunde laşitatea. Măcar dacă ați spune : puțin îmi pasă de restul oamenilor, eu am treaba mea-şi amorul meu intelectual ! V-aş admira în acest caz sinceritatea. Aş spune în sinea mea : sînt nişte lichele simpatice, dar v-aş admira. Voi, însă, inventați o mie de scuze ca să vă justifieați frica voastră de luptă...
David Dragu ascultase puțin palid, cu buza de jos tremurînd, cu pumnii strînşi. Izbucni de odată, fără să se mai poată controla.

— De ce luptă vorbeşti ? Unde vezi tu luptă într-un partid sau o formaţiune politică ? Pentru că vorbiţi la tribună sau pe cîmp, în loc să vorbiţi într-o cafenea sau într-o sală de cursuri, numiţi asta luptă ? Pentru că faceţi marşuri în grup, în loc să le faceţi singuri şi răbdaţi de foame cincizeci deodată în loc să rabzi de foame singur într-o mansardă — asta înseamnă acţiune ? Unde vă este acţiunea ? Orice se întîmplă în viaţa unui om, este acţiune. Orice mişcare a lui, orice gînd, orice iubire, totul, dar absolut totul este acţiune, este faptă. Acţiunea politică se deosebeşte numai prin caracterul ei colectiv. Dar nu e mai puţin erotică suferinţă unui om singur, în cămara lui, în nopţile lui de studiu —• nu e mai puţin eroică decît suferinţa unui om bătut pentru o credinţă politică. Lupta unui om împotriva destinului său, împotriva morţii este mult mai grandioasă decît orice luptă politică de pe pămînt...

— Este o luptă egoistă, interveni Eleazar. Nu mă interesează lupta unui om împotriva destinului său. Mă

interesează numai lupta unui om împotriva destinului colectivităţii sale...

Alexandru Pleşa începu să zîmbească. Parcă şi-ar fi ascultat vorbele, parcă i-ar fi citit cineva gîndurile.

— Dar e absurd ce spui, ţipă Dragu lovind cu pumnul în masă. E atît de absurd încît am impresia că mă aflu într-un trib sălbatec, undeva prin junglă, şi nu mă pot face. înţeles. Ce înseamnă destinul colectivităţii ? Foame, mizerie, ignoranţă şi celelalte. Dar ăsta nu e *destin,* pentru numele lui Dumnezeu, asta e *condiţie socială.* Destinul înseamnă : faptul că omul e muritor, faptul că limita cunoaşterii sale e foarte-strînsă, faptul că suferinţă e eternă, faptul că un suflet nu poate niciodată comunica perfect cu un alt suflet. Asta înseamnă destinul omului, şi asta e experienţa dramatică a vieţii pe care o au, în toată plenitudinea ei, numai cîteva mii de oameni. Restul milioanelor se resemnează, sau nici ma-

- car nu se întreabă asupra acestor lucruri. Ei sînt ocupaţi cu condiţia lor socială, economică, sanitară. Nu dispreţuiesc deloc pe aceşti oameni, dar cînd îmi spui că lupta contra singurătăţii şi a morţii este egoistă, iar lupta politică este altruistă, simt că-mi plesneşte capul !...

Se ridică într-adevăr de la masă, lovind puternic cu pumnul. Simţea o furie întunecată, animală, nu împotriva lui Eleazar, ci împotriva zidului de neînţelegere şi confuzie pe care îl vedea ridicat de jur împrejurul său. Asta îi înzeci puterile, îi alungă oboseala pe care o simţise copleşindu-l la începutul serii. încăperea, însă, îl sufoca. Deşi afară burniţa şi bătea vîntul, îşi făcu loc spre ieşire, fără să mai strîngă mîinile prietenilor. Pleşa îl urmă imediat.

— Ai vorbit foarte cald, dar n-ai avut dreptate, îi spuse îndată ce-l ajunse în stradă.

Dragu îl privi brusc. Cîţiva picuri de ploaie îi stropiseră lentilele. Părea puţin ridicul, în bătaia felinarului, cu macferlanul vechi strîns 'în jurul trupului, şi cu acele lacrimi exterioare căzute întîmplător pe sticla ochelarilor. Alexandru îi susţinu privirea, zîmbind.

— Eleazar a apărat punctul de vedere al huliganilor, continuă el, punct de vedere plin de nostalgie, pentru d-ta.

— Cred că n-ai înţeles atunci ce înseamnă huligan, răspunse posomorit Dragu.

Glasul îi era puţin mai stins, cu o foarte uşoară tremurare, parcă ar fi trecut printr-o puternică emoţie.

— Oamenii aceştia sînt stimulaţi din afară, prin ordine, prin şefi şi prin coruri, continuă Dragu. Nu este o revoltă a tinereţii biologice. Este o barbarie organizată, deci cu totul altceva decît huliganismul...

Şovăi cîteva secunde privind asfaltul umed, poleit de bătaia globurilor electrice.

— Şi în definitiv, ceea ce ţi-am spus atunci, la mare a fost mai mult o provizorie melancolie a mea, decît o părere. Plecasem de la cu totul alte constatări. Cazul lui Eleazar, însă, reprezintă altceva...

Alexandru se pregăti să-l întrebe ce-ar putea însemna acel „altceva", dar Dragu îl opri cu un semn.

— De altfel, nu numai Eleazar, ci şi d-ta, poate chiar şi bunul meu prieten Petru Anicet... în definitiv, vorbiţi de lipsa de responsabilitate a contemporanilor, de curaj, de ieşire din individualism — dar pînă acum eu n-am văzut un singur fapt concret, nu te-am văzut nici măcar pe d-ta dovedindu-mi prin fapte o nouă. demnitate umană.. Dimpotrivă, cele ce-am auzit astă vară despre d-ra Viorica Panaitescu, nu-ţi justifică deloc doctrina erotică...

Alexandru se opri înmărmurit. Era dezgustat, era trist şi furios de această ridiculă izbucnire a lui

Dragu.
— Şi d-ta ai putut crede zvonurile acelea idioate care circulau asupra mea ? Ei bine, află...
— N-are nici un rost să te superi, îl întrerupse Dragu aspru şi îngheţat. N-am crezut nimic. Dar nu e mai puţin adevărat că nici d-ta n-ai avut curajul faptei, n-ai dat dovadă de eroism, de responsabilitate... îmi închipui tot ce-ai gîndit atunci, tot ceea ce gîndeşte fiecare dintre noi, de altfel... Ţi-ai spus, probabil, că eşti prea mare fjentru o biată fată îndrăgostită, că eşti deasupra legilor, deasupra moralei. Asta ne spunem toţi, cînd ne aflăm într-o încurcătură, cînd trebuie să ne decidem, să devenim responsabili... Ţi-ai fi spus, poate, că patetica domnişoară Panaitescu te va rata ; ăsta e leitmotivul tuturor tinerilor lipsiţi de vlagă. Pe unii îi ratează provin-

cia, cum se plîngea bietul Dumitraşcu, pe alţii îi ra-etază pasiunea, pe alţii căsătoria sau boala. Toate aces-. tea sînt pretexte ca- să ne ascundem insuficienţa noastră vitală, laşitatea noastră. Asta e adevărată laşitate, nu ceea ce crede Eleazar, sau ceea ce crezi d-ta... Vă e teamă de consecinţele grave ale actelor d-stră, şi atunci inventaţi o morală sau o filozofie prin care vă puteţi dispensa de ele. Dar eu nu respect şi nu admir decît pe omul care acceptă toate consecinţele actelor sale, cît ar fi ele de grave şi de primejdioase. Dealtfel, acesta este singurul mijloc de a verifica tăria unui om. M-am săturat de oamenii care trăiesc atenuaţi şi prudenţi de teamă să nu-şi rateze misiunea lor, geniul sau talentul lor... Alexandru îi apucă braţul brusc, aproape străpun-gîndu-i carnea cu unghiile. Dragu se opri, dar nu-şi trăda durerea. îl privi, încereînd să zîmbească şi să-l aţâţe în acelaşi timp.
— D-ta vrezi aşadar că mi-e teamă de ceva pe lumea asta ? vorbi Alexandru.
Pronunţă cuvintele rar, sonor, ameninţător. Ochii i se aprinseră cu o lumină tulbure, de virilitate jignită.
— Crezi că n-aş fi în stare să fac orice, *orice* pe lumea asta, rămînîhd totuşi eu însumi, liber şi stăpîn cum sînt acum ?!...
.— Nu ştiu, răspunse Dragu. Nu ştiu dacă vei rămîne acelaşi cum eşti astăzi, în cazul cînd vei deveni deodată sărac, de pildă, sau dacă te vei însura. Sînt sigur, însă că ţi-a fost teamă de pasiunea fetei aceleia. Ţi-a fost teamă să nu te tragă la fund, să nu te oprească pe loc, să nu te rateze. Ţi-am mai spos şi altădată ce cred eu despre acei oameni care se tem de împrejurări şi .de medii, care cred că un oraş de provincie, o căsătorie, sau o boală îi poate rata. Cred că sînt nişte oameni slabi şi laşi, asta cred. Unui om tare, unui om împlinit, nu-i poate fi teamă de nimic, absolut de nimic. Poate fi şchiop, poate fi orb, poate avea o casă de copii în spinare, se poate zbate în cel mai deprimant tîrguşor, toate acestea n-au nici o importanţă. El rămîne viu, el continuă să *fie* şi să creeze, împotriva oricărei împrejurări.
— Mi-ai mai spus asta o dată, îl întrerupse Alexandru, nerăbdător să vorbească.

— Ştiu, şi am repetat-o înadins. Cred că d-tale ţi-a fost frică de consecinţe. Asta e. Fiecare om vrea să f-ie liber în viaţă, dar toţi fug de consecinţele libertăţii lor. Nu înţeleg ce libertate poate fi aceasta. Dacă într-adevăr eşti liber să faci dragoste cu oricine, apoi trebuie să te simţi tot atît de liber şi după ce apar consecinţele acestor dragoste. D-tale ţi-a fost însă teamă că pasiunea acestei fete îţi va anula libertatea. Ţi-a fost mai ales teamă că vei fi silit să te căsătoreşti cu ea !... Mai ales asta !
Începu să rîdă, în ploaie, strîngîndu-şi pumnii şi ri-dicîndu-şi fruntea. Alexandru îi apucă iarăşi braţul.
— D-ta nu-ţi dai seama de gravitatea isultei pe care mi-ai adus-o ? M-ai făcut laş !
■— Toţi sîntem laşi, vorbi Dragu, toţi sîntem, unii mai mult, alţii mai puţin. Venise însă vorba de acţiune, de faptă erotică, de responsabilitate, şi eu am vrut să-ţi amintesc că lucrurile acestea sînt extrem de rare în lumea noastră, că în orice caz nu le-ai realizat d-ta...
— D-ta crezi, aşadar, că mi-a fost teamă de o căsătorie ? întrebă Alexandru, cu un ton pe care l-ar fi voit dur şi solemn, dar care păru numai sibilinic. Ce-ai» spune dacă m-aş însura mîine ?!
— Depinde în ce împrejurări, vorbi Dragu. O căsătorie nu este întotdeauna o verificare a tăriei unui om. Dacă te vei însura cu o fată tînără, frumoasă, bogată, cu o fată de care te poţi oricînd despărţi, n-ai verificat nimic. Mîine vă puteţi foarte bine despărţi, devenind din nou liberi, fără ca d-ta sau ea să sufere. Singura verificare este să iei o fată săracă şi bolnavă, dacă se poate una catolică. Divorţul ar fi imposibil. Te vei şti lega pentru toată viaţa, vei şti că orice ai face, orice s-ar în-tîmpla, nu vei redeveni liber. Numai în asemenea condiţii căsătoria ajunge mijloc de verificare a tăriei d-tale-numai atunci poate ajunge „cunoaştere", iniţiere" !...
— De unde vrei să găsesc o fată catolică şi tuberculoasă, ca să te conving pe d-ta că nu mi-e teamă de căsătorie ? izbucni Alexandru cu o tinerească exasperare în glas.

— Eu nici nu cer să fiu convins în felul ăsta, răspunse posomorit Dragu. N-aş suferi să ştiu că faci o experien-

ţă atît de decisivă dintr-o supărare copilărească. Am aflat însă că o fată s-a sinucis din cauza d-tale, şi mi-e deajuns. De ce vrei să nenoroceşti acum pe alta ? Simplu fapt că ai sărit în sus cînd te-am făcut laş, dovedeşte că nu eşti un om tare. Un om cu adevărat tare nu pune rămăşag cu primul venit ca să-şi verifice sau să-şi justifice tăria. D-ta vrei să-ţi dovedeşti, că *poţi* face o căsătorie, în orice împrejurare. Am înţeles ce fel de om eşti...
Alexandru îi apucă din nou braţul, şi aproape îl trase spre sine. Era mai puternic, şi era mai mîniat.
— Nu mai poţi da acum înapoi, răcni el. Te respect şi te iubesc prea mult ca, să-ţi îngădui o asemenea părere proastă despre mine. Dacă altcineva decît d-ta m-ar fi făcut laş, iresponsabil şi guraliv, n-aş fi răspuns nimic. Cel mult m-aş fi năpustit cu pumnii asupra lui. D-ta eşti însă *cineva* pentru mine. De aceea am sărit în sus, cum spui, cînd te-am ascultat, insultîndu-mă...
— Nu te-am insultat deloc, repet, vorbi Dragu. Toţi sîntem laşi. Toţi oamenii sînt la fel. Vorbind despre d-ta şi Eleazar, vorbeam în acelaşi timp despre mine, despre Anicet, despre oricine altul. Şi eu cred că familia mă apasă, că logodna sorei mele este o chestie decisivă, că o catedră în Bucureşti este un dar ceresc... Sînt şi eu tot atît de laş ca şi d-ta...
— Tocmai lucrul acesta cred eu că e fals, îl întrerupse Alexandru. Eu nu sînt laş, nici iresponsabil. Eu sînt un om liber, atît. Şi ca să-ţi dovedesc că nu mi-e teamă de pierderea acestei libertăţi, am să cer în căsătorie pe prima fată întîlnită la ferata Feliciei Baly. Prima fată care n-o fi logodită, sau milionară. Te rog să vii şi d-ta...
— Eu veneam în orice caz, vorbi Dragu. Dar sper că vei renunţa pînâ atunci la un pariu atît de ridicul...
— Domnule Dragu, eu m-am ataşat de d-ta tocmai pentru că mi se păruse că problemele morale au aceeaşi realitate pentru d-ta ca şi pentru mine. Nu mă joc cu vorbele, nici nu fac pariuri.... Tot ce-am vorbit ră-mîne fireşte între noi, dar la serata domnişoarei Baly am să mă logodesc. Ai să înţelegi atunci dacă sînt sau nu huligan, în sensul prost al cuvîntului...

David Dragu îşi dădu de-abia acum seama că se apropiau de Cotroceni, că înaintaseră cu pasul grăbit şi mare, discutînd. Ştia că îl aşteptau acasă cu masa. I se părea ridiculă discuţia cu Alexandru. I se părea mai ales fără sens ; să ieşi dintr-o cafenea puţin enervat de un prieten, să începi o nouă discuţie, şi să ajungi la asemenea stupide concluzii... Toate acestea pentru ce, Dumnezeule, pentru ce... ?
— Eu tot sper în bunul d-tale simţ, vorbi în cele din urmă Dragu.
începea să-i fie frig. 11 plouase bine, prin trenchoatul învechit şi ros. Simţea o febră umedă, un dezgust total al ţesuturilor. I se păreau lucrurile mai triste, aşa, mai reci şi mai triste. Alexandru nu răspunse imediat. Mergea şi el cu mîinile în mantaua de ploaie, fără să ştie unde se află, încotro se-ndreaptă. Figura părea acum mai hotărîtă. Obrajii aveau un luciu mat, parcă ar fi reflectat o bogată pasiune adîncită, concentrată. Dragu îi aruncă în treacăt o privire oblică, prin ochelari, şi nu putu să nu-l admire. Era parcă mai frumos, cu fruntea pe jumătate descoperită sub pălăria moale, cu buzele strînse, cu bărbia fermă. Avea un aer de o nobilă sălbăticiune, aspru şi fraged în acelaşi timp. Un imbecil frumos, care-şi născoceşte problemele de conştiinţă, reflectă Dragu cu ură. Senzaţia de frig, de umezeală, de singurătate, ajunsese insuportabilă.
— Mă-ntreb ce căutam noi spre Cotroceni, spuse oprindu-se deodată în ploaie.
Alexandru se opri şi. el, parcă l-ar, fi trezit glasul lui Dragu.
— în orice caz, sîntem înţeleşi, -vorbi el cu un glas mult mai cald ca înainte. în noaptea de 15 către 16 Noiembrie, la Felicia Baly, mă logodesc cu prima fată săracă pe care o voi intîlni... Sper că nu trebuie numai-decît să fie şi urîtă, adaogă el aproape în glumă întor-cîndu-se către Dragu. Gîndeşte-te că am să trăiesc cu ea toată viaţa...
— Dragu îl privi puţin stînjenit. începe să-şi bată joc de mine ; sau e nebun de-a binelea...
— Ştii, am impresia că trăiesc o legendă, continuă Alexandru visător. Am impresia că sînt unul din zidarii

meşterului Manole, şi îmi aştept nevasta să vină la schele... Mai precis, rugîndu-mă să-mi iasă în cale o nevastă frumoasă şi harnică...
— încurci legendele, vorbi Dragu, ca să spună şi ■el ceva.

— E foarte ciudat, continuă Alexandru ca şi cum nu l-ar fi auzit. De mîine va trebui să-mi caut casă, să-mi ■comand mobilă, şi tot ce-mi trebuie. Vei face Crăciunul •cu noi ; pînă atunci sîntem căsătoriţi... Aş vrea, numai, să aibă un nume frumos. Iulia e numele care-mi place cel mai mult. Iulia sau Măria ; simplu. Sînt şi nume de ■servitoare...
Scutură capul. Pălăria îi atîrna grea, plină de apă. Parcă începuse să plouă mai tare, de la o vreme.
— Nu putem rămîne aici să filozofăm, spuse tot Alexandru. Poate găsim un taxi, te las în centru...
Apoi, după o scurtă pauză :
— Pe d-ta nu te exasperează ploaia ?
— Cînd sînt în casă, îmi place, răspunse Dragu. Mă întreb ce m-a făcut să ies din casă într-o asemenea seară. N-aş fi ascultat nici manifestul lui Eleazar, nu ţi-aş ■fi deschis nici d-tale gustul pentru legende...
Alexandru rîse şi-i luă braţul prieteneşte. Zărise un taxi şi-i făcu semn să oprească.
— Discuţia este închisă, vorbi Alexandru, aşezîndu-se comod şi întinzîndu-şi picioarele să şi le dezmorţească. Tot ce-am vorbit râmîne acum între noi. Şi dacă vii la Baly cu o jumătate de ceas după mine, am să-ţi prezint pe viitoarea doamnă Pleşa. Sînt sigur că te va. place...
Schimbă cîteva cuvinte, la întîmplare, şi în dreptul ■bulevardului Academiei, Dragu'se coborî.
IV
Mitică Gheorghiu intră în magazin mai mult pentru •că i se păruse că o vede pe Marcella plătind ceva la ghişeu. N-o mai întîlnise de cîteva luni. Nici n-o mai do-
rea atît de fierbinte, de altfel. Se întîmplaseră multe în cursul verii. Se întîmplase mai întîi logodna lui cil ■domnişoara Veronica Barbu, logodnă pusă la cale de ambele familii, într-un week-end la Sinaia. Veronica Barbu era îmbrăcată în alb, în acea dimineaţă, şi ţinea la .piept un buchet imens de flori de cîmp.
— Semeni cu cineva, îi spuse Gheorghiu zvîrlind ţigara. Semeni cu cineva, dar nu pot să-mi aduc aminte ■cu cine. în orice caz, îţi stă foarte bine în alb...
Prima duminică după această întîlnire, s-a sărbătorit logodna, într-un cerc foarte intim. Mitică a cerut şampanie, dar a băut cu grijă. De-altfel, avertizaţi din vreme de prieteni, părinţii lui Mitică l-au supravegheat tot timpul.
— Ce iubeşti d-ta mai mult şi mai mult pe lume ? •şi-a întrebat logodnica.
Se cunoşteau destul de puţin ; erau amîndoi timizi, •şi de-abia îşi spuneau pe nume ; încă nu se tutuiau.
— Să voiajez, a răspuns Veronica Barbu.
— Eu iubesc mai mult decît orice, dragostea. Cînd te voi iubi şi pe d-ta, ai să înţelegi ce înseamnă asta.
— Oare nu cumva iubeşti acum pe altcineva ? îl întrebă mai mult în glumă logodnica.
— Ba da, iubesc pe una Marcella, dar acum totul ■e rupt intre noi'...
Avea o figură solemnă', foarte discret tristă, ca şi cum ar fi povestit o amintire tragică din copilărie.
— închipuieşte-ţi că o iubeam din copilărie, de cînd «ram amîndoi în liceu. Ea învăţa la Notre-Dame, săraca...
Logodnica îl asculta timidă, neştiind dacă glumeşte sau o insultă. De altfel, nu-l plăcea deloc. Acceptase să-î ia pentru că era bogat, încă tînăr, şi pentru că tot trebuia să se hotărască o dată pentru cineva. încercase în prima săptămînă să se simtă emoţionată, dar nu izbutise, şi se resemnase. „Fac un menaj raţional", şi-a spus „Toată lumea face aşa", spunea d-na Barbu. întrebase mai de mult pe o prietenă căsătorită de cîţiva ani cu un doctor : „Tu eşti fericită, Nucy ?" Fusese un mariaj din dragoste. „Ce prostii întrebi şi tu", îi răspunsese prietena. Era deci

resemnată. .Dar logodnicul continua să vorbe*ască şi eaj încă rîu înţelegea dacă e o glumă de prost gust sau nu.
— M-am hotărît să încerc şi cu d-ta vorbi el, să în- / cerc dacă pot fi fericit. De aceea îţi spuneam că iubesc' atît de mult dragostea...
Logodna fu repede desfăcută.
— Mi-a trecut cheful de însurătoare, se apăra Mitică. M-am apucat iar de sport...
într-adevăr, lucra acum foarte mult la club, şi d-l Ludovic începea să aibe speranţe ; poate, în sezonul

viitor, se va putea prezenta la campionate. La Marcella se gîndea mai rar. îşi amintea cîteodată de nebuniile lui, şi îi venea să zîmbească. Totuşi, cînd i se părea că o zăreşte pe stradă, simțea un gol fierbinte în coşul pieptului. Şovăia chiar cînd se întîlnea cu Irina Pleşa.
într-o zi, însă, se surprinse gîndind : Dar toate acestea nu pot rămîne nerăzbunate ! Se gîndi să provoace la duel pe Jean Ciutariu, dar ar fi fost prea complicat, li pîndi atunci cînd ieşea de la Corso, şi înainte ca Ciutariu să poată "spune ceva, îi plesni două palme. Oamenii se opriră în loc, savurînd spectacolul, dar gata să inter- ■ vină dacă scandalul ar fi luat proporții.
— Ştii tu pentru ce, îi spuse Mitică.
— îşi şterse apoi palmele una de alta, cu un gest teatral, şi trecu mai departe. Era foarte încîntat de sine, foarte mîndru că îl priviseră atîtea perechi de ochi. Ciutariu rămase o clipă cu desăvîrşire zăpăcit. Cînd îl zărise, ar fi vrut să-i spună : „Mă Mitică !" şi să-l dezarmeze cu un zîmbet, luîndu-i brațul prieteneşte. Dar Gheorghiu intervenise neaşteptat de repede.
— Nu face nimic, îi trimit martori şi-l provoc la duel ! țipă Ciutariu ca să-l audă lumea.
Porni apoi în cealaltă direcție, cu paşi repezi, ca şi cum s-ar fi grăbit să-şi găsească martorii. Nu l-a provocat totuşi la duel -
— Nu te pune cu un nebun ! l-au sfătuit prietenii.
Mitică însuşi, de altfel, s-a gîndit că ar putea fi provocat la duel. Dreptul lui, şi-a spus. Aici soarta alege'. Nu era laş şi deşi nu făcuse decît foarte puțină scrimă, iar cu revolverul nu trăsese niciodată, aştepta liniştit martorii lui Ciutariu. După ce s-a convins, însă, că nu-i

va vedea niciodată, a fost cuprins de o furie oarbă împotriva fostului prieten. * îl căuta mereu prin localuri, pe Calea Victoriei, ca să-l poată pălmui. De multe ori, zărind un grup de tineri unde bănuia că ar putea fi Ciutariu, se ridica de la masă.
— Scuză-mă, te rog, se adresa vecinului, numai cî-teva secunde, am o chestie de regulat...
Se întorcea posomorit la masă. Nu-l întîlnise.
— Mi-a scăpat şi de data asta...
Jean Ciutariu nu spusese nimic Marcellei de incidentul din fața cafenelei Corso. A aflat însă ea, şi a. şovăit multă vreme, dacă trebuie sau nu să-i ceară lămuriri, în cele din urmă şi-a spus că l-ar . jigni întrebîndu-l. Şi-a propus, însă, să aibă o discuție cu Mitică, îndată ce îl va întîlni. Marcella îşi amintea încă de acel Mitică Gheorghiu de astă primăvară, timid, adorator tăcut şi speriat. Ar fi vrut să-l întîlnească acum, pentru că aştepta o bursă de studii pe un an la Paris, şi se simțea mult mai puternică, mult mai dîrză. Cariera se vestea norocoasă. Amorul cu Ciutariu o dezamăgise sub anumite privințe, dar o lansase mult în lumea teatrelor. Pasiunea lor a durat vreo trei luni, pînă ce a trecut vara. Apoi, Marcella a înțeles că John e prea tînăr şi prea artist ca să se poată dărui complet într-o singură dragoste. Marcella înțelesese de mult şi alte lucruri — de pildă că John este uneori prea superficial, uneori de-a dreptul vulgar, că nu ştie să se poarte elegant cu o femeie după ce a avut-o — dar pasiunea ei puternică o împiedecă să şi le amintească. Uita repede, orice, îndată ce intra în garsoniera iubitului. După trei luni, însă, a început să se trezească. Deşi era sentimentală, îşi păstra judecata foarte lucidă cînd trebuia să se gândească la cariera ei. Mai ales după scandalul lui Mitică la Bîrlad, trebuia să arate familiei că nu s-au înşelat încurajîndu-i dragostea pentru teatru. Şi un tînăr influent ca Ciutariu nu putea fi abandonat. Stăteau de multe ori de vorbă despre viitor, şi niciodată nu se închipuiau împreună. Jean găsise maniera aceasta foarte fină, foarte anglo-saxonă.
— Orice s-ar întîmpla, vom rămîne întotdeauna doi buni prieteni, îşi spuneau.

Sau :
— A fost o iubire frumoasă între noi, John ! Să n-o stricăm...
Mitică se prefăcu că priveşte atent o pereche de mănuşi bărbăteşti. Se înşelase ; nu era Marcella. Nici nu avea ce să caute aici, de altfel. Era un magazin cu articole bărbăteşti. Poate pentru ăla, se gîndi Mitică, şi îşi simți obrajii arzînd. Pentru că îl stingherea privirea vînzătorilor, ceru nişte ciorapi şi şase batiste, lucruri de care n-avea nevoie. Plăti totul şi ieşi, înfuriat pe Marcella, înfuriat şi pe el însuşi că s-a lăsat influențat de cîteva perechi de ochi. Se îndreptă spre casă, deşi îşi propusese să facă mai multe vizite.
în aceeaşi zi află de apropiata plecare a Marcellei la Paris. Luase din întîmplare „Rampa", şi ochii îi căzură pe o notiță asupra eventualilor bursieri ai anului. Se gîndi, atunci, mai mult în glumă, că ar putea pleca şi el.

— Tot n-am mai fost de mult la Paris, îşi spuse. Se întinse pe canapea, aprinse o ţigară, şi începu să viseze. Se închipuia vizitînd împreună cu Marcella un muzeu (deşi muzeele nu-l interesaseră niciodată) sau dormind în aceeaşi cameră de hotel — dar imaginile acestea, altădată atît de rîvnite, nu-i făceau acum prea mare bucurie. Nu-şi privea filmul mental sorbindu-l, uitîn-du-se pe sine. O mai mare plăcere simţea închipuindu-se brutalizînd pe Marcella, bunăoară pălmuind-o, sau umilind-o (să treacă pe lingă ea prefăcîndu-se că nu o cunoaşte, să mănînce alături de ea la masă, cu o femeie extraordinar de frumoasă şi de bogată, dacă s-ar putea o americană tînără, sau o fiică de lord englez). La Paris ar putea face şi una şi alta ; ar putea s-o iubească şi ar putea s-o chinuie.
Rămase multă vreme visînd, gîndindu-se, făcînd planuri, în cele din urmă se hotărî să se intereseze dacă Marcella pleacă sau nu, şi cam la ce dată. Nu ştia unde se pot afla asemenea lămuriri. Probabil la Direcţia Teatrelor. Nu cunoştea pe nimeni acolo, dar vreun prieten ar putea să-i facă acest serviciu. I se păru totul, în cî- . teva minute, aranjat. Se şi închipui plecat cu Marcella. Se închipuia pe drum, mîncînd în vagonul restaurant,

dormind în acelaşi compartiment. Trebuia să se aranjeze, la Bancă, să-şi ceară un mic concediu. Două săptă-mîni ar fi de ajuns. Dar cînd, cînd se va hotărî tîrfa aia să plece ? O înjură cu glas tare. I se părea că-l poartă cu vorba, că vrea să-l păcălească ; poate nici nu va pleca... Şi dacă ar merge şi Ciutariu ?... Imposibil, el are slujbă aici. Tocmai acum, în plin sezon teatral ?...
Noaptea îl întări şi mai mult în hotărârea lui de a pleca la Paris o dată cu Marcella. Era chiar nerăbdător să-şi scoată paşaportul, să facă cerere pentru valută. Toate acestea trebuiau aranjate urgent. Poate Marcella are paşaportul gata de mult. Gîndul că nu va mai avea timp destul ca să poată pleca împreună, îl irita. I s-ar fi părut într-adevăr că e cu desăvîrşire lipsit de noroc dacă nu ar fi putut pregăti totul atît de repede ca să nu piardă plecarea. Aştepta cu nerăbdare dimineaţa. La Bancă vorbi cu directorul, şi obţinu un concediu de două săptămîni.
-— Voi pleca la 10 noiembrie, vorbi Gheorghiu. Plec cu o verişoară a mea, care se duce la Paris să urmeze Canto...
Cîteva zile, fu foarte ocupat cu paşaportul, valuta, vizele. Avea pretutindeni cunoscuţi şi îi ruga stăruitor.
— Dragă, e o chestie de viaţă şi de moarte. Ăştia îmi spun că am ulcer la stomac, şi trebuie să mă operez de urgenţă...
La 7 Noiembrie era gata de plecare. Şi-a adus geamantanele din piele galbenă de la părinţi şi le-a umplut din prima noapte, grăbit, aproape în panică, uitîndu-se mereu la ceas, deşi ştia că nu pleacă a doua zi. Se interesase la Direcţia Teatrelor, dar nu aflase nimic precis. I se păru la început că poate nu vrea să i se spună, că poate se zvonise de pregătirile lui de plecare, şi Ciutariu dăduse ordin să nu i se spună nimic. Trăi cîteva ceasuri deznădăjduite atunci. începu să-şi informeze prietenii şi colegii că nu mai pleacă, că s-a răzgîndit şi va pleca la Crăciun. Pe neaşteptate, însă, află că Marcella şi-a luat viza franceză. Părăsise atunci orice prudenţă, şi telefona la pensiunea Marcellei, interesîndu-se de ziua ple-cării. O clipă se gîndi că ar fi trebuit să-şi schimbe glasul, să se prefacă în domnişoară, dar renunţă — şi se dă-

du drept un coleg de Conservator. I se spusese că ziua plecării nu e definitiv stabilită ; probabil 10 sau 11 Noiembrie. Gheorghiu alergă la Agenţia de Wagons-Litsᵥ ca să oprească două cuşete pentru această noapte. Locurile erau toate ocupate. Crezu iarăşi că îl urmăreşte nenorocul. Nu vom putea dormi împreună, îşi spuse el disperat. Nici nu se gîndea că Marcella l-ar putea refuza, că ar putea să-i întoarcă spatele sau să ţipe, dacă el va încerca s-o reţină cu forţa. Se părea că simpla lui prezenţă, acolo, în acelaşi vagon — o va birui. Dacă va plînge, cu atît mai rău. Nu se emoţiona deloc închipuin-du-şi-o suferind, mîhnită sau umilită.
De atunci, punea să se telefoneze din mai multe locuri la locuinţa Marcellei, ca să ştie pas cu pas ce se întîmplă acolo. Marcella credea că sînt camarazi obs'curi, sau admiratori, şi lăsase vorbă să se răspundă întotdeauna, în dimineaţa de 10 Noiembrie, Gheorghiu îşi luă rămas bun de la părinţi, şi aştepta cu nerăbdare ceasul cînd va telefona la Marcella. I se răspunse că plecarea a fost amînată pentru ziua de 12 ; n-a putut lua încă valută. Gheorghiu se plimbă cîtva timp ca un om bolnav. Nenorocul îl,urmărea cu încăpăţînare. Nu-i veni să creadă, şi se duse totuşi la gară, la ora plecării trenului, cu o singură valiză. în caz cînd ar fi venit Marcella, s-ar fi suit în vagon, şi ar fi telegrafiat din gară să i se trimită geamantanele cu trenul următor. Aşteptă puţin în restaurant,

apoi se gîndi că ar putea fi păcălit, şi ieşi pe peron, deşi la început îşi propusese să nu se facă deloc văzut. Se convinse că Marcella într-adevăr nu venise. Se întoarse atunci acasă abătut, simțindu-se slab şi ridicuî. Cele două zile îl chinuiră şi-l obosiră ca în timpul pasiunii lui din vară. Dormi prost, şi întotdeauna aproape beat, fuma pînă la intoxicare, şi nu izbuti să-şi omoare timpul nici cu romanele detective. în dimineața de 12 Noiembrie se coborî în zori din odaie, şi bine adăpostit în macferlan, aproape nezărindu-i-se capul, se îndreptă spre locuința Marcellei. întrebă pe portar dacă domnişoara Streinu pleacă astăzi.

— Nu ştiu nimic. Nu cred să plece... Mi-ar fi spus conița mare...

222

Se întoarse_ cu un zîmbet tainic luminîndu-i toată fața. Vor să mă păcălească. Vrea să plece prin surprindere... Se-sui la el în odaie, chemă îngrijitoarea, îi dădu un bacşiş şi-i spuse să-i aducă un taxi. Ajunse la gară cu un ceas înainte de plecarea trenului. Oprise din ajun cuşeta ; de altfel, nu era cea dintîi pe care o oprise, şi o plătise. îşi sui bagajele în vagon, şi el începu să se plimbe pe peron, cu o şapcă de voiaj bine trasă pe cap, cu gulerul macferlanului ridicat, înfăşurat cu un şal şi cu o pereche de ochelari mascîndu-i fața. îşi pregătise de mult travestiul. Cumpărase o pipă şi o biciuşca de piele, ca să semene cu un reporter străin. Cercetă de mai multe ori restaurantul. Cu cît se apropia plecarea, cu atît devenea mai nerăbdător, mai nervos, gata în orice clipă să înjure. Trei minute înainte de plecarea trenului, îşi coborî bagajele din vagon, prefăcîndu-se preocupat, neliniştit, ca şi cum ar fi aflat chiar atunci o veste importantă, care îl silea să rămînă în Bucureşti. Intră în compartiment cu pipa în gură, răsfoind ziarele, cău-tîndu-şi buzunarele. Se prefăcu că scrie o notă urgentă, şi o scrise chiar pe culoar, pe o margine de ziar, reze-mîndu-se pe genunchi. Simțea că e privit de ceilalți pasageri cu mirare şi curiozitate, şi asta îl făcea să scrie şi mai nervos. După ce îşi coborî geamantanele, luă un hamal şi porni spre ieşire, controlîndu-şi gesturile, imitînd un tip de reporter aşa cum şi-l închipuia el. Trenul porni câteva secunde în urmă.

îi era peste putință să se întoarcă acasă. Luă deci o cameră la un hotel din apropierea gării, şi se trînti în pat aşa îmbrăcat cum era. Rămase mai mult timp aproape fără nici un gînd. Cînd se trezi, îşi dete seama că e travestit, şi se dezbrăcă cu scîrbă. Se opri însă în dreptul ferestrei, şi privi în stradă. Burnița. Auzea vîn-tul. Oamenii treceau grăbiți pe trotuare, aproape aler-gfrid'. Se întrebă ce va putea face pînă a doua zi. I se, părea o problemă consumarea unui ceas. Văzu două filme, la două cinematografe de cartier, apoi mîncă şi bău bine la o circiumă. Ştia că fără alcool nu va putea adormi. Prea fusese o zi fără noroc.

A doua zi, veni de dimineață în gară. Era singurul lac unde putea aştepta cu mai multă linişte. Intră în

223

restaurant, ceru o cafea neagră, ziare şi hîrtie de scris. în restaurantul gării, continua să se creadă reporter. îşi aprinse pipa cu un gest care nu era al său, apoi începu să citească ziarele, încruntat, prefăcîndu-se că-şi ia anumite note. Aşa îşi închpuia el că procedează un reporter. Scrise de mai multe ori : „avînd în vedere şi consi-derînd", şi „primiți, vă rog, domnule Director, asigurarea deosebitei stime ce v-o port". Bău două cafele, apoi se întoarse la hotel, plăti camera, şi-şi aduse geaman-tanele în gară. Nici nu se mai gîndea să telefoneze Mar-cellei. I se păru că se află în stăpînirea celui mai burt. post, de observație. într-adevăr, fu eel dintîi care-şi ocupă loc în rapidul de Paris. De data aceasta îşi cumpărase şi un bloc mic de hîrtie, şi intră de mai multe ori în compartiment, totdeauna cu o expresie preocupată, cu blocul şi cu stiloul într-o mînă, cu cîteva gazete în cealaltă.

— S-ar putea ca totuşi să nu plec, spuse el îngrijitorului. Aştept un telefon la restaurant...

Sări din vagon, şi se îndreptă spre restaurant.. Acum descoperise alt stil de reporter : grăbit, nervos, neatent la ceea ce se petrece în jurul lui. Aproape alergă spre restaurant. I se părea într-adevăr că aşteaptă acolo un telefon, de conținutul căruia atîrna plecarea lui la Paris. Se uită de cîteva ori spre cabina telefonică, deşi ştia că nu-l cunoaşte nici un chelner şi că nu-i poate telefona nimeni. De la masa lui, putea observa bine toate persoanele care se îndreptau spre trenul expres. Cînd avea vreo bănuială, îşi ridica gulerul, îşi înfunda şapca pe frunte, şi ieşea să controleze singur.

Ajuns din nou în compartiment, scoase agenda ca şi cum ar fi vrut să-şi amintească un amănunt important. Dar azi e 13 noiembrie, îşi spuse, cum ar putea cineva porni la drum într-o 13 ? Aproape se bucură de descoperire. Fluigră un hamal, îşi coborî bagajele, şi le trimise la acelaşi hotel. Prudent, se plimbă pe peron pînă la plecarea trenului. Apoi alergă spre hotel, căci ploua şi îl luase cu frig. Se gîndea cu destulă bucurie la camera caldă care îl aştepta.

D-na Lecca făcu semn servitoarei să strîngă masa.
— Cred că toți vom fi gata la şapte, spuse ea. Teddy, ce păcat, că nu vii şi tu cu noi...
— Teddy Lupescu îşi stinse țigara în scrumieră. Tăcuse în tot timpul mesei. Văzuseră toți că e supărată.
—_ N-o pot suferi pe Felicia, vorbi. Prea se crede inteligentă... Am să-i țin de urît Anişoarei...
O căută cu ochii. Fata plecase, fără s-o observe cineva.
— Pe ea de ce n-o luați ? întrebă Teddy. S-a făcut domnişoară mare acum...
— Nu vrea, răspunse d-na Lecca. O indispune zgomotul, lumea, băieții mai ales.
Zîmbi, privind în ochii d-nei Lupescu.
— Asta e grav, vorbi Teddy. A crescut prea timidă. Stă închisă aici ca într-un castel fermecat...
— Se plimbă singură prin ploaie, cu capul gol, se ascunde după pomi, parcă s-ar juca cu cineva, continuă d-na Lecca. N-o mai înțelege nimeni de la o vreme...
într-adevăr, Anişoara se schimbase mult în ultima vară. Era absentă şi tăcută, şi totuşi privea lucrurile cu o fervoare aproape pasională, parcă le-ar fi mîngîiat. I se schimbase şi fața ; obrajii erau acum mai limpezi, mai palizi. Trăia mai mult cu plantele, printre pomi şi bălării, de cum se lumina de ziuă, pînă ce-o chemau slugile la culcare. în fundul parcului creşteau trandafiri sălbatici, şi anul acesta înfloriseră tîrziu, pînă în miezul toamnei. Anişoara se ducea în fiecare dimineață să-i vadă, în picioarele goale, cu o cămaşă subțire pe ea.
— Dimineața de tot nu vin albine, spusese Adrianei. Ție îți plac florile care au albine ?...
Pornea apoi prin parc, spre movila din mijloc, unde arbuşti şi ierburi groase crescuseră nestingherite. Trecea printre frunze cu fața speriată, crispată. îi era teamă de ghimpi, îi era mai ales teamă de plantele umede şi necunoscute de dedesubt, de covorul întunecat şi viu pe care călca. Dar spaima aceasta era aproape o voluptate. Tresărea, se lăsa îmbrățişată de ramuri moi, lungi ca sforile, se lipea de trunchiuri.
225
— Ce bine e să ai flori, vorbea singură, ce bine e să bei apa din nori...
în celelalte veri, Anişoara obişnuia să-şi umple odaia cu flori culese din parc. Rupea crengi întregi, venea cu brațul plin, uneori cu flori fără culoare, flori de bălării necunoscute. Anul acesta, însă, odaia rămînea goală. Numai în cele dintîi nopți cînd ştia că vine Petru, şi-l aştepta cîteodată în zadar, împodobea glastrele. îl plăceau acum plantele cu pămîntul lor dedesubt, plantele vii. .
— Mamă, de ce nu mă laşi să dorm afară ? întrebase o dată, la sfîrşitul lui August.
De cind începuseră ploile de toamnă, Anişoara era *i* şi mai pierdută. Fiecare ceas" liber îl petrecea sub pomi, 1 strînsă bine în mantaua largă a Adrianei, cu gluga aco-perindu-şi capul. Trecea de la - pom la pom, f luierînd. Numai noaptea o îngrozea, o silea să fugă în casă. De la fereastra ei, parcul arăta atît de hain, atît de nerecunoscător ; ar fi înghițit-o, dacă l-ar fi străbătut acum, ar fi prins-o între trunchiuri, ar fi acoperit-o cu muşchi. Anişoara se mulțumea să-l privească, puțin tristă, puțin înspăimîntată de vraja aceea neînțeleasă, fără îndurare, .. fără zîmbete...
— Am spus Anuței să aducă un taxi la ora şapte, vorbi d-na Lecca ridicîndu-se de la masă. Cred că ai să fii gata, domnule profesor...
D-l Lecca se ridică precipitat de pe scaun. Era întotdeauna foarte politicos, şi nu-şi putea ierta neatenția ; cucoanele se sculaseră înaintea lui, şi el îşi asculta soția vorbindu-i rămas pe scaun.
— Voi fi precis, buna mea doamnă, vorbi d. Lecca rar şi melodios.
Teddy se apropie de Adriana şi o întrebă :
— Liza, vine să vă ia, sau vă întîlniți acolo ? Adriana o privi cu dezgust, neputincioasă ; ştia bine că nu-i poate face nimic, nu o poate nici măcar insulta. Ieşi din odaie fără să-i răspundă.
— Ce are fetița noastră ? întrebă d. Lecca, mîhnit şi puțin speriat.
— E nervoasă, ştii, a pierdut un examen la Latină, minți d-na Lecca.
226
Profesorul începu să rîdă. îşi frecă mîinile.
— Nevrednic părinte, exclamă el. Nevrednic părinte, care acceptă să participe la serata' de astă-seară tocmai ca să discute cu Baly un amănunt de latină vulgară...
Se înveselise deodată. Se adresă d-nei Lupescu.
— Ştii, vechea dispută a pieselor procesului... Vorbea despre procesul Templierilor, dar nu se mai

simţea obligat, după cincisprezece ani de studiu, să precizeze.
— Bunul meu prieten Sandu Baly, deşi nu e linguist, precizez, deşi nu e linguist, ar putea totuşi să-mi fie de folos... Tocmai aici (începu să rîdă), tocmai *aici* (îşi freca mîinile, surprins el însuşi de bizara coincidenţă) unde se pricepe mai puţin ca mine...
înţelese că vorbeşte singur, căci cele două doamne nu-l mai ascultau, şi tresări, controlîndu-se brusc. îşi înălţă" bustul, îşi trase redingota, şi înainta un pas.
— Bunele mele doamne, mă grăbesc să vă las singure... Nu voi uita, adaogă el adresîndu-se soţiei sale, nu voi uita să fiu la şapte precis în salon, gata de plecare... Pînă atunci eu mai am puţin de lucru...
Plecă cu paşii lui repezi, care-i trădau subţirimea de lemn drept şi uscat a picioarelor. Se îndreptă direct către bibliotecă. D-l Lecca mai avea într-adevăr ceva de lucru. Ieşea atît de rar din casă, încît fiecare vizită pe care o făcea era un eveniment. Se ducea de trei ori pe an la biserică ; la Crăciun, la Paşte şi la Sf-tul Constantin şi Elena, patronii familiei sale. Vizita de două ori pe an pe Baly, unde întîlnea erudiţii şi consulta cărţi ; o dată, la serata Feliciei, ca să se poată închide mai confortabil cu Sandu Baly în bibliotecă, şi o dată la onomastica lui. Celelalte vizite erau şi mai sporadice ; deschiderea sesiunii Academiei Române, ziua cînd trebuia să-şi scoată renta de la Bancă, şi alte cîteva. Nu pleca niciodată vara din Bucureşti. Cînd erau fetele mici, îşi trimitea soţia în străinătate sau la băi, singure sau cu un văr, colonel pensionar, mort de curînd. De cîţiva ani, însă, n-au mai plecat nicăieri ; nu s-a întrebat niciodată din ce motiv. I se părea că toată lumea trebuie să fie mulţumită în casa lui, încăpătoare, bogată, liniştită. Avusese o moşie în Dolj, zestrea d-nei Lecca, de care
227
nu se ocupase niciodată, pe care o trecea din arendaş în arendaş, pînă ce a dat-o în administraţia vărului, colonelul Lecca. Cinci ani în urmă, a trebuit s-o vîndâ pentru că vărul i-o îndatorase peste cap. A vîndut-o fără să protesteze. Au trăit de atunci din aurul pe care, la ocuparea Bucureştiului, îl îngropase în pivniţă, din titlurile de rentă, din chiria unei case şi dintr-o vagă moştenire a unei rude din Moldova. Cîteodată se gîndea că Adriana trebuie să se căsătorească în curînd, şi simţea că totul se tulbură în jurul lui, că totul se clatină. Buna mea doamnă va avea grijă şi de asta, îşi spunea însă, şi se liniştea repede. îi voi da de zestre vila Tyho Bracne. Iar Anişoarei tot ce-o mai rămîne... D-l Lecca avea o idee foarte puţin precisă de averea care îi rămăsese. Se socotea însă extrem de bogat, cum fusese înainte de război. Credea că lădiţa cu aur îngropată în pivniţă în toamna lui 1916, a rămas intactă.
Se aşeză la birou şi începu să-şi cerceteze fişele. Ştia că în biblioteca de la etaj va putea pune la punct o sumă de amănunte ; cărţile lui Sandu Baly erau apreciate de toţi erudiţii Bucureştiuiui. D-l Lecca aduna într-un dosar special lămuririle pe care trebuia să le ceară în cele două vizite anuale la Baly. Pe coli întregi de hîr-tie se aflau însemnate lacune, precizări, cronologie şi bibliografie, cu data cînd fiecare amănunt fusese necesar. „15 August, Bibliot. Baly. De consultat Anitchkoff, polemică Lot-Borodine. Vagă impresie erori fundamentale în concepţia liturgică." O asemenea fişă amintea d-lui Lecca o sumă impresionată de texte care aşteptau să fie revăzute, o controversă nesfîrşită, avută acum doi ani cu un profesor universitar întîlnit la Baly, specializat în folclor şi în literaturile slave. O transcriere pe curat, şi trecu la altă însemnare, „21 August. *Naţio* în epigra-fie înseamnă Za *pcite patrie.* Cf. texte Cavalerii Teutoni." înţelese despre ce este vorba, zîmbi mulţumit, şi începu să scrie mai departe...
în odaia ei, Anişoara hotărî să se dezbrace. Ploua atît de tare, încît nu mai zărea aproape nimic prin geam. Grădina era parcă învăluită în negură.. Slujnica intrase cu un braţ de lemne şi umpluse bine soba. Nu era încă nici patru după amiază, şi în odaie se făcuse totuşi
228
aproape întuneric. Petru nu vine azi la lecţie, îşi aminti Anişoara, dezbrăcîndu-se. D-na Lecca amînase lecţia de pian, crezînd că va merge şi Anişoara la serată. Nici n-ar fi putut veni pe o asemenea ploaie, se gîndi Anişoara, intrînd friguroasă sub plapumă. E mai bine aşa, te simţi mai singură în pat, învelită ca de culcare. Nu mai poate pătrunde nimeni pînă la tine ; singură cu visul. Nici măcar muzica nu o mai ispiteşte ; prea îl depărtează pe Petru. Crezuse într-o vreme că, atunci cînd va iubi şi va primi în carnea ei iubitul, vor comunica prin muzică, îşi vor vorbi prin lieduri şi sonate. Dar de cîteva luni, Anişoara aproape că nu mai poate suferi muzica. Pianul i se părea un ghimpe viu, înfipt între trupurile lor. într-o zi, după ce a îmbrăţişat-o străin şi grăbit, Petru i-a spus :
— Simt o lume deasupra mea, Anişoara. Aş vrea să ajung o dată atît de ferm şi inuman ca s-o pot

prinde întreagă, magnifică şi eternă cum e...
O privise aproape fără s-o vadă. Niciodată nu fusese atît de departe. Niciodată nu-şi îngăduise să fie atît, de sincer şi total el *însuşi* în prezenţa cuiva. Anişoara n-a înţeles că Petru o iubea şi deci nu se mai sfia de ea, că putea fî el însuşi, cu visurile şi deznădejdile lui, chiar cînd erau atît de aproape unul de altul.
— N-ai să mă poţi iubi niciodată ? întrebase Anişoara tristă, căutîndu-l. (Avea senzaţia înăbuşitoare că Petru nu era lîngă ea, că nu-l putea atinge.) De ce fugi atît de repede de lîngă mine ?...
Petru clipise atunci din ochi, şi o sărutase pe obraji — dar Anişoara ştia acum cît de puţin spun sărutările. Trase plapuma pînă la bărbie. Nu îi era frig, dar voia să se simtă întreagă, să se adune. Ea ar fi dorit ca Petru să se gîndească mai puţin la .,Ereticii", să uite mai repede lumea aceea nevăzută şi rece, de dincolo de pasiuni. Se simţea mai iubită cînd Petru îi vorbea despre banii pe care nu-i are, despre camera în care ar putea trăi împreună dacă ea ar găsi ceva de vîndut. Se înspăimîntase la început ascultîndu-l, dar recunoscuse apoi în vorbele şi în vocea lui Petru o mare şi caldă iubire. Niciodată nu fusese mai aproape de ea, mai decisiv al ei, ca atunci cînd îi vorbise de bani, de lucruri care ar putea fi vîndute. Ştia că este şi ea acolo, în gîndurile lui de viitor, se

ghicea în camera pe care Anicet o voia pentru ei amîn-doi, pentru creşterea dragostei lor. Tot ce vorbea el Ş despre bani, despre obiecte de valoare, despre furt ' chiar — Anişoarei i se păreau cuvinte de dragoste, pasionate mărturisiri. Se simţea atunci în inima lui, în creierul şi carnea lui. Biruia atunci „Ereticii", izgonea atunci lumina rece şi calmă din ochii lui Petru. Auzi o bătaie la uşă, şi intră Teddy.
— Tu dormi, Anişoara ?
— Nu, mă gîndeam numai... Se apropie de pat, şi o sărută.
—■ La ce te gîndeai, gîză mică ? La buruieni ?...
începu să rida cu hohote. îşi aprinse o ţigară şi căută cu ochii prin cameră, neştiind unde ar putea zvîrli mai decent chibritul. Se apropie de sobă, şi o deschise.
—■ Ţie îţi place lumina de foc, Anişoara ?... O să stăm la noapte noi amîndouă, veghind, pe întuneric. Restul familiei va petrece în strada Grigore Alexandrescu !...
Rîse din nou, cu hohotele ei false şi monotone. Anişoara se cutremură ; parcă i se făcuse frig deodată.
— Tu dormi la noi, Teddy, astă-seară ?
— Da. De ce te miri ?
Anişoara şovăi. I se răsturnau toate planurile, pentru noaptea aceasta. Nu se gîndise de loc că ar putea rămîne şi Teddy acasă, deşi lucrul acesta se întîmpla destul de des în timpul iernii.
— Nici tu nu mă mai iubeşti, gîză mică ? întrebă Teddy apropiindu-se de Anişoara şi mîngîind-o.
Anişoara se crispa sub pătură. Zîmbi în silă, dar Teddy nu-i văzu decît ochii lucind prin întunerec.
— Lasă, că am să-ţi ţin de urît, adaogă Teddy Lu-pescu. Şi tu ai să-mi cînţi la pian...
— Nu cînt la pian noaptea, vorbi îmbufnată Anişoara. Teddy se ridică de lîngă ea şi se apropie de sobă. Era
0 sobă mare, de teracotă. Anişoara o urmări cu ochii şi
1 se păru o umbră lipindu-se de zid, pierind în dreptunghiul întunecat al sobei.
— Tu de ce stai în pat ? o întrebă iar Teddy.
— Gîndesc mai bine aşa, răspunse Anişoara. Teddy păru că reflectează cîteva clipe, apoi coborî
glasul şi privi fix spre pat.

— Adriana e în odaia ei, alături ?
— Nu ştiu. Cred că da...
Anişoara vorbea plictisită, de-abia scoţînd cuvintele. Nu o putea suferi pe Teddy astă-seară. I se părea că rămăsese să doarmă la ei numai ca să-i facă în necaz. I se părea că îi ghicise gîndurile îndată ce intrase în odaie, şi o zărise în pat, ghemuită sub pătura moale.
— Aş vrea să-ţi spun ceva despre Adriana, vorbi iarăşi în şoaptă Teddy. Cred că eşti destul de mare, acum, ca să fim prietene...
Se apropie de pat. Anişoara simţi iar că se cutremură, fără să înţeleagă de ce.

— Aş vrea să-ţi spun o taină,- pe. care n-am spus-o nimănui, pe care n-o ştiu decît eu şi maică-ta, continuă Teddy, foarte solemnă, aproape misterioasă. Dar nu mai puteam răbda... Am rămas astă-seară aici mai 'cu seamă ca să firn singure, numai noi două...
îi luă mîr.a, şi i-o strîise cu o căldură aproape maternă.
— Ştii, Anişoara, eu am încredere în tine, eu vreau să te fac confidenta mea... „
Observă că fata închise ochii, că pleoapele îi tremurau, şi buzele erau strînse, parcă şi le-ar fi mişcat ca să nu plîngă.
— Ce ai ? Nu ți-e bine ?
— Vai, Teddy, mi-e atît de somn !...
Se întoarse brusc cu fața în pernă. îşi putea şterge astfel lacrimile fără să se observe. îşi putea- ascunde astfel emoția care îi scutura pieptul. Ştia despre ce vrea să-i vorbească Teddy ; că Adriana nu are acelaşi tată ca ea, că tatăl Adrianei este acel pictor mort în război, profesorul de desen al mamei, pe care ea l-a cunoscut, şi căruia Adriana îi spunea „oncle Fred". Asta era taina pe care Teddy voia să i-o descopere, pe care ea a descoperit-o poate de mult, de cînd şi-a surprins odată mama privind o fotografie mică, ascunsă în palmă, privind-o şi lacrămînd. Nu înțelesese nimic atunci, n-a înțeles nimic mulți ani, chiar după ce găsise o scrisoare — sub coper-țile unui roman de d'Annunzio, tradus în franțuzeşte — în care „oncle Fred" o întreba ce face „copilul". De-abia după ce l-a iubit pe Petru, de-abia atunci a înțeles că

Adriana e copilul din scrisoare : „sărută copilul", termina: oncle Fred.. Simțise atunci o stranie teamă de secretul mamei. I se părea că pătrunsese fără voia ei într-un loc:] trist, strein, vrăjit. Au urmărit-o cîteva zile imagini de" mult uitate ; mama plîngînd cu hohote în salon, şi mîn- | gîind părul Adrianei, sărutîndu-i fruntea, spunîndu-i : „Ştii, oncle Fred a murit ? îți mai aduci tu aminte de, oncle Fred" ? Apoi, către ea : „Tu nu l-ai cunoscut, tu nu erai pe atunci"...
I se păreau înfiorătoare şi mari toate descoperirile: acestea. Adriana îi povestise de mult, cînd era mică, de ■ oncle Fred ; avea pantaloni albi, pălărie cu panglică, şi-i aducea mingi de tenis. O lua în brațe şi o săruta pe ia obraji. Toate aceste amănunte o înspăimîntau pe Ani-| şoara. Erau atît de intime, îi aminteau atît de precis de tînăra d-na Lecca, în buduar, punîndu-şi sau scoțîndu-şi corsetul, îi aminteau de parfumul dormitorului mamei, de scrinurile ei acoperite cu dantele — şi Anişoara simțea o tristă strîngere de inimă, ca şi cum ar fi privit, ceva nepermis sau ceva sacru, ca şi cum ar fi asistat fără voia ei la un sacrilegiu. ,
Şi Teddy care ar fi voit să-i povestească asemenea lucruri... Ar fi fost prea groaznic, prea sufocant... îşi ascunse şi mai bine capul în pernă, aproape plîngînd. Tocmai în astă seară, tocmai cînd ea se hotărîse şi aştepta nerăbdătoare să plece toți, să adoarmă slugile, şi să încerce faptul care o ispitea de o săptămînă...
D-l Lecca coborî cel dintîi în salon. Avea o redingotă nouă. Puțin mai strimtă ca cele purtate în casă, şi pantofi de lac, negri. îşi aşeză blana pe scaun ; aşeză de asemenea o pălărie mare, neagră, semănînd cu un joben, şi bastonul . cu mîner de argint. îşi pipăi buzunarele, să vadă dacă a mai rămas ceva în ele. Găsi o panglică verde — pe care i-o dăduse d-na Lecca, iarna trecută, cînd se în-

torceau de la biserică. Nu întrebase de ea, şi panglica rămăsese acolo în buzunarul jiletcii, umilă şi mătăsoasă, ca o frunză veştedă. D-l Lecca zîmbi şi o întinse pe măsuță, presînd-o cu. dosul palmei. Scoase apoi ceasul ; şapte fără cinci. Aruncă o privire de jur împrejur, să vadă dacă nu cumva a intrat cineva, se aşeză pe scaun, cu multă băgare de seamă. Luă dosarul cu note şi rezemă de mar--ginea lui bastonul, ca să fie mai sigur că nu-l uită. începu să aştepte, calm, clipind des din ochi, fără să privească nicăieri, cu mîinile frumos aşezate deasupra genunchilor.
La şapte şi un sfert, trecu o slujnică prin salon.
— Nu ştii, mata, dacă sînt gata doamnele ? o întrebă blînd, aproape în şoaptă.
Aşteptă aşa pînă la opt fără cinci. Apăru atunci d-na Lecca.
— Eşti nerăbdător, domnule profesor, îi spuse ea rî-zînd. Nu sîntem doar invitați la masă..._
VI
D-l Demetru Pleşa apăru în capul scării. îşi găsi fiica rezemată de canapea, cu fața ascunsă între palme. Era îmbrăcată în rochie de mătase gris, cu pantofi brumați în argint, cu un colier de perle mat şi stingher în jurul gîtului gol.
— Ce e cu tine, Irina ?

Fata tresări. îşi şterse în grabă ochii. Fardul era puțin
obosit.
— Nimic, papa. îl aşteptam pe Alexandru.
— Dar Alexandru e sus, în odaia lui. Mi-a spus că te-aşteaptă pe tine...
Irina se roşi, se ridică de pe canapea, şi încercă să treacă în cealaltă parte a holului. D-l Pleşa o apucă de
braț.
— Ce e cu tine ? De ce nu vă duceți ? E zece jumătate...
— Mai avem timp, papa. îl aşteptam şi pe Dinu... A
telefonat că vine să ne ia...
233
Îşi trase uşor brațul, cu fața întoarsă spre fereastră.
— Şi ploaia asta care nu mai stă... îmi vine să plîrjg... într-adevăr, începu să plîngă, cu brațul gol acoperin-
du-şi ochii. Ştiu eu de ce nu vine, de ce n-are să vină. îi e teamă de Felicia, de primul lui amor. A promis doar aşa, ca să scape de mine, ştiu eu. Ah, cît o urăsc pe ființa aceea .'...
— Ce-ai tu cu ploaia ? o consolă d-l Pleşa. Ai să mergi cu maşina. Şi are să-ți țină Alexandru umbrela să nu te plouă, pînă treci drumul..
Se prefăcu că nu înțelege supărarea Irinei. O mîngîia cu mîna pe păr, zîmbind.
— Nu-i mai aşteptați. Poate a întîrziat. Are să vină direct acolo...
D-na Pleşa coborî scara, cu Alexandru la un pas înapoia ei. Irina îşi şterse din nou fața, dar nu mai putea ascunde nimic. Ochi îi erau tulburi, pleoapele umflate,, rouge-ul întins.
— Ce s-a întîmplat ? întrebă d-na Pleşa.
Glasul părea aproape strangulat de panică, D-na Pleşs se gîndise în acea clipă că Irina ar putea refuza să mai meargă la serată, şi eventualitatea aceasta o înspăimîn-tase. Dorea atît de mult ca Irina să petreacă în astă-seară, să înceapă sezonul de iarnă cu o serată de care ştia că va vorbi tot Bucureştiul...
— Ce e cu tine, Irino ? o întrebă Alexandru. Era îmbrăcat în negru, şi părea mai înalt aşa. Era totuşi mai puțin tînăr, mai concentrat, mai solemn.
— Irina e plictisită din cauza ploii, explică d-l Pleşa, încercînd să le facă semn.
Se aşezară cu toții pe- scaune, în timp ce Irina urca şovăind scările. Trebuia să treacă din nou prin fața oglinzii ; în nici un caz n-ar fi putut pleca aşa, cu figura plînsă.
— Prezevenghiul ăla e de vină, spuse d-l Pleşa după. ce auzi uşa de la odaia Irinei închizîndu-se. A promis că vine la nouă, şi n-a venit nici pînă acum...
Alexandru privea pe fereastră, ca şi cum n-ar fi ascultat. Venea o lumină ciudată de afară, prelinsă pe geamuri, parcă ar fi fost o lumină umedă, ca o licoare uşor fosforescentă. încep prost experiența, gîndi Alexandru,
234
încep prost pe o asemenea ploaie... Rămase mut, aproape fără să se mişte, cele cinci minute cît dură revizuirea Irinei. Cînd o auzi coborînd, se ridică de pe scaun şi-ceru d-nei Pleşa cheia de la intrare. Feciorul aştepta în vestiar, cu umbrela, ca să-i conducă pînă la maşină.
Au mers multă vreme, fără să vorbească. Priveau amîndoi înainte, peste umărul şoferului. Priveau luminile galbene, murdare, desfăcîndu-se şi dispărînd ca să apară din nou, după cîteva secunde, prin aceeaşi burniță fină şi rece. Irina ar fi vrut să mai exclame încă o dată, exasperată, aproape cu lacrimi : Ah, ploaia asta ! — dar era prea obosită, prea mîhnită, ca să mai vorbească.
— Ştii că mă însor ? întrerupse brusc tăcerea Alexandru.
Irina întoarse capul ca să-l privească. Era acolo, lîngă ea, frumos şi puternic, cu gîndurile lui toate adunate în lumina mată a frunții, în căldura aspră a ochilor. Nu glumea, simțea bine asta.
— Cînd ?
— Astă-seară...
— Şi cu cine te însori ?...
Alexandru era gata să răspundă sincer : „Nu ştiu", dar zîmbi tainic şi-i spuse.
— Ai să vezi tu. Ai să vezi cînd m-oi logodi, chiar
astă-seară la Felicia.
Irina palpită. O copleşiră deodată un puhoi de imagini : Felicia logodindu-se cu Alexandru, Dinu pentru totdeauna liberat de obsesia Feliciei... îi părea bine, şi totuşi suferea. Tot e adevărat că Felicia e

fascinantă pentru orice bărbat, că e deajuns s-o vezi odată ca să n-o mai poți uita... Alexandru o văzuse doar o singură dată, o singură dată, Dumnezeule !...
— Cu Felicia ? întrebă ea sfioasă.
— Oh, nu, în orice caz nu cu ea ! exclamă bine dispus Alexandru. Cu o fată săracă, Irino, săracă şi gospodină.
O cheamă Măria...
Zîmbi. Şi totuşi s-ar putea să fie aşa ; s-o cheme Măria. Şi să fie înaltă, blondă, francă, să miroasă a curat, a trup ieşit din baie — poate chiar aşa cum era Gladys Smith.
— Cît sînt de nefericită ! exclamă Irina, izbucnind în
plîns.
235
Alexandru îi apucă braţul. Ce-aş putea face, *ce i-aş putea spune ?... E atît de ridiculă cu gelozia ei, cu imaginea pe care şi-o face despre Viola, căreia încearcă sâ-i rămînă credincioasă, cel puţin ea, pînă la sfîrşitul vieţii. Şi totuşi, sînt sigur că nu se gîndeşte acum la Viola, sini sigur că nu pe ea o plînge...
A trebuit să ocolească încă alte cîteva străzi, cu maşina înaintînd încet, ca să aibă Irina timp să-şi usuce lacrimile...
Nora întinse paharul gol, fără să-şi ridice capul. Braţul i se lipise de masă, alb, palpitînd parcă de o viaţă şi o suferinţă a lui proprie. Maică-sa umplu paharul pînă la buză. Era un vin roşu întunecat, mirosind a busuioc, şi a scrum.
— Crezi că are să mai plouă mult ? întrebă Iorgu Zamfirescu pe bătrînă, ca să rupă tăcerea.
Se simţea prost, stingher. Nora nu scosese o vorbă de la începutul serii. O găsise cu acelaşi obraz palid, cu ochii ca plumbul, cu buzele muşcate. Nu-l poate uita pe puţoiul ăla de muzicant, gîndise Iorgu.
— De acum tot aşa are să fie, că-i vremea ploilor,, răspunse bătrîna.
Nora îşi aprinse o ţigară. Trase cîteva fumuri, apoi-o înecară lacrimile.
— Ah, mamă !, mamă !...
îşi ascunse faţa între braţele goale, şi începu să plîngă în hohote. Iorgu Zamfirescu o privi cîineşte, strîngîn-du-şi măselele. Nu suferise prea mult ştiind-o că se culcă cu Petru, că-i dă banii şi iese cu el la plimbare, la cinematograf. Începuse să sufere după ce a lăsat-o Anicet, şi a înţeles că Nora îl iubeşte, că se ofileşte de dorul lui. I-ar fi plăcut atît de mult — mai ales acum, cînd o auzea plîngînd — să se ridice de pe scaun şi s-o plesnească scurt peste gură... îşi strînse pumnii şi privi în jos. Bă-
236
trîna nu răspunse nimic. Continuau să bea amîndoi pre-făcîndu-se că plînsul Norei nu mai ajunge pînă la ei, ca şi cum s-ar fi risipit în fundul cald din edaie, în bătaia ploii de afară.
—■ Ce dracu, de nu mai vin şi ăia ? ! exclamă brusc
Iorgu Zamfirescu.
Tovarăşii de joc întîrziau. Masa îi aştepta de mult, cu muşamaua alburie frumos şi curat întinsă, cu pachetul de cărţi aşezat sub globul lămpii. Era zi de joc. Şi el cumpărase singur curcanul fript, brînza, cele trei "kilograme de mere şi damigeana cu vin. Trebuiau să se adune mai repede, să înceapă jocul, să-şi împartă „chilele" (partea lor de bani, pentru mîncare, băutură şi casă).
— E de-abia zece jumătate, vorbi bătrîna uitîndu-se la pendula din perete. E timp berechet. Şi Surdu a avut
azi servici...
Nora se oprise din plîns. Aşa făcea, de cîteva săptă-mîni ; plîngea cu hohote, pînă o răzbea oboseala, apoi ofta lung, şi rămînea cu ochii duşi, tulburi ; ultimele lacrimi se uscau anevoie, dar în cele din urmă se uscau. Ochii Norei păreau atunci mai întunecaţi, mai aproape de moar-te. Iorgu nici n-o putea privi atunci. Pleca numai fruntea deasupra mesei şi învăluia cu

amîndouă palmele paharul, ţinîndu-l strîns aşa, ca pe un cuib.
— Nu, mulţumesc d-tale, nu mi-e foame, făcu el oprind cu mîna farfuria cu friptură pe care- i-o întinse bătrîna.
— Păcat de curcan ! vorbi ea, mai mult pentru sine.
Stătu cîtva timp nemişcată, privindu-şi fiica, apoi tresări şi faţa i se lumină deodată. Auzise glasuri afară şi sări să deschidă.
Felicia fusese fericită două zile şi două nopţi, fără nici un minut de întunecare. Pînza neîntreruptă a ploii, caloriferul arzînd fără odihnă, balul care se apropia, ima-
237
ginea tulbure a lui Alexandru — toate erau izvoare de senină bucurie, de calmă voluptate. Anul acesta n-o interesa numai bogăţia de întîlniri, varietatea inteligenţelor şi talentelor, curiozităţile bohemei şi capriciile artistice, ciocnirile tinereşti care vor avea loc la serata sa faimoasă. Aştepta parcă şi altceva ; o nouă semnificaţie, o dulce şi firească suferinţă. Felicia nu încerca să-şi ascundă dorul ei de dragoste, de miracol,, şi graţie carnală, setea ei de virilă tortură — dar nici nu-şi putea alunga din suflet o evanescentă crispare, aceeaşi de mulţi ani, de cînd suferise spaima şi umilinţa primului bărbat. Felicia se gîndea la Alexandru într-un chip, ciudat, neposesiv şi nefeminin, li scotea mai mult un destin, pe care trebuia-să-l întîlnească, pe care crezuse un scurt timp că l-a în-tîlnit în Pavel Anicet, un destin care îi putea aduce dragostea, dar care îi aducea în orice caz o nouă şi mai de-săvîrşită împlinire.
Se îmbrăcase cu o rochie verde, ca iedera spălată de ploaie. Părul arămiu, aproape lung, îl răsturnase după urechi ; părea un paj travestit în fată. Am douăzeci şi şapte de ani, mai sincer ar fi să spun că am aproape douăzeci şi opt ; într-un an, doi, voi fi fată bătrînă, daca nu cumva mă voi salva devenind amantă. Voi creşte atunci în şolduri, voi avea probabil sînii mai copţi ; carnea va căpăta miros de Iulie, spic de grîu, maternitate...
îşi mîngîie gîtul în faţa oglinzii, coborînd palmele uşor. pînă la începutul sînilor. îmi stă încă foarte bine în verde. De ce nu-şi închipuie nimeni că sînt o hemadryadă, că sînt şi eu o plantă vie ?
Coborî repede în salon. începeau să sosească invitaţii.
Mitică Gheorghiu folosise cele mai nebănuite abilităţi ca să nu fie zărit de Marcella, cînd ea se urcase în tren. Aveau locuri în acelaşi vagon de clasa Ii-a. Nici Marcella
238
nu-şi cumpărase cuşetă în vagonul de dormit. Probabil *că.* n-a mai găsit ; poate nu are decît foarte puţini bani, socoti Gheorghiu cu satisfacţie.
A putut totuşi să observe foarte bine că Jean Ciuta-riu o conduse la gară, împreună cu alţi cîţiva prieteni, necunoscuţi lui Gheorghiu. Ciutariu o sărutase pe gură cînd auzise semnalul plecării, şi-i făcuse mult timp semn *cu* batista. La cîteva ferestre înaintea lui, probabil că se arătase Marcella, răspunzînd celor de pe peron — lui Ciutariu în special — cu o batista, cu braţul scos pe geam. Probabil că are lacrimi în ochi, îşi spuse Mitică. Simţea o foarte tulbure* bucurie ; totul se întîmplase, în cele din urmă, după voia lui. Marceli-a se afla în acelaşi vagon, nu avea cuşetă, va dormi noaptea întreagă lîngă el, va «icrmi poate chiar alături de el. Gheorghiu nu se grăbea deloc să se descopere. Nu se coborî în gara Ploieşti. Trebuia întii să se întunece bine, să se depărteze cît mai mult de Bucureşti. Vagonul nu era prea aglomerat. în compartimentul lui se aflau trei negustori, şi o profesoară ; mergeau, cei dintîi pînă la Braşov, profesoara pînă la Arad. Gheorghiu continuase, două ceasuri să se creadă reporter. Ţinea pipa neaprinsă în gură, răsfoia ziare englezeşti (pe care nu le înţelegea), şi nota din cînd în cînd într-un bloc notes de buzunar. Aproape de Sinaia i se făcu sete, şi trecu în vagonul restaurant ; după ce, cu infinitele precauţii, descoperise că Marcella stătea la locul ei, lîngă fereastră, într-un compartiment cu un ofiţer şi două doamne. Gheorghiu nu părăsise încă travestiul ; ochelari mari, negri, fular la gît, şapcă englezească, pipă. A trebuit să-şi scoată şapca şi pardesiul intrînd în vagonul restaurant, şi pentru că se temea să nu-l surprindă

Marcella (față de atîta lume străină, în plină lumină, șansele lui de fulgerătoare dominare erau minime), trecu în fund la bar. Găsi un scaun liber şi ceru coniac. Se liniştise deodată. Rămase multă vreme aşa, cu pipa neaprinsă între dinți, cu păhăruțul inainte ascultînd ploaia. Ferestrele începeau să se aburească. Ploaia bătea mai compactă, mai grea cu cît înaintau în inima Carpaților...

r

— Vai, ce ploaie, ce ploaie ! exclamă o domnişoară blondă, scuturîndu-se. Şi la voi ce bine e, adaogă l'uînd brațul Feliciei. Dacă ai ştii cum am ajuns pînă aici !...

Rîdea şi exclama, aproape fără motiv.

— Cunoşti pe toată lumea ? întrebă Felicia.

— Oh, nu ! oh nu !... exclamă din nou domnişoara blondă.

David Dragu sosi chiar atunci, cu soră-sa, Liza şi se bucură văzînd că nu e primit de gazdă _chiar de la uşă. Prefera să intre direct în masa invitaților, fără să fieț observat de la început, evitînd prezentările. De altfel, cel dintîi gest pe care l-a făcut a fost să-şi acopere ochii cu palma. Lumina prea tare din salon îl orbise. Se strecură cît putut mai repede într-o odaie laterală, unde lumina era moale, voalată. Era şi mai puțină lume aici. Cîteva perechi, dansînd, pătrundeau în treacăt, evoluau pe parchetul gol, ocolind masa cu flori din centru, apoi ieşeau pe cealaltă uşă. Jazzul e probabil în fund, lîngă bar, gîndi Dragu. Anul trecut îl instalase chiar aici. Dar e mai bine aşa ; acum ai unde să răsufli.

— Cînd ai venit, Dav ?

Întoarse capu şi întîlni pe Alexandru. îi spunea întîia oară pe nume. Părea mai nervos, mai volubil, cu toată încordarea feței. Gura parcă îi palpita, umerii obrajilor i se îmbujoraseră, foarte uşor ; un roşu mat, aproape pîr-lit, perfectînd impresia de bărbăție victorioasă şi orgoli-oasă.

— Bine că ai venit, în sfîrşit, continuă Alexandru. Dacă ai şti cu ce emoții, te-am aşteptat ! A trebuit să dansez, tot timpul... Bineînțeles numai cu doamne, legitim căsătorite, şi cu fiice de arhimilionari. Logodnica mea încă n-a sosit....

David Dragu îşi aminti brusc de pariu. Se ridică de pe scaun. Era atît de încurcat, de uluit, încît nu ştia ce să vorbească. Făcu un gest complex, violent, de mirare, plictiseală, oboseală.

— Nu te superi c-am îndrăznit să-ți spun pe nume ? întrebă Alexandru, fără să-i observe răceala. Mi-a venit aşa, deodată !...

— Dimpotrivă, îmi face plăcere, pentru că simplifică multe, răspunse David. Dar sînt surprins de memoria d-tale atît de bună. Eu şi uitasem de pariu...

Alexandru tresări ; 'parcă era altul acum, mai puțin frivol, cu un început dramatic luminîndu-i fața.

— Eu n-am uitat, răspunse el. îmi pare bine că ți-ai adus şi d-ta aminte. Ca să nu crezi că şovăi să-mi respect întocmai condițiile, am amînat alegerea şi te-am aşteptat. De aceea am şi dansat cum ți-am spus, numai cu soții şi cu fete de milionari...

Dragu începu să rîdă. Se apropie de el şi îi apucw cu mîinile amîndouă brațul, scuturîndu-l.

— Bine, dragă ! Fie cum zici d-ta ! Să-ți dea D-zeu noroc !...

Era puțin nervos. Poate din cauza zgomotului, a muzicii de jazz, a prezențelor acelea feminine, parfumate, orbitoare, din jurul lui, se gîndi Dragu.

— Roagă-te puțin lui Dumnezeu, vorbi Alexandru, să nu-mi scoată în cale o urîtă !... Şi ştii, trebuie să ne ho-tărîm repede, căci pe urmă se aglomerează prea mult, şi nu mai e chip să alegem...

Liza şi Felicia îi descoperiră. Veniră spre ei ținîndu-se de talie ; păreau foarte bine dispuse.

— Unde te-ascundeai, Dav ? îl mustră Felicia, scu-turîndu-i băieţeşte mîna.
—• Putem şti şi noi care vă e secretul ? întrebă Liza.
— Este într-adevăr un secret, un mare secret, rîse Dragu. Trebuie să le spunem şi lor, adaogă privind spre Alexandru. Avem nevoie de complici. Ele în orice caz sînt excluse. Liza e sora mea, şi eu am drept de veto în. tot ce priveşte familia mea, iar Felicia e prea bogată.
Fetele nu înţelegeau nimic, dar erau tot atît de vesele. Ce frumoasă e Felicia astă-seară, gîndea Liza. Ce aproape de mine îl simt, cît de adine în visele mele, gîndea Felicia.
— Eşti foarte frumoasă, în rochia asta neverosimilă şi totuşi verde, vorbi Alexandru. Parcă ai fi o tulpină de iederă...

— Ce fericită sînt că tocmai d-ta îmi spui asta, şop| Felicia zîmbind. Ştii, toată seara am aşteptat să vac" cineva în mine o tulpină de iederă... j
Liza avu o uşoară tresărire, pe care David se prefăcu că nu o observă.
|
— Dar în definitiv, nu ne-aţi spus secretul, vorbi Liza,| ca să întrerupă complimentele lui Pleşa.
— E puţin tragic, explică Dragu. închipuiţi-vă că Ale-i xandru se logodeşte astă-seară, chiar în casa Feliciei. Pro-J babil că ai adus şi verighetele ? întrebă, mai mult în glu-f mă, pe Pleşa.
î
— Da, le am aici, răspunse calm Alexandru, susţi-'j nîndu-i privirea, şi arătă buzunarul de sus al vestei. Evi-' dent, una din ele nu are gravat nici un nume. Am adus' însă un ac foarte solid, mi l-a dat bijutierul, şi cînd vor descoperi iniţiala logodnicei mele, am să încerc s-o gravez pe loc, chiar eu...
Vorbise cu un glas ferm, fără melodie, fără şovăiri. Felicia nu-şi putu stăpîni o mişcare stupidă, de frică.
— Ce prostii vorbiţi voi aici ? interveni Liza. Cu cine ; se logodeşte Alexandru ?
1
Se adresase lui David ; îl socotea poate mai respon- | sabil.
— Nu ştiu, răspunse David, după cum nu ştie nici el. Trebuia să se logodească cu prima fată pe care o va întîlni în casa Feliciei, exceptînd cele bogate, bineînţeles. M-a aşteptat însă pe mine, şi acum trebuie să inventăm un nou criteriu de a izola o fată ; poate cea dintîi fată, din salonul de sus, sau de pe estradă, sau... ştiu eu ? Trebuie să ne mai gîndim...
Fetele începeau să-i privească mai atent, inconfortabil.
— E o glumă de prost gust, vorbi Felicia încercînd să zîmbeasca visător şi dispreţuitoare.
— îţi jur că nu e nici o glumă, se aprinse David. în-treabă-l şi pe el. Este un fel de a lăsa să se împlinească destinul...
Se întrerupse o clipă, dar adaogă, adresîndu-se lui Alexandru.
— In definitiv, însă, cum ai să ştii d-ta care e fată săracă şi care e bogată ? Aici, după cum văd eu, cam toate

seamănă... Nici una n-are pe ea o rochie mai ieftină de trei mii de lei, nu e aşa, Felicia ?
Vorbise repede, aspru, dar fără obişnuitul lui dispreţ niisogin. Astă-seară, chiar figura îşi înmuiase liniile ; părea rnai carnal şi totuşi mai blînd. Cei care intrau în odaie, nu întorceau capul să-l privească, oarecum miraţi de apariţia aceasta alpină, solitară, ascetică, — cu frunte? de iobag răzvrătit, -— cum se întîmplă de cele mai multe ori cînd David se afla în lume.
— Cred că am s-o simt imediat pe cea care e săracă, răspunse chibzuit Alexandru. •
— Sînteţi ridiculi, amîndoi, vorbi iar Felicia. D-ta, d-le Pleşa, despre care am auzit că eşti unul din -foarte rarii tineri care ştiu să preţuiască femeia cum trebuie, adică să n-o preţuiască deloc...
Nu-şi termină fraza. O suspendă vag, cu o ridicare ironică a braţului. Părea că tulpina de iederă se înalţă, mai aeriană, aproape să dispară în lumina palidă a camerei.
— Totul a pornit de la o discuţie, explică Dragu so-ru-sei. Dar m-am convins că e hotărît. Şi dacă cel puţin ar fi tot atît de hotărît pînă la urmă...
Alexandru făcu un gest de nerăbdare, şi îl întrerupse.
— Dragă prietene, e inutil să-mi mai pui a doua oară la îndoială cuvîntul. Pierdem timpul degeaba... Trebuie să ne grăbim, să inventăm cît mai repede criteriul de descoperire a logodnicei mele. Ard de nerăbdare s-o cunosc !...

Spuse ultima propoziție fără să zîmbeasca. Se îndreptă către cele două fete şi adaogă :
— Domnişoarele ar putea să ne ajute.
Felicia îl privi în ochi, departe, cu fața palidă, miraculoasă.
— Pe mine să mă iertați, vorbi ea surîzînd. Am neglijat atîta lume...
Se depărta calmă, tristă, cu acelaşi zîmbet îndepărtat. Simțea că se întîmplă ceva hotârîtor lîngă ea, şi nu-şi putea preciza ce, nu ştia unde să se îndrepte. Simțea că se desprinde o bucurie, un destin care fusese aproape de tot, aproape în carnea ei, şi că rămîne străină, vrăjită...
243
...Anişoara stătea cu ochii deschişi, adînciți în întuneric. Nu ştia de cînd priveşte aşa, fără să vadă ceva, fără să înțeleagă dacă priveşte tavanul sau peretele opus al odăii. Nu ştia nici măcar dacă adormise şi s-a deşteptat.
Nu se auzea decît ploaia. Slugile se culcaseră probabil demult. Ascultă încordată, minut după minut, bătaia pendulei din antret. Auzi o singură bătaie, dar nu ştia dacă e ceasul unu din noapte, sau bătaia indicase numai obişnuita jumătate de oră. Se hotărî totuşi să se scoale. Ar fi foarte tîrziu, şi s-ar putea întoarce lumea de la serată. Trebuia în orice caz să vadă cît e ceasul. Dacă s-ar scula Teddy... Gîndul acesta o făcu să păşească încet, cît putea de. încet, în vîrful picioarelor. Ştia ce trebuia să răspundă dacă o va surprinde Teddj'. Ştia chiar ce va răspunde la fiecare etapă a încercării din noaptea asta, dacă ar fi surprinsă. Va spune întîi că s-a sculat să caute apă. Apoi... apoi vin celelalte motive : i-a fost frică, a crezut că s-a întors mama, a auzit un zgomot care a speriat-o, etc. Anişoara se gîndise la fiecare eventualitate, îndată după masa de seară, în timp ce Teddy îi vorbea.
— Ştii, Anişoaro, tu ar trebui să te măriți devreme, aşa îi spunea Teddy.
Dar nu o ascultase. O privea în ochi, şi în acelaşi timp se imagina surprinsă de această bună şi smintită Teddy, în miezul nopții, în dormitorul mamei. Se gîndise la orice eventualitate. Acum păşea cu multă luare aminte, hotărîtă, neînfricată, apăsîndu-şi mîna dreaptă, pe inimă. Zvîcniturile inimii nu le putea potoli. Nu-i era frică, dar emoția era într-adevăr copleşitoare. Se gîn-dea mereu la Petru, îi chema în ajutor obrazul, ochii, fericirea pe care o vor avea în curînd amîndoi. (Libertatea, odaia din oraş, unde Petru va fi al ei, va fi fericit lingă ea...).
Drumul pînă la pendulă îl făcuse repede. Aprinse un chibrit ; era douăsprezece jumătate. Poate e prea devreme, se gîndi, poate Teddy încă nu s-a culcat, sau nu doarme încă destul de adînc. Şovăi cîteva secunde. Dacă ar fi surprinsă acum, va trebui să aştepte apoi cel puțin
244
două ceasuri, pînă ce va adormi din nou Teddy. Mai bine va aştepta acum, va aştepta să aducă pendula bătînd ceasul unu... Se aşeză cuminte pe un scaun, tremurînd, ascultând ploaia. Bîjbîi puțin cu mîna pe delături, să găsească ceva cu care să-şi acopere umerii. Nu mai îndrăznea să se întoarcă în odaie. Ar fi riscat prea mult. Parchetul scîrțîie îngrozitor în dreptul uşii. De cînd vroia mama să-l
repare...
Găsi pe speteaza unui scaun un covoraş de perete, cu şireturi. îl aşeză cu grijă pe spinare, ca şi cum s-ar fi temut să nu-i audă cineva fîsîiturile lui de'țesătură aspră. îi era tot aşa de frig.
Petru auzi deodată o picătură, o singură picătură, că-zînd ursuză şi singuratică pe podea. Ridică privirile din partitură, şi căută cu ochii colțul unde o auzise căzînd. Tavanul era umed, acolo ; o pată diformă, galbenă-întu-necat, rînjea în lumina slabă a flăcării de petrol. Petru apucă lampa de pe masă,' şi o ridică să privească mai bine. A doua picătură căzu, alături, cu acelaşi zgomot de vietate moartă în clipa căderii: Pata arăta acum mai puțin hidoasă, la lumina ridicată a flăcării.
Petru se îndreptă spre odaia mamă-sei, cu lampa în mînă. Ciocăni la uşă. Nu dormea nici d-na Anicet ; probabil din pricina ploii, se gîndi Petru.
— Ştii că a început să pice la mine în odaie ? îi spuse. D-na Anicet sări din pat, îngrozită. Intră în cameră
şi priviră înc-odată forma stranie şi umedă din tavan.

— Ar trebui să pui o farfurie, să nu se întindă pe
podea.
Petru căută o farfurie, bîjbîind pe întuneric.
D-na Anicet sări din pat, îngrozită. Intră în cameră-
— Ce ne facem dacă n-o sta ploaia nici mîine ? întrebă, cutremurîndu-se.
245
— Mamă,, d-tale ți-e frig, spuse Petru. Du-te repede în pat...
— Ar trebui să chemăm mîine un tinichigiu... Se opri prinsă de un fior mai puternic.
— Dar tu cum lucrezi în frigul ăsta ? îl întrebă pe Petru.
— De-abia mai avem lemne pentru bucătărie, răspunse el...
Evitară să se privească. Trebuie neapărat să cer bani mîine, să cer cui o fi, lui Alexandru, Anişoarei dar trebuie, gîndi Petru.
— Fă-ți un ceai la "Primus", poate te mai încălzeşti, îl sfătui d-na Anicet.
Se îndreptă spre odaia ei de culcare, dar se opri în prag.
— Nu e azi serata Feliciei ? întrebă. Tu de ce nu te-ai, dus ?...
— Mă plictisea, răspunse sec Petru.
Ar fi amuzant de ştiut cu ce haine ar fi vrut mama să mă duc, şi cu ce bani, gîndi Petru zîmbind. Se întoarse la masă, fixă fitilul lămpii, şi începu să lucreze. Cel puțin dacă n-ar începe să ningă prea curînd...
— Cînd trăiesc, nu-mi dau seama de toată zădărnicia vieții...
Lazarovici întoarse capul, ca să-şi ascundă expresia de silă şi dezgust, pe care o simțea că-i schimonosise fața. Să vorbească asta tocmai cu el, Balaban, tînăr frumos şi elegant. într-adevăr Balaban era întotdeauna bine îm- ; brăcat, ras proaspăt, cu un mare inel florentin în deget. î înalt şi brun, cu părul lins peste cap, cu ochii reci, vesel | şi cinic, avea cele mai obositoare succese.
— Cînd trăiesc, nu sînt atent, continuă Balaban. Cînd scriu, însă, nu mai pot renunța la luciditate. Văd atunci lucrurile aşa cum sînt. Văd cît de singur este omul, ce ri-diculă şi tragică singurătate...
.246
Părea că nu vorbise el. Avea un cap prea luminos, prea corect. Simți că nu e crezut de nimeni, şi zîmbi. Ce inutil ar fi să le spun mai mult...
— Cred că tot Nae lonescu are dreptate, adaogă el ca să curme discuția. Omul e singurul animal care-şi poate rata viața... Rața rămîne rață orice ar face, dar omul poate ajunge şi neom, se poate pierde...
Invită la dans o domnişoară brună, cu buzele violent înroşite, care se apropiase de grupul lor, şi ascultase pe jumătate în glumă. Sînt destul de ciudați scriitorii, se gîndise ea Bine îmbrăcați, politicoşi, fumează mult încb.i-zînd ochii şi vorbesc cu oricine, vorbesc despre opera lor.
— Şi d-ta eşti scriitor ? îl întrebă fata.
— Mare, răspunse Balaban.
Şi cu toate acestea, ar fi vrut să spună altceva, acolo, în colțul camarazilor. Ar fi vrut să le mărturisească tristețea care îi cuprinde după orele de Iu ru, singurătatea aceea nelămurită şi copleşitoare, sentimentul tulbure că a ratat ceva, că a pierdut ceva care era sub puterea lui, în mîinile lui, ceva pe care îl va regreta apoi toată viața. Dar nimeni nu l-ar fi crezut. Cărțile lui erau desperate, inumane, fundamental triste. Pe chipul lui, însă, şi îr, glasul, şi în viața lui întreagă, nu străbătea nici o nelinişte tragică. Toți credeau că Balaban, în după amiezile cînd scria coală după coală, intoxicat de propria lui sterilitate, de propria sa ratare — în aceste după-amiezi cînd nu primea pe nimeni, Balaban făcea dragoste.
— Pe mine mă cheamă Puia Colonaş, şi sînt pictoriță, vorbi fata. Semnez cu numele meu... Pe d-ta cum te cheamă ?
— Balaban, şi sînt un fel de romancier...
Dansau. Se simțeau foarte bine, amîndei. Ar fi fost ridicul să le spun mai mult, gîndi Balabari. Cu desăvîr-şire ridicul. într-o asemenea lume atît de bine dispusă, o lume atît de tinără... îşi aruncă privirile în jurul lui, parcă ar fi vrut să soarbă perechile. Nu e nici un bătrîn, observă Balaban, nici o'fată bătrînă. Unde o fi găsit Felicia
atîta tineret ?
— îmi dai voie să viu şi eu în grupul d-stră ? întrebă
zîmbind Puia Colonaş.

Jazzul se oprise şi BaJaban îi sărutase mîna în mijlocul salonului, foarte galant, pregătindu-se să se întoarcă singur.
— îmi face chiar o deosebită plăcere, încuviinţă el, luîndu-i braţul. Poate mai tîrziu ai să-mi citeşti şi cărţile...
— D-ta cînd scrii, noaptea ? îl întrebă Puia Colonaş foarte aprinsă.
1
— Vara, vorbi Balaban afectat, vara, cînd mă sufoci de căldură...
li
Ajunseră. Se îmbulziră mulţi către colţul scriitorilor Balaban căută cu ochii pe Eleazar, pe Dragu. Nu era nic unul acolo.
— Eu scriu întotdeauna după ce mă documentez,
bea Lazarovici. a
Vorbea oarecum în silă. Nu-i plăcea colţul, nu-i p'ă-| ceau oamenii prea vag cunoscuţi de lîngă el ; nu-i plăceai mai ales să vorbească despre opera lui într-un asemenea| ■ceas din noapte cînd scînteiau replicile camarazilor, cîndj începuse să se servească şampania.
— După ce mă documentez, adică după ce petrec cel puţin două sâptămîni într-o fabrică...
Lazarovici se convertise la romanul proletar îndată după ce publicase *Dacia Felix.* Debutase în reportajul social, şi avusese mare succes. Al treilea roman al său, *C.F.R.,* fusese cîtva timp interzis de cenzură, apoi apăruse cu o copertă sîngerie, provocînd pretutindeni scandal. Şi totuşi, Lazarovici nu "credea în acţiune, şi nu activa. Există un singur lucru eficace, acum, spunea el ; aşteptarea. Timpul acţiunii este încă departe.,.
— Nu e nimic interesant în sărăcie, vorbi Balaban sec. Nu există psihologie în sărăcie. Este o stare larvară. Şi nici măcar entomologia nu studiază larvele : studiază .adulţii...
Balaban simţi îndreptaţi asupra lui o pereche de ochi insultaţi, dîrji. întoarse capul, şi văzu o fată firavă, de o frumuseţe iconografică, roşind de mînie. Dar nu are nimic revoluţionar în ea, reflectă Balaban, nimic proletar. Şi nu pare nici prea săracă. Ii înfruntă privirea, măsu-xînd-o cu ochii, cinic, zîmbind, umezindu-şi buzele. Fata plecă repede privirile. Se intimidase. Nu se mai putea apăra. Nu avea nimic de spus.

— Asta e oarecum adevărat, interveni un arhitect. Voi, romancierii proşti, aveţi nevoie de psihologie, şi mizeria nu creează psihologie. Mizeria creează tragedie. Este cu totul altceva. Este revoluţie sau capodoperă. Pe voi nu vă interesează nici una, nici alta...
— Nu prea înţeleg bine, răspunse Balaban îmbujorat. Improviza o frază oarecum la întîmplare. îl sîcîia ceva.
Observase că fata cu figura ciudată, semănînd mai mult cu o copie de icoană stilizată, se îndepărtase de grup. O privi o clipă, mirat, apoi se întoarse spre arhitect şi Lazarovici. Discuţia continuă.
Fata şovăi în prag. N-ar fi vrut să străbată, singură, marele holl central, plin cu perechi care dansau. O înăbuşea jazzul, mirosul de flori, de şampanie ; nu recunoştea aproape pe nimeni. Auzea o sută de voci, o sută de femei, o sută de bărbaţi — şi toate vocile se asemănau, toate erau perfecte, tinere, senzuale. Făcu doi paşi spre holl — dar lovi o pereche, şi atunci, mai mult ca să dea impresia că într-adevăr caută pe cineva, se întoarse brusc, şi porni pe scara interioară, de lemn, care ducea spre bufetul de la etaj. înainta repede, concentrată, întrebîndu-se unde ar putea fi Felicia, Liza, celelalte prietene. Zări doi tineri, aşteptînd-o la capătul scării. Păreau nervoşi, alarmaţi. Şampania e de vină, gîndi ea, şi încercă să treacă evitîndu-le privirea.
— Domnişoară !...
întoarse capul, tresărind, zîmbind totuşi tînărului ; erau invitaţii aceleaşi case.
— îmi daţi voie..., continuă tînărul, foarte emoţionat, şi totuşi ferm. Numele meu este Alexandru Piesa, şi. acesta e prietenul meu, David Dragu, profesor şi scriitor...
— Pe mine mă cheamă Valentina Puşcariu, răspunse fata simplu.
— Domnişoară Puşcariu, vorbi Pleşa, voiţi să fiţi soţia mea?...
Nu-i dădu timp să se mire. Un chelner trecu prin faţa lor cu o tavă plină cu pahare de şampanie.

Alexandru luă repede două cupe, şi oferi una fetei.
— Acum pot să-ți spun pe nume, Valentina, continuă. Şi acest pahar este începutul logodnei noastre. Va trebui să-mi dai voie să te sărut pe obraji...
249
Avea un glas schimbat, inuman, şi o magie*întreagă străbătea în fiecare gest al său. Valentina nu îndrăzni să se apere ; se lăsă sărutată pe obraji cu un zîmbet strivit, dureros. Sărutul a fost totuşi atît de aerian, de pur, de ritual — încît a înțeles că băieții nu sînt beți.
— Felicitările mele, Alexandru, îi spuse Dragu, săru-tîndu-şi prietenul pe amîndoi obrajii. Să fie cu noroc !..j
Bău cupa dintr-o înghițitură. Se întoarse apoi cătr Valentina.
— Trebuie să te sărut şi pe d-ta Valentina Puşcăria vorbi el cu glasul înduioşat, trecîndu-şi mîna peste frunt Eşti ardeleancă, nu e aşa ?
Fata dădu din cap, privindu-l în ochi. Căpătase dec dată încredere în Dra'gu, în privirea lui tulbure şi totua pătrunzătoare, în chipul lui tăiat cu dalta. Omul ăsta iiu-a poate bate joc de mine, gîndi ea. Dar nu putea răspundiL încă, nu se putea scutura de magia faptului şi a glasulu™ lui Pleşa.
|
— Atunci n-ai să te superi dacă am să te sărut, eon-.| tinuă Dragu, apucîndu-i capul în palme şi sârutîndu-i amîndoi obrajii, liniştit şi fără să se pripească. Să-ți dea Dumnezeu noroc !...
— Dar bine !... încercă să vorbească fata.
Alexandru nu-i lăsă timp să continue. Lucrurile trebuiau făcute repede, eficace, în tensiune. Scosese cele două verighete din buzunar, îi apucă degetul şi-i vîrî inelul, fără ca Valentina să se poată opune.
— Pune-mi-l tu, pe ăsta, vorbi Alexandru, fără să se mire că o tutuieşte atît de curînd.
De astâdată, fata se opuse. îşi ascunse mîinile la spate.
— Valentina, nu te trezi aşa repede, strigă Alexandru, aprinzîndu-se deodată, şi apucîndu-i cu amîndouâ mîinile umerii. Lasă să se împlinească totul, pînă la urmă !...
David o rugă şi el, frecîndu-şi fruntea, ca şi cum ar fi încercat să şi-o netezească, deşi nu avea decît o singură dungă, adîncă, între sprîncene.
— Misterul zidirii Mînăstirii Argeşului, vorbi el jumătate în glumă.
— Pune-mi inelul !...
250
Glasul lui Alexandru era şi rugător, şi poruncitor. Fata îi prinse degetul, şi-i vîrî inelul, tremurînd. Apoi vru să fugă, înspăimîntată, ruşinată. Alexandru o prinse de talie, şi răsturnîndu-i capul, o sărută pe gură.
— Trebuie să faceți nunta repede, vorbi Dragu. Eu vă las acum. Mă duc să le spun băieților...
VII
Cînd auzi bătaia pendulei, Anişoara tresări şi se cutremură. Timpul trecuse foarte încet. Revăzuse atît de multe lucruri în acesată jumătate de ceas, încît semnalul pendulei îi răvăşi cu desăvîrşire gîndurile. Se deşteptă parcă dintr-un foarte lung coşmar. Era aproape înghețată, îşi dete seama, cu oarecare uimire, că strînge în mîna stingă cutia cu chibrituri. Va avea încă nevoie de ea. îşi frecă puțin pieptul, să se încălzească. Apoi porni cu paşi mari, cu mîinile întinse, ca să nu se lovească de mobile. Pipăi uşa de la dormitorul mamei. Apăsă clanța încet, foarte încet, aproape fără să facă vreun zgomot. Deschise uşa, şi apoi o împinse uşor, fără să o închidă.
Cunoştea bine locul scrinului. îl revăzuse de mai multe ori în timpul zilei, deşi de atîția ani îl ştia acolo, în odaia mamei. îl revăzuse tocmai ca să se întărească, să se df-cidă. Şi acum se apropie repede de el, îl pipăi, îi găsi broasca. Cheia era ascunsă într-un portofel mic de piele, pe care d-na Lecca îl lăsa de obicei în cutia noptierei sau în dosul candelabrului. Anişoara găsi portofelul, scoase legătura de chei, şi începu să le încerce. De-abia acum îi bătea inima, să se spargă. I se părea, acum, că aude paşi şi zgomote ciudate pretutindeni. Poate e ploaia, îşi spuse ea, ca să se încurajeze. Nu mai era timp să renunțe, acum se opri o singură clipă, să asculte dacă nu cumva păşea cineva prin antret, apoi continuă să încerce cheile. Una din ele se potrivi. Scrinul se deschise încet, scîrțîind. Anişoara aprinse un chibrit, şi căută pripit cutia cea mare cu bijuterii. O ştia unde e ; cutia cu bijuterii vechi, pe care
251
nu le mai purta nimeni, în care mama nu umblase asta-seară, înainte de plecare la serată, în care probabil nu va umbla multă vreme. Chibritul îi tremura între degete. Rabdă flacăra pînă ce se .stinse aproape de tot, alături de piele. Aprinse apoi al doilea chibrit, după ce aruncă restul celui dintîi

sub măsuţă. Făcuse gestul acesta de prudenţă fără să-şi dea seama. Deschise cutia (era o cutie mare, din lemn bine mirositor, cu capacul bătut. în sidef) şi începu să aleagă cu ochii. Se aflau acolo nenumărate coliere demodate, pandative cu briliante montate grotesc, cercei grei de aur, cîteva inele bătrîneşti groase, cu pietrele căzute, ştirbe. Găsi şi şase monede de aur. Astea sînt din lădiţă, gîndi Anişoara, eulegîndu-le. Probabil că au mai rămas destule acolo... Se decise să ia o pereche de cercei cu rubine, două inele, unul fără piatră, iar altul cu un safir mare ; şi o medalie imensă, de aur, pe care se mira şi ea că o găseşte aici. Le strînse pe toate în batistă, şi apoi le ascunse în sîn. Încuie cu mare băgare de seamă scrinul, aşeză cheile în portofelul de piele, şi ieşi în vîrful picioarelor.
Mai avu o singură emoţie : închiderea uşii. I se părea, acum, că zgomotele se repetă, mai aproape, mai tulburi, mai neînţelese. Aşteptă cîteva minute tremurînd, cu urechea lipită de lemn. In antret nu umbla totuşi nimeni, îndrăzni, închise uşa cu clanţa şi se îndreptă către odaia ei. Cînd ajunse în pat, îi veni deodată să plîngă. Ah, Petre, Petre !... Nu mai gîndea nimic, nu se simţea nici măcar tristă.
— Există o problemă a tinerei generaţii, vorbi foarte frumos d. Baly, ascultîndu-se cu desfătare. Eu întotdeauna am sprijinit tineretul. Dar a intervenit acum şi altceva ; a intervenit...
Se întrerupse. In bibliotecă, intrase ca o furtună d-na Lecca.

— Profesorul e pe aici ?
îl descoperiră pe d. Lecca retras în dosul unui birou, răsfoind o carte cu legătura luxoasă, de piele vişinie. Cînd se auzi chemat, d. Lecca se ridică demn de pe scaun, gră-bindu-se să-şi caute ceasul.
— Nu, mai e încă timp, îi vorbi d-na Lecca. Dar am venit să-ţi spun ceva cu totul extraordinar. închipu-ieşte-ţi, doi tineri s-au logodit jos fără să se cunoască !... Aşa, s-au întîlnit, şi-au spus numele şi s-au logodit !...
Vorbise repede, agitat, gesticulînd. Intîmplarea o ameţise cu adevărat. O aflase de la o doamnă foarte bătrînă, una din puţinele mătuşi pe care Feilicia le tolera la serată, şi i se părea atît de extraordinar, încît alergă după Adriana, şi-i strigă tare.
— Vezi, fata mea, dacă te-ai fi suit tu pe scări, ai fi fost acum logodită...
Dar d. Lecca se prefăcu numai că e impresionat de întîmplare. Fu fericit că d. Baly începu să comenteze el logodna. N-ar fi ştiut ce să spună, altminteri. Nu-i plăceau de loc invitaţii de astă-seară. Lipseau eruditii bă-trîni, se împuţinaseră controversele istorice şi linguistice. D-l Baly discuta economie politică şi sociologie cu cîţiva necunoscuţi. După un ceas de inutilă ascultare, d. Lecca îi ceru voie să se retragă în fundul bibliotecii. Aici, cel puţin, putea consulta în voie cîteva cărţi. Cîteva numai, nu toate, pentru că se aşezaseră scaune pe lîngă rafturi, şi d. Lecca n-ar fi îndrăznit să scoale invitaţii streini, ca să caute titlurile.
—■ ...Există acest fenomen, în faţa căruia nimeni nu are nici o putere, continuă d. Baly, fenomenul dezordinei necesare. Nu ştiu dacă m-am exprimat bine. Este vorba de un lucru în aparenţă foarte simplu : ordinea, pentru tinerii din ziua de astăzi, nu mai reprezintă forţă. Nici o ordine din lume nu se mai poate menţine astăzi. A fi de partea ordinei, nu mai înseamnă a-ţi spori forţele, a te simţi apărat şi exaltat de. o considerabilă energie, aşa cum era pe vremuri. Marile energii se găsesc astăzi în afara ordinei. Tinerii, care vor înainte de toate să se simtă puternici, care vor să li se flateze euforia vîrstei, alergă astăzi acolo unde e forţa. Cine vrea să aibă un contact de orice fel, cu forţa, cu energia, cu puterea — trebuie

să fie împotriva ordinei. Acest fenomen social contemporan, eu îl numesc fenomenul dezordinei necesare. Am de gînd, chiar, să scriu asupra acestei importante probleme, şi să sfătuiesc pe oamenii noştri politici, să nu mai facă apel la sentimentul ordinei. Nimeni nu mai e mulţumit astăzi de ordinea actuală. Pînă ce se va realiza o nouă ordine, noi trebuie să ne resemnăm unei lungi şi triste dezordini necesare...
Vorbise însufleţit, dar mai ales profund impresionat de propria lui vervă, de propria lui lărgime de idei şi generozitate. Un om ca mine, savant, bogat, şi destul de matur, să ia cu atîta însufleţire apărarea tinerelor generaţii neînţelese şi neîncurajate de conducători ; asta dovedeşte o extraordinară prospeţime, o mare putere de primenire... D-l Baly era foarte mîndru de această virtute a sa de a păstra pasul vremii, de a înţelege tinerele generaţii. I se părea că ghiceşte perfect orice gest şi orice-J revoltă a tînărului de astăzi. Chiar gestul nebunesc al | tînărului Pleşa, pe care nu-l cunoştea, îl înţelegea foartej bine. Zîmbi ; era într-adevăr mulţumit.
— Dar adevărul ? ! izbucni un profesor, dar adevărul ? ! Astăzi nu mai vrea nimeni să ţină

socoteală de el ? Ar putea oare să existe oameni care să uite că nimic altceva nu interesează în. lume decît adevărul, că restul e sentimentalism şi barbarie, că toată nobleţea omului se află în căutarea Adevărului !...
Pronunţase corect majuscula. Vorbea iritat, gesticulînd nervos, căutînd priviri care să-l aprobe.
— In fond, unde poate duce forţa şi dezordinea d-tale ? se adresă el d-lui Baly. In nici un caz la adevăr, care e unul şi acelaşi, imuabil, universal, etern !...
D-l Baly se pregăti de replică. îşi drese discret glasul.
— Fireşte că Adevărul, dacă...
Se întoarse brusc spre uşă. Un servitor în livrea aştepta impasibil. Dar simpla lui prezenţă era iritantă.
— Ce vrei ? întrebă d. Baly.
— Să încep să servesc şampania ? Jos s-a servit de mult, dar domnişoara Felicia mi-a spus...
— Bine, serveşte-o acum... Dar nu cumva să aud vreo pocnitură... Ai înţeles ?...
254
Se întoarse către musafiri, zîmbind.
— Ştiţi, nu pot suferi zgomotul... pocniturile acelea... Dar să ne reîntoarcem la ce spunea iubitul nostru coleg, d. Teohari. Trăim azi un trist crepuscul al legilor, al universalului, într-un cuvînd, al adevărului...
îşi schimbase glasul. Continua să vorbească, grav, plin de responsabilitate, cu o foarte discretă încîntare de sine, pe care nu i-o putea nimeni surprinde.
Mitică Gheorghiu o văzuse trecînd spre toaletă şi ieşi din compartiment. Vagonul era aproape gol, acum. Asta înseamnă noroc, îşi spuse aprinzîndu-şi o ţigară, şi re-zemîndu-se de fereastra aburită. Dar se râzgîndi. căută cu ochii dacă mai e cineva pe culoar, apoi deschise uşa de la vagon, şi o propti cu piciorul. Continua să plouă, dar cu mai puţină violenţă. Gheorghiu începu să răsufle mai adînc, aproape oftînd. Piciorul îi tremura, dar nu* de emoţie ; uşa era într-adeVăr grea, parcă încerca ne-contenit să scape de sub strînsoarea piciorului, şi să se închidă. Mitică îşi fuma ţigara pînă la carton, zvîrli mucul afară, şi aşteptă. Cu cît întîrzia Marcella, cu atît era mai încîntat. Cînd auzi foraiberul de la cabinetul de toaletă mişcîndu-se, Gheorghiu întoarse faţa, ca să nu poată fi observat imediat.
Marcella ieşi, tresări cînd întîlni aerul rece şi umed, şi închise uşa puţin stînjenită de "prezenţa bărbatului tocmai în acel loc. Făcu cîţiva paşi. Gheorghiu îi apucă braţul, fără să dea drumul uşii.
— Madam' !...
Fata vru să strige, înspăimîntată de gestul necunoscutului. Dar cînd recunocu faţa lui Mitică, îi pieri şi glasul, şi puterea. îl privea cu ochii holbaţi, cu buzele tremu-rînd, parcă ar fi întîlnit o arătare.
— Să nu strigi şi să încerci să fugi, vorbi Gheorghiu aspru, răguşit, că te zvîrl din tren !...
255
O privi zîmbind, cu o extrardinară satisfacţie. .
Marcella nu mai recunoştea nimic. Nici glasul, nici lumina ochilor. N-ar mai fi avut nici o putere să se împotrivească, de altfel. Gheorghiu îi ţinea strîns braţul,, atît de strîns încît carnea începu s-o doară. La început ca o strivitură, apoi mai adînc, parcă i-ar fi plesnit osul.
— Ştii că sînt nebun, continuă Gheorghiu, privind-o în ochi. Te azvîrl, şi mă azvîrl şi eu !... Şi sînt şi puţin cam băut...
O smuci brusc către el, şi-o prinse în braţe. Maree] la încercă în zadar să se zvîrcolească, obrazul îi fu zgîriat de nasturii lui, şi apoi simţi pe buze o gură fierbinte, amară, alcolizată. Nu se mai împotrivi. Totul se nâruia în jurul ei. Nici nu-şi dădea bine seama dară visează. Chiar în noaptea plecării, chiar aici, în uşa toaletei, în braţele unei bestii.
— Nu vrei să mă săruţi, constată calm Gheorghiu. Sau poate nu ştii : nu te-a învăţat cum trebuie Ciuta-riu ? Lasă că am să te învăţ eu. La Paris o să stăm împreună...
Marcella vru să se despr.indă din braţele lui şi să ţipe, dar Gheorghiu o prinse ca într-un cleşte, îi astupă gura şi-i şopti aproape de ureche.
— Bagă-ţi minţile în cap, Marcella ; cu mine nu-i de glumit. Te azvîrl din tren ! Are să-ţi pară rău...
Fata se simţi deodată fără puteri, iremediabil pierdută, profund şi iremediabil jignită. Gheorghiu o strîn-■ gea strivind-o de pieptul lui, sărutînd-o în neştire, apă-sîndu-i mîinile în carne. Erau atît de aproape de uşă, încît Marcella se întrebă o clipă dacă nu cumva Gheorghiu e nebun şi dacă nu vor aluneca amîndoi, la cea dintîi clătinare mai puternică, afară în întuneric. I se păru chiar că Mitică e gata să se aplece spre uşă, şi atunci ţipă de frică şi se agăţă de pieptul lui.
— Draga de ea, vorbi Mitică în glumă, cît de mult ţine la viaţă !... Ţi-e frică, nu e aşa, curviştino ? !...

Lasă, -n-ai nici o grijă, nu te omor atît de curînd... Nu te omor dacă eşti-cuminte... Ştii tu să fii cuminte, nu e aşa ?.. Ca la teatru, mă înţelegi !...
Rîdea, dar nu-i dădea drumul din braţe. Cu toată euforia de care era cuprins, înţelegea perfect primejdia în
256 .
care se afla. Dintr-o clipă în alta putea trece vreun pasager, sau controlorul. Trebuia să profite cît mai repede să ajungă repede şi definitiv stăpîn. Deja carnea Marce-llei îi intrase în nări, îi ardea palmele. De la prima îmbrăţişare, Mitică nu se sfii de loc ; îi apucă sînii, îi mîn-gîie şoldurile. îi despicase de mai multe ori arcul picioarelor cu genunchiul lui, vîrît fără teamă şi fără ruşine. Nu mai era demult Marcella, fata pe care o iubea, care îl domina. Era o femeie ca oricare alta, o femeie cu care ştia demult cum trebuie să se poarte ; mai ales cînd o ura puţin, şi simţea nesfîrşite voluptăţi umilind-o, înge-nunchind-o.
— Ca la teatru, madam !, continuă el muşeîndu-i buzele. Să-mi arăţi şi mie ce poţi... Să văd şi să mă minunez şi eu»,'că destul s-au minunat alţii...
Marcella începu să plîngă ; de durere, de scîrbă, de umilinţă, de slăbiciune. Niciodată nu ar fi putut crede, că o femeie poate ajunge atît de slabă, atît de îngenun-ehiată ; că nu poate face nimic, nu poate nici măcar ţipa, nu-şi poate.măcar apăra cinstea în faţa cerului. Frica n-o părăsise. Tot ce-i spunea Mitică o întărea în spaima ei că e beat sau nebun. Nu-şi mai putea apăra trupul de mîinile lui, de îndrăznelile lui brutale. Parcă aş fi o prostituată, gîndi o clipă Marcella. Nici măcar nu mai spera vreun ajutor. îi era teamă că, zărind pe cineva venind, să n-o arunce Mitică afară.
Dar Gheorghiu se mulţumea s-o pătrundă cu mîinile şi s-o insulte, şoptindu-i vorbele cumplite chiar aproape de ureche. Se miră şi el de unde izvorăşte atîta curaj, atâta poftă de a umili, de a călca în picioare, de a strivi, Nu ştia ce să-i mai facă, ce cuvînt odios să-i mai spună, începu atunci să-i rupă mătasea unde îşi înfipse o mînă. Să rupă cu voluptate, aproape cu pasiune. O voia rănită, cu orice preţ rănită şi zdrenţuită. Avea sentimentul plenar al puterii fără nici o limită, fără nici o penalitate. Pot orice, pot face orice !...
Deschise cu o mînă uşa cabinetului, şi o vîrî înăuntru. Nici nu mai vorbi ceva. O zvîrli Jntr-un colţ, şi trase fără grabă foraiberul. Auzi un zgomot de lemn bătut în metale ; uşa vagonului, lăsată liberă, alunecase încet şi se închise singură, zguduind surd geamul.
257
— Am una din. cele mai bogate discoteci din Bucureşti, şopti Ciutariu, te-ar amuza să mi-o vizitezi ?...
Irina făgădui. Făgăduia tot, oricui, chiar şi acestui tî-năr prost, care o curtase întreaga seară. Vai, Doamne, cît e de prost, reflectase Irina după primele complimente sentimentale şi erotice. Dar cel puţin e băiat frumos !... Nu se gîndise la nimic rău, cînd îşi spusese că Ciutariu e băiat frumos. Cu un ceas mai înainte, spera încă în venirea lui Dinu. îşi spunea mereu că Dinu nu va veni, că îi e teamă să întîlnească pe Feiicia, şi era destul de indignată de purtarea lui — dar în fundul sufletului continua să spere că va apare deodată în mijlocul seratei. Chiar şi-l închipuia sosind agitat, cu faţa rece de ploaie, frecîndu-şi mîinile...
, Cu cît trecea timpul, însă, Irina îşi pierdea nădejdea. Avusese aproape o izbucnire de gelozie împotriva Fe-liciei, cînd ea o întrebase mirată şi emoţionată ce s-a întîmplat cu Alexandru. Feiicia se prefăcu ca nu o observă sau era într-adevăr atît de tulburată de logodna lui Alexandru încît nu înţelese izbucnirea Irinei. De atunci, Jean Ciutariu a fost. nedespărţit de Irina. îi oferea necontenit şampanie, îi vorbea despre muzică, despre crizele lui mistice. E dezgustător, reflectase de-mai multe ori Irina. Totuşi, se simţea atrasă către Ciutariu. Din-tr-o nevoie de a se răzbuna pe Dinu, dintr-o nevoie de a se murdări, de a se umili. Era destul ca Irina să simtă cîteva secunde dorinţa aceasta demonică de desfrîu, de umîîinţă şi murdărie — ca să se deştepte în sufletul ei porniri demult adormite către cea mai de jos cădere. într-o jumătate de ceas se lăsa sărutată de Ciutariu, îl încuraja, îl provoca chiar.
Ah. Doamne, cît e de prost !, se revoltă de mai multe ori Irina şi totuşi îi era ciudă pe ea ; pe deoparte pentru că Ciutariu nu izbutea să renunţe la clişee şi la un ieftin sentimentalism, pe de altă parte pentru că se descoperea încă prea lucidă, prea trează. Ceru să bea ; cerea necontenit şampanie. Parcă se îmbulzeau mii de demoni, liberaţi deodată, din cine ştie ce ocnă a sufletului. Din
258
timpul desfrîului de la plajă, cînd se culcase goală, dimineaţa, cu bustul acoperit cu pahare pline. Irina nu mai simţise o atît de puternică sete de rău, de mocirlă. Cum Alexandru era pierdut, dansînd

incontinuu cu logodnica, Irina îşi putea face de cap. într-o odăiţă alăturată bufetului, se suise pe masă şi._,începuse să danseze. Se aflau acolo un grup de gazetari tineri, foarte mîndri de cantităţile de alcool' pe care le înghiţiseră. O încurajau bătînd ritmic din palme.
— Bravo, Irina, strigase cineva.
— Cine e ? se interesă unul.
— N-o cunosc, răspunse celălalt. Ştiu că o cheamă' Irina, Irina Pleşa...
O descoperi Ciutariu, care o coborî în braţe după masă sărutînd-o. De atunci, nu o mai lăsă singură. Irina îi plăcea tot mai mult. E fată fină, îşi spunea el. De altfel, în noaptea asta se simţea foarte bine dispus. Marcella plecase pentru un an la Paris, o sumă de lucruri neclare se lămuriseră odată cu pornirea trenului din Gara de Nord, iar în casa Baly se petrecea de minune.
— Excelentă serată ! exclamă el de cîte ori trecea pe lîngă Feiicia. E numai culoare, numai alcool !...
Dansase mult cu Irina. Totul se poate aranja repede, îşi spusese . el. Dar nu se grăbea. Voia întîi să-i cîştige încrederea. Continuă să vorbească despre muzică.
—■ Debussy îmi place în amurgurile „ prea limpezi, prea violente, spunea el. în asemenea ceasuri de febră, ca cele de-acum, îmi place *Bolero...* Cred că e cel mai • straniu semnal al sîngelui...
Nora se ridică de la masă împleticindu-se. Surdu o prinse de mînă.
— Dă-i drumul, săraca, spuse bătrîna împărţind cărţile.
259
Omul se supuse. Nora se îndreptă spre fereastră, şf rămase aşa, privind în noapte, în gol.
—■ Treizeci şi unu !, spuse Iorgu Zamfirescu arătînd cărţile.
Nora îşi făcu deodată o cruce mare, şi se îndreptă spre icoane. Ţipă, şi ceilalţi o priviră scuturaţi.
— Vedea-o-aş în pămînt şi mînca-o-ar viermii ! blestemă Nora. Să dea Dumnezeu să n-apuce Sfîntul Paşte !...
Plîngea, dar glasul îi era uscat, strident. îşi îndesi crucile, mari, începute la frunte şi sfîrşite în brîu.
— Dare-ar Dumnezeu şi Maica Domnului să n-apuce Sfîntul Paşte !...
Ceilalţi se opriseră din joc. Iorgu Zamfirescu îşi încleşta din nou fălcile.
— Să n-apuce Sfîntu Paşte !... horeai încă odată Nora, acoperindu-şi faţa cu palmele.
Bătrîna se aplecă la urechea lui Surdu :
— Las-o în pace, are ea o socoteală cu o cocoană nebună !...
.Bătrînul Paşalega îşi continuă povestea ; cum s-a prezentat la colonel şi i-a spus :
— Domnule colonel, daţi-mi două săptămîni şi eu vă fac un aparat pe care să nu-l poată doborî nimeni, li am aici, îl am de şase ani aici...
îşi ciocăni rar, cu seriozitate, tîmpla dreaptă. Dinu îi urmări mişcarea, foarte curios. Probabil că acolo îşi închipuie el că se află avionul întreg, cu aripi şi mitralieră, cu motorul complet, gata de zbor...
— Şi colonelul mi-a spus : Mă, Paşalega, dacă ar avea România zece oameni ca tine, n-am pierde războiul, mă !... Asta era înainte de Mărăşeşti, adaogă în paranteză bătrînul... Şi mi-a spus : Nu pot să-ţi dau nici trei
260
zile, mă inginerule. Aşa am ordin, mă !... Şi nu mi-a dat, si am pierdut războiul, căci se cheamă că l-am pierdut, dacă am încheiat pace separată... Cine ştie, dacă aveam eu gata avionul atunci, luau altă întorsătură lucrurile... Rostise ultima frază gînditor. în fundul sufletului său, însă Paşalega nu se îndoia că realizarea avionului său în 1917 ar fi anticipat cu cel puţin un an harta lumii moderne.
Dinu cunoştea de mult toate aceste nostalgii şî vaste ambiţii. I le mai spusese încă odată astă noapte, pentru că ploua de douăzeci de ceasuri, în cameră era frig, şi bătrînul se simţea singur, stingher, urgisit. Steriu făcea necontenit cafele ; Steriu, singurul confident al insomniilor inginerului Paşalega.
__Să fi fost la Alba-Iulia, continuă bătrînul cu, pleoapele strînse, să fi fost atunci la Alba cu sute de avioane deasupra, şi pe toate stînd scris : *Inginerul Paşalega...*
Dinu îl privea aproape fără să-l asculte. Fiecare amănunt fiecare vis, îl mai auzise de cel puţin zece ori. Probabil că iar e surmenat, de vreme ce visează cu atîta fervoare, îşi spuse Dinu, observînd că bătrînul vorbeşte necontenit de avionul care să-i poarte numele. Ambiţiile acestea şi le mărturisea nemascate numai în timp de oboseală, de descurajare. în restul timpului, mărturisea că tipul'lui de avion se va numi „Tudor Vladimirescu". Dai? începuse să pară necontenit obosit în ultima vreme, remarcă Dinu cu tristeţe. Şi nu mai are nici bani, şi nu poate încerca nici o experienţă decisivă, nimic definitiv. Numai planuri, roţi şi scheletul avionului din hambar. __ Tu nu te mai duci la petrecere ?

întrebă d-l Paşalega brusc, încereînd să privească drept în ochii băiatului.
— E prea tîrziu acum, e două jumătate, răspunse
Dinu.
Avea o senzaţie iritantă şi umilitoare că fusese prins în cursă, că bătrînul îl ţinuse atît de tîrziu numai ca să nu se întîlnească cu Irina. Ochii bătrînului sclipiră hoţeşte, cînd auzi răspunsul. Dinu nici nu încercase să plece mai 'de vreme. Sosise pe la şapte jumătate, şi spusese s
__ Eu nu mănînc prea mult, trebuie să o iau pe Irina
la nouă. Mergem cu toţii la o serată...

D-l Paşalega era aplecat pe planşetă. Nu-i răspunse nimic. Steriu fuma liniştit, întins pe divan. Dinu îl găsea aproape întotdeauna întins pe divan, visător, sau fierbînd cafelele în ibricul de alamă, pe marginea măsuţei. Era tot timpul în tovărăşia inginerului ; era singurul care îi asista insomniile, ascultîndu-l povestind, ascultînd expli-cîndu-i planurile avionului.
— Şi azi mă simt prost, vorbise bătrînul la masă. Iar am să am o noapte rea...
Se odihni cîteva clipe, oftînd, apoi începu iar, mai grav, mai aspru :
— Vouă ce vă pasă, vouă, tinerilor din ziua de azi... Ce ştiţi voi, decît petrecere şi iar petrecere...
Cînd voia să-şi certe fiul, vorbea întotdeauna despre tinerii din ziua de azi. Credea că e mai obiectiv, astfel, mai impersonal.
— Probabil că nu e vorba de mine, răspunse Dinu. Vorbea însă din silă. Tatăl îl domina întotdeauna ;
prin jurămintele lui, prin visurile lui. la care îl chemase părtaş, prin puterea suferinţelor sale.
— Şi tu eşti ca şi ceilalţi, continuă bătrînul. Ţi-ai făcut şi tu repede culcuş. Vă suceşte capul orice muie-ruşcă !... -
Ar fi fost inutil de discutat. Dinu înţelese repede asta. Dar un sfert de ceas după masă, bătrînului i se făcu rău. îşi prinse capul între palme, strîngîndu-şi tîmplele.
-- Simt că se-nvîrteşte totul în jurul meu ! şoptise el. Steriule, ia fă-mi o cafea !...
O băuse sorbind-o în înghiţituri mari, arzîndu-şi buzele, îşi apăsase mîna pe inimă. Parcă ar fi numărat în gînd. Dar asculta numai, încerca să prindă cît ' mai aproape de cuib zvîcniturile. Dinu nu.vorbea. îşi scoase haina, şi examinase planşeta. O jumătate de ceas după criză, bătrînul'Venise lîngă el, îmbujorat, cu braţele lungi şi osoase, trudindu-se să apuce ceva, să se înfăşoare de ceva.
— Cred că asta e o greşeală, spuse Dinu cu linia milimetrică în mînă. în nici un caz nu poate fi aşa... Ai socotit bine ?...
Socotelile au durat două ceasuri. Steriu adormea şi se deştepta, şi fierbea cafelele.
— Vezi tu, fără asta aş muri, spuse odată bătrînul, după miezul nopţii.
Vorbea blînd, acum. Nu se mai temea că Dinu îşi va pierde noaptea în braţele unei muieruşte. îl ştia al lui, acum,, prins între cifre, şi planuri, şi visuri. Aproape de unu, se trînti pe divan, obosit şi totuşi exilirant. începu atunci să povestească din nou episoadele cele mai glorioase din cariera lui de inventator şi patriot. Dinu se resemnase de mult; nu se va duce, şi se va explica a doua zi. Mi-a fost tata bolnav, va spune, era aproape să moară ; un atac de cord, probabil. Dar acum ştia bine că nu fusese bolnav, că acea scurtă criză se iscase mai mult din gelozie şi necaz. Se resemnase în faţa acestei copleşitoare voinţe a tatălui. Simţea ca noaptea îi era pierdută, deci, ceas după ceas, fără să vorbească prea mult, ascultînd visele tatălui, simţind treptat cum îi transmite şi lui inspmnia şi dulcea nostalgie a lucrurilor mari care se vor împlini într-o zi...
— Cărţile sînt timp concentrat, vorbi puţin obosit Balaban. Fiecare carte, ca şi fiecare monument do artă, un tablou, un templu, o piramidă, înseamnă o vastă curgere de timp din care s-a putut smulge autorul. A renunţat să trăiască, şi a scris, sau a pictat, sau a sculptat. Nici o altă muncă omenească nu-ţi dă mai precis sentimentul acesta demoniac : revolta împotriva vieţii, a timpului care curge. Poate de aceea mă emoţionează opera vastă a cîtorva scriitori. Mă gîndesc, atunci, la miile de ceasuri pe care el nu le-â trăit, la dimineţile şi nopţile frumoase pe care nu le-a cunoscut, la femeile pe care le-a refuzat. Atîta curgere de viaţă, suprimată brusc, prin

simplul act al creaţiei !... Gîndiţi-vă la restul oamenilor, care au trăit şi s-au desfătat, în timp ce un creator muncea. Unde sînt ei, acum.? Unde e timpul lor, ce-au făcut cu el ?...
Şovăi cîteva clipe, apoi adaogă zîmbind :

— Nu mai ştiu ce vorbesc. Voiam să precizez ceva, o idee care mi-a venit acum, şi am pierdut-o, s-a rătăcit...
Băuse multă şampanie, e drept, şi dansase tot timpul. Se întorcea din sfert în sfert de ceas în colţul scriitorilor, ca să dea o replică, să audă o glumă. Cu cît se apropia dimineaţa, însă, cu atît căldura animală devenise mai compactă, oamenii mai apropiaţi unii de alţii, mai familiari, mai libertini. Şampania, poate, îşi spuse Balaban, sau gazul. întîlnise pe la trei pe David Dragu, dormind cu braţul rezemat de fereastră.
— Mă dor grozav ochii, în lumina şi în fumul ăsta, spusese el.
Părea că nu se amuză. îl aduseseră de cîteva ori în grupuri de literaţi, de artişti, dar nu se lăsase antrenat. Se gîndea necontenit la Alexandru ; se întreba dacă nu cumva e şi el de vină în toată întîmplarea aceasta. Nu-i plăcuse deloc reclama zgomotoasă pe care i-o făcuseră băieţii logodnicilor. Cineva se suise atunci pe o masă şi ţipase.
— Vrem marşul nupţial, vrem marşul nupţial ! Jazzul începu să-l intoneze, şi logodnicii pătrunseră
în salon, ţinîndu-se de talie, rîzînd. Ii înconjurară cu şampanie, cu flori. Felicia hohotea nervos, puţin ridicul chiar, reflectase Dragu. Băuse şi ea zdravăn. în cele şapte încăperi pline cu invitaţi, se crease foarte repede o atmosferă orgiastică, exaltată.
— Eu dansez cea dintîi cu logodnicul, strigase Felicia, apucîndu-l în braţe.
Valentina Puşcâriu rămăsese strivită în cercul curioşilor, copleşită de întrebări, zîmbind rătăcită. Alexandru 6e depărtase ; părea şi el foarte schimbat, ca un om care nu mai distinge graniţele, nu mai e sigur pe forme.
— îţi place Valentina ? îşi întrebă partenera.
— Te plac mai mult pe d-ta, răspunse Felicia fără ■ eă-şi dea prea bine seama ce spusese.
064
Nu se mai putea controla, nici nu o mai interesa reţinerea, ţinuta, stilul. Dacă ar fi putut, s-ar fi retras în odaia ei îndată după ce zărise pe Alexandru coborînd cu o necunoscută la braţ, şi-l auzise strigînd :
— Vă prezint pe cea mai proaspătă logodnică din
lume !...
Aşa spusese ? sau spusese : „pe cea mai fericită logodnică din lume ?" Felicia nu-şi aducea bine aminte. Anumite minute — unele foarte lungi, altele fulgerătoare — îi trecuseră prea tulbure prin minte. Ciudat, reflectase ea, tocmai lucrurile acestea atît de importante, atît de decisive... Dar, nu i se mai păreau nici ele atît
de decisive.
— Te plac pe d-ta, te plac chiar foarte mult, repetă Felicia, hotărîtă să înfrunte totul, aşteptînd să i se în-
tîmple totul.
. — Ştiu, dar ce pot face ? răspunse Alexandru, încer-c-înd să zîmbească. Eu îmi întreb acum destinul. Nunta o *iac* într-o lună de zile, la 15 Decembrie...
Felicia nu-l mai asculta. Nu mai simţise căldura tulbure, fericirea aceea vastă şi timidă pe care o încerca de cîte ori se apropia de Alexandru. Nu mai simţea decît vîrtejuri, alcool, oboseală.
— Ar trebui să te odihneşti puţin, îi spuse Liza, după ce sfârşise de dansat cu Alexandru. Ai început să semeni ca o paparudă. Eşti stropită de sus pînă jos... -
Liza aşteptă să-i răspundă, să zîmbească măcar,*- sau să se supere. Dar Felicia parcă nu auzise nimic. Se desprinse din mîinile prietenei, şi alergă într-altă odaie, unde auzise spărgîndu-se ceva cu mare haz. Liza înălţă din umeri, şi îşi făcu loc printre perechi, zîmbind departe. Nu se simţea daloc exaltată, nici tulburată, nici siluită de zgomote, de alcool, de parfumul impur răspîn-dit pretutindeni. Trecea calmă şi înaltă printre perechi, privind, cu obrazul rece. întîlni într-un colţ pe Adriana. — De ce faci toate acestea, Liza, de ce le faci ? îi

strigă fata.
Buzele îi tremurau, muşcate ; şi avea o privire da pasăre înspăimîntată, de vînat ■ fugărit. Liza o mîngîie pa obraz, şi o luă de braţ.
265
— Haide să-l cunoşti pe fratele meu, Adriana, pe Dav...
îl găsi la locul lui, apărîndu-şi ochii de lumină, de fum.
— Cred că s-a întâmplat ceva grav, spuse David, cred . că s-a săvîrşit o nelegiuire... Nu ştiu ce e în stare să facă
nebunul ăla de Alexandru.
— De ce-ţi pierzi firea, Dav ? îl mîngîie Liza. Lasă-i liberi, să se lovească ei singuri de toate pra'guriie. E mai bine aşa...
începu să rîdă, cu braţul strîns pe braţul Adrianei.
— Fata asta e o sălbatecă, vorbi, arătîndu-i-o Iuti David. A stat ascunsă toate noaptea, prin dulapuri! printre bătrîni. A ieşit de-abia acum... Ia te uită c înspăimîntată este !..'.
Adriana încercă să se desprindă, dar braţul Lizei strîns ca un cleşte.
Domnule Dragu, vorbi Adriana ca să spună ceva, am auzit că eşti ursuz. Trebuie să fii foarte nenorocit..4
Nu era glasul Adrianei de toate zilele. Vorbea mai încet, mai fricos. Nici gesturile nu mai erau ale ei ; parcaj se deşteptase din somn, şi se mişca la întîmplare.
— Ce vrea să spună fata asta ? întrebă Dragu pei soră-sa. ■
— Nimic. Vorbeşte şi ea ca toţi ceilalţi, cum se ne-§ mereşte...
Adriana încercă încă odată să scape ; roşie, muşcîn-du-şi buzele, cu răsuflarea accelerată.
— Şi voi sînteţi la fel, şuieră ea, sînteţi orgolioşi, şi § bolnavi. Aş vrea...
Balaban trecu atunci pe lîngă ei, clătinîndu-se puţin,, vorbind în neştire.
, .
— ...îmi dau seama că mă cheamă ceva, şi nu ştiu ce | Simt totuşi că sînt atras, să nu sînt liber, că mă îndreptundeva unde eu nu vreau să ajung. *Nu vreau,* înţelegi tu asta ?....
Fetele îl priviră. Balaban clipi din ochi, şi se înclină,, puţin în glumă.
Asta e Balaban, romancierul, spuse Luiza. Asta scriej mult despre moarte şi tragism...
266
— îmi place, răspunse Adriana petrecîndu-l cu ochii. Seamănă atît de mult cu ce scrie el...
— Dacă aş bănui ce are de gînd nebunul ăla de Alexandru, vorbi nervos David, ridicîndu-se de pe scaun.
Ar fi vrut să întîlnească undeva o rezistenţă, o singură rezistenţă şi s-o biruie. îi părea atît de rău de întîm-plare, de ochii limpezi ai ardelencei, de sărutul acela pe obraji... Prin odaie trecură mai multe perechi, zgomotoase. David zări pe Irina, bine strînsă de mijloc de Ciu-|rr tariu. Imaginea îl dezgustă. îşi aduce aminte că nu l-a văzut încă pe Dinu Paşalega. îşi aduse aminte o sumă de lucruri despre Irina, desore Ciutariu, despre toţi băieţii şi toate fetele pe care le cunoscuse.-Sîngele îi fierbea. Valentina îl sărutase pe obraji, şi sărutase pe Alexandru pe gură. Făcu cîţiva paşi, mari, repezi, şi puse mîna pe Ciutariu.
— Ce-i cu tine, muzicantule ?
Irina închise puţin ochii. David n-o mai recunoştea. Parcă aştepta să plesnească ceva în ea, să se rupă ceva, şi să curgă sînge sau alcool.
— Unde-i Dinu ? o întrebă David aspru.
— N-a.venit ! iubeşte pe Felicia şi n-a venit, răspunse Irina.
Poate încă vorbi, se miră David ; poate încă vorbi atît de pătimaş, atît de omeneşte.
—• Şi tu ce vrei cu ea, mă Jeane ?! îl întrebă aproape răstit pe Ciutariu. »
— El e iubitul meu, spuse Irina, rîzînd.
David îi privi cîteva clipe pe ammdoi-, înfuriat. îşi strîngea pumnii. Obrazul ăsta ar fi tocmai bun de plesnit.
—■ Să-ţi bagi minţile în cap ! îi răcni Irinei. Şi tu să te-astîmperi, că o păţeşti, se adresă el lui Ciutariu. Fata asta e logodită, mă-nţelegi ? Se preface stricată ca să pară inteligentă.
— Domnule Dragu ! încercă să protesteze Irina.
— Să-ţi bagi minţile în cap, că te iau de urechi şi te vîr sub duş, numaidecît !...
Dragu vorbise atît de tare, atît de aprig, încît Irina simţi că o podidise lacrimile. Se opreau perechi, şi-i

pri-
267
veau. Ciutariu nu ştia ce să creadă. Irina lăcrăma, incapabilă să răspundă, să se trezească.
— Dacă te mai prind o dată cu fata asta, te dau afară ■ în brînci, urlă Dragu la Ciutariu.
Mai mulţi tineri se opriseră, crezînd că va izbucni şi, un mic scandal. O scenă de gelozie probabil, îşi spuneau" ei. A început să iubească Dragu... Ciutariu zîmbea foarte încurcat. Ar fi fost penibil să se certe cu .un prieten atît de bun ca David. Dar cu ce drept mă ameninţă el că mă dă afară ? Totuşi, nu se împotrivi. Dragu apucă braţul?, Irinei şi plecă, fără să adaoge un. cuvînt, în căutarea luij Alexandru. Fata îl urma supusă. Nici n-ar fi avut puteai rea să fugă, de altminteri Ciutariu o cîştigase foarte uşorJ înţelegea bine că e o nelegiuire să plece cu el, la urt asemenea ceas, fără să-i spună nimic lui Alexandru. îşi dădea foarte bine seama ce face, ce vrea el sa facă. Dar îi era indiferent ; dacă ar fi putut, ar fi inventat un mijloc şi mai crîncen de răzbunare. îl urîse cumplit pe Dinu, cîteva ceasuri. Cînd Ciutariu o invitase la el, chiar în noaptea aceasta, primise pe loc. O enerva numai prostia lui Jean, care continua să-i vorbească de mimoze, şi să-i spună că, în garsoniera lui, vor face muzică. Ar fi vrut, cel puţin, să fie tot atît de sincer ca ea, să privească lucrurile în faţă, să accepte mizeria aşa cum trebuia să se întîmple.
li găsiră pe logodnici. Valentina privi mută apariţia atît de neaşteptată a Irinei. O cunoscuse cu două ceasuri înainte, şi acum eră cu desăvîrsire alta.
— Ai grijă de Irina, vorbi sever Dragu. Era gata să plece cu bestia aia de Ciutariu !...
— Eu fac ce vreau ! şuieră Irina.
Dar nu mai avea nici o convingere în glas, nici o răutate. Începea să se simtă moale, adormită. Dragu plecă repede. Nu putea suferi prezenţa Valentinei, trupul acela mlădios şi virginal, bucuria aceea atît de crudă. îşi făcu loc cu coatele -printre perechi. Nu moi era nici un tînăr singur în toată casa ; nu mai era nici o fată singură. Dacă s-ar stinge acum luminile..., gîndi dezgustat Dragu. Şi totuşi, distingea printre văpaia jazzului şi a alcoolului, în năvala aceea erotică, o nemărturisită oboseală, o ascunsă nemulţumire. Îşi căuta un cunoscut, un
268
grup în care să se poată odihni şi el, ascultînd, vorbind. Grupul scriitorilor se fărâmiţase. Lazarovici se plimba din odaie în odaie, cu o expresie de biruinţă şi dispreţ. I se părea că asistă la o lume întreagă care se descompune, se pregăteşte de moarte.
— Eşti ridicul, îi spusese Balaban. Oamenii au fost întotdeauna aşa, cînd au fost femei şi alcool mult în jurul lor. Şi aşa vor rămîne întotdeauna, chiar peste zece mii de ani...
11" zări pe Dragu, şi-i ieşi în faţă. Vorbea familiar, acum, îi spunea direct pe nume.
:— Sper că nu te revolţi de cele ce vezi în jurul d-tale ? îl acostă Balaban.
■— Nu mă revolt deloc. Mă gîndesc, însă, cît sîntem lipsiţi de imaginaţie... Acelaşi şi acelaşi lucru, de atîţia ani ; fete, dans, şampanie... Oare nu se plictisesc ?
— Ar putea inventa şi altceva, fără îndoială, adaogă Balaban. Din nefericire, invenţia nu-şi are drumul liber decît în jos, înspre orgie. în sus, se înfundă repede. Ai fost puţin pe sus, în bibliotecă-?... Este extraordinar să vezi cum se amuză bătrînii.
Trecu mai departe, iţiră să aştepte răspunsul lui Dragu. li plăcea să se plimbe aşa, din cameră în cameră, •din pereche în pereche, cu paharul plin în mînă, vorbind cîte un minut cu fiecare ; îl oboseau mai puţin fragmentele acestea de conversaţie, în care.nu avea nevoie să se controleze, care îi îngăduiau să afirme în holl ceea ce negase la bufet, părînd pretutindeni sclipitor şi neobosit. Balaban avea această vanitate, de a părea neobosit şi spiritual în orice petrecere, rnai ales în ultimele faze, cînd conversaţiile llncezesc şi buna dispoziţie începe să se risipească, în noaptea aceasta, însă, nimeni nu obosea. D-l Baly apăruse de mai multe ori în capul scării, privind * invitaţii Feliciei şi mlnunîndu-se de excelenta lor dispoziţie. O dată, zărindu-l sus, cu o expresie de mirată încîn-tare, Lazarovici se apropie de el şi-l întrebă :
—» Mă iertaţi, d-le Baly, este o curiozitate de artist... Aş vrea să ştiu cîte sticle de şampanie s-au băut în noaptea asta... Aş vrea să-mi explic mai precis entuziasmul din sală....
269
D-l Baly nu s-a arătat deloc surprins de întrebare.
— N-âş putea preciza- nici eu, tînărul meu "domn. Felicia are însă la dispoziţia ei o sută de sticle...
Zîmbi foarte măgulit. Se aştepta ca Lazarovici să completeze : o sută de sticle din cea mai bună

şampanie...
— Asta înseamnă aproximativ douăzeci şi cinci de mii de lei, exclamă Lazarovici, încercînd să dea' vorbelor o pondere gravă şi ironică m acelaşi timp... Cîte familii...
— Greşeşti, domnul meu, îl întrerupse d. Saly/ Mă pricep şi eu în sociologie, în economie politică, şi am cetit chiar pe autorii marxişti. îmi permit că-ţi atrag atenţia...
Era puţin indignat de curajul tînărului. Era, pe de altă parte, bucuros că găseşte pe cineva cu caro să stea de vorbă asupra unei probleme care îl interesa. începu să vorbească, dregîndu-şi din cînd în cînd glasul. Pe lîngă ei treceau perechi aproape alergînd pe scări.
— Asta-i caraghiosul bătrîn, auzi Lazarovici şoapta. unui tînăr.
Auzise şi d. Baly, dar zîmbise discret, şi continuă să vorbească. Acolo sus, în bibliotecă, îi era peste putinţă să stea. Domnii începuseră să joace poker, iar eruditii bătrîni dispăruseră. Veniseră puţini astă seară. începe să se stingă tradiţia, reflectă d. Baly puţin trist. Şi vier-; muiala asta tinerească de la picioarele lui, pe care ar fi vrut cu orice preţ s-o cucerească, prin verva lui, prin înţelepciunea sau puterea lui, prin banii lui măcar...
Spre dimineaţă, cînd se pregăteau de plecare ultimele grupuri, Felicia alergă înspăimîntată în odaia ei. închise uşile şi se trîntL în pat, cu faţa în perine. Crezuse că va începe să plîngă îndată ce va rămîne singură, îndată ce va putea plînge. Şi cu toate acestea, nici un suspin,. nici

o lacrimă. Rămase aşa, lungită, inertă, răsuflînd greu prin pînza perinei. Se simţea căzută într-o lume. streină, într-o lume rece şi întunecată. Se simţea nenorocită, şi ar fi avut încă puterea să ţipe, să spargă ceva, să conjure nenorocirea aceasta — ar fi avut putere, dar nu simţea nici cea mai mică dorinţă s-o facă. De jos, nu se auzeau decît zgomote surde, răcnete scurte, rîsete. Observă deodată că încetase şi ploaia, iar în odaie se făcuse aproape frig. Poate că va veni totuşi cineva ca să întrebe de mine, poate îşi va aduce cineva aminte de mine..
N-a venit decît Liza, tîrziu, după ce condusese toată lumea.. Văzuse pe Felicia alergînd sus, pe scări, şi rămăsese de pază. .Spunea tuturor că Felicia s-a simţit -extenuată, şi s-a retras.
— Ce e cu tine ? o întrebă punîndu-i mîna pe frunte. ' Felicia nu răspunse. Se gîndise, chiar în acea clipă,
la un lucru ridicul, las o simplă vanitate : fusese cea mai dezastruoasă serată a sa, singura dată cînd s-a simţit nefericită, cînd' n-a putut domina ca o regină mulţimea invitaţilor.
— Ce-a fost astăzi cu tine, Felicia ? o întrebă din nou Liza, parcă i-ar fi cetit gîndurile.
întrebarea aceasta o umili şi mai mult. Se ridică deodată dintre perine, şi izbucni :
—■ M-am săturat, înţelegi tu?! m-am săturat să mă îndrăgostesc de oameni în preziua sinuciderii lor sau a logodnei lor !...
.Nici ea nu bănuise că va mărturisi asemenea gînduri, pe care nu îndrăznise să şi le mărturisească nici sieşi... Vorbea cu o mînie bolnăvicioasă, vulgară. Şi sentimentul că e josnică o îndemna să spună lucrurile şi mai crud. Liza o asculta uimită. De cîte ori se vorbea de bărbaţi şi despre dragoste, Liza păstra o mască placidă, impenetrabilă, cu o foarte sîabă licărire de toleranţă. Dar pe Felicia nu o bănuise niciodată că va putea vorbi atît de crud, atît de vulgar chiar.
3' — O, Liza, Liza !, izbucni în cele din urmă Felicia. Mi-a fost şi mie o dată dor să iubesc !... ."•■■' De-abia acum izbuti să plîngă.

Alexandru se aşezase între cele două fete.
— Mi se pare că ai spus B-dul Pake, se adresă către "Valentina. Te ducem întîi pe tine acasă...
Dădu adresa şoferului şi apoi petrecu braţul pe talie logodnicei. 'Se aplecă spre ureche, încercă s-o sărute.
—• Alexandre, să nu faci porcării în maşină, căci? spun tot, vorbi Irina.
Logodnica o privi, înspăimîntată. Glasul de fată dej alături i se păruse hidos, bărbătesc şi gros. Poate i s-a: făcut rău, sau poate s-a îmbătat, gîndi Valentina. închisei puţin ochii. Se simţea puţin obosită; o_moleşală dulce îmbia să-şi rezeme capul de umărul logodnicului, ss doarmă. Ce are să spună acasă ? Cine are s-o creadă ?..J Nu-i venise nici ei a crede, multă vreme. îşi pipăi inelul din deget. Era la locul lui, inel de aur, cu numele Alexandru. Şi e atît de tînăr, atît de bogat şi de frumos. Maşina asta e a lui. Şi umerii lui sînt drepţi, puternici. A privit-o în ochi, a sărutat-o pe gură, a ţinut-o strîns, lipită de el, în tot timpul nopţii. Cînd dansau, Valentina nu-şi putea da seama dacă e trează şi adevărată, dacă nu cumva lucrurile se petrec în glumă, poate în vis. Cetise de mult într-o carte o poveste cu un vals, cu un

bal. Dacă ar putea să-şi amintească unde a cetit-o. Dacă ar putea să-şi amintească măcar numele povestei... Era bal, şi acolo ; bal, muzică, tinerețe. Lucrurile se petre-■cuseră prea repede, peste voința ei, înainte ca să aibă timp să se îndrăgostească. Şi cu toate acestea, era atît de bine lîngă Alexandru, era atît de fericită lîngă el...

— Ai să mă visezi la noapte ?

— Dar nu mai e noapte, dragă, uite...

Ii spunea pentru întîia oară aşa. Se cutremura de fericire, de sfială, de spaimă. Iubesc, să ştii că iubesc !..-.

— Viu mîine, adică astăz după amiază, să cunosc pe bătrîni, vorbi Alexandru...

Valentina îi strînse brațul cu amîndouă mîinile. Ar fi vrut să-i- sărute gura care vorbise, fruntea care gîndise minunea aceasta. Ar fi fost fericită dacă i-ar fi sărutat măcar mîinile. Se simțea atît de mult a lui, atît de nouă, de necunoscută sieşi. Păstrase la începutul aventurii un

zîmbet transilvan, un rest de glumă tinerească ; i sa părea că lucrurile pot oricînd să se transforme în farsă studențească, şi nu voia să pară ridicolă, în ochii săi mai ales. Dar ceasurile îi descoperiră cel mai înfierbîntat logodnic. Alexandru n-o- lăsa singură, o ținea aproape tot timpul în brațe. „Draga mea crăiasă", îi spunea el. „O să umplem munții cu Pleşeni". Era atîta solemnă, grație în. vorbele lui, îneît n-o făcea să roşească. Vorbea de copii cu o caldă fervoare ; vorbea despre munți, şi case şi pat.

—■ Ați amorțit, îndrăgostiților, spuse gros Irina. Ce bine e de voi...

în acea clipă o podidiră lacrimile, şi plecă bărbia în piept. Alexandru şi Valentina săriră s-o consoleze. Păreau un menaj vechi şi fericit, care întăreşte şi mîngîie o nefericire în dragoste. Erau atît de siguri unul de altul, atît de familiari, îneît o mîngîiau aproape cu aceleaşi vorbe.

— Lasă, are să treacă...

— Lasă, cine ştie ce s-o fi întîmplat...

Păreau soț şi soție, şi impresia aceasta de fericire solidă, certă, conjugală, o făcu pe Irina să se simtă şi mai nefericită. Ea nu va putea fi niciodată aşa ; nu se va oîmți niciodată, alături de Dinu, soț şi soție ; nu va cunoaşte bucuria aceasta simplă şi mare a unirii fireşti, a trăirii împreună. Începu să plîngă mai tare, în hohote. Alexandru o luă în brațe, şi Valentina îi mîngîie părul.

— Taci, Irinel, îi spuse ea.

Apoi privi speriată şi cald spre Alexandru, îi căută ochii. Noi n-o să suferim niciodată aşa. Noi n-o să cunoaştem asta, durerea asta crîncenă, durerea asta fără, noimă. Niciodată n-o să plîngem aşa, Alexandre, iubitul meu, regele meu...

fumez...

— îşi aprinse într-adevăr o nouă țigară. Gura îi era arsă, amară ; dar trebuia sâ facă ceva. Nu putea dormi. Nici din cauza bucuriei, nici din teama că Marcella ar putea fugi. O adusese în compartimentul 'său, de mult. Dar ea nu vorbise aproape de loc, tot timpul. Rămăsese inertă, moale, cu figura descompusă, cu fardul şters, pri-vindu-l cu ochii holbați. Ii era frică de el, o frică oarbă, animală. Se temea să nu-i frîngă oasele, _să nu-i rupă carnea. Simțea şi acum în trup spaima adîncă şi inumană a pătrunderii lui. Niciodată n-ar fi bănuit că ar putea, cădea atît de jos, şi ar putea totuşi supraviețui. Era umilită, călcată în picioare, era mai ales îngrozită de puterea lui, de răutatea lui. Nu se apărase, nu se putuse apăra Hotărîse el totul. El îi adusese bagajele în alt compartiment, el o silise să se aşeze lîngă fereastră* ținînd-o. strîns cu picioarele. Tot ce se întîmplase apoi, i se păruse fără nici o importanță. Că va dormi cu el la hotel, că vor trăi împreună la Paris, că vor trăi cum va vrea el — nimic n-o mai făcea să sufere. întîmplarea cea mare trecuse, şi orice ar fi îndurat după aceea i se părea nesemnificativ, neutru, ridicul. Supraviețuise lucruri infinit.mai groaznice, supraviețuise violului acela bestial, cu rufăria. ruptă de.Mitică şi azvîrlită pe geam, cu siluirea lui lentă, inumană. Mă voi zvîrli din tren, îşi spuse atunci, ca să nu țipe. Nu pot face altceva, nu pot ! Şi cu toate acestea a .ieşit, dusă de mînă de Gheorghiu, cu rochia pusă direct pe corp, căci restul fusese sfîşîat şi zvîrlit de el. N-a încercat să se arunce atunci, şi ştia că nu se' mai poate arunca niciodată. Era

năruită, înspăimîntată ; Mitică putea face orice, îi putea cere orice. Cînd i-a cerut paşaportul, banii şi cecul, i le-a dat fără nici o rezistenţă. Ar fi putut cere mai mult. Ar fi putut-o sili să se dezbrace în compartiment, în faţa celorlalţi pasageri ; ar fi putut-o prostitua acolo. Nimic nu i se părea mai grav, mai definitiv. Nimic n-ar fi putut întrece actul acela cumplit, siluirea. Tremura, de frig, de groază. Tremura de ane or; deschidea gura Mitică. Se putea înttrnpla orice, în orice moment...

.

— Ne oprim la "Viena, vorbi tîrziu Gheorghiu. Vreau să te văd în pat... N-ai idee ce mult vreau să te văd. Rîdea cu poftă, cu sinceritate.

VIII'

Cîteva zile în urmă, Petru Anicet intră la „Dragomir* şi cumpărăturì sfert de kilogram de icre negre, şvaiţer, banane şi două sticle cu vin. Un băiat aduse pachetele pînă la maşină ; Petru îi dădu douăzeci de lei bacşiş. Apoi porni spre fundătura Mătăsari. Petru numără- pa chetele, şi îşi numără banii rămaşi. Pe bijuterii şi pe cele cinci monede de aur luase douăsprezece mii de lei. Mai avea acum şapte mii şi cîteva sute. li cumpărase d-nei Anicet papuci calzi de iarnă, o haină de casă, stofă pentru două rochii şi o geantă neagră. îşi cumpărase pentru sine o ediţie completă a poeziilor lui Rimbaud şi douS. pachete de ţigări „Camei". Restul cheltuise la „Dra-
gomir".

Ploaia încetase. începea să coboare o negură deasă, înecăcioasă. Trunchiurile castanilor de pe Bulevard păreau mai negre, mai scheletice. Petri\ era fericit. Vom avea acum lemne din belşug, voi putea lucra pînă dimineaţa... Renunţase la gîndul de a închiria o cameră în oraş, unde s-ar fi -întâlnit cu Anişoara, şi ar fi putut scrie „Ereticii". Nici nu-i rămîneau destui bani, dealtfel. Apoi, tovărăşia Anişoarei, într-o cameră a lor, ascunsă în oraş, nu-l mai ispitea deloc acum după ce vînduse aurul şi bijuteriile. Petru crezuse că fata va fura vreun colier de perle, sau vreo brăţară scumpă, pe care ar fi putut obţine pînă la o sută de mii de lei, l-ar fi ajutat să fie liber, poate chiar să plece din ţară. Douăsprezece mii de lei nu prea folosesc la mare lucru, şi-a'spus ieşind de la bijutier. Doar să-i fac mamei o bucurie, să mîncăm şi noi ca lumea cîteva săptămîni, şi să avem lemne din belşug... Anişoara îl chemase emoţionată la ea în odaie, şi cînd îi dădu batista cu bijuterii, începu să tremure. Era totuşi fericită. Petru înţelese repede asta. Anişoara avusese o noapte crîncenă, luptîndu-se cu insomnia, cu zvonurile pe care le auzea, cu închipuirea maşiriei care trebuia odată să apară din noapte şi să se oprească la scara peronului. N-a auzit totuşi maşina decît dimineaţa. ; A izbucnit apoi glasul d-nei Lecca : „Teddy, Teddy, am asistat la cea mai frumoasă logodnă din viaţa mea !"... ; Anişoara s-a cutremurat auzind cuvîntul acesta. Nu-şi

275

274

mai aducea aminte ce s-a întîmplat în urmă. A adormit istovită, în friguri... Doar chipul lui Petru putea şterge coşmarele nopţii, spaimele ei din timpul zilei. Cînd l-a văzut pe Anicet, l-a îmbrăţişat chiar în salon, deşi oricînd se putea deschide o uşă. îi era dor de el, de trupul şi căldura lui bărbătească mai ales. Petru ghicise după tre-murul cărnii cît de mult îl cheamă... -Acum, renunţînd' la odaia din oraş, iar vizitele în timpul nopţii fiind riscante (Anişoara nu mai dormea cu ferestrele deschise, în-parc nu se mai putea ascunde, Petru se gîndi că trebuie să găsească un alt mijloc de a se întîlni. Nu avea nici un prieten cu garsonieră. Poate, într-o seară, -la un hotel... O dorea şi el dar numai trupeşte. Prezenţa ei îi tulbura gîndurile, acurrţ Nu ar fi putut scrie. „Ereticii" aiături. de ea...

Maşina se opri în ■ faţa casei ; Petru sări repede jos, plăti, şi alergă cu pachetele în casă.

D-na Anicet îl aştepta la masă. Nu-şi dădu seama că Petru e încărcat cu pachete, pînă ce nu se simţi îmbrăţişată şi sărutată zgomotos pe obraji.

— Am luat acont pe „Srele căzătoare!", spuse Petru. Bucuria mamă-sei îl făcu să se simtă şi mai fericit.

Desfăcea pachetele, anunţa- conlinutul, alerga în jurul mesei.

— Icre negre moi !, anunţă solemn.

D-na Anicet începu să plîngă. Şi Petru se simţi foarte uşor emoţionat (tatăl, Arvireştii, bogăţia lor de altădată), dar alungă repede amintirile şi melancolia. Era foarte stăpînit de sentimente, de tristeţi. Destupă o sticlă de vin, şi umplu paharele.

— Să bem pentru „Stele căzătoare !", ură el foarte sincer.

D-na Anicet îi luă capul între mîini şi îl sărută. Petru simţi că buzele şi obrajii îi sînt încă umezi de lacrimi.

— Să dea Dumnezeu să ai tu noroc, Petrişor !, îi spuse.
— Am să răscumpăr Arvireştii, marnă ! vorbi Petru cu hotărîre. Am să-l aduc şi pe tata, acolo, şi pe Pavel... Şi am să fac un castel, ai să vezi !...
Ştia în acea clipă, că tot ce spune, se va împlini întocmai. Ştia că nici o piedică nu-i poate rezista în cale, că
276
nici o nenorocire nu-l poate da la fund. D-na Anicet îşi puse pe umeri stofele şi se privi în oglindă.
— Vai, Petrişor, ce calde sînt !, şopti ea. Ştii de 'cînd n-am mai avut o stofă aşa de bună ?...
11 privi cîteva secunde în ochi, muşcîndu-şi buzele.
— Ce copil bun eşti tu, Petrişor ! izbucni în cele din urmă. Cum te-ai gîndit la.măicuța ta !...
Pe Petru îl iritau şi îl întunecau momentele acestea de afecaune maternă. Se desprinse uşor din braieli mamei şi o invită să se aşeze la masă. îi era foame. Trecu o clipă în bucătărie, şi se întoarse cu un braț de .emne. Umplu soba. "■ »
— Avem acum de unde cumpăra lmne, cîte vrem,
spuse el. . .
Masa a fost plină de surprize. Au mîncat amîndoi cu poftă, au mîncat icrele negre cu furculița, aşa cum făcuseră cu opt nouă ani înainte, la o ultimă petrecere - pe care o dăduse Francisc Anicet. Petru socotea că gestul acesta xăscumpără toate umilințele, că poate anula timpul mizer scurs de la moartea tatălui pînă acum. După1' ce a băut două pahare cu vin, a început să cînte ; cîteva lieduri germane, şi apoi din suita lui de „Stele căzătoare". D-na Anicet îl asculta visînd obişnuitul, ei vis. Se vedea iarăşi într-o lojă de avant-scenă, într-un teatru plin cu ' cea mai elegantă lume, şi auzea aplauzele : Anicet ! Anicet !... Poate va ajunge să dirijeze concertele Filarmonicei. La Ateneu, îmbrăcat în frac, Petru se urcă pe estradă. • Bravo ! Bravo!... Cineva de lîngă ea spune. E un geniu muzical, îl întrece pe Enescu !...
Petru cînta cu figura schimbată, cu pumnii strinşi nervos pe marginea mesei.- Glasul lui era mai dulce, acum
mai bărbătesc.
— Mamă, lasă-mă pe mine să fac cafeaua ! spuse el . deodată, repezindu-se de pe un scaun şi sărutînd obrazul
d-nei Anicet.
Nu aştepta să-i răspundă. Dispăru iute în odaia vecină, şi se întoarse cu serviciul de cafea pe o tavă.
— Dar cine îți editează liedurile ? întrebă d-nâ Anicet. •
— Societatea Compozitorilor Români, răspunse Petru privind cum tremură flacăra albastră în jurul ibricului.
27?
Am găsit un om de inimă, acolo. După ce-a citit manua crisul, mi-a spus : „Tinere, ai un extraordinar talenJ Iată zece mii de lei acont. îmi închipui că o duci desti de prost"... Eu era să-l refuz...
— Petrişor, ai fi putut face tu asta ? se miră îngroț zită D-na Anicet.
Petru clipi din ochi, şf zîmbi.
— Acum îmi dau seama că ar fi fost absurd s-o fac» şopti el, mai mult pentru sine.
Turnă cafeaua în ceşti. O făcuse tare ;" nu se gîndisejj deloc la economie. Deschise apoi pachetul cu țigări „Ca-i mei", şi alese una cu voluptate.
— Am să fumez şi eu astăzi, spuse d-na Anicet, su- '■ rînzînd. Aşa, mai*mult de dragul tău...
Petru îi oferi pachetul, apoi aprinse chibritul, foarte-politicos. D-na Anicet se înecă repede, şi încep să tuşească, lăcrimînd.
■— Mamă, âsta-i semn bun, rîse Petru. 'D-na Anicet aşează țigara pe buza scrumierei şi Petru •o lăsă să ardă, încet, cu un fum subțire şi albastru, pînă ce se mistui singură, scrum.
în după-r.rniaza aceea, veni şi Alexandru Pleşa.
— Ştii ,că m-am logodit ? îi spuse.
— Neinteresant, îl întrerupse Petrii mahmur. Spu-ne-mi mai bine ce faci tu...
Alexandru era încă foarte tulbure. Vorbi de partidul politic pe care voia să-l creeze, partid tineresc, intitulat „Acțiunea", vorbi de logodnica lui repetînd, că n-o cheamă Măria.
— Un singur lucru mă exasperează, spuse el. Faptul că mă gîndesc necontenit la Viorica...
— Cine-i Viorica ? întrebă Petru.
278

— Viorica Panaitescu, o fată pe care am iubit-o eu anul trecut, şi care s-a omorît pentru mine...
Anicet îl privi uluit. Nu-i vorbise niciodată de în-tîmplarea aceasta. Evident, nu-l interesau dragostele şi aventurile prietenului său, dar un asemenea episod trebuia în orice caz spus.
— De ce s-a omorît? întrebă'Petru, puţin emoţionat.
Cum s-a omorît pentru tine ?...
— Nu ştiu, răspunse Alexandru liniştit. Cred că a făcut-o pentru că... în sfîrşit, bănuia că niciodată n-aş fi luat-o de soţie... Aveam alte păreri pe[1] atunci.
Petru rămase cîtva timp privind în gol.
— Şi atunci de ce'te-ai logodit cu alta? îl întrebă. O. iubeşti pe asta prea. mult ?...
— Deloc. M-am hotărît să mă însor aşa, din principiu ; ca să-mi dovedesc mie însumi că puţin îmi pasă de orice se întîmplă cu mine ; ca să-mi dovedesc că sînt tare, în-trunv€uvmt... De aceea am şi ales la nimereală ; o fată săracă şi modestă, de altfel... ′ ■
Tăcură amîndoi, cîtva timp. Alexandrii începu să se simtă nervos. Se plimba prin cameră, fără să-şi poate
găsi loc.
• — Ceea ce mă exasperează, e prezenţa Viorichii, vorbi el deodată. N-ai ideea ce mult mă obsedeaează... Aproape o uitasem... Tu îţi dai seama foarte bine, eu nu aveam nici o vină în întîmplarea asta. S-a omorît ea, din propria ei voinţă. . Dar acum, e absurd ce spun, acura mi "se pare că o iubeam pe ea, o iubeam cu adevărat...
Fără să-şi dea seama, începuse să mintă. Şi minciuna asta pe care o amplifica, şi o justifica, îi făcea bine. îl ajuta să ce depărteze de Valentina ; îl ajuta să găsească tăria .şi mijlocul de o rupe logodna. încerca să se convingă singur că iubeşte pe Viorica Panaitescu, dar de fapt nu se gîndea la ea decît ca să o compare cu cealaltă, cu Valentina. Se agăţa cu toată puterea de dragostea aceasta pentru moartă. Simţea că e aici un izvor de tărie, un foarte puternic mijloc de apărare.
— I-am dat cuvîntul de-onoare lui David, lui David Dragu, adaogă el. Asta mă încurcă mult... Am impresia că am săvîrşit o colosală gafă, ceva iremediabil... Şi totuşi nu vreau să dau înapoi, nu vreau să fug. Aş fi nefericit

toată viaţa, atunci aş fi foarte umilit în ochii mei... Dar înţelegi tu, imaginea Viorichii, asta mă înfurie cîteodată... Parcă aş fi păcătuit împotriva ei, logodindu-mă. Parcă jertfa ei, ca să spus aşa jertfa asta ■ adusă libertăţii mele, hotărîrii mele de-atunci, de a rămîne perfect liber, nelegat de nimeni şi de nimic, jertfa e acum inutilă. Viorica a murit în van...
Se aprindea, vobind. Simţea pămîntul mai tare sub el, cînd vorbea despre jertfa Viorichii, despre iubirea lui postumă. Se găsea încă moral şi viril, cînd privea astfel lucrurile.
Petru observă repede cît de mult se schimbase Alexandru. Parcă aştepta acum să fie întărit, aprobat, incu-rajat —• el, Alexandru, atît de sigur pe sine, atît de dîrz, şi de caustic altădată.
— Nu rămîne nimic de făcut, spuse Petru, calm, decît să aştepţi să se întîmple lucrurile aşa cum trebuie să se întîmple... Las-o pe Viorica, nu te mai gîndi la ea..
Privi în jos, şi tăcu cîteva secunde. îşi aprinse o nouă ţigară. Alexandru observă cu uimire că fumează „Camei", dar nu-i spuse nimic.
■—■ Ea e moartă, acum, continuă Anicet. E prea tîr-ziu pentru tine, orice ai vrea să faci, e prea tîrziu... Ce-ţi pasă de morţi ? Eu nu mă gîndesc niciodată la morţii mei. Aş vrea să-i răzbun, atît... Morţii nu cer altceva decît răzbunare... Tu mai ţii minte poveştile alea tragice cu Electra, Qreste şi ceilalţi ? Eu habar n-am- de ele, să-ţi spun drept, dar ştiu că sînt singurele lucruri adevărate. Tot ce au suferit morţii tăi, să faci la rîndul tău să sufere pe alţii, tot ce n-au putut înfăptui ei pe pă-mînt, să înfăptuieşti tu... Să-i răzbuni, atît.
Alexandru îl ascultase uimit. Se apropia de el.
— Mi se pare că te contrazici, îi spuse. Mă îndemni să nu mă gîndesc la morţi, să-i las în pace, iar pe de altă parte îmi spui' că ' morţii trebuie răzbunaţi... îţi dai tu seama ce înseamnă să răzbun pe Viorica ?...
Se opri tulburat, pe gînduri. Apoi izbucni deodată.
— Nu, e absurd ! Tot ce-mi spui despre' morţi n-are nici un sens... Poate eu sînt de vină, că ţi-am mărturisit exasperarea asta a mea... Dar trebuia să ţi-o spun... Aproape că nu ştiu ce să fac...

Tăcură amîndoi. Alexandru luă o ţigară din pachetul je pe masă, dar nu o aprinse. Se uită cîtva timp la

ea, învîrtind-o între degete.
— Cum de ți-ai cumpărat tu țigări „Camei" ? întrebă el deodată.
Amănuntul acesta i se părea hotărîtor. Trebuia cu irice preț să știe de unde a avut Petru bani, de unde a găsit curajul să risipească atîția bani pe țigări scumpe. ;1, Petru care fiecare leii contează... Bănuia că a fost ,m capriciu al lui și în ceasul acesta orice capriciu 'îl interesa, orice gest de libertate al altuia îl întărea. Petru îl lăsă să aștepte cîteva minute fără £ă-i răspundă, mulțu-mindu-se să zîrnbească.
— Am vîndut niște lucruri furate, vorbi el în cele din urmă. Azi dimineață chiar. Acum cîteva ceasuri aveam douăspreze mii de lei... Știi, Anișoara a furat niște bijuterii vechi, fără prea multă valoare de altfel... Niciodată n-am avut atîția bani...
înainte ca Alexandru să poată răspunde ceva, Petru se apropie de el și șopti.
— Știi, nu trebuie să afle mama. înțelegi cît ar suferi.. Eu i-arn spus că am încasat.un acont de la „Stele căzătoare". Adevărul este că am șanse să găsesc un editor, dar nu-mi va plăti nimic...
—: înțeleg, vorbi Alexandru «demn. Bătrîna ar suferi prea mult, și fără sens...
Tăcu un răstimp, trăgând cu furie din țigară.. Apoi
continuă, pe alt ton.
— Tu ai îndemnat-o să fure ?
v — Da, și nu. Aveam nevoie de bani. Trebuia să găsesc, cu orice risc, de oriunde. Mă așteptam, însă, să-mi aducă lucruri mai de preț, ceva pe care să pot obțină cel puțin 100.000 lei. înțelegi, cu o asemenea sumă aș fi putut face minuni ; aș fi putut ieși în orice caz-din încurcătură... Cu 12.000 lei, de abia avem pentru lemne
și chirie...
-— E o sumă ridiculă... întări Alexandru, gânditor.
— Oh, să fi avut acum 100.000 lei, să pot sparge odată cercul ăsta de fier al sărăciei... *
— De ce nu ceri o bursă de studii ? întrebă Alexandru. Te-ar putea ajuta și unchiul Dem, cu relațiile sale...

W f

i

■ — Bursă n-a luat decît Jean Ciutariu, «rîse Anicet fără nici o urmă de invidie. Trebuie să fii călduț și un om cumsecade, ca să obții vreun ajutor de undeva. Și, drept să-ți spun, îmi repugnă orice ajutor străin. Pre-fer să fiu imoral, pe contul meu. Știu eu cui și cum să dau socoteală pentru asta... O nouă morală, cum spui tu, adaogă Petru rîzînd.
— Nu e nimic de rîs, îl întrerupse Alexandru. Simt și eu cîteodată avem nevoie de • o nouă morală. Sîntem oameni noi, asta e. Buni sau răi, nu știu- și nici nu mă interesează. Dar știu că sîntem oameni noi, că ne deosebim fundamental de înaintașii noștri ; ne deosebim chiar de "unul ca David Dragu...- Am început să facem porcăriile pe contul nostru. Ceilalți făceau porcării pe contul Statului, pe spinarea colectivității, și se trudeau să fie cît mai morali în viața lor privată. Lăsau să se fure miliarde, sau chiar ei delapidau zeci de milioane, dar trăiau în cea mai perfectă și mai ipocrită imoralitate ; se căsătoreau în biserică, plăteau taxe la școli, contribuind la societățile de binefacere și mai știu eu ce... Te înțeleg foarte bine ; tu refuzi să profiți de pe urma colectivității, dar îți permiți orice imoralitate cu oamenii singuri. De la om la om, lupta e îngăduită. Iar tu lupți cu armele tale..,
—• Eu nu am nici un fel de armă, vorbi indiferei Petru. Eu am îndurat toate umilințele, numai ca să fi și rămîne liber. Poate de aceea am și îndemnat-o •Anișoara să fure ; ca să nu fiu prea legat de ea, ca să" mă disprețuiască, sau, poate... ca să fie într-o bună zi descoperită...
— Nici tu nu poți suporta o legătură ? întrebă piîțin ' emoționat Alexandra.
— Le suport pe toate cu umilință, dar atît cît vreau eu...- Răscumpăr mai dinainte orice fel de suferință. Mie nu mi-e teamă de nimic, nu mi-e teamă de nici o suf£ rință. Oricît a suferit Nora, nu poate egala suferințe", mele. Nu mă simt, deci, întru nimic vinovat față de e Am plătit mai înainte, am plătit cinstit. Cu Anișoara va fi același lucru, deși pe ea o iubesc mai mult. Pînă în cele din urmă, nu-i voi rămîne dator nici ei...
Tăcură amîndoi, continuînd să fumeze.

— Ce-ai de gînd să faci cu banii ? ii întrebă Alexandru ca să rupă tăcerea..

— Lemne, cafea, lapte, chirie, vorbi Petru zîmbind. Ştii, i-am făcut mamei o mare bucurie, cu nişte fleacuri nişte stofe de iarnă... Cînd am să fiu bogat, am să-i cumpăr o vilă pe o plajă caldă, undeva prin Mediterana... E bine să faci oamenilor bucurie...
— Da, ai dreptate, îl întrerupse Alexandru. Dar sînt atîţia oameni care îţi cer asta, care aşteaptă de la tine bucuria asta... ■
— Trebuie să ştii s-alegi, fireşte. Trei ani" pentru Nora, şase luni pentru Anişoara, o zi sau două pentru marna mea — toate bucuriile pe care le-am împărţit astfel, le-am plătit eu întîi, cu vîrf şi îndesat...
— Dar ceilalţi, interveni Alexandru, milioanele de oameni pe care nu-i cunoşti, dar care suferă cumplit care zac în boală, în întuneric, în umilinţă ? Ce fel de bucurii le poţi aduce oamenilor acestora ?
— Nu înţeleg ce vrei să spui, răspttnse Petru. Cu asemenea oameni nu am nici un fel de raporturi concrete. Ei sînt pentru mine o abstracţiune, acum sînt şi eu pentru ei. Nu ne cunoaştem...
—' D'ar şi ei suferă...
— Ce pot face ? Aflu de ei din jurnale, dintr-o conversaţie cu tine sau cu altul — tot aşa după cum aflu dintr-o carte ' despre suferinţele oamenilor din Evul Mediu. Mă 'emoţionez ca şi cum aş asista la un film sa\i aş reciti *Salambo.* Dar eu sînt un om viu, nu pot gîndi decit pe realitatea din jurul meu. Milioanele tale aparţin geografiei, istoriei sau sociologiei —- nu aparţin realităţii... De aceea n-am nici o încredere în politică, nici măcar în politica voastră. Nu mă interesează decît morala, reglementarea-relaţiilor dintre oamenii vii, dintre oamenii care au între ei relaţii concrete, experimentale...
•— Vorbeşti aşa pentru că nu ai fost, încă antrenat -într-o mare experienţă colectivă. Ce ai face dacă un grup de oameni ţi-ar ataca locuinţa ?
— M-aş apăra...
— Dar ai fi biruit în cîteva clipe.
— Ce-are a face ? Morala mea, ca şi orice altă morală virilă, îmi cere să lupt pînă la limita puterilor. Nu

mă obligă să fiu biruitor. Problema este să te-aperi, să' ai curajul luptei. Doi adversari sînt amîndoi morali, deşi numai unul din-ei iese biruitor... Asta, evident, într-un episod scurt, de luptă corp la corp. într-o luptă lungă, cu viaţa, trebuie să ies învingător...
— Eşti cam confuz, Petru, îi spuse Alexandru zîm-bind.
— Dacă tu crezi că în asemenea chestiuni vitale, poate avea vreo importanţă confuzia...
— Are cel puţin o importanţă tactică...
— Mi se pare că ţi-am spus, că eu m-am nevoie de tactică. -
-
— Ai să rămîi singur...
— Dar m-am simţit întotdeauna aşa... Alexandru tăcu, emoţionat, plictisit.
Nu mi-ai spus-o, totuşi, niciodată pînă acum, vorbi cu oarecare ciudă.
— Mi se părea că e un lucru de la sine înţeles. Nicic dată nu ţi-am spus că am stomac bun, că am talent muf zical şi am sexualitatea intactă. Asemenea lucruri subînţeleg. Numai într-un sanatoriu oamenii se întreab| dacă au poftă de mîncare, dacă le lipseşte vreun org£ dacă doctorii le-au dat voie să facă dragoste... Eu sînl un om sănătos şi normal, şi nu ţi-am spus nimic despre ceea ce cred că e fundamental în orice om...
— Atunci, prietenia mea ?...
— Dragă Alexandre, nici prietenia ta, nici dragostea mamei sau a Anişoarei, nu mă va putea ţine un minut mai mult în viaţă, în ceasul cînd va trebui să mor... Ast e singurătatea.
— Pui problema greşit, interveni Alexandru învioratj Prietenia n-are nimic de a face cu asemenea lucr
'ultime...
'— Nu e problemă, asta, e ceva ca un organ cu care' te-ai născut. E adevărat „organul" acesta al singurătă' nu funcţionează la toţi egal, şi nu se descoperă decît o anumită vîrstă.... Dar, odată descoperit, întreaga exp rienţăse schimbă, întreaga viziune a lumii se modifică
— Poate să ai dreptate în _ ceea ce priveşte singură tatea într-o anumită moarte, vorbi Alexandru aprins, în
moartea stupidă şi burgheză, moartea prin boală sau bătrîneţe. Dar moartea noastră, a

tinereții de astăzi, va fi cu totul alta, scumpul meu Petre. Noi vom muri cu toții, milioafte de tineri, vom muri strînşi unul într-altul, şi nimeni nu se-va mai simți singur în acel ceas... Tu nu observi ce frumos se pregăteşte tinerimea, în toate țările, de moarte ? Ce sînt milițiile şi batalioanele de asalt, te-giunile şi armele lumii de astăzi, decît mase tinereşti strîns legate între ele, legate mai ales prin destinul Care le aşteaptă, moartea laolată ? Niciodată lumea n-a pregătit cu mai multă izbîndă oamenii tineri pentru o moarte colectivă. într-un război, într-o revoluție, vor muri numai tineri, şi vor muri atît de mulți deodată, încît nici nu vor simți că mor cu adevărat... Tu crezi că eşti singur în moarte, pentru că te gîndeşti numai la tine, sau la ai tăi. Acel *esprit de corps,* de care îți băteai joc altădată, suprimă această fundamentală singurătate a omului în ceasul morții. Altădată, acei care puteau crede, mureau cu preotul alături. Astăzi, tinerii, care cresc împreună, care se simt legați şi prin suferințe dar şi prin destinul lor comun, nu vor mai avea nevoie de ajutor în ceasul morții ; vor muri *mulți,* atît de mulți încît va exista o singură moarte : moartea colectivă. Pe un cîmp de luptă...

— Eu mă voi simți singur şi acolo, îl întrerupse Anicet. Ba nu, m-am exprimat greşit ; mă voi simți *numai* acolo, căci numai' acolo voi şti că moartea e aproape de mine. în alte împrejurări, nici nu mă gîn-desc la moarte, pentru că e absurd să te gîndeşti la asemenea lucruri cînd ai atîtea de făcut în viață...

— Nu ne înțelegem, vorbi Alexandru trist.

— Ce-are a face ?! exclamă Petru. Ne iubim.

— Este un- cerc vicios, ăsta, răspunse Alexandru zîm-bind. Iubirea întotdeauna pare mică şi stearpă, moartea întotdeauna prea mare. Una se cheamă pe alta.

—• Eu nu le-amestec niciodată, ți-am spus. Poate de aceea nu mi-e teamă de niciuna. De aceea nu simt nevoia să mă pierd într-un milion de oameni, după cum nu simt nici dorința de a muri cu un milion de oameni
deodată...

— Eu dimpotrivă. Nu mă simt încă bine maturizat, pentru că nu mă pot pierde într-un milion, cum spui tu...

— Fiecare îşi caută puterile, unde crede de cuviința spuse Petru. Sîntem cu toții paraziți, într-un fel sau altul. Tu îți cauți singurătatea şi plenitudinea în *Vesprit de corps,*în batalioanele tale tinereții — eu în muzieă şi într-o morală personală. Au fost odată oameni snai lari *CB* noi...

— Ai cunoscut pe vreunul ?

— Pe unul singur, spuse Petru visător. Pe tatăl meu Francisc Anicet... Să ajung ca el, şi să-l pot întrece !... -Ce-ar mai fi rîs tata, dacă ne-ar fi ascultat acum vorbind despre moarte ! El, care de mult ştie totul.

Amîndoi tăcură deodată, ca şi cum s-ar fi înțeles dir ochi să păstreze un minut de reculegere, în memoria bătrînului Francisc Anicet.

PARTEA A TREIA

Mitică Gheorghiu a stat patru zile la Viena.

A coborît cu Marcella la braț şi a spus direct şoferului :

— Park-Hotel !...

îşi amintea precis numele hotelului acesta, unde cu mulți ani în urmă, petrecuse cîteva nopți de holtei bogat. Ținea foarte bine minte -numărul camerei şi poziția ei ; o cameră cu două paturi, la etajul al treilea, în fundul unui coridor întunecat. De data aceasta; însă, odaia era ocupată. Mitică s-a mulțumit cu o cameră vecină. A arătat
paşapoartele.

— Sîntem logodiți, vom dormi în aceeaşi odaie... Marcella avea o privire umilă, supusă. Ajunsese de
mult la capătul puterilor. Tresări nurr.ai dîndu-şi seama că Mitică vorbeşte destul de curent nemțeşte. I se păru -că -ştiința aceasta este o tărie în plus, o primejdie mai " mult. Mitică îl luă brațul şi o îndemnă spre ascensor.

— Haide, scumpa inea ! îi spuse zîmbind. în odaie, a ajutat-o foarte corect să se dezbrace. îşi scoase pardesiul şi se îndreptă spre fereastră. Era aproape aceeaşi privelişte ca şi în odaia pe 'care o ocupase acum cîțiva ani. Aproape aceeaşi ; Mitică ,avu totuşi o nedesluşită tristețe privind pe fereastră. Simți atunci că anii pierduți nu se mai întorc ; că niciodată lucrurile nu vor mai fi aceleaşi. Nici veselia de atunci nu o va mai cunoaşte. Nici dragostea stupidă pentru Marcella nu o va mai putea aprinde
vreodată.
Auzi bătînd în uşă. Venise băiatul cu bagajele. îl lăsă să aranjeze cuferele fără să spună vreun cuvînt. După ce
237
băiatul ieşi, Mitică se apropie de Marcella, care rămase pe canapea, cu capul în jos.
— Dacă ți-e somn, poți să te dezbraci şi să te culci, îi spuse el, încercînd să fie cit mai blînd cu putință.
Fata ridică ochii, speriată, şi începu să tremure.
— Nu-ți fie teamă, vorbi din, nou Mitică, aşezîndu-i alături, pe canapea. Aşa sînt eu, puțin nebun, cîteodată.
Şovăi, apoi continuă, cu un glas schimbat.
— Ah, Marcella, dacă'ai şti cît te-am iubit ! Cît te-ai iubit, altădată !...
încercă să zîmbească, dar zîmbetul îi sluți o cli] fața, fără să i-o lumineze. Marcella îl privi atunci, şi înspăimîntă. îi fu frică să vorbească. Nici n-ar fi ştii ce să-i spună, de altminteri. Pentru că totuşi trebuia facă ceva, şi îi era frică de Gheorghiu, (îl simțea prea aproape de ea) — ridică uşor mîna şi îl mîngîie pe cap. întîlni. craniul pe jumătate descoperit, părul rar şi umed. Gheorghiu se lăsă . mîngîiat, ca un dine. Se simțea,dezgustat pînă la silă de el însuşi, dezgustat de Marcella, de întîmplări. înțelese bine cît de tristă era mîngîierea fetei ; tot atît de tristă ca şi sufletul lui de atunci. Deznădejdea aceasta rece în care se înfunda îl făcu deodată sălbatec, îi deşteptă furii şi pofte drăceşti. Se smulse de sub mîngîierea Marcellei, şi o luă în brațe. Fata se chirci, tremurînd, dar nu mai încercă să se apere.
— Haide, scumpo, îi spuse Mitică, haide, iubirea mea !
O poftă infernală de batjocorire, de umilință şi chin, îl cuprinse iarăşi. Simțea aproape o mare odihnă, o mare beatitudine, în cruzime'; izbutea să uite, astfel, propria lui suferință, neastâmpărul şi groaza sa de sine. Alune-cînd tot mai jos în cruzime, se risipea, se desfăcea în beznă, se uita.
—■ Haide, comoara mea !, continuă el, să te vedem la bucurie !...
Cuvîntul îl exaspera, cuvîntul acesta : „bucurie", pe care îl întrebuințase în jargon pornografic. Deveni mai brutal. Ii smulse rochia rupîndu-i-o în fîşii. Era cea mai mare voluptate aceasta ; ruperea, sfîşierea, nimicirea, îi satisfăcea pe deplin foamea lui întunecată şi bes-
288
tială de anihilare, de descompunere şi risipire. O zvîrli aproape dezgolită în pat. Se trînti şi el, aşa cum era, fără să închidă măcar uşa. Ar fi fost şi mai fericit dacă ar fi intrat atunci cineva şi i-ar fi surprins. Marcella ar fi suferit, poate, mai mult...
Au adormit apoi amîndoi, unul lîngă altul, în acelaşi pat. Marcella se abandonă somnului ca o boală. Cîtva timp după ce adormise, simți că i se făcuse frig, şi trase pe trupul gol un colț din cuvertură. Mîna i se lovi de umerii lui Gheorghiu. Nu o miră prezența omului îmbrăcat, în acelaşi pat cu ea. Nu-şi dădea bine seama unde se află, ce s-a întîmplat cu ea. Nu păstrase din întîmplă-rile ultimelor două zile decît o nefirească tristețe, o definitivă predare. Nici nu deschise bine ochii, nu simțise nevoia să-cerceteze ; nici o pudoare, nici o tresărire. Mîna întîlni umerii bărbatului de-alături, se opri cîteva clipe pe carnea streină, apoi se ascunse sub cuvertură.
Mitică se deşteptă cel dintîi. în odaie era întunereo deplin. Nu se auzea de nicăieri nici un zgomot. Dibui butonul şi aprinse lampa cea mare. Lumina îl orbi ; îşi frecă plictisit pleoapele. Dădu cu ochii de trupul Marcellei, înfăşurat pe jumătate în cuvertură, şi căscă. îşi aminti toate întîmplările, toate amănuntele — şi ele nu-i făcură nici o plăcere. Dar nici nu-l indignară ; îi erau aproape, indiferente. Se privi, de sus pînă jos ; pantalonii erau şifonați, haina boțită. Făcuse dragoste şi dormise aşa. Am înnebunit !, îşi spuse cu glas tare şi aproape cordial. Ar trebui să fac acum o baie, să-mi curăț jegul. Dar nu ştia cît poate fi ceasul. Ceasornicul lui se oprise. Sună, şi cameriera îl informă : unu jumătate.
— Se poate avea acum o baie ? întrebă el politicos.
Femeia plecă s-o pregătească. Mitică îşi deschise geamantanele şi-şi căută rufărie curată şi un alt rînd

de haine. Le aranja pe toate cu multă grijă pe pat, îşj scoase o pereche de pantofi negri, şi aşteptă. în zece minute baia era gata. Mitică se aplecă asupra Marcellei şi o atinse dulce cu mîna. Se temea să n-o trezească brusc, să n-o sperie. Ar fi suferit, în acea clipă, dacă Marcella ar fi țipat, sau s-ar fi deşteptat tremurînd.
— E gata baia, micuța mea, îi spuse.
289
Fata îl privi fără să înțeleagă unde se aflã. Vru să închidă iarăşi ochii. Mitică îi zgudui umărul, cu multă luarea aminte.
— Mi-e somn, şopti Marcella.
— Trebuie să faci baia, vorbi Mitică. E miezul nopții, ai dormit deajuns. N-am venit la Viena ca să stăm închişi în hotel...
Fata şovăi cîteva clipe. Poate totuşi s-o-îndura ; poate de data aceasta, o va ierta, o va lăsa să doarmă. îl privi în ochi rugător, aşteptînd.
— Haide, fetița mea, nu mai face mofturi !... Marcella îl ascultă. Se ridică din pat amețită, împle-ticindu-se, cu amîndouă mîinile la frunte. Rămase în mijlocul odăii,'neştiind ce să facă.
— In cufăr ai halatul de baie ? o întrebă Mitică. Tot el căută cheile, deschise şi găsi halatul, după ce
zvîrlise pe podea, cum se nemerea, albiturile. Nu ținea prea mult ca Marcella să facă baie, dar se temea s-o. lase singură. S-ar fi putut arunca pe fereastră, sau s-ar fi putut baricada sau chiar ar fi putut evada. Nu era încă timpul s-o lase liberă ; încă n-am încredere în ea, îşi spuse Mitică. O conduse, deci la braț în odaia de baie. Fata dormita. O dezbrăcă el şi o sili să intre ea în apă, păzind-o tot timpul ca să nu i se facă rău.
— Ce bună e o baie caldă după o călătorie !, vorbi| Gheorghiu începînd să se săpunească. Nu e aşa că-ți plac şi ție, fetița mea !...
Marcella clătină capul, ferindu-se să-l privească îi ochi, Apa caldă îi făcea bine, dar o moleşea şi mai multj o adormea. I se păru, totuşi, că descoperă un lucru nou | Gheorghiu nu-i spunea de loc pe nume, nu-i spunea Marcella. Observația aceasta îi învioră mintea cîteva minute o făcu să se simtă mai vie, o sili să gîndească.
— Vrei să mergem undeva acum ? întrebă ea, cu gls stins, observînd că Mitică îşi schimbă cămaşa, în loc să-ş pună halatul.
Gheorghiu o răsplăti cu "o privire fericită. Pentrv prima dată îi vorbea fără s-o întrebe.
— Da, scumpo, mergem la *Kaiser-bar* .', să dansăr şi să bem şampanie ! Sîntem în voiaj de nuntă, noi doij nu e aşa ?...
290
Clipi din ochi cu multe înțelesuri. Vorba Marcellei îl dispusese deodată. Se apropie de ea, şi o ajută să iasă din baie. O înfăşură cu prosoapele moi şi groase. O strînse în brațe, blînd, uşor, protector. O, dacă s-ar fi întîmplat aşa de la început !... Gheorghiu îşi înăbuşi un suspin adînc, prefăcîndu-se că respiră. Marcella îmbrăcă halatul şi, automat, căută oglinda ; era aburită, şi trebui s-o şteargă cu mîneca halatului ca să se poată privi. Cu mina, agale, îşi ridică puțin buclele de pe frunte şi de lîngă urechi.
— Trebuie să te faci frumoasă, frumoasă ca o zînă ! exclamă Gheorghiu fericit.
.
Marcella încercă fără convingere să se facă frumoasă, îşi alese o rochie neagră, de mătase, se pudră şi-şi înroşi buzele. Figura îi rămăsese totuşi descompusă, cu ochii adînciți în cearcăne şi obrajii traşi. Acel sfert de ceas, cîț a durat toaleta, a fost o nouă fericire pentru Mitică. îi pipăia tremurînd vrafurile de albituri, le săruta, le mîn-gîia. Regăsea aici o Marcella de.mult moartă pentru el, de mult pierdută ; Marcella pe care o iubise, pe care o căutase în atîtea nopți de vară, pe care ar.fi dorit-o altfel — şi pe care nimic n-o mai putea învia în lumea "asta.
— Eşti frumoasă! îi strigă el scuturînd-o de umeri. Vom bea şampanie multă... Ai să vezi ce bine are să fie... Ai să vezi că eu nu sînt nebun !...
Coborîră jos la ora două. Portarul îi privi cu uimire.
— Ne pregătim de nuntă !, îi spuse Mitică, vesel. Marcella tresări de data aceasta mai puțin, constatînd
încă o dată ştiința de limba germană a lui Gheorghiu. Se suiră în taxi, şi Mitică spuse doar atît : *Kaiser-bar-*
— Aici petreceam cînd eram tînăr...

Spusese cuvintele la întîmplare. Dar simţi pe loc cît de adevărat vorbise. Nu mai era de mult tînăr, deşi trecuseră numai cîţiva ani de la ultima lui vizită în Viena. Cînd a pierdut tinereţea asta ?, cînd a pierdut-o ?...
— Sînt doi pianişti zdraveni, vorbi el, un ungur şi o unguroaică, bărbat şi soţie... Sînt ceva teribil... Cîntă zece ceasuri fără să se oprească... E ceva să te cruceşti !
Marcella privi, intrînd în bar, perechea de muzicanţi scunzi şi nervoşi, care cîntau tocmai atunci *Feeling alone.* Se simţi fără nici un chef ; aproape că nici nu-şi dădea

bine seama că se află în „streinătate", într-un oraş pe care îl visase din adolescenţă. Nu trecuse niciodată graniţa ; ani de zile se gîndise la primii paşi pe care îi va face în Viena, în Paris, în Roma. Acum, nici măcar n rnai amintea de gîndurile acestea ; nici nu-şi închipuie că s-ar fi putut întîmpla altfel. Se aşeză cuminte la masă, şi privi spre cei doi muzicanţi. Găsise ceva de făcut; ceva care o izola, o apăra de Gheorghiu. Muzica era tristă, străină, trecea prin făptura Marcellei ca melodie de vis.
— Noroc, Marcella ! îi spuse Mitică oferindu-i cupa plină cu şampanie. E mai bine să bei...
Fata apucă paharul, privind în jos. Sorbi încet, ci oarecare voluptate. De gustul şampaniei se legau încă destule amintiri agreabile, şi cu toată întristarea ceasu- lui, ele străbăteau pînă la inima Marcellei, mai atenuate,' mai risipite. Gheorghiu îşi umplu repede al doilea pahar.
— Dansăm ?
El dansa prost. Pe vremuri, îndrăznise destul de rar să-şi apuce iubita în braţe. Acum însă era cu totul altceva. Acum putea dansa fără teamă. Marcella se ridică tremurînd. De cîte ori simţea trupul lui aproape de carnea ei, o spaimă oarbă o' îngheţa.
— De ce nu vrei să-mi spui nimic ? o întrebă Gheorghiu în timpul dansului.
— Ce să-ţi spun ? şopti Marcella, continuînd să tremure în braţele lui.
— Ce vrei tu ; ce simţi tu...
— N-am ce să-ţi spun...
— Dacă ai fi sinceră, mi-ai mărturisi că ţi-e silă de mine...
Fata se crispa. Glasul lui Gheorghiu tremurase puţin, şi Marcella ştia că aşa se apropiau toate cruzimile lui.
■— Nu e adevărat, şopti ea, repede, ca să se apere.
—■ Ba da, e adevărat, continuă Mitică. Şi mie mi-e silă... Dar ce pot face ? Aşa a fost să se întîmple... Dacă tu m-ai fi iubit atunci, puţin de tot dacă m-ai fi iubit...
— Dar Mitia... încercă Marcella să şoptească.
— Ştiu că nu e vina ta, continuă Mitică pe acelaşi ton rece şi deznădăjduit. Aşa a fost să fie... Dar s-ar fi putut întîmpla şi altfel...

Se îndreptară către masa lor. Marcella se împleticea } îi era somn, o pătrundea iar oboseala, paharul cu şampanie aproape o ameţise. Se rezemă de braţul lui Mitică 5 îi fusese o clipă teamă să nu cadă.
— Mai bea, are să-ţi facă bine, îi spuse Gheorghiu îndată ce se aşezară pe scaun. Poate vrei să mănînci ceva...
— Nu, mulţumesc, nu mi-e deloc foame...
— Cred şi eu, rînji. Mitică. Ai avut destule surprize, cum s-ar spune... Şi-o să mai ai, fetiţa mea !...
Ochii Marcellei se umplură de lacrimi. Plecă frun-tea, ca să nu se trădeze celor de la mesele vecine,
— Dacă măcar mi-ai face vreo plăcere, continuă întunecat Mitică. Dar nu simt nimic cu tine... Nimic ! Parcă ai fi o...
Nu-şi termină fraza. Nu găsise nici un cuvînt care să exprime complet sentimentul lui de dezgust, de umilinţă şi desperare. Simţi din nou gustul de cenuşă în, toată carnea lui, şi asta îl înfurie. Nu se voia deznădăjduit ; nu se voia copleşit de scrum şi de scîrbă. I se părea că stăruind în cruzime, în faptă — cu orice preţ, oricît de abjectă, dar *faptă* — ar putea să alunge din inima lui tristeţea şi scîrba. Continuă să bea, fără să mai privească pe Marcella. Oamenii începeau să se împuţineze în bar. Marcella închisese ochii ; două lacrimi stăruiau, crude, între gene.
— Haide acasă ! îi spuse tîrziu Mitică. E aproape patru...
Cînd se văzură din nou singuri, în odaie, Marcella începu să tremure. Dacă i-aş cădea acum la picioare

?i Dacă l-aş ruga în genunchi să mă ierte, să mă lase *să* plec, să se îndure ?... Plîngea, numai închipuindu-şi marea bucurie a libertății.
— De ce plîngi ? o întrebă răstit Mitică. Tot nu te-ai obişnuit ?... Uită-te la mine, continuă el apueîndu-i brațul, şi eu am fost aşa. Şi acum mi-a trecut... Ai să te obişnuieşti şi tu. Eşti nevastă, acum...
Marcella se trînti îngrozită în pat, cu fața între perne. Găsi o mare putere de a plînge. Se îneca în plîns, în,
293
suspine.' Mitică o privi dezgustat, şi începu să se dezbrace.
— Ai de gînd să te potoleşti odată ? se răsti el.
— Dar dacă nu mă placi, dacă nici măcar atît, gîfîi Marcella, de ce mă torturezi ?... De ce, Dumnezeule ? !
— Aşa vreau eu, răspunse sec Gheorghiu. Şi aşa trebuie... N-am ce face...
Înjură din toată puterea, apoi căscă, se întinse, şi se duse să stingă lampa. Marcella se dezbrăcă pe întuneric.
Celelalte zile le-au petrecut prin restaurante şi baruri, unde o ducea Mitică. Dar nimic nu-l mulțumea, nici o muzică nu-i plăcea.
— Mi-e dor de un cîntec românesc, vorbi el într-o noapte. Mi-e dor de lăutari. Mi s-a acrit de jazurile astea...
Marcella îl privi cu aceiaşi ochi pierduți ; slăbise, se urîțise, îmbătrînise mult în cîteva zile. Dar nu putea face nimic. Gheorghiu nu o lăsa niciodată singură.
— Nu ştiu dacă mai sînt lăutari de-ai noştri la Paris, continuă Irist Gheorghiu. Te pomeneşti că nici măcar n-am unde să-mi vărs focul.
îşi luă capul în palme. îl apucă deodată dorul de țară, darul de vin şi muzică românească. Poate lucrurile se întîmplă altfel, într-o circiumă, cu lăutari. Poate ți-ajută Dumnezeu chiar să mori, dacă asculți muzică, românească, Âh, să poți sparge sticle, să poți sfărîma mesele, să chiui, să te frămînți ; să arzi sub arcuşul lăutarului ! Poate numai aşa va veni uitarea, plutirea fără durere şi scîrbă.
— Dacă măcar am putea găsi un taraf unguresc ! spuse el tîrziu.
Chemă chelnerul şi ceru informații asupra unui local cu orchestră ungurească. Porni îndată acolo. Dar după
294
zece minute, ceardaşul îl exaspera. Ar fi vrut să urle şi nu putea. Plecă repede, trăgînd pe Marcella după el. ,
— Mă-ntorc, spuse el în maşină. 'Mă-ntorc la Bucureşti. Nu mai pot !...
Marcella îngălbeni. Fireşte o lua şi pe ea. Ştia că în țară va deveni repede liberă, dar umilința care o aş-tepta acolo, ar fi făcut-o să se sinucidă.
— Pe tine te las să te duci la Paris; adăugă el. îți dau drumul... Chiar mîine...
Marcella îşi muşcă buzele să nu țipe. Nu ştia ce să-i spună, cum să-i mulțumească.
— Ce bun eşti tu, Mitia !, şopti ea, tîrziu, cînd maşina se opri în fața hotelului.
— Aşi ! făcu Gheorghiu scîrbit. Sînt un nenorocit !...
Pentru prima oară, Marcella intră în cabina ascensorului cu inima uşoară. Nici n-avea curajul să se gîn-deascăla toate urmările făgăduielii lui Gheorghiu. Nu îndrăznea să se închipuie liberă, ca înainte... în cameră, Mitică se dezbrăcă repede, intră sub plapumă şi începu să fumeze cu ochii în tavan. îl apucase un dor năpraz-nic de chef cu lăutari, de romanțe şi țambal, de friptură, de vorbă şi cîntec românesc. în acel moment simțea că numai asta îl poate face fericit, numai vinul şi muzica îi pot face să uite, să adoarmă.
Marceila se dezbrăcă în tihnă, fericită ca bărbatul nu o priveşte, nu o ceartă, nu o cheamă la el. în pijamp, trecu să stingă lumina, şi Gheorghiu nu o văzu. Cînd se făcu întuneric,- Marcella se îndreptă spre paturi, şovăind. li era frică să se suie în celălalt pat, liber, unde nu se odihnise încă niciodată ; îi era frică să nu se supere Mitică şi să-şi schimbe gîndul. în acelaşi timp, ezita să se suie în patul lui, să se întindă lingă el, sub aceeaşi cuvertură ; nu spusese nici un cuvînt, n-o chemase.
— Poți să te culci singură, vorbi Mitică observînd că . Marcella nu se hotăra.
Fata se repezi lacomă în pat, şi se înveli pînă la gît cu pătura moale. Simțise o bucurie atît de mare incit o podidiră lacrimile. Tremura, îşi muşca buzele ca să-şi stăpînească emoția. Apoi îşi mîngîie încet, cu amîndouă

mîinile, trupul tot, ca- şi cum ar fi încercat să-şi tămâ-duiască răni nevăzute.
Mitică rămase mult timp cu ochii în tavan, fumînd ţigară de la ţigară. In minte, vedea şi auzea toate cîrciu-mile pe rînd ; şi în fiecare din ele se simţea fericit, în fiecare i se stîmpăra dorul.
Dimineaţa, Marcella se deşteptă înaintea lui. Se coborî în pat în vîrful picioarelor, şi începu să-şi aşeze rufele în cufere. Privi apoi multă vreme pe fereastră ; privi cerul, întunecat şi nepătruns, privi strada pe care nu o văzuse niciodată pînă acum. Inima îi era strînsă de emoţie. E bun Mitia, îşi spuse... ,.
în ziua aceea nu şi-au vorbit aproape deloc. Marcella; se controla să nu-l supere ; poate dintr-o nimica toată, IMit-ică îşi va lua cuvîntul înapoi. Au mîncat într-un restaurant decent, din apropierea hotelului. Gheorghiu era absent, slăbit, obosit.
— Ai timp să-ţi aranjezi lucrurile pînă diseară, la şapte, îi spuse cînd ieşiră din restaurant.
Marcella nu avu curajul să-i mărturisească nimic; că lucrurile sînt aproape toate pregătite, că aşteaptă să treacă fiecare ceas, că i şe pare o veşnicie pînă la ora şapte.
— Cred că nu mai e timp să văd Viena, vorbi ea cînd ajunse la ascensor.
— Ai văzut-o destul cu mine, îi răspunse Mitică. El coborî la cinci jumătate şi achită nota hotelierului.
Apoi îi dădu Marcellei paşaportul, banii şi cheile de la cufăr.
— Mergem, îi spuse. Tu iei trenul de la Westbahnhof, trebuie să ajungi mai înainte...
Părea concentrat, parcă ar fi urmărit un gînd pe care nu şi—1 putea preciza. în gară, o ajută să-şi găsească un loc într-un compartiment. Plătise el pretutindeni. Marcella ţinea privirile în jos. în orice clipă şi-ar fi putut schimba gîndul. Totuşi, acum se simţea mai puţin slabă. Oamenii aceia străini şi vioi din jur o reconfortaseră.
Mitică se uită la ceas.
296
— Mai ai patruzeci de minute, îi spuse el. Trenul meu pleacă de-abia mîine dimineaţă. Dracu' ştie ce-am să fac pînă atunci...
Marcella continuă să tacă. Ar fi vrut să găsească un cuvînt bun şi totuşi sever; ceva de care să nu-i fie ruşine mai tîrziu.
— Ţie nu ţi s-a făcut dor de ţară ? întrebă Gheorghiu. Eu simt că înnebunesc pînă mîine.
— Eu aş vrea, începu Marcella, aş vrea...
N-o lăsă să sfîrşească. îl plictisea orice vorbă îl făcea să sufere, mai ales.
—- Mă duc, Marcello, vorbi Gheorghiu apueîndu-i mîna şi sărutîndu-i-o corect. Să-ţi dea Dumnezeu noroc !
Fugi înainte ca fata să aibă timp sâ-i răspundă. (Dealtfel. Marcella nu hotărîse încă ce îi va putea spune.) Dar, ajuns la capătul peronului se opri şi se întoarse brusc. I se părea că trebuie neapărat s-o mai vadă odată, măcar o singură dată. Nu se puteau sfîrşi lucrurile aşa, cu o singură strîngere de mînă. Căută vagonul cu înfrigurare. Apoi, după ce l-a identificat, se apropie uşor, cu inima bătîndu-i, de compartimentul Marcellei. O zări, înainte ca ea să-l vadă ; şedea cuminte pe canapea, fre-cîndu-şi amîndouă tîmplele cu vîrful degetelor. Gheorghiu o privi lung, parcă s-ar fi trudit s-o recunoască. Figura i se întunecă iar, curînd. Porni atunci tot atît de repede spre ieşire, fără să mai privească înapoi.
A doua zi se sui în trenul pentru Bucureşti, aproape beat. Petrecuse toată noaptea, cheltuind jumătate din banii luaţi pentru Paris. A dormit plictisit pînă la graniţă. De acolo, n-a mai avut răbdare, şi început să se plimbe de-a lungul trenului. Observă că fulgi mărunţi de zăpadă se abat cîteodată pe geamurile aburite. Transilvania era întunecată, umedă, rece. Gheorghiu rămase multă vreme cu fruntea lipită de geam, urmărind luminile, urmărind mai ales fulgii de zăpadă. Dacă ar începe să ningă, să ningă mult şi frumos, pînă ce totul" va fi acoperit sub zăpadă, pînă ce totul se va pierde şi se va uita sub marele alb... Numai dacă n-aş muri pînă atunci, îşi spuse Gheorghiu cutremurîndu-se.

297

II

Alexandru se întîlnise de mai multe ori cu Valentina Puşcariu, dar nu avusese încă curajul sâ-i rnărtu-, risească ruperea logodnei. Sperase, primele zile după serata de la Felicia Baly, că aventura nu va lua nici a proporţie şi că tînăra ardeleancă va renunţa cea dintîi la joc. Ajunsese acasă dimineaţa ; Irina plîngea necontenit, nervos, extenuat, nu izbutise să adoarmă decît foarte tîrziu. Se deşteptă pe seară. îşi aminti că făgăduise cuiva o întîlnire pentru acea după-amiază. îşi aminti apoi, cu oarecare plictiseală, că făgăduise asta chiar logodnicei sale, Valentina Puşcariu. Tot ce făcuse pînă atunci — de la discuţia ultimă cu David Dragu şi -pînă la îmbrăţişarea tinerei necunoscute care urcase scările în casa Baly — i se păru deodată ridicul, lipsit de sens, primejdios. Parcă se deşteptase dintr-un vis ; trăise cîteva zile într-o mare tensiune, în care se amestecase şi orgoliul, şi dorinţa de risc şi aventură. Nu-i venea a crede că a făcut toate acele lucruri serios ; că şi-a comandat cu grijă inelele de logodnă, că a crezut atîtea zile la rînd într-o căsătorie, că a aşteptat o nouă viaţă, la întîmplare, cu toate primejdiile ei. Poate îşi va da şî ea repede seama c-a fost o glumă.

—. Am auzit că te-ai logodit pe neştiute, Alexandre * i-a spus unchiul Dem în acea seară.

— A fost o glumă, răspunse Alexandru.

Se bucură că cel puţin, nu e şi Irina de faţă, ca să-l audă. Unchiul Dem îi spuse că Dinu Paşalega a venit dis-de-dimineaţă ca s-o vadă pe Irina, că s-a întors Ia prînz, şi a aşteptat-o să se deştepte.

— S-au împăcat ! îi spuse. Nu e de vină băiatul ; a avut un accident în familie...

Alexandru nu s-a dus în acea seară s-o vadă pe Valentina. A aşteptat să treacă două zile, în care timp a rămas aproape încontinuu în odaia lui, cetind şi scriind; Cînd a întîlnit-o, a găsit-o cu desăvîrşire schimbată. I-a fost peste putinţă să fie sincer, chiar de Ia început. Inventă deci o scuză banală.

— Ai fost bolnav, şi noi n-am ştiut nimic, şoptâ Valentina, după ce-l ascultase.

298

A urmat apoi prezentarea familiei Puşcariu : mamă, tată, soră.

— Dar cum aşa ? cum aşa, deodată ? se minuna bă-trînul Puşcariu.

Au luat ceaiul împreună.

— Mă rog, şi ce înveţi mata? l-a întrebat d-na.-Puş-•eariu. Valentina n-a ştiut să ne spună...

Alexandru se simţea acum pe un teren mai sigur. A început să vorbească despre studiile lui la Bruxelles, la Londra, la Paris.

— Ai să ieşi doctor, nu e aşa ? întrebă d-na Puşcariu. Alexandra îşi amintea cu o inutilă precizie fiecare din întrebările şi răspunsurile acestei prime întîlniri de familie. îi plăceau, totuşi, oamenii ; îi plăceau mai ales ochii albaştri, clari, ai d-nei Puşcariu, glasul ei prea puţin feminin şi totuşi cald, umerii ei drepţi de mocancă. După ce s-a întors, a rămas multă vreme în odaia lui, singur, gîndindu-se la tot ce se întîmplase. Bătrânul Puşcariu fusese profesor de istorie şi limba română ; ieşise numai de un an la pensie. „Hei, dumneavoastră, tînăra generaţie, cine vă mai înţelege ? !" Era totuşi şi altceva decît mustrare în glasul lui ; era un omagiu sincer adus tinereţii, o nemărturisită încredere în băieţii zdraveni care fură fetele oamenilor, care ies pe străzi în grupuri gălăgioase şi cred într-o Românie mare şi puternică. Sora Valentinei nu terminase încă liceul. „Eu mă fac doctoriţă !", spuse, cu mîndrie. „Nu rîde de ea, adaogă d-na Puşcariu, e o fată cum n-am văzut alta mai harnică. Dacă ai şti că are herbare, şi colecţii de gîndaci prinşi în ace, şi citeşte tot felul de cărţi ştiinţifice." Fata îşi privi mama cu nestingherită toleranţă. Se vedea bine că n-o mai supără laudele ei, slăbiciunile ei. Se vedea bine că spusese „mă fac doctoriţă !", în loc de „am să urmez medicina", tocmai ca sâ-i arate lui Alexandru că nu mai era demult o diletantă, că se pricepea destul de bine în asemenea lucruri savante ca să-şi îngăduie orice fel de familiaritate în vorbă. Alexandru înţelesese nuanţa aceasta, intenţia acestui limbaj vulgar — şi o privise cu multă încredere. în ea am să-mi găsesc cel mai sigur aliat, îşi spusese în timp ce sta întins pe canapea, reconstituind scena întîlnirii cu familia Puş-

299

cariu. în acea clipă, îşi aminti de Viorica. O revăzu, îi auzi glasul ; o sumă de amănunte uitate îi năvăliră atunci în minte. Viorica mirosea cîteodată prea accentuat a pastă de dinţi. Probabil că se spăla cu foarte puţin înainte de întîlnire. Mirosul pastei de dinţi era puternic, era cald şi feminin. Aproape că îi fu dor de carnea Viorichii, atunci. Avea sînii foarte frumoşi foarte bine desenaţi (o vinişoară albastră

se rărea lîngă sfîrc ; „de cîte ori mă muşti, mi se irită sîngele !", îi spusese odată). Au trecut de atunci şapte luni ; ce s-o fi întîm-plat cu ea, cu trupul ei ? Foarte ciudat ; nu-şi putea închipui deloc descompunerea iubitei, trecerea ei în pă-mînt. I se părea că Viorica se află undeva tot vie şi tot, plină de sînge, cu gura ei frumoasă mirosind cîteodată a pastă de dinți. Au trecut şapte luni — dar timpul a-cesta era un timp ca oricare altul : nu schimbase nimic, nu nimicise, nimic. Şapte luni în străinătate, departe de Viorica ; eu la Paris şi ea aici. I se făcuse dor ; i se făcuse foame de carnea ei. Dar se trezi brusc ; a murit | demult şi sînt un ticălos că rnă gîndesc la asemenea lucruri. Nu suferea, nu era nici măcar enervat, nu avea sentimentul că fusese nedemn, crud, imoral. Amintirea Viorichii îi făcuse bine ; am iubit-o destul de mult, fără să-mi dau seama, îşi spunea.
în seara aceea, rămase, mai mult de vorbă cu Irina.
— Ştii, de abia acum îmi dau seama cît am iubit-o pe Viorica, i-a spus.
Ar fi dorit atît de mult s-o audă pe Irina luînd apărarea moartei, vorbindu-i de ea, rugîndu-l să-i povestească pe larg de dragostea lor. Dar Irina gîndea : trebuie să-i spun tot despre Dinu, el mă va înțelege, numai el. îl privi deci în ochi, mai puțin surprinsă decît s-ar fi aşteptat Alexandru, şi-i răspunse cu un glas oarecare.
— Ai să , suferi puțin de remuşcări, nu e aşa ? Va trebui să spui totul Valentinei. Mi s-a părut o fată foarte înțelegătoare...
Au vorbit o sumă de lucruri fără importanță ; au discutat cîțiva din invitații Feliciei. Pe Balaban, de pildă, care îşi lipeşte părul cu pomadă.
— Groaznic, spuse Irina.

— Groaznic, spuse şi Alexandru.
— Am impresia că Felicia te plăcea pe tine, adaogă Irina, privindu-l în ochi.
Da, aceeaşi impresie am avut-o şi eu, vorbi Alexandru, (îi fu silă, în acea clipă, de răspunsul lui infatuat, mediocru şi ridicol).
Au continuat să vorbească aşa aproape o jumătate de ceas. Alexandru devenise nerăbdător ; voia să orienteze conversația către Viorica. Dar Irina încă nu avusese prilejul să-i mărturisească ultimele faze ale dragostei sale cu Dinu. încerca mereu : „Dinu spunea", „Dinu are impresia"... „Ştii ceva interesant cu Dinu"... Dar Alexandru nu o încuraja ; era nervos, puțin plictisit de capriciile conversației.
— Cred că în iubire ne deşteptăm totdeauna prea tîrziu, spuse el.
Tocmai aşa gîndea si Irina. De abia acum înțelegea cît de adînc îl iubea pe Dinu ; de abia acum, cînd fusese aproape să-l piardă, cînd se hotărîse să se abandoneze întîmplărilor, să se pedepsească, uitîndu-l. Irina îi fu recunoscătoare lui Alexandru pentru această frază adresată sufletului ei.
— Acum, puțin îmi pasă... Dinu a luat o hotărâre mare : să plecăm amîndoi în Germania, la Charlotten-burg, unde are el de lucru...
Alexandru o felicită. Aprinse o țigară, şi adaogă, foarte sobru :
— Nu mai vorbi în lume despre Valentina. Ştii, nu trebuie s-o compromitem. în definitiv, ea nu are nici o vină din afacerea asta... Să-ți spun drept, a fost numai o glumă...
— A fost o glumă ! repetă dîrz Alexandru. Pur şi simplu o glumă. Ce Dumnezeu ? ! sîntem oameni tineri ! Sîntem tineri şi liberi amîndoi, şi după cîte îmi dau

seama, nici Valentina nu e proastă ! Are să înțeleagă şi ea...
David Dragu se ridică de pe scaun şi se apropie de Pleşa, cu pumnii strînşi. Tînărul îl privi fără să clipească.
— Vrei să ne batem ? îl întrebă, calm.
—■ încă nu, îi spuse David. Dar cred că voi ajunge şi la bătaie... Nu bănuiam niciodată că eşti atît de laş !..
— Nu sînt laş, vorbi Alexandru fără să se mînieze,. sînt inteligent. Nu mă predau nici unui fel de şantaj,-nici măcar al cuvîntului meu de onoare. îți repet că a fost o glumă ; de prost gust, pcate, dar o glumă. Ți-am dat cuvîntul de onoare, pentru că eram încălzit, furios sau mai ştiu eu cum. Ei şi ce e dacă ți l-am dat ? Nu sînt atît de slab ca să mă sperii de cuvinte şi să mă simt legat de o făgăduință.

— Nu e vorba de cuvîntul de onoare, spuse Dragu E vorba de fata aia, care acum te iubeşte...
— Ei şi, ? are să-i treacă. E tînără, e frumoasă...
—' Vechea poveste, spuse Dragu, vechea poveste a d-tale cu fete seduse şi invitate discret la sinucidere..
— N-are decît să se sinucidă, îl întrerupse Alexan- | dru. Lipsa de inteligență se plăteşte. Dacă nu înțelege un lucru atît de simplu, n-are nici un drept să trăiască...
— Vorbeşti ca un Don Juan de duzină... Dacă ai şti ce învechit şi ce mediocru eşti. Şi mai vrei să faci un om nou, mai vrei să creezi o nouă morală...
Alexandru începu să rîdă. După glasul exasperat al lui David, înțelese că bătălia era cîştigată. Rîdea cu atît. mai multă, poftă, cu cît nu înțelegea de ce se amestecă acest tînăr necunoscut într-o chestiune cu desăvîrşire personală. Alexandru anunțase ruperea logodnei printr-o scrisoare măsurată şi extrem de politicoasă, adresată Valentinei. Spusese apoi pretutindeni că logodna a fost stricată din motive familiale. (îşi găsise o seamă de scrupule față de Valentina ; nu trebuia să afle nimic care ar fi putut-o compromite.) întîlnise pe Felicia pe bulevard, rîzătoare, ironică. „Am auzit că logodna din casa mea n-a fost cu noroc !", i-a spus. „Păcat. Dacă nu-ți intra în cap ideea aceea comică, am fi petrecut poate de minune, amîndoi", adăugase Felicia. „Niciodată nu e

timpul pierdut", spuse Alexandru. „Ba da, timpul e singurul lucru care se pierde într-adevăr !", spusese rîzînd Felicia. „Ia te uită ; ia te uită, a început să ningă de-a binelea, deşi sîntem', încă în Noiembrie. D-ta nu eşti trist ?" Alexandru o privise foarte uşor, ca şi cum ar fi urmărit mai mult fulgii de zăpadă care o învăluiau şi se topeau uşor pe blana sură din jurul gîtului. „Nu sînt niciodată trist. Sînt un om tare, domnişoară Felicia"... — Sînt destul de tare ca să nu mă emoționeze acuzația de laşitate, spuse şi acum, răspunzînd lui Dragu. în ochii d-tale îți apar. mediocru, laş şi învechit. Ei şi ? Crezi că asta mă nelinişteşte ? Deloc. Mă nelinişteşc numai propriile mele idei despre mine însumi, ceea ce ştiu *eu* că sînt. D-ta eşti sentimental, asta e marea deosebire la noi...
într-adevăr, David Dragu îi apăruse sentimental de cum intrase pe uşă. Venise la el, în casa Pleşenilor, ca să-i ceară socoteală. *(Chevalier sans peur et sans repro-che.* îşi spusese Alexandrii cum, l-a văzut intrînd. De data asta, nu 1 mai indispuneau asemenea reflecții banale, răspunsurile sale mediocre şi ridicule. Pentru Alexandru, acum,. în primejdie, orice gînd întăritor era bun, orice vulgaritate şi orice armă era bine venită. Acum nu mai avea timp de ales. Nu-l. mai interesau nuanțele, logica, dreptatea, omenia. Se accepta oricum — numai să ră-mînă tare.) Dragu. auzise chiar de la Felicia confirmarea ruperii logodnei. Vestea îl făcuse să sufere, aproape îl umilise. Simțea că s-a angajat şi el în logodna lui Alexandru, că are şi el o parte de răspundere în nebuniile, laşitățile sau trişările prietenului. Venise înfuriat, dispus să se bată chiar cu pumnii, cu ce o fi. Ştia că Alexandru e mai puternic decît el, dar Alexandru nu era incendiat de furia lui, de mînia care îl adusese pe ninsoare într-o casă streină. Cu cît se încingea cearta, cu atît furia şi dezgustul îl făceau să-şi piardă controlul. Țipa atît de aprig cîteodată, încît se mira singur cum nu intervine cineva din afară
— D-ta eşti legat de legi, de rigori, de superstiții, continuă Alexandru. Eu nu sint legat de nimic...
— Nici monştrii nu sînt legați de nimic.

— Cum vrei s-o iei. Ți-am mai spus că nu mă intimidează nici o etichetă, adică nici un şantaj. Eu Sînt şi rămîn aşa cum vreau eu să fiu. Pot călca orice lege, în afară de legea ființei mele, pe care n-o cunosc decît eu... • Dar nici un şantaj nu poate avea priză asupră-mi. Nu mă las şantajat nici de milă, nici de prieteni, nici de morală, nici de cuvîntul dat. Toată lumea modernă sucombă în fața unui asemenea şantaj. Toți tremură cînd li se spune : „nu eşti uman, nu eşti nou, nu eşti bun, nu eşti ca X, nu eşti ca Y !" Eu am trecut de mult peste asemenea superstiții. Am zvîrlit de mult vechiturile acestea peste bord. Peste bord cu ele, peste bord !... Rămîn ceea ce, nu mai poți d-ta, după cum singur mi-ai mărturisit-o, rămîn un perfect huligan...
— Nici măcar atîta, răspunse Dragu scuturîndu-şi capul. D-ta fugi de răspundere, fugi pentru că eşti laş,- I pentru că crezi, ca toți imbecilii, că ai o misiune prea * mare ca să mai poți rămîne onest. Fugi pentru că ți-e teamă de ratare. Asta e un semn care niciodată nu-mi

scapă ; frica omului mediocru de ratare...
— Dacă ai şti ce puţin mă impresionează perspicacitatea d-tale, vorbi Alexandru calm. Lucrurile astea cu mediocritatea şi ratarea se vor vedea mai tîrziu ; peste cinci ani, de pildă. Să aşteptăm cinci ani, şi apoi vom mai sta de vorbă.
Răspunsul era destul de net, dar David Dragu încă nu se putea hotărî să cedeze. îi era aproape teamă de soarta Valentinei. O văzuse o singură dată după serata Feliciei, dar se gîndise de multe ori la ea. începuse chiar s-o iubească ; o iubire de frate, se grăbea David să-şi spună. Totuşi, se gîndea la ea, şi o visa. Fata ar fi suferit cumplit dacă logodna ar fi fost ruptă. Liza îi povestise o sumă de lucruri despre ea ; de altfel, toţi invitaţii din Noiembrie nu vorbeau decît despre aventura lui Pleşa. Atmosfera de bîrfeală şi zvonurile de cafenea din jurul Valentinei, îl exasperau pe Dragu. Cu toate necazurile lui de-acasă, suferinţa Valentinei îl chinuia destul de mult.
— De altfel, dacă e vorba să mă gîndesc la dragoste, pot să-ţi spun că iubesc încă pe Viorica, adaogă Alexandru mai afectuos, pe fata aceea care s-a omorît din cauza mea, astă vară.
— O dragoste destul de tardivă, după cîte înţeleg eu, vorbi David. Tardivă, şi în acelaşi timp fără prea mari obligaţii ; o dragoste aproape confortabilă...
Lovise just. Alexandru se făcuse mai palid şi ridică glasul.
— Dragostea nu e niciodată tardivă, vorbea el. E un lucru care se întîmplă ; înainte sau după posesiune, înainte sau după moarte, n-are nici o importanţă. Eu simt că o iubesc de-abia acum...
Spusese ultimele cuvinte cu oarecare şovăială. Se vedea că nu era prea înfierbîntat în dragostea lui pentru moarta Viorica. David Dragu îl privi în ochi, dispreţuitor.
— Nu e vorba despre dragoste, vorbi el. E vorba de un cuvînt dat. Cum spuneţi d-stră, *un gentleman doit payer...*
Accentuase cuvintele „cum spuneţi d-stră". Se gîndea la familia boierească a Pleşenilor, la educaţia lui Alexandru în străinătate. Dragu continua să se mîn-drească de descendenţa lui umilă, de sîngele său plebeu. Casa d-lui Demetru Pleşa îl iritase de la intrare. Un asemenea gentleman trebuie să plătească, îşi spusese el.
— Nu sînt nici nu ţin să fiu un gentleman, răspunse mîndru Alexandru. Nu respect nici o morală din lume. Pe spezele mele, îmi creez acum o nouă morală. O morală în care vor crede toţi oamenii tineri, toţi oamenii tari... . — îmi vorbeai cîndva de colectivitate, îl întrerupse Dragu, şi mă acuzai pe mine de individualism. Nu ştiu care din noi doi respectă mai mult colectivitatea...
— Depinde de colectivul de care e vorba, răspunse Alexandru bucuros că discuţia se îndreaptă spre probleme generale. Colectivul d-tale nu mă interesează, şi-mi permit orice libertate şi orice crimă, faţă de el. Nu mă interesează un colectiv în plină descompunere, un colectiv în care morala înseamnă respectarea propriilor tale prostii şi greşeli. Nu mă interesează nici *o* lege, nici o metafizică, nici o estetică a acestui colectiv. Faţă de d-ta, care ai rămas burghez şi apărător al su-

perstiţiilor burgheze, pot apărea individualist, pentru că nu mă supun legilor colectivului din care faci parte. Pentru mine, d-ta eşti acela care îmi apari individualist...
— Interpretezi greşit lecţiile lui Nae Ionescu, spuse .zîmbind David.
— Interpretez după nevoile fiinţei mele. Aici nu mai ■există greşeală ; există numai forţă vitală, cum spuneai chiar d-ta odată. în mine, forţele vitale au rămas intacte. Nu le-a alterat nici o superstiţie...

— Fiecare numeşte superstiţie ceea ce nu-i convine, răspunse Dragu.
— Sîritem de acord. Rămîne de văzut dacă ceea ce *nu* numim superstiţie ne. ajută să creştem şi să fertilizăm, dacă ne-ajută să rămînem tari pînă la uirnă. D-ta, ferindu-te necontenit de „superstiţii", ţi-ai secat izvoarele vieţii. Nu simţi că te usuci, că te sterilizezi ? !...
— Mă simt mai puternic ca oricînd, răspunse Dragu zîmbind. Cu cît rămîn mai singur, cu atît mă simt mai; puternic. Fiecare îşi soarbe tărie de unde poate...
— Da, am mai auzit o dată vorba- asta, şi cred că e justă. Mă xem însă că tăria d-tale e pe secate.
— Ai început să vorbeşti ca Eleazar. Probabil că în curînd vei acţiona ca şi el...
— Eleazar nu acţionează deloc, zîmbi Alexandru. Eu voi acţiona... Dar despre asta, nu e locul să vorbim acum...
— Aşa e, răspunse David Dragu.
Se simţi deodată foarte trist. Nu se aşteptase să fie întîmpinat cu atîta dîrzeme de Alexandru. Astă-vară era mult mai timid, mult mai atenuat, îşi aminti Dragu. Probabil că în faţa faptului găseşte mai mult curaj. Poate chiar fapta îl face atît de dîrz... în acelaşi timp, Diagu era tulburat de gîndul Valentinei. Va trebui să mă duc s-o văd, să-i cer iertare. Hotărîrea aceasta îl încînta ; o va putea vedea pe Valentina, va putea sta de vorbă cu •ea, o va putea mîngîia. Biata fată suferă, îşi spuse Dragu cu oarecare bucurie. îşi dete repede seama că suferinţa aceasta îi convenea într-un anumit sens. Valentina va avea neyoie de mîngîiere, va avea deci nevoie de el...
306

Crezi că are să ningă şi astăzi ? întrebă deodată Alexandru'privind pe fereastră.
-— Ninge şi se topeşte, vorbi Dragu ca să spună şi el, ceva. N-a venit încă timpul zăpezii ; nici n-am intrat în
Decembrie...
Tăcură iar, o bună bucată de vreme. Alexandru
aprinsese lampa. în odaie se făcuse de mult întuneric.
— Vrei să iei masa cu noi [9] întrebă Alexandru. Rămîne mi se pare şi Dinu Paşaiega. Cu acest prilej, mai stăm de vorbă... Aş avea atunci impresia că ne-am
împăcat....
— Cu d-ta nu mă pot împăca, spuse aspru Dragu.
— Mi-ar părea rău. Mă bucurasem multă vreme că ţi-am cîştigat prietenia... Văd îcsă că şi aici eşti egoist ; vrei ca oamenii cu cară te împrieteneşti să-ţi împărtăşească întru totul ideile d-tale, în orice domeniu.
— Nu în orişice domeniu, îl întrerupse Dragu. Numai
în cel moral...
— Singurul care contează, fireşte, şi singurul unde libertatea unui prieten nu poate ceda... Asta numesc eu
egoism...
— Poate să fie numai consecvenţă, vorbi Dragu. Nu
poţi fi prieten cu un laş sau cu un. criminal...
— De ce nu ? Adevărata iubire nu trebuie să ţină seama de nici o interdicţie morală. Ce înseamnă asta să mă iubeşti numai dacă sînt curat pe mîini, dacă mă spăl pe dinţi, mă îmbrac ca toată lumea şi nu înjur. de mamă?!... O prietenie adevărată, nu ţine seama decît de propriile ei legi. Iubeşti pe cineva pentru că îl iubeşti, nu pentru că e inteligent, bun, moral, bogat sau sărac.
— Este un punct de vedere, fireşte, vorbi Dragu. Poate să fie bun în dragoste. Poate în dragoste iubeşti la întâmplare, iubeşti pentru că iubeşti, şi nu ţii seama de nimic. în prietenie însă, trebuie să ţii seama de ceva ; de inteligenţă, de suflet, de orice element care poate transforma puerila sau frivola tovărăşie dintre doi oameni, într-o adevărată comuniune. Aşa cred eu, cel puţin. Prieteni în sensul d-tale găseşti cu sutele pe orice stradă. Prieteni cărora să le tolerezi crimele şi slăbiciunile, sub motiv că trebuie să-i iubeşti aşa cum sînt. Nici un om nu este atît de perfect ca să-l poţi ţine aşa cum e. Ori-
307
cărui om îi poţi face serviciul de a-i atrage atenţia asupra prostiilor pe care le săvîrşeşte... Dar, evident, lucrurile mărunte nu se pot discuta acum...
— Din ce-mi spui d-ta înţeleg că nu vrei să iei masa cu noi, vorbi Alexandru încercînd să zîmbească.

Ce l-a făcut pe acest om să fie atît de tare atît de inflexibil ? se gîndea Dragu. Cîteva săptămîni în urmă, cîteva zile chiar îl stăpîneam fără nici un efort, îl simțeam că e sub puterea mea de la primul cuvînt. îmi răspundea aşa cum se răspunde unui om mai mare, unui om mai puternic. Acum este cu desăvîrşire altul. Poate l-au întărit faptele lui, laşitățile lui... îl privi dîrz, încercînd să-l copleşească, să-l tulbure cu privirile lui oțelite. Dar Alexandru continua să zîmbească. Irina intră tocmai atunci în odaie, şi observă cu mirare cît de calm şi fericit pare văru-său...
— Mi-a telefonat Felicia, spuse ea. Probabil că se aştepta să te găsească pe tine la telefon, adaogă coborînd glasul. Ştii, pleacă peste cîteva zile. îndată ce începe să ningă, Felicia se pregăteşte de plecare. Ne-a rugat să o vizităm...
— Nu mai am timp, vorbi Alexandru. Te poți duce singură...
Irina îl privi fără să înțeleagă. îl privi apoi şi pe Dragu.
— De ce îmi vorbeşte aşa ? V-ați certat, voi doi ?
—■ Nu, interveni David zîmbind. Alexandru simte că nu mai e liber pe timpul lui, de aceea te-a refuzat. S-a hotărît de-acum, să fie numai al „Acțiunii". Simte că nu mai are timp ; ăsta e cel dintîi simptom al bătrîneții şi al uscăciunii. Nu mai e nimic de făcut pentru el. Va trăi de-acum înainte după agendă...
Se apropie de Irina, îi apucă mîna şi i-o scutură puternic.
— Pierde-ți timpul, fată dragă. Iubeşte şi pierde-ți capul. N-are nici un rost să ți—l păstrezi de pe acum...
Apoi întinse mîna şi lui Alexandru, şi i-o strînse. Ieşi repede din odaie, fără să mai privească înapoi. Figura i se înăsprise, fruntea i se întunecase — ca pe vremea tinereții lui ascetice.
— Ce are Dav ? întrebă Irina.

— Nimic precis, răspunse plictisit Alexandru. Apără pe Valentina ; tot aşa cum apărai tu, astă-vară, pe Viorica, femeile abandonate îşi găsesc întotdeauna cavalerii lor, în viață sau în moarte. Este şi asta o meserie... Haidem
la masă.
Irina trecu cea dintîi către sufragerie. în prag se opri
şi şopti.
— Alexandre, dacă te vei simți nefericit să-mi spui
şi mie...

III

într-o dimineață, în timp ce curăța odaia Anişoarei, slujnica găsi o monedă de aur alunecată între saltea şi somieră. Anişoara îşi amintea precis că luase din sertar şase bucăți de aur nu cinci, cîte îi dăduse lui Petru. Căutase cu înfrigurare pretutindeni, dar nu mai găsise moneda pierdută. Bănuia că îi alunecase din batistă cînd intrase în odaie, şi răscoli toate covoarele, dădu la o parte scaunele, cînd şterse pe sub pat. în cele din urmă renunțase. Dacă n-am găsit-o eu, nu o va mai găsi nimeni îşi spusese. Nu-i era prea mare teamă. Ştia că furtul va fi descoperit într-o zi, dar numai că va fi de mult alături de Petru în odăița lor apărați de lume. Anişoara nu-şî imagina întîmplările viitoare decît pînă la ultimul epilog al aventurii sale : fuga în odăița închiriată de Petru. Cînd Petru i-a spus că n-a obținut decît 12.000 lei — din care cheltuise aproape jumătate plătind datorii urgente — şi că banii rămaşi nu-i vor ajunge pentru chiria unei odăi mobilate în oraş (Anişoara încă nu-i destăinuise hotărî-rea ei de a fugi definitiv de acasă) — fata a înțeles ca furtul fusese necomplet. Mai era încă nevoie de bani. Rămăseseră destule bijuterii vechi în cutie, puteau fi vîndute şi ele. Anişoara îşi reproşa timiditatea ei din noaptea de 15 Noiembrie. Atunci as fi putut lua mai mult, fără nici o teamă. împrejurările erau acum mai

rare şi îngrijorător de puțin favorabile. După ce Petru o anunțase că nu va închiria camera din oraş. Anişoara trăise cîteva zile din care nu-şi mai amintea aproape nimic. Era absentă fără să fie tristă, umbla prin toate încăperile vilei, fără să caute pe nimeni, fără să dorească; ceva. Nimeri odată în bibliotecă, unde d. Lecca lucra între dosare. Rămase multă vreme, mulțumindu-se să-l privească, fără să fie descoperită. în cele din urmă se apropie de birou si puse mîna pe umărul tatălui.
— Tu eşti cel mai bun dintre noi toți, vorbi Anişoara. Dar eşti atît de departe...
Dispăru apoi atît de repede încît d. Lecca nici nu avu timp să-i răspundă. Şi glasul, şi ochii fetei îl

neliniştiră insă destul de mult. Părul blond al Anişoarei părea acum mai stins, mai cenuşiu ; fruntea parcă era mai palidă, şi ochii tulburaţi, adînciţi în cearcăne. D-l Lecca rămase multă vreme cu amîndouă palmele încrucişate deasupra dosarului, încercînd să gîndească. Poate Anişoara e bolnavă, sau poate i s-a întîmplat ceva, Doamne fereşte ! D-l Lecca îşi aminti în acea clipă că Anişoara nu mai era o fetiţă, ci de acum trebuie altfel păzită şi altfel întrebată. Nu putea uita tonul glasului ei, nu putea uita mai ales o ciudată impresie de tragedie, pe care i-o lăsase prezenţa fugară a Anişoarei. îl cuprinse atunci o nelinişte care îi alungă orice poftă de lucru. Nu i se mai întîmplase niciodată asta. Se ridică de la birou şi se duse să caute pe d-na Lecca.

— Ştii, draga mea doamnă, ştii, m-a speriat fetiţa noastră, Anişoara... Nu cumva e bolnavă ?...

D-na Lecca îi privi mirată şi batjocoritoare. Nu-i venea a crede că l-a auzit chiar pe profesor, ooborîndu-se din biblioteca lui la un ceas atît de neobişnuit ca să-i vorbească despre Anişoara. Sub privirile ironice ale soţiei, d-i Lecca se fîstîci, se simţi ridicul şi regretă că s-a amestecat într-o asemenea taină familială. Ar fi încercat să se scuze, să se explice, dar d-na Lecca nu-i mai lăsă timp.

— Desigur că e bolnavă fetiţa ! îl iubeşte pe Anicet, pe profesorul ei de pian !... îl ştii pe care, nu ?!

D-l Lecca îşi amintea foarte bine de Petru. Nu ştia însă ce trebuie să spună ; nu ştia că e dator să se supere de această descoperire, sau să zîmbească îngăduitor. Aşteptă să se pronunţe întîi soţia.

— Cred şi eu că îl iubeşte, continuă d-na Lecca rî-zînd. Cine nu l-ar iubi ? N-are nici douăzeci de ani, şî e cit un taur. Ferice de femeia lui !... Anişoara visează toată ziua la Anicet, de aceea e atît de aiurită. N-ai nici
o grijă.

Vorbise în aşa fel, încît d.- Lecca nu înţelese dacă pasiunea aceasta secretă a fiicei lui către profesorul de pian e o crimă sau un sentiment autorizat sau încurajat. D-l Lecca se întoarse în bibliotecă cu aceleaşi tulburi presentimente. Orice s-ar întîmpla, simţea bine că el va fi de partea Anişoarei.

în aceeaşi zi, slujnica aduse d-nei Lecca moneda de aur, povestindu-i cînd şi unde a găsit-o. La început, d-na Lecca n-a dat prea mare însemnătate acestui fapt. A aşezat banul pe masă, şi a continuat să picteze, cu toate luminile aprinse. Cînd Anişoara a intrat în odaie, a întrebat-o, fără să ridice ochii de pe şevalet.

— Anişoara, «tu ai pierdut napoleonul acesta de aur- ? L-a găsit femeia sub salteaua ta...

Fata s-a făcut palidă, şi a rămas pironită locului, fără să ştie ce ar putea răspunde. D na Lecca se opri din lucru şi începu să-şi pregătească o coloare.

— în fond, de unde ai putut tu avea un ban de aur ? se întrebă deodată întorcîndu-se spre fată cu pensulele în mînă. Vezi, nu m-ara gîndit la asta pînă acum...

— în orice caz nu e banul meu, spuse Anişoara calmă.

Apoi ieşi repede din odaie. D-na Lecca rămase oarecum surprinsă de plecarea aceasta bruscă. Se apropie de masă, luă moneda şi o privi cu luare aminte. O recunoscu ; era din mica lădiţă îngropată înainte de război în pivniţă. Lucrurile îi apărură deodată 'foarte grave. Sună servitoarea şi-i spuse să cheme pe domnişoara
Adriana.

— Este al tău banul ăsta ? o întrebă.

Adriana o privi direct în ochi, furioasă şi dispreţuitoare.

— Te rog să nu mai mă deranjezi pentru orice năz-
bîtie ! vorbi ea răstit.

— Nu e nici o năzbîtie. Vreau să ştiu de unde a ajuns banul ăsta sub salteaua Anişoarei. Ea spune că nu e al ei, că nu l-a văzut niciodată...

Adriana ieşi trîntind uşile. D-na Lecca rămase o clipă în mijlocul odăii, bătută de lumini puternice, ţinîn-du-şi capul între mîini. Simţea o revoltă bruscă, întunecată, împotriva celor două fiice. Simţea, în acelaşi timp,
0 tulbure nelinişte. Era peste putinţă ca cineva să fi pătruns la „comoară", cum numea ea restul aurului rămas din 1916. Nimeni, nici măcar d. Lecca (de cîţiva ani) nu mai ştia unde e ascunsă. Dacă, printr-un miracol, cineva ar fi găsit cheia şi ar fi furat banii, familia ar fi fost ruinată. De doi ani, d-na Lecca vindea în fiecare lună zece piese de aur, ca să completeze bugetul necesar casei. Toate gândurile acestea o tulburară tot mai adînc. îşi aduse aminte atunci, de sertarul din dormitor şi alergă

într-acolo, trîntind pensulele la întîmplare pe masă.
în acest timp, Anişoara se îndrepta spre bibliotecă. Se hotărîse să spună totul d-lui Lecca, totul, afară de numele lui Petru.
— Dacă am să-ţi mărturisesc un mare păcat ai să| mai mă iubeşti ? îl întrebă, după ce-i apucase repede mî-| na şi i-o sărutase.
D-l Lecca simţi o emoţie atît de puternică încît ochii [L]
1 se umeziră şi inima începu să-i bată pripit. Niciodată nu i se mai întîmplase asta ; atîtea surprize într-o singură zi o mîngîiere atît de directă, şi glasul necunoscut al fetei, dragostea ei atît de vie.
— Spune-mi, micuţa mea, nu-ţi fie teamă. Anişoara începu să plîngă. Se aşeză pe genunchii bătrînului, aşa cum nu mai făcuse de mulţi ani. D-l Lecca se simţi tare, puternic, protector. O bucurie exaltată, o încredere nebănuită în el, îl schimbară în cîteva clipe. Trebuia acum să mîngîie, să protejeze şi să ierte — şi toate chemările acestea adresate sufletului şi puterii lui, îl întăriră. Anişoara nu plîngea de frică ; plîngea mai mult de tristeţe, de singurătate. Totuşi, povesti furtul în cele mai mici amănunte. D-l Lecca o ascuta îngrozit, mirat, parcă i s-ar fi povestit o întîmplare străină, pe care nu o putea cu nici un chip s-o creadă.
312
— Nu mă întreba mai mult, şopti Anişoara. Lucrurile, le-am dat. Nu le-am furat pentru mine. Dar să nu mă întrebi mai mult, papa !...
îi sărută din nou mîinile. D-l Lecca începea să se convingă de gravitatea întîmplării.
— Nu le-ai dat cumva d-lui Anicet ? o întrebă el blînd.
— Cum aş fi putut să i le dau lui ? vorbi Anişoara mîhnită. Pe el îl iubesc atît de mult... Cum l-aş fi putut [jigni dîndu-i lucruri furate ?...
D-l Lecca, observînd că Anişoara nu-i ascunde iubirea ei pentru Petru — iubire de care el aflase cu puţin înainte, de la d-na Lecca — crezu şi cealaltă parte a mărturisirii fetei, şi se convinse că Anicet nu poate fi amestecat în acest furt. Se simţea, însă, extrem de responsabil faţă de d-na Lecca. Obiectele furate n-aveau o valoare prea mare, iar monedele de aur erau din „comoara" adunată de el ; totuşi, ştia că va avea de luptat împotriva mîniei dnei Lecca, şi nu mai încercase un asemenea efort de cincisprezece ani. Emoţia fetei îl întărea, însă.
Glasul Anişoarei era schimbat, ochii ardeau, trupul ei mic tremura. Pentru întîia dată d. Lecca se simţi protector şi bărbat puternic. Nu ştia însă ce cale va trebui să aleagă. Se mulţumi să-şi mîngîie fata, să o sărute. Atunci se auzi venind d-na Lecca. Intră în bibliotecă furtunos, ţinînd cutia cu bijuterii sub braţ. Era atît de mînioasă încît îi venea să rîdă, un rîs isteric, înfricoşător. — E de necrezut! ţipă ea. Am fost furaţi, am fost furaţi în casa noastră !...
' D-l Lecca tuşi şi-şi agită o clipă mîinile. Degetele păreau mai lungi, acum, mai galbene, mai osoase. Se pregătea să vorbească, dar nu găsise încă cel mai bun cuvînt de început.
-— Eu am furat, spuse atunci Anişoara, ducîndu-şi mîinile la spate, ca în faţa unei profesoare.
D-na Lecca o privi speriată, apoi începu să rîdă. Se trînti pe un fotoliu.
— Era de aşteptat, vorbi ea. Aş fi putut ghici de la început. Ai furat ca să-l ajuţi pe vlăjganul ăla de Anicet !...
313
Anişoara se făcu roşie, şi înainta cîţiva paşi spre maică-sa.
— Minţi ! Nu i-am dat d-lui Anicet ! strigă mirîn-du-se în acea clipă de curajul şi forţa cu care ţipase. Eu am furat, dar nu pot spune cui i-am dat...
— Ghicesc eu singură, fetiţa mea, rînji d-na Lecca.
— Dacă spuneţi ceva d-lui Anicet, să ştiţi că mă omor !„ ţipă Anişoara tot atît de puternic. Papa, îţi spun şi d-tale acelaşi lucru : mă omor !
D-l Lecca tresări, frîngîndu-şi mîinile. Trebuia să vorbească şi el, să intervină, să-şi apere fata.
— S-o iertăm, doamnă, spuse el. E fata noastră şi ea singură mi-a mărturisit greşeala... E copilul nostru din urmă...
îşi scoase ochelarii, cu o mînă nesigură, şi începu să şi-i şteargă. Putu astfel să scape de privirile crunte

ale soției. D-na Lecca rămase cîteva secunde în mijlocul odăii, neştiind ce să facă, apoi izbucni în rîs.
— Sînteți cu toți înțeleşi în casa asta contra mea, vorbi ea. Credeam că numai Adriana mă urăşte. Dar văd acum că Anişoara fură ca să scape de mine, şi domnul profesor îi ia apărarea...
Vorbise repede, şi vorbele îi erau întretăiate de rîs ca şi cum ar fi dat o replică glumeață într-o piesă bulevardieră. Tot ce spunea d-na Lecca părea teatral, pronunțat de pe o scenă proastă.
— Fetele mele, fetele mele !, exclamă ea cu privirile înățate şi cu brațele ridicate în aer.
Plecă atît de repede, încît Anişoara nu ştiu dacă a iertat-o, sau se duce să-i pregătească pedeapsa. Voi face şi eu ca Adriana, se gîndi atunci, mă voi apăra amenin-țînd-o.
— Nu cumva i s-a făcut râu mamei tale ? întrebă timid d. Lecca. Poate am face mai bine s-o urmărim. Va avea nevoie de noi...
Anişoara înțelese de abia acum că părintele ei nu cunoştea de loc scenele zilnice dintre d-na Lecca şi Adriana, că nu ştia de scandalurile şi țipetele necurmate ale celor două femei.
— ...Săruri, ceva... sau oțet aromatic, continua d-î Lecca.

Era într-adevăr emoționat de ieşirea dramatică a soției sale. „Fetele mele, fetele mele !", cuvintele -acestea ji străpunseră adînc inima. Se simțise deodată alături de soție, gata s-o apere împotriva fetelor.
Anişoara se retrase în camera ei, şi refuză să vină la masă. Teddy Lupescu o vizită, încercînd să afle dacă într-adevăr a dat bijuteriile şi banii lui Anicet. Anişoara continua să nege, plîngînd.
— Am să mâ omor, dacă mai mă întrebați !... ■ Totuşi, începuse să-i fie teamă. Peste două zile era lecția de pian, şi d-na Lecca ar fi fost în stare să țipe în fața lui Anicet. Gîndul acesta o înspăimîntă. Nu ştia ce ar putea face ; "dacă trebuie sau nu să anunțe pe.Petru printr-o scrisoare. Nu putea, însă, în nici un caz ieşi din casă. Ar fi dat de bănuit, ar fi fost urmărită. Trebuie să ceară ajutorul cuiva, şi riu ştia pe cine să aleagă. în nici un caz pe d-na Lupescu, deşi aceasta se purta cît se poate de drăguț cu ea, o invită necontenit să vină la masă, şi spunea că a fost iertată.
— Ai fi o proastă, îi spunea. Dacă aveai nevoie de bani, puteai să ceri, îmi puteai cere chiar mie !...
— Am să am mereu, nevoie de bani de aici înainte,
şopti Anişoara.
îi păru rău, cîteva clipe în urmă, de această mărturisire. Teddy ar putea ghici că se pregăteşte să fugă. îşi ascunse capul între palme, şi nu mai voi să spună nimic. — Sînteți ridiculi, -se adresă Teddy doamnei Lecca, îndată ce rămaseră singure în buduar. Vă faceți casa de rîs pentru cîteva vechituri furate...
D-na Lecca era îngîndurată, aproape tristă. Nu mai fusese demult aşa, din timpul războiului.
— E altceva. Teddy, vorbi ea încet. E cu totul altceva...
Se opri brusc. Avea impresia că visează. încerca să-şi dea sema de întîmplare, s-o judece calm — dar îi era peste putință să scape de sufocanta impresie de vis care
0 stăpînea de cînd Anişoara o amenințase că se omoară.
1 se părea că trăieşte o scenă'de mult uitată, din prima ei tinerețe ; că tot ce se întîmplă acum se mai întîmplase o dată, cu foarte mulți ani în urmă. Şi totuşi, nu-şi pu-

L

tea aminti precis dacă chiar ea trăise un asemenea eveniment, sau dacă auzise numai vorbindu-se.
— E altceva, continua să şoptească d-na Lecca.
— Tu bănuieşti pentru cine a furat ? întrebă Teddy Lupescu.
— Pentru Anicet, fără îndoială... Mă întreb ce l-a făcut pe vlăjganul ăla să-mi refuze mie banii pe caim am vrut să-i dau... Ştii, îmi plăcea şi mie Anicet! E o brută ; îmi plăcea...
Începu să rîdă deodată, dîndu-şi capul pe spate.
— Poate am să mă răzbun şi pe el, adăugă d-na Lecca, clipind din ochi.
Teddy Lupescu se cutremură. Se apropie şi-i puse mîna pe umăr.
— Şi tu, frate, şi tu ?

D-na Lecca nu-i răspunse nimic. începuse să-şi aranjeze coafura, ca şi cum s-ar fi pregătit să iasă în întîm-pinarea cuiva. Se ridicase de pe scaun.
— Am să trec de partea Anişoarei, atunci, vorbi din nou Teddy Lupescu.
— N-ai înţeles nimic, şopti d-na Lecca misterios, şi nici nu vei putea înţelege nimic...
Cele două femei rămaseră cîteva clipe faţă în faţă, privindu-se, încercând sâ se păcălească prin zîmbete. Cînd trecură în salon, găsiră pe d. Lecca aşteptîndu-le, cu pleoapele lăsate, cu mîinile amîndouă bine înfipte pe muchia măsuţei.
IV
David Dragu se întoarse acasă pe jos. Ninsoarea îi făcea bine, fulgii reci care i se opreau pe obraji, pe frunte (căci umbla descoperit), şi îl ajutau să-şi risipească gîndurile.
— Te-a căutat un domn, îl' spuse Getta, un domn, profesor de la Bîrlad.
316
David îi citi numele pe un pachet voluminos : Profesor Anton Dumitraşcu.
— Spunea că ţi-a adus un roman, adăugă Getta. E destul de gros ; ai să-l citeşti tot ?!
David zîmbi, luă pachetul şi trecu în odaia lui. îşi aducea bine aminte de Dumitraşcu : de la întîlnirea lor la mare, primise cîteva scrisori. Anton îl ţinea la curent cu mersul romanului. îi schimbase titlul ; se numea acum Prăbuşirea. „E mai simplu şi mai evocator, îi mărturisise în ultima scrisoare. Capătă un sens universal, o valoare profund umană." Dragu nu-i răspunsese niciodată, deşi Dumitraşcu îl anunţase că-i va trimite în curînd manuscrisul complet al romanului. Am să-l dau unui prieten să vadă dacă poate găsi un editor, îşi spusese Dragu atunci. Deşi un roman care se numeşte *Prăbuşiri* şi s-a numit la început *Prăbuşiri în lut,* nu poate fi decît o stupiditate pretenţioasă, gîndise el ca să-şi scuze de-săvîrşita sa dezinteresare faţă de opera unui camarad. Acum, însă, manuscrisul îi făcea destulă bucurie. Găsise ceva de citit, ca să-şi alunge gîndurile de la discuţia cu Alexandru şi de la logodna Valentinei. Desfăcu pachetul şi începu să frunzărească filele manuscrisului. Erau pagini mici, scrise curat cu mîna, cu margini albe de amîndouă laturile. îşi aruncă ochii la întîmplare. „Femeia avea pasiunea zugrăvită în liniile figurii sale. Ea îi vorbi cu căldură." Deschise altă pagină. „Era o linişte patriarhală. Cîmpurile verzi zîmbeau razelor binefăcătoare ale soarelui". Păcat, îşi spuse Dragu. Nu e nimic de făcut. încercă în altă parte, spre sfîrşitul manuscrisului, „în mansarda sărăcăcioasă, cu soba îngheţată şi geamurile îngropate sub zăpadă, studentul se aşeza la lucru." Trebuie să uit, îşi spuse el, trebuie să lupt împotriva pasiunii bolnave care mă zdruncină. Ţara are nevoie de mine. Totul pentru ţara mea !" Şi exclamînd astfel, Caraman îşi prinse fruntea cu amîndouă mîinile şi-şi îngropa faţa într-un tratat voluminos de medicină. Afară se dezlănţuise viforul !..."
—■ La masă, Dav !, îl chemă Getta prin uşă. David închise manuscrisul, bine dispus, stinse lumina şi veni în antretul care servea drept sufragerie. După moartea maiorului Dragu, familia se mutase' într-o casă
317
mai modestă. Trebuiau să trăiască din pensie, şi din ct le putea trimite David. Liza cîştiga încă prea puţin, iar Getta îşi pierduse şi a treia slujbă. Fetele mici, Viţa şi Nuţa, fuseseră adoptate de Sadina Dragu, sora maiorului, rămasă văduvă de timpuriu şi destul de bogată. Erau amîndouă la Notre Dame şi veneau foarte rar în vizită. Cu cit creşteau, cu atît păreau mai străine. David nu vorbea niciodată de ele faţă de d-na Dragu. îşi spunea totuşi, că poate vor fi mai feiicite la Sadina, vor creşte mai bine, în bogăţie. Nu vor ajunge ca'Getta, funcţionare de la 20 de ani.
Se aşeză la masă ; d-na Dragu, Liză, Getta şi David. Liza avea cameră în oraş, dar plătea două mii de lei pe lună acasă pentru masă. De la moartea maiorului, începuse să fie tolerată. Ani de-a rîndul lipsise din ţară, şi bătrinul Dragu jurase să n-o mai primească niciodată în casă. Moartea lui i-a adunat însă din nou, pe toţi.| Iar după înstrăinarea celor două fetiţe, d-na Dragu sel hotărîse să-şi păstreze toţi copiii lîngă ea, cît va puteai de mult.
i
— Ştii că Felicia pleacă săptămîna viitoare ? întrebă; Liza. -
— Am aflat, vorbi Dragu plictisit că va trebui să" discute acelaşi lucru. Am aflat chiar de Ja Alexandru.
— Ce-a spus el ? întrebă repede Liza. Nu pleacă *şi* el după Felicia ?...
— Nici gînd. Alexandru se apucă de politică. După ce-a făcut cu fata aceea, cu Valentina, nici n-avea alt lucru mai bun...

— A făcut ce fac toți bărbații, vorbi Liza disprețuitoare. Şi-apoi, vina e a ta, nu a lui...
David nu răspunse. Mînca liniştit, cu ochii în farfurie.
— Cel puțin, el s-â purtat mai corect, continuă Liza. Fără prea mult timp pierdut cu ritualele prealabile. Totuî a durat opt sau nouă zile. Minciunile acestea durează la alți bărbați, ani întregi...
Familia continua să mănînce tăcută. îi servea Ilie, fosta ordonanță a maiorului din timpul războiului. Ilie nici nu mai ştia de cînd nu-şi mai primise leafa întreagă. D-na Dragu îi dădea cîțiva lei în fiecare zi, pentru tutun,
318
şi cinci sute de. lei la sărbători ca să-i trimeată acasă, în
satul lui.
— Cine e domnul ăsta, Dumitraşcu ? întrebă Getta.
— E însurat, să nu-ți faci nici o iluzie, răspunse zîm-
bind David.
D-na Dragu îl fulgeră cu ochii. Getta era disperată că nu se mai mărită. Doi tineri rupseseră pînă acum logodna, şi nenumărați alți cunoscuți începuseră s-o evite. David hotărîse să se gîndească şi el destul de serios la această problemă. D-na Dragu îi ceruse în repetate rîn-duri să-şi cheme prietenii şi colegii la ceai. Cît lipsise din Capitală, Getta nu izbutise să cunoască decît tineri „de condiție inferioară", spusese d-na Dragu. „Aşa se fac căsătoriile, prin prietenii şi cunoscuții fraților. Dar biata Getta parcă n-ar avea un frate mai mare"... Toate aceste amănunte care, pe David, îl umiliseră şi-l exasperaseră cîțiva ani mai înainte, trebuia acum să le accepte, să le judece, să le domine. Cît de mult îi repugnau intrigile matrimoniale, se hotărîse să colaboreze la ele ca să-şi poată mărita sora. Era un fel de a-şi realiza asceza pe care o dorise în prima tinerețe. Renunțase de mult la singurătatea lui dîrză, orgolioasă şi amorală. îşi propusese să rămînă eroic chiar în mijlocul vieții de toate zilele, frecWdu-se necontenit de obstacole mediocre, în continuă vecinătate cu frivolitatea şi cu evenimente[1] e nesemnificative.
— Tu crezi că Felicia a fost cu adevărat îndrăgostită de Alexandru ? întrebă David pe Liza ca să rupă tăcerea. — E absurd ce întrebi, vorbi disprețuitor şi aspru Liza. Felicia nu poate iubi pe nimeni... L-a plăcut, cîteva ceasuri. Din fericire pentru ea, a intervenit gluma ta de prost gust cu logodna, şi Felicia a renunțat la un capriciu...
David se stăpînea cu greu. Şi. totuşi, trebuia să se stâ-pînească, pentru că era în familie. Niciodată nu-şi îngăduia să izbucnească, să țipe sau să gesticuleze față de maică-sa şi de Getta. Lîngă ele, era cu desăvîrşire alt om ; . vorbea banalități, făcea glume şi asculta ceasuri întregi dureri mici sau intrigi de mahala. Liza, însă, poate fără să-şi dea seama, îl provoca. Gluma mea de
319
prost gust, gîndi David, toată lumea crede că eu am fost de vină.
— Ştii, vorbi el adresîndu-se Lizei, Valentina îl iubeşte cu adevărat pe măgarul ăla. Glumă, neglumă, ar fi trebuit să țină seama măcar de lucru acesta...
— Puah ! exclamă Liza zîmbind, toate fetele iubesc pe un băiat dacă li se atrage în prealabil atenția că băiatul acela este sau va deveni logodnicul lor. Ce înseamnă asta : îl iubeşte cu adevărat ? Putea iubi tot atît de bine pe un altul, dacă tu ai fi făcut pariul cu un alt băiat. Te putea iubi pe tine, dacă pariul ar fi fost răsturnat...
David simți o căldură neobişnuită auzind ultimele cuvinte. Voi s-o întrerupă, dar Liza continuă, tot mai aprinsă.
— Voi, băieții tineri, nu înțelegeți niciodată cît de perfide sînt femeile şi cît de uşor se consolează în amor. Vă impresionează orice lacrimă, orice suferință. Lasă, băiete, nu te îngriji tu de soarta Valentinei. La vîrsta ei, nici o durere nu lasă urme...
Liza vorbise cu mînie, cu violență. îşi dete însă seama că d-na Dragu o asculta foarte puțin binevoitoare, şi se întrerupse brusc.
Ştiu ce am de făcut, îşi spuse David ridicîndu-se de la masă. Mîine trebuie s-o văd neapărat. Cel puțin Valentina să nu creadă că eu sînt de vină...
Petrecu o noapte tulburată. Să nu mă prefac ca un ipocrit. O iubesc. Ei şi ? Nu mai sînt la prima iubire... David îşi spune mereu, de cîte ori îi plăcea o femeie, că nu mai e la prima iubire şi că nu are deci de ce să se teamă. Ceea ce numea el prima iubire fusese o idilă

nemârturisită din Facultate, care nu durase decît două luni, dar după care îşi jurase să rămînă virgin. Citise atunci *La Vita nuova* a lui Dante, şi deşi în discuţii şi în scris era excepţional de vulgar, îşi păstrase totuşi o puritate care ajunsese legendară printre prietenii lui. Moartea maiorului Dragu îl silise, însă, să renunţe la orice intransigenţă ascetică, .de orice fel. David se grăbi să ajungă şi el ca toţi oamenii, să-şi facă legături şi să le desfacă repede. Nu reuşea întotdeauna, pentru că era brutal, fără nici o urmă de sentimentalism, şi accepta dragostea numai sub două aspecte : erotic şi moral. Era
320
incapabil să vorbească dulce unei femei, să-i spună fleacuri sau să se plimbe cu ea pe stradă. Era incapabil chiar să ia braţul unei femei care i se dase, sau să rămînă noaptea în grădină, şoptindu-i vorbe frumoase ori privind luna. David venea deseori la întîlniri cu o carte, şi citea ceasuri întregi alături de femeia iubită. îşi alegea numai femei accesibile oricui, fără complicaţii sentimentale. Nu făgăduia niciodată nimic ; nici măcar nu spunea „te iubesc !". Singura sa declaraţie e*ra : „îmi placi". Credea că împacă, astfel, simţul lui moral. Mai ales că avea abilitatea să nu facă niciodată el nici primul nici ultimul pas. După ce o femeie venea în camera lui (din oraşul de provincie unde fusese profesor), îi spunea întotdeauna : „Dacă ai remuşcâri, poţi să te întorci"...
Totuşi, în noaptea aceasta, David simţea o nelinişte care nu se asemăna cu niciuna din emoţiile şi tulburările lui de pînă atunci. încercă zadarnic să citească, să scrie. Răsfoi din nou. La *vita nuova* şi se trudi să traducă în gînd versetul:
parche villana morte in gentil core ha miso ii suo crudele adoperare...
Nu izbuti, şi atunci aşeză cartea pe masă şi se culcă. Trebuie s-o văd chiar mîine, îşi spuse. Dar nu-i era deloc somn. O rioapte de insomnie îl înspăimînta. Se dădu atunci jos din pat şi', în întunerec, începu să se învîr-tească pe loc pînă ce simţi că totul se clatină şi se rostogoleşte în jurul lui. îşi repetă cu glas tare : *E schwindelt, es schhoindelt !...* Nu-şi mai auzi glasul. Simţea că i se face rău. Se mai învîrti încă o dată, apoi căzu în pat. îşi ascunse capul sub perne. Adormi uşor, trecînd de-a dreptul din ameţeală în somn.
A doua zi David se întoarse acasă abătut.
t Te aşteaptă d-l Dumitraşcu în odaia ta, n spv.se
Getta.
__ Bine, vin şi eu imediat...
321
...Valentina îl primise atît de cald, şi era totuşi atit de departe de el, atît de inaccesibilă. Plînsese mult, se vedea bine după ochii ei tulburi, după obrazul ei palid. Ce noroc că n-au fost şi părinţii acasă, şi a evitat astfel o scenă penibilă... Valentina era îmbrăcată în gris, o rochie închisă, cu mîneci lungi, care îi strîngeau încheieturile, îi spunea pînă atunci Valentina, dar acum a trebuit să-i spună „domnişoară". Era ceva în ea care îl ţinea departe. Pe stradă îşi închipuise scena destul de simplu. Se va apropia de ea, cum făcuse Alexandru, şi-i va spune : „Te iubesc, te iubesc cu adevărat. Vrei să fii soţia mea ?" Altceva nu era nimic de făcut. Acesta era adevărul. Unul singur. Orice ar fi spus, orice altă explicaţie, orice jurâmînt, ar fi fost de prisos. Dar, după ce a văzut-o şi a auzit-o vorbind, n-a mai ştiut ce să-i spună. Valentina nu s-a plîns. Au vorbit despre o sumă de lucruri, chiar despre întîmplări de la bal. „N-a ştiut să lege bine farmecul !" spunea fata, zîmbind. „D-ta ai ochi foarte buni, foarte cinstiţi", i-a mai spus. „Mă întreb de ce-a mai vrut să afle şi tata ?" s-a mirat Valentina. Dar atît ; nu s-a tînguit, şi nu l-a blestemat, David avea gata pe buze : „Te iubesc, te iubesc cu adevărat !" Dar înţelegea foarte bine. Înţelegea ce ridicol ar fi fost, ca dincolo de realitate. „Am şi eu o vină în porcăria asta". a vorbit el. „Dacă nu l-aş.fi provocat, poate că nu ajungea la pariu". Valentina s-a făcut mai severă. „Dar n-are nici o importanţă pariul. N-am crezut nici o clipă în el. Important a fost că l-am întîlnit pe Alexandru". David şovăi puţin, apoi se hotărî brusc : „Eu credeam că ai să fii supărată pe mine. Venisem să-ţi spun că m-am certat ieri cu imbecilul ăla, că eu am stăruit"... Fata se roşi. şi plecă ochii în jos. „Nu numai pentru d-ta (vorbea foarte politicos, acum), dar şi pentru mine. Pentru că mie îmi eşti foarte dragă. Te iubesc şi eu, în. felul meu, fireşte"... Pauză. Nu s-au privit în ochi. „Probabil însă că pe mine m-ai refuza dacă te-aş' ruga să fii soţia mea"...
—• Dav, te aşteaptă d-l Dumitraşcu...
— O secundă, numai, o secundă şi vin numaidecît...
„Mi-ai face rău dacă plîngi* aş crede că te-am jignit"... Fata rămăsese acolo, cu capul îngropat în

perne, şi el s-a furişat laş, n»stiind dacă mai poate adăuga ceva...
322
Privi pe fereastră. Ningea lin, des, sigur. Afară totuşi, nu e atît de frig. Ce iarnă timpurie... Şi nenorocitul ăsta de Dumitraşcu, nu putea să vină în altă zi?...
— Ce bine îmi pare, îi spuse intrînd în odaie.
— Mă iertați că v-am deranjat. Dar plec diseară la Bîrlad. Ştiți, noi dascălii...
David căută din ochi manuscrisul. Anton Dumitraşcu se roşi, şi se grăbi să se scuze.
— Oh, lăsați asta. îl veți citi, dacă veți avea bunăvoință, mai tîrziu, cînd veți găsi timp, poate în vacanța de Crăciun...
— M-am uitat prin el aseară, spuse David.
Ar mai fi timp să-i spun adevărul, se gîndi. Ar mai fi timp să evit o.scenă penibilă... Dar nu mai avea puterea să fie sincer. Se aşeză pe divan.
— Lucrați mult, păreți obosit, vorbi Dumitraşcu.
— Nu, cred că timpul e de vină...
— O iarnă ciudată, neverosimilă aş spune...
Anton-îşi căuta cuvintele. Voia să exprime mai ales nuanțele.
■• :""4
Getta intră atunci cu tava cu cafele.
— De ce vă deranjați, spuse emoționat Dumitraşcu.
— O cunoaşteți ? E sora mea...
—■ Am avut plăcerea, răspunse Anton Dumitraşcu zîmbind şi grăbindu-se să apuce ceaşca cu cafea din mîna fetei.
David îşi dete seama că soră-sa iar s-a stropit cu apă de colonie. Ce obicei detestabil.. Observă, de asemenea, că obrajii îi erau roşiți cu prea mult fard, şi buzele exagerat vopsite. O tristă deznădejde îl cuprinse atunci, din toate părțile.
—■ Trăiți în sînul familiei, vorbi Dumitraşcu. Dacă ați şti cît vă invidiez...
— Dar şi d-ta faci la fel, răspunse David.
— Oh, la mine e cu totul altceva...
Zîmbi trist, ca şi cum şi-ar fi amintit deodată de o sumă de lucruri triste, Măria, Măria, Măria...
— E cu totul altceva, repetă el, încercînd să dea cuvintelor cel mai solemn ton pe care îl avea la îndemînă.
323
Petru n-a venit la lecție, şi toate planurile de răzbunare ale d-nei Lecca se năruiră. Îşi pregătise un scurt şi sarcastic discurs. I-ar fi întins moneda de aur pierdută de Anişoara, şi i-ar fi spus : „Anicet, nu ştii să alegi. Nu ştii nici măcar să primeşti atunci cînd trebuie !" îi oferise doar de mai multe ori bani, şi nătîngul refuzase. Ai mei sau ai Anişoarei, nu erau tot atît de buni, banii ?!... D-na Lecca nu izbtea să înțeleagă de ce Anicet nu primise niciodată nimic de la ea. Poate a ghicit ceva, poate s-a temut... începu să rîdă singură. Nu e atît de deştept băiatul...
Toți ai casei luară apărarea Anişoarei, în afară de d-na Lecca. Adriana rămăsese neutră. D-nul Lecca şi Teddy Lupescu încercaseră de mai multe ori să afle din gura Anişoarei cui i-a dat lucrurile furate. Fata avea întotdeauna acelaşi răspuns, îndîrjit :
— Am să mă omor, dar n-am să vă spun nimic... Dacă-i spuneți un singur cuvînt !...
D-l Lecca sperase că Anicet va veni la lecție şi va -putea vorbi cu el înainte de a pătrunde în salon. Aflase ziua şi ora cînd trebuia să vină, şi cu un sfert de ceas mai înainte îşi îmbrăcă paltonul de blană, îşi trase căciula şi ieşi în parc să-l aştepte. D-l Lecca îndeplini operația aceasta cu infinite precauții. Nu trebuia să observe nimeni întîlnirea lui cu Anicet. Nu spusese nimic nici Anişoarei nici d-nei Lupescu. Ieşi prin subsol, şi alergă repede să se ascundă sub brazi. începea să se întunece. Zăpada puțină căzută în ajun, încă nu se topise. Norii erau încărcați, plumburii. Va ninge curînd, gîndi d-l Lecca, şi va ninge din belşug... Cu toată blana în care era înfăşurat, simți că îl ia cu frig, şi atunci începu să se plimbe, pe furiş cu multă băgare de seamă, ca nu cumva să fie zărit din casă. Saloanele de pictură erau luminate. Doamna lucrează, îşi spuse d-l Lecca, bucu-rîndu-se. Se simțea întinerit, în astăseară. Mirosul de ză-

padă, văzduhul întunecat, plimbarea lui singuratică prin parc — toate acestea îl întorceau într-un timp pe care de mult nu-l mai retrăise. Descoperi cu emoție că tot așa mirosea zăpada proaspătă, acum patruzeci de ani. Profilul
324
vilei Tycho Brahe, văzut în semiîntunericul amurgului de iarnă, îi aminti o copilărie legendară. Pe aici, printre brazi, se juca odinioară, către marchiza cu evantaliu de sticlă brumată a.lerga întîi, cînd se întorcea de la pension, acolo îl aștepta mama, tînără și totuși fără vîrstă, așa cum o cunoscuse întotdeauna... D-l Lecca tresări și plecă fruntea. Ce s-a întîmplat de-atunci ? Ce s-a scurs de-a-tunci ?... Simți deasupra-i mai grea și mai nepătrunsă, bolta apropiată a norilor. Aduc zăpadă, aduc zăpadă multă,, gîndi d-l Lecca repede ca să abată șuvoiul amintirilor. Aduc zăpadă, și pe urmă va ninge neîncetat, și pe urmă va veni iarăși soarele și pe urmă va fi din nou vară, din nou. Gîndurile i se risipiră. Pe urmă, pe. urmă?... E cam frig, aici, între brazi. E multă zăpadă adunată aici. Se rezemă de un trunchi. Bradul a mai crescut de-atunci, de cînd se întorcea de la pension. Are să crească, așa, mereu. Și pe urmă ?..:

Zări o umbră trecînd pe aleea principală, și se grăbi să-i iasă înainte. Nu știa încă ce-i va spune lui Anicet, cînd îl va întîlni. Inima începu să-i bată.

— Vai, cum m-am speriat !...

Era Liza. Și părea într-adevăr speriată, căci mogîl-deața îmblănită îi ieșise înainte întocmai în cel mai întunecat sector al aleii.

— Ce făceați aici, domnule profesor ? îl întrebă Liza
apropiindu-se. "

D-l Lecca se scuză, în șoaptă, și îi apucă brațul ca si cum s-ar fi pregătit pentru o gravă destăinuire.

— îl așteptam pe Anicet, știți, pe tînărul acela eminent, meditatorul de pian al Anișoarei... Aș fi vrut să-i spun ceva, de mare importanță, se înțelege. Dar nu trebuie să afle nimeni...

D-l Lecca încă nu știa ce îi va spune lui Anicet. I se păru, totuși, că s-a trădat, că Liza l-ar putea denunța, și atunci îi apucă brațul speriat :

— Nu cumva să spui ceva, sus...

Arătă către odăile luminate ale d-nei Lecca. Liza îl privea mirată, neștiind ce -să creadă. Pentru întîia oară îl întîlnea în parc, și îl vedea atît de tulburat.

— D-voastră nu veniți ?
325
— îl mai aștept, răspunse d-l Lecca. Mă întreb și eu de ce a întîrziat atîta...

Liza se îndreptă spre casă, uitîndu-se mereu înapoi. D-l Lecca îi făcu de cîteva ori semn să nu întoarcă privirile ; îi era mereu teamă că va fi descoperit...

S-a plimbat așa vreo jumătate de ceas, pînă ce își simți corpul înghețat. Se hotărî atunci să intre în casă, pe furiș, pe scara subsolului. Avu o adevărată izbucnire de fericire, constatînd că nu l-a surprins nimeni...

Liza intrase direct în camera Adrianei. O găsi cetind lungită pe sofa.

— Ce se petrece la voi ? întrebă Liza.

— Nimic. Anișoara a furat niște bani de aur și i-a dat lui Anicet...

Liza tresări. Se apropie de sofa.

— De unde știți că i-a dat lui Anicet ?

Adriana o privi drept în ochi, cu niște priviri streine. Pentru întîia oară Liza își dete seama că Adriana poate avea un zîmbet sarcastic.

— Cui era să-i dea ? Cine altul decît el intră în casa asta de nebuni ?!...

Vorbise liniștit, dar se cutremură deodată, și sări de ■ pe canapea. Se înălță în fața Lizei, aproape de tot de obrazul ei.

— Și parcă i-a dat numai bani ! strigă. Dacă ai ști tu ce-am auzit eu, ce-am ascultat eu lîngă peretele ăsta, uite chiar aici, la peretele ăsta !...

începu să plîngă. Liza încercă s-o culce din nou pe canapea, mîngîindu-i fruntea, plimbîndu-și ușor mîinile pe păr. Dar Adriana se zbătu.

— Nu mai pot, Liza !, nu mai pot !...

bestia aia, și n-are să mai vină la lecție, își spuse d-na Lecca. Gîndul că nu se va putea

răzbuna, că nu va putea întinde napoleonul de aur lui Petru, şi nu-l va vedea fîstîcindu-se şi roşind în fața ei, sub puterea ei — o exaspera. A prins de veste, şi nu va mai veni niciodată la lecție... Se gîndi puțin la Anişoara. Oare îl iubeşte într-adevăr ? Oare poate iubi cineva la vîrsta ei ?... Se simți deodată umilită, pînâ în adîncul ființei ei umilită, fără să înțeleagă de ce.
Îşi petrecu ceasurile într-un chip cu totul neobişnuit. Ieşi în oraş înainte de prînz, şi vizită două expoziții de pictură fără să privească aproape nici o pînză. Cel mai bun lucru ar fi să aflu ceva de la maică-sa, îşi spuse coborînd scările celei de a doua expoziții. Totul i se lumină, deodată. Începu să zîmbească, prelung, ca şi cum ar fi fost singură. Iarna i se păru foarte frumoasă. Străzile oraşului parcă erau mai vesele, mai vii, sub pojghița aceea de zăpadă de curînd aşternută. Dacă ar ninge mai mult, dacă s-ar acoperi totul cu zăpadă, pînă la ultimul pom, pînă la ultima piatră...
Intră într-o cofetărie pe bulevardul Academiei, şi scrise cîteva rînduri d-nei Anicet : „Avînd a vă comunica lucruri extrem de importante şi urgente, privitoare la viitorul fiului d-voastră, vă rog a binevoi a accepta să veniți şi să luați o ceaşcă de ceai la mine, astăzi între 5 şi 6 la vila Tycho Brahe. V-aş rămîne profund îndatorată dacă n-ați menționa această vizită intimă fiului d-voastră. Doresc să-i fac din toate punctele de vedere o mare surpriză."
D-na Lecca trimise plicul printr-un comisionar. Se întoarse apoi acasă, mai calmă, mai îngîndurată.
A doua zi, d-na Lecca se deşteptă foarte de dimineață. Rămase multă vreme în pat, privind drept în sus, pe tavan. Toate planurile îi eşuaseră. A prins de veste
326
Petx'u plecase devreme de-acasă, îndată după ce terminase masa. De cîteva zile se simțea abătut, plictisit, exasperat, fără să înțeleagă el singur de ce. Era incapabil
327
să rămînă acasă, incapabil să suporte o prezență streină., alături de el. Lipsise de la lecție, ceea ce nu i se majf întîmplase niciodată pînă atunci. Simțea că i-ar fi f peste putință să audă glasul Anişoarei sau al d-nei Lecea orice glas şi orice gest strein, îl irita. Nu izbutea sa asculte pe nimeni, nu se putea concentra. Dacă ar fi pu-s tut, s-ar fi închis singur într-o cameră, şi n-ar fi răspuns] nici unei vizite, nici unei chemări. Pentru că acasă îi eraj peste putință să se izoleze complet, rătăcea pe străzi, mîinile înfipte în buzunarele pardesiului, cu ochii în cal-darîm, pînă ce îl dobora oboseala. Pe străzi, cel puțin se putea izola. Nu-l tulbura nici o atenție la lumea din afară. Putea asculta în voie finalul „Ereticilor", melodia aceea de o tragică simplitate, de o supremă împăcare cu păcatul şi cu durerea — pe care niciodată nu o bănuise atît de înaltă, atît de copleşitoare. De cînd auzise cea rlintîi măsură a finalului, Petru trăia într-o permanentă fermecare ; amuțise în el orice urmă de împotrivire față de destin, față de deznodăminte, față de mizeria zilnică. Nu spusese nimănui nimic, nu scrisese nici măcar în „Jurnal". Şi cu toată dorința lui de lucru, era incapabil să scrie un singur portativ din această parte finală a „Ereticilor".
D-na Anicet citise cu bucurie şi totuşi cu oarecare strîngere de inimă rîndurile atît de neaşteptate ale d-nei Lecca. înțelese repede că e vorba de o comunicare importantă ; poate o bursă de studii în străinătate pentru Petru, poate i se propune un concert. Era încurcată însă pentru că nu ştia cu ce să se îmbrace. Singura rochie nouă era cea pe care o purta în casă, rochie de curînd dăruită de Petru. De ani de zile nu mai vizitase pe nimeni în afară de Felicia Baly. De la moartea lui Pavel nu-şi mai făcuse decît o singură rochie de stradă, de doliu. Nu avea de ales ; trebuia s-o îmbrace tot pe aceea.
A ezitat multă vreme dacă trebuie să se ducă în vizită cu maşina. Ştia de la Pe'tru că vila Tycho Brahe este foarte departe ; maşina ar fi costat-o scump. Pe de altă parte, nu fusese niciodată acolo, şi cu tramvaiul s-ar fi încurcat ; ar fi rătăcit multă vreme, ar fi ajuns cu mare întîrziere, şi cu rochia stropită. Un orgoliu subit o făcu şa roşească ; văduva lui Francisc Anicet nu poate
328
apare stropită cu noroi în fața protectoarei lui Petru, a femeii de care atîrnă viitorul lui Petru. Se hotărî deci să meargă cu maşina. Luă tramvaiul pînă în centru, şi de-acolo se sui într-un taxi. Se făcuse întunerec. D-na Anicet îşi muşca buzele cu cît se depărta mai mult de luminile bulevardelor principale. Zona obscură prin care trebuia să treacă i se părea mai înghețată, mai primejdioasă, acum, cînd din

minut în minut putea ajunge la o atît de importantă întîlnire. Vor aranja împreună ple,-carea lui Petrişor la Paris. Ea se va mulţumi cu mai puţin ca pînă acum. Ar putea intra într-un azil de bă-trîne, pînă la întoarcerea lui Petrişor, pînă la definitiva lui biruinţă. Şi-apoi, dacă se va însura, îşi va lua o fată bogată, va avea şi ea o odaie caldă (oh, mai ales o odaie caldă...) în casa lor, aproape de Petru...
— Aici e numărul, doamnă...
Se trezi. Avea de plătit cincizeci şi şase de lei. Se coborî din maşină ameţită, emoţionată, neştiind dacă trebuie să străbată tot parcul acela întunecat şi straniu ca să poată ajunge la ferestrele luminate. Poate o fi pe undeva şi o altă alee, fără atîţia pomi... Se hotărî anevoie şi începu să păşească înspăimîntată, pe aleea principală. Fulgii de zăpadă cădeau aici mai rar, mai fragezi, mai nefireşti. D-na Anicet înainta cu o inexplicabilă panică. Fără îndoială, trebuie să mai existe şi o altă alee, poate prin altă poartă, fără atîţia pomi, fără atîtea umbre...
__ A fost greu, nu e aşa ? o întrebă d-na Lecca ieşin-
du-i înainte îndată ce auzi soneria. Aşa e întotdeauna la întîia vizită în cavoul ăsta... Noi ne-am obişnuit. Şi prietenii noştri s-au obişnuit...
Izbucni în rîs, un rîs fără seamăn, şi-şi răsturnă capul
pe spate.
— Mai ales prietenii noştri, repetă ea înveselită deodată.
. . «.
D-na Anicet zîmbea în neştire. îi era puţin frig. Ii era teamă. Se uită repede împrejur, să caute o figură umană de care să-şi sprijine privirile. Venise şi slujnica. D-na Anicet îi dădu haina, cu o privire de recunoştinţă. Oprindu-se brusc din rîs, d-na Lecca începu s-o măsoare, mirată.
329
— Dar cine ţi-a murit ? o întrebă surprinsă. .
— Eu am rămas cu doliul, de-atunci, ştiţi... răspunse d-na Anicet stingherită.
Ajunseră în salon. Erau aprinse toate lămpile. Era o lumină stridentă, sticloasă, — şi d-na Anicet se opri după cîţiva paşi, închizînd ochii.
— Să-ţi dau o vizieră, vorbi cordial d-na Lecca. Eu am întotdeauna cîteva la îndemînă, pentru musafiri, se-n-ţelege...
— Nu, mulţumesc, am să mă obişnuiesc repede, şopti d-na Anicet.
— Dar să nu-mi ceri să reduc lămpile, continuă d-na Lecca, volubilă. Nu pot fără lumină. Eu din ast'i trăiesc, din luminile astea pe care le vezi... E hrana mea... Să nu-mi ceri să renunţ la ea... N-aş putea face asta nici măcar pentru mama lui Anicet...
Se opri brusc, parcă şi-ar fi amintit un lucru de mare importanţă. Se îndreptă către cele două uşi din fundul salonului, şi le încercă. Erau încuiate. Zîmbi mulţumită, şi se întoarse către d-na Anicet, care rămăsese în mijlocul odăii, orbită, stingherită, sufocată de mirosul greu al uleiurilor. Fără voie, privi spre ferestre. Erau ferestre mari, fără perdele -— dar se simţea că nu prea obişnuiau să fie deschise.
— Stai jos, stai jos, o-îndemnă d-na Lecca. Nici nu-ţi închipui ce plăcere mi-ai făcut. Vom fi numai noi două singure...
— Şi eu, doamnă, mă bucur că în sfîrşit vă pot cunoaşte... Petrişor mi-a "vorbit de atîtea ori de d-vqas-tră...
— Asta nu e adevărat, o întrerupse d-na Lecca. Ce-i păsa lui de mine ?...
D-na Anicet roşi, din ce în ce mai încurcată.
— Oh, vă înşelaţi, şopti ea. Şi despre d-stră şi despre domnişoara mi-a vorbit de multe ori, foarte frumos...
— Anişoara e cu totul altceva, exclamă d-na Lecca, şi izbucni în rîs.
D-na Anicet încercă să zîmbească. Probabil că s-a gîndit să-şi. mărite fata cu Petrişor, îşi spuse ea. încă n-ar fi fost prea rău. Are casa asta mare, care ar putea
330
fi foarte uşor vîndută. Şi apoi, Lecca sînt o familie onorabilă... ■ "
"*:
— Ai mai văzut din astea ? întrebă brusc d-na Lecca scoţînd din buzunarul bluzei o monedă de aur şi arătîn-du-i-o în palma bine întinsă.
D-na Anicet luă moneda şi o privi, silindu-se să nu-şi trădere nedumerirea.
— Trebuie să recunosc că n-am mai văzut de mult bani de aur, răspunse ea politicos, înapoind moneda. Probabil că e un suvenir, de la cineva...

I se păru că a spus o prostie, şi roşi puternic. D-na Lecca o străpunse cu ochii.
— Un excelent suvenir, vorbi ea misterios, clipind din ochi. Un extraordinar suvenir. într-adevăr, e bine spus...
Trecură cîteva secunde, fără să-şi spună vreun cus-vînt. D-na Lecca continuă s-o privească.
— E timpul să bem un ceai, vorbi ea în cele din urmă.
Sună şi intră servitoarea.
— Fă ceaiul. Şi să nu spui nimănui că am musafiri. Să nu laşi pe nimeni să intre. Nici pe domnişoare...
Tăcu apoi din nou, privind fix chipul şi îmbrăcămintea d-nei Anicet. Bătrîna se pierduse tot mai mult sub aceste priviri reci, ciudate, dispreţuitoare. Ii păru rău că a venit. îi era ruşine de rochia ei de doliu, de pantofii ei scîldaţi. începu să se uite pe pereţi, prefăcîndu-se că admiră tablourile. Nu înţelegea nimic din toate pînzele acelea ciudate, monstruoase. Trebuia totuşi să spună ceva.
—- Aveţi o artă foarte personală, începu d-na Anicet. Tot ce văd aici mă tulbură nespus... Probabil că sînteţi o fire foarte expansivă, şi rămîneţi necontenit tînără...
D-na Lecca începu să rîdă, se ridică de pe scaun şi, apropiindu-se de d-na Anicet, îi strînse cu putere mîna.
— Este extraordinar ce bine m-aţi înţeles, vorbi ea cu fervoare. Sînt într-adevăr o femeie care nu-mi pot accepta, sub nici un motiv, vîrsta... Dar ce dracu face toanta aia de nu mai aduce ceaiul ?! Se repezi la uşă.
— Ţi-am spus să aduci ceaiul aici ! ţipă ea din prag. Hai, grăbeşte-te !...
331
Era mai nervoasă ca de obicei. Se aşeză pe scaunul ei şi nu ştiu ce să facă. D-na Anicet[f] crezu că e timpul să aducă vorba despre scopul acestei neprevăzute vizite.
— Am fost într-adevăr surprinsă cînd am primit scrisoarea, începu ea. Aţi fost atît de amabilă... Mă întrebam tocmai ce mult are sâ-l bucure pe Petrişor...
D-na Lecca sări în sus şi-i făcu semn, ducînd degetul la gură.
— Ssst!...
Servitoarea intrase cu ceaiul. D-na Anicet privea alarmată, neînţelegînd pricina acestei bruşte întreruperi. După ce servitoarea se retrase, d-na Lecca alergă la uşă, ascultă cu urechea lipită de lemn — şi se întoarse tiptil.
— E o chestie prea importantă, şopti ea. Nu trebuie să afle servitoarea. Nici nu trebuie să ştie cine sînteţ'i...
îi servi ceaiul fără să o întrebe măcar cîte bucăţi de zahăr obişnuieşte. Pe o farfurie cu marginile zimţuite se aflau cîteva felii de cozonac, uscate. D-na Anicet căută cu ochii lămîia ; ceaiul era aproape negru, şi dulce ca o limonada încălzită. Apucă tremurînd ceaşca. Nu se putuse încă obişnui în odaia aceasta prea vastă, cu luminile orbitoare.
— Ştii că Anicet fură ? întrebă d-na Lecca în şoaptă. Mi-a furat nişte bijuterii de valoare, şi cîteva monede de aur....
D-na Anicet simţi că i se scurge deodată tot sîngele din vine. încercă să lase ceaşca jos, pe măsuţă, dar vărsă mai mult de jumătate pe rochie şi pe covor. Apa fierbinte, care îi stropi genunchii, îi mări spaima.
— Nu face nimic, interveni d-na Lecca dîndu-i un şervet să se şteargă. E ceai bun, nu pătează... în mintea d-nei Anicet înviaseră cu o dureroasă prospeţime scene vechi, de cinci, şase ani, cînd trăia încă Francisc, şi Petru fusese prins furînd dintr-o casetă cu bani de aur, în care se strîngeau monedele primite de copii Ia sărbători. Cît se rugase atunci să fie iertat Petrişor... Cine ştie.ce demon îl îndemnase atunci să fure economiile lui şi ale lui Pavel, şi să petreacă înhăitat cu două, trei haimanale din clasa lui. Nădăjduiseră toţi — şi ea, şi Francisc Anicet, şi Pavel — că a fost numai o greşeală de copil, că nu se va repeta. Şi acum, pe neaştep-
332
tate* cînd aproape uitase că Petrişor furase vreodată bănii de aur — cuvintele acelea grele, pe care d-na Lecca le şoptise atît de firesc... Trebuie să fac ceva, trebuie să protestez, să mă ridic de pe scaun şi să ţip, să fac ceva... Era totuşi incapabilă să se hotărască. Privea palidă, cu buzele strînse, chipul prea puternic luminat al d-nei Lecca.
■—• Să vezi cum a fost, continuă aceasta pe acelaşi ton firesc. A pus-o pe Anişoara. Ştii cine e Anişoara... De altfel, copiii ăştia se iubesc, cred că se şi sărută...

D-na Anicet asculta mută, înfingîndu-şi unghiile în carne. încerca să-şi dea seama unde se află, încerca să înțeleagă ce s-'a întîmplat. Parcă nu asista la o scenă reală. Parcă visa un vis urît şi grotesc, zbătîndu-se zadarnic să se deştepte.
— Fireşte, el a îndemnat-o să fure, continuă d-na Lecca. D-tale nu ți-a dat nimic, nici măcar o pereche de cercei ?...
întrebarea îmbujora puternic pe d-na Anicet. Dar nu avu timp să răspundă. Uşa se deschise brusc, şi apăru Teddy Lupescu. Rămase mirată în prag. Nu se aşteptase să găsească un musafir.
— Pe ce uşă ai intrat în sală ?! întrebă răstit d-na Lecca îndreptîndu-se către ea. Că doar le-am închis pe toate... !
De abia acum d-na Anicet începu să plîngă. Teddy Lupescu se apropie cu pasul ei zgomotos.
— Ce s-a întîmplat ? De ce plînge doamna ?
— *Fiche-moi la paix l* şopti d-na Lecca. *Cest la mere de cet imbecile d'Anicet. J'etais justement en train...*
D-na Anicet se ridică deodată în picioare, palidă, tremurînd din tot trupul.
— *Madame, ii est peut-etre mieux de vous conjesser que je comprends un peu le francais,...* spuse ea încer-cînd să se stăpînească.
Dar nu izbuti. Căzu din nou în fotoliu, începînd să plîngă cu hohote. îşi acoperi fața cu amîndouă mîinile.
— *Tant mieux pour vous, Madame, si vous avez com-pris,* vorbi d-na Lecca, *Mais un voi sera un voi meme si...*
— Taci din gură-! o întrerupse Teddy Lupescu smu.-cindu-i brațul. Cum îți poți permite ?!...
— Doamne ! Doamne !... se auzi printre hohote.
333
Era atîţjde umilită, încît nici nu mai cuteza să'ridice capul. Chiar dacă n-ar fi adevărat, chiar dacă n-ar fi adevărat... Cum ar putea uita vreodată ruşinea asta cu martori, într-o casă de oameni bogați ?...
— îngăduiți-mi, doamnă, să vă spun că e o neînțelegere la mijloc ! interveni Teddy Lupescu apropiindu-se de fotoliu.
— Nu poate fi nici o neînțelegere ! exclamă bine dispusă d-na Lecca. Anişoara a furat bijuteriile şi banii şi le-a dat Iui Anicet ! Poliția are să afle mai bine decît noi ce-a făcut Anicet cu ele...
— Pentru Dumnezeu, taci din gură ! țipă Teddy Lupescu repezindu-se către d-na Lecca.
Țipase atît de tare, încît se înspăimîntă şi d-na Anicet. Cîteva clipe, nu-şi mai dădu deloc seama unde se afla. Clătină din cap, şi se întinse pierdută pe speteaza fotoliului. Leşină fără nici un spasm, fără să ofteze măcar. Teddy Lupescu continuă să țipe.
— Eşti o criminală, eşti o femeie infamă, asta eşti ! Pentru ambițiile tale nenoroceşti o familie întreagă ! Ai să pierzi şi pe Anişoara, să ştii c-ai să-o pierzi !...
Țipetele ei nu treziră pe d-na Anicet. în schimb, au fost auzite în toate odăile vecine, pînă jos la subsol şi la bucătărie. Slujnicile se priviră mirate. Cea mai tînără deschise uşa bucătăriei şi se îndreptă către salon. Se în-tîlni în fața uşii cu Adriana.
— Ar trebui să chem pe conaşu', spuse ea repede, scuzîndu-se.
Porni într-adevăr către bibliotecă, fără să se gîn-dească ce s-ar putea întîmpla dacă d-na Leeca ar afla mai tîrziu că ea a atras atenția profesorului. îl găsi la birou, tuşind, în fața unui pahar cu ceai. Avea o corm-presă la gît şi o haină veche de casă pe deasupra redingotei de lucru. Răcise în seara cînd aşteptase pe Anicet în parc. Tuşea încontinuu, convulsiv, dar nu voia sub nici un motiv să se aşeze în pat. îi era spaimă de bo-lire ; i se părea că, odată trîntit în pat, nu se va mai
ridica.
— Vă* cheamă puțin cucoana mare, spuse slujnica. E în salonul cu pictură, are şi-o cucoană în vizită...
334
D-l Lecca era destul de mirat de această invitație neobişnuită. Sorbi o înghițitură de ceai şi se

îndreptă spre salon. Auzea glasuri înlăuntru. Se simți o clipă ispitit să le asculte cu atenție, dar gestul i s-a părut atît de neonest încît se depărta repede de uşă, şi se îndreptă către cealaltă intrare.

Ajunse, se opri o clipă ca să-şi potolească tuşea şi bătu corect în uşă. Nu-l auzi nimeni. îşi îngădui să intre după un minut de aşteptare. Tresări, cum dete cu ochii de figura necunoscută a d-nei Anicet. Teddy Lupescu îi frecă tîmplele cu apă de colonie. în odaie mirosea puternic a apă de colonie şi a ceai vărsat.

într-adevăr, în timpul certei, cu cîteva secunde înainte de venirea Adrianei, Teddy Lupescu răsturnase din în-tîmplare ceainicul pe parchet. Slujnica ştergea locul în-muind mai multe prosoape şi storcîndu-le într-un lighean. Dna Lecca privea tot ce se întîmpla cu un calm perfect, inspectînd pe rînd curățenia parchetului, tablourile de pe şevaleturi şi fața d-nei Anicet. Adriana privea în jurul ei speriată, neştiind dacă mai poate ră-mîne. Asistase la o ceartă neobişnuită, între Teddy Lupescu şi d-na Lecca. Aflase că bătrîna leşinată este mama lui Petru, şi o examina cu un fel de respect împletit cu curiozitate.

Bătrînul Lecca rămase multă vreme lîngă uşă, neobservat de nimeni. D-na Anicet îşi reveni. Plîngea, tremura din tot trupul.

— Eu nu înțeleg ce v-a făcut să suferiți atît, mărturisi d-na Lecca, apropiindu-se de sofaua unde se odihnea d-na Anicet.

— Eşti o inconştientă ! exclamă Teddy Lupescu smucind-o de lîngă sofa.

■. ;.

— I-am spus doar că Anicet a îndemnat-o pe Anişoara să fure şi atît ! vorbi d-na Lecca.

!

Adriana se cutremură deodată şi voi să plece din odaie. D-l Lecca o opri însă cu un gest autoritar.

— Doamna mea, începu el grav şi foarte emoționat, adresîndu-se soției, mă întreb ce demon v-a făcut să pronunțați asemenea cuvinte. îndrăznesc chiar...

— Doamna Anicet, îl întrerupse Teddy Lupescu, este, după cum vezi, mama lui Petru, profesorul Anişoarei, mama lui bună...

D-l Lecca se înclină respectuos către bătrînă, pipăin-du-şi stînjenit legătura de la gît.

— Mă veți ierta, venerabilă doamnă, vorbi el, dacă am îndrăznit să apar astfel în fața d-niei voastre. Sînt de mult un biet...

îl înecă un nou acces de tuse. îşi duse amîndouă palmele la gură, apăsîndu-le cu furie, ruşinat de boala lui, de slăbiciunea lui, de ținuta nedemnă în care fusese nevoit să apară. D-na Anicet nu auzise precis ceea ce îi spusese. Rămăsese pe sofa, amețită, răvăşită. Dacă s-ar putea sfîrşi şi asta, dacă s-ar putea deschide pămîntul să mă înghită, dacă s-ar stinge măcar lămpile, să nu mă mai vadă, să nu-i mai văd...

— Dar dacă îmi îngăduiți să vă spun şi eu cuvîntul meu de stăpîn al casei, continuă d-l Lecca, vă cer din toată inima iertare pentru toate confuziile... mai bine zis pentru greşeala fiicei noastre... căci aşa este, greşeala a fost a fiicei noastre... în nici un caz d-l Anicet nu poate fi făcut responsabil de această greşeală...

Se auzi un țipăt ascuțit şi repede sugrumat, un țipăt de copil alunecat în prăpastie. Țipătul fusese atît de sfî-şietor şi de scurt, încît toți se înfiorară. D-na Anicet deschise ochii mari, îngrozită. D-l Lecca rămăsese cu mîna uşor suspendată. îşi simțea tot sîngele înghețat în vine.

Găsiră pe Anişoara căzută în nesimțire lîngă uşă.

VI

— Hai să mergem undeva, într-o circiumă, să ne mai încălzim, spuse Alexandru, ridicîndu-se de la masă.

Intrase în cafenea pentru că îl întîlnise pe Petru la stația din Bulevardul Academiei, şi avea să-i spună prea multe lucruri ca să poată rămîne în stradă. Trebuia să-i povestească mai întîi ultimele faze ale despărțirii sale de Valentina, adică scrisoarea bătrînului Puşcariu către unchiul Dem, şi cearta cu David Dragu. Trebviia să-i spună apoi hotărîrea lui fermă de a crea un cerc de acțiune politică, cerc organizat pe baze cu desăvîrşire noi (şcoală de şefi, exaltarea personalității şi a valorilor individuale pe temeiul

colectivității, tehnica fortificării individului canalizînd energia colectivității, etc.)- Pe Anicet nu îl interesau amănuntele acestea politice. Nu-şi mai văzuse, însă, de mult prietenul, şi se bucură că-l întîlni. Orice ar fi vorbit Alexandru, tot despre el vorbea, tot despre pasiunile şi îndrăznelile sale ; şi lucrurile acestea îl interesau întotdeauna pe Petru. Mai ales într-o zi ca asta, cînd propria sa singurătate îl exaspera, şi căuta pe cineva să-l poată zgudui, să-l poată scoate din sine.
Cînd ieşiră din cafenea, se înnoptase bine şi ninsoarea se întețise. Ningea cu fulgi mari, ningea fin şi des, ca în toiul iernii. Trotuarele se acoperiseră repede cu o zăpadă nouă şi curată. Globurile electrice căpătaseră o lumină de far. într-un singur ceas, Bucureştiul trecuse aproape în feerie.
— Tu ce spui de zăpada asta ? întrebă Alexandru. Petru îşi roti ochii, lărgi brațele în neştire, apoi şi le plesni de trup băiețeşte. Era cuprins de o dulce înfiorare. Se amestecau atîtea sentimente în bucuria lui, încît nu ştia ce să exprime mai întîi.
— Mă-simt mult mai liber aşa, vorbi el la întîmplare. Parcă mă nasc din nou...
337
Renunțase să se mai întoarcă acasă, la masă. Noaptea aceasta o va petrece cu Alexandru. Nu-şi mai pierduse demult o noapte cu un prieten ; nu mai rămăsese demult eîteva ceasuri într-o tovărăşie virilă, stenică, creatoare de controverse şi confesiuni. De la dragostea lui cu Anişoara şi după despărțirea de Nora, Petru simțea cît de sufocantă este viața lui consumată între femei (mama, iubita) şi singurătate. Avea încă destul bani, rămaşi din cei 12.000 lei. îi purta totdeauna cu el; d-nei Anicel nu-i lăsase decît 1000 lei pentru nevoile casei.
Alexandru îşi aduse aminte de numele unei cîrciumi din dosul Gării de Nord, unde nu fusese niciodată dar despre care i se vorbise de mai multe ori. Se urcară într-un taxi, şi porniră. Alexandru se hotărî cel dintîi să rupă tăcerea.
— Ciudat, de cînd am terminat cu Valentina, mă gîn-desc mai puțin la Viorica... Ştii, Viorica Panaitescu...
— Pasiunile mor mai multe laolaltă, vorbi Petru senin. Nu ştiu dacă psihologia a descoperit pînă acum legea aceasta ; eu, însă, am verificat-o de nenumărate ori.
— Ții aşa de mult la moartea pasiunilor ? întrebă Alexandru. Eu mă simt încă destul de tînăr ca să le provoc şi să le înlocuiesc una prin alta...
Anicet nu răspunse imediat. Se gîndi mult, urmărind parcă un gînd prea stufos ca să-l mărturisească prietenului.
— Nu ştiu ce înțelegi tu prin înlocuirea pasiunilor, spuse el tîrziu. Eu aş vrea să le schimb esența, să le transform structura... nu ştiu prea bine cum să-ți explic ce vreau... în nici un caz n-aş accepta să primesc lucrurile de la capăt, întotdeauna de la capăt... Moartea pasiunilor ; da, poate fi vorba de o moarte, căci le traas-substanțializez, le ucid propria lor esență; dinamica lor,, germenele lor tragic...
•■ . -" -;■'-
338
Maşina se opri în fața cîrciumii. Alexandru scoase punga să plătească. Ningea tot atît de frumos, de dens.
— ...Germenele lor tragic, tendința lor către sfărîma-rea limitelor, către anihilarea insului... Oare nu e ăsta caracterul principal al pasiunilor? întrebă Petru, foarte serios, foarte sincer.
Alexandru îl ascultase numai pe jumătate atent. Privise dintr-o singură aruncătură de ochi fațada cîrciumii. Era mai puțin mizeră decît se aşteptase. Zăpada încă nu acoperise felinarele care luminau din două părți firma. La stînga, se zărea o uşă de lemn verde; intrarea în grădina de vară, probabil. Un şir de butoaie cu pă-mînt, purtînd fiecare un oleandru pipernicit, surprinşi afară de zăpadă.
Alexandru luă brațul prietenului, şi-l împinse înăuntru. Lumini destul de puternice, mesele aproape toate ocupate, cu lume mijlocie ; misiți, jucători de biliard, funcționari săraci, un grup de plutonieri. Mirosea puternic a vin nou şi a pastrama. Ochii lui Petru se aprinseră deodată.
— Am o poftă nebună să mă îmbăt!, spuse el.
îşi scoaseră paltoanele, şi chelnerul le alese o masă mai retrasă. îi servea foarte politicos. Cîteva priviri îi urmăriră curioase cînd traversară circiuma. Alexandru comandă repede țuică fiartă, aperitive, pastrama şi vin nou.
— îmi pare foarte bine că te văd, vorbi el apucînd brațul lui Petru. E ciudat cît de perfect mă înțeleg cu tine...
— Nu, e numai o iluzie, zîmbi Anicet. în fundul fundului sufletului meu, tu îmi eşti totuşi străin. Mi-este cîteodată silă de vulgaritatea ta ; de dorința asta nebună de a te amesteca cu oamenii, de a te

pierde în ei să-i poți stăpîni...

- '■ ■ 339

__ Dar şi tu vrei să te ridici deasupra oamenilor, să-i stăpîneşti, îl întrerupse Alexandru.

— Nu, eu nu vreau nimic. Eu mă *simt* ridicat deasupra oamenilor... Poate de aceea nici nu-i poți iubi aşa cum aş vrea cîteodată... Mă simt atît de deosebit de ei, de oricare dintre ei, chiar de tine...

— Nu mi-ai spus asta niciodată, vorbi Alexandru.

— Ba da, dar tu uiți mereu. Mă înțeleg cu tine în foarte multe lucruri esențiale. Şi totuşi... Este ceva negativ în tine, ceva diabolic, adică ratat... Asta te îndeamnă necontenit către fapte, către oameni, către femei, mai ales... Poate, pentru că eşti incapabil să creezi... Aici ne deosebim, asta e marea graniță dintre noi... Eu creez, Tu ce faci ?...

îl privi atît de brusc, atît de aspru, încît Alexandru simți tot sîngele năvălindu-i în obraji. Răspunse aproape mînios :

— Viața mea, pe care o încep acum, va fi mai grandioasă decît orice operă, decît orice creație. Va fi o viață eroică ; a început deja să fie...

— Nu m-ai înțeles, vorbi Petru. Nu te-am întrebat de operă ; asta n-are multă importanță. Mă îndoiesc, însă, de viața ta... Ce înseamnă aia viață eroică ? Şi D'Annun-zio a avut o viață eroică, şi atîtea alte milioane de oameni care au murit în război... E altceva, e altceva, care îți lipseşte ție...

— Mă deprimi, rîse Alexandru. Haide mai bine să ciocnim !...

Umplu două ceşti cu țuică fiartă, şi îşi îndemnă prietenul. Anicet bău pe nerăsuflate.

— ...îți lipseşte ție, continuă el, şi mult timp mi-a fost teamă că-mi lipseşte şi mie... Să creezi, să scrii cea mai bogată muzică de pe pămînt, să realizezi ceea ce a visat Beethoven (singurul care contează, de altfel) să ai

340

succes, să ai bani — ei !, pe urmă, *pe urmă ?!* Toate astea nu valorează prea mult, nu, scumpul meu Alexandru... Altceva visez eu ; să poți găsi ceva ultim, ceva fundamental şi neschimbător, în acest Univers al formelor...

Pronunțase ultima frază cu solemnitate, foarte grav şi foarte emoționat, aşa cum nu-l auzise niciodată Alexandru, îşi turnă repede o a doua ceaşcă, plină, din ulcica de pămînt ars. O dădu peste cap, cu ochii larg deschişi, fără să se încrunte — ca şi cum ar fi vrut să se pedepsească de trădarea unei prea mari taine.

— Dar asta e metafizică, vorbi Alexandru. De cînd ți-a intrat în cap şi otrava asta ?

— Nu e metafizică, răspunse calm Petru. Este destinul Aniceților... Să nu crezi că vorbesc aşa. ca să te impresionez, ori pentru că am înghițit o sută de grame de alcool... Nu, e un lucru la care m-am gîndit mereu în ultimul timp. Am înțeles demult şi moartea tatei şi sinuciderea lui Pavel... Am înțeles asta, de mult... Numai că eu n-am să mor, eu am să-i răzbun şi pe acest cîmp de luptă...

îşi turnă din nou țuică. Zgomotele, fumul, mirosul de vin şi de fripturi, toate îl făceau să se simtă mai izolat, mai departe de oameni, de oricare dintre ei.

— ...Ei n-au cfeat, şi eu creez continuă Petru cu glas mai răguşit. Ei n-au găsit realitatea aceea ultimă, pe care o găsesc eu... O găsesc chiar prin creație, Alexandre ! (ridică glasul). Să poți creea *orice,* să poți întrece oricare dintre geniile muzicale şi totuşi să rămîi *deasupra,* indiferent față de opera ta, neutru, impasibil, asta e calea... N-ai dreptul să rîzi de creație, pînă ce nu ai născut-o, pînă ce nu ai întrecut pe toți creatorii lumii... Numai după aceea, izbuteşti să te apropii...

—•' Să te apropii de ce ? întrebă Alexandru zîmbind

— Nu ştiu. Simt însă că e ceva ultim, ceva *adevărat,* înapoia tuturor formelor şi vieților care vă consu-

341

mă pe voi, vă consumă aşa, pînă la moarte... Dar, In sfîrşit, lucrurile astea nu se pot comunica ; şi appi mi sînt deloc vesele... Să vorbim de altceva... Mă simt aproape fericit, în noaptea asta. Fericit şi însetat...

începuse să mănînce pastrama, şi-şi turnă emoționat primul pahar cu vin. Era un vin roşu, puțin tulbure, mirosind încă a boabă de strugure.

Mitică Gheorghiu stătea de multă vreme la fereastră. Fumase cîteva țigări privind pe deasupra străzii, privind fulgii mari de zăpadă, măriți şi mai mult de lumina globurilor electrice. Ninsoarea îl distra, îi risipea gîndurile. Avusese o zi proastă. Directorul îi făcuse iar

observații(bătrînul Ghedrghiu căzuse în dizgrație la conducerea partidului), „fetele" îi cerură din nou bani. Gheorghiu venise S2ara acasă abătut. Ninsoarea îl ajutase să-şi treacă uşor cîteva ceasuri. îşi revizui garderoba de iarnă, îşi încercă un pulovăr, făcu planuri pentru pa-tinaj. Totul se putea schimba, totul va putea ajunge altfel, mai bun şi mai semnificativ. Străzile acoperite cu zăpadă, purificarea aceea neverosimilă a atîtor întunecimi, ruine şi murdării, îi dădea curaj. Cu puțin noroc, s-ar putea întîmpla aceeaşi totală schimbare şi în eL De cînd se întorsese de la Viena, Mitică Gheorghiu încercase de mai multe ori să-şi vină în fire. Primele două nopți le-a petrecut în cîrciumi, îmbătîndu-se şi ascultînd lăutarii. înțelese însă curînd că trebuie să pună friu pa-timei acesteia, de care aflase atîta lume şi de care îi era

şi lui ruşine. Se hotărîse atunci să nu mai bea. O zi se închisese în casă, încercînd să citească, să facă exerciții la punching-ball, să-şi pună corespondența în ordine. Izbutise să reziste pînă ce s-a întunecat bine. îndată ce-a văzut, însă, aprinzîndu-se luminile oraşului, îndată ce-a zărit reclamele luminoase — i-a fost peste putință să mai lupte. Zadarnic şi-a îmbrăcat pijamaua, zadarnic a băut pe nerăsuflate cîteva pahare cu limonada. Simțea un mare foc devorîndu-i măruntaiele, o singurătate şi o nelinişte pe care n-o putea alunga nici țigările. Mîi-nile îi tremurau ca într-o puternică emoție. A sărit din pat, s-a, îmbrăcat repede, şi a pornit pe jos către circiuma lui favorită. De atunci, se îmbăta în fiecare noapte. Trebuia însă să schimbe cîrciumile, căci „fetele" îl urmăreau cîteodată şi-l aduceau acasă.

„întîlnirea cu „fetele" a fost emoționantă. Gheorghiu rămăsese o dată fără bani, într-o circiumă de lîngă Parcul Carol. îl cunoştea însă patronul, şi i-a îngăduit să plece lăsîndu-şi ceasul amanet. întorcîndu-se acasă, pe jos, Gheorghiu şi-a adus aminte de „verişoarele din Devonshire", şi a intrat să le vadă. I s-a spus că fetele plecaseră cu o, lună mai înainte, hotărîte să-şi încerce norocul singure. Le-a aflat însă adresa, şi Gheorghiu a pornit chiar atunci să le caute. Cînd le-a văzut, a început să plîngă şi le-a sărutat pe amîndouă pe obraji. în salonaşul lor era un sublocotenent tînăr, care cînta romanțele la modă pe versuri făcute chiar de el. Au devenit repede prieteni, şi cînd Gheorghiu le-a povestit cum ajunsese aici, una din fete s-a oferit să-l împrumute cu bani. Mitică a fost sincer mişcat de această încredere, dar a refuzat împrumutul. A doua seară, cînd s-a întors în parcul Carol să-şi ridice ceasul, patronul i-a spus că suma fusese plătită de o domnişoară blondă. Gheorghiu ,a,luat ceasul, dar a fost nevoit să facă o vizită fetelor,

ca să le înapoieze banii. De atunci le vizita mereu, mai ales că una din fete începuse să-i poarte de grijă şi nu-l mai lăsa să bea. Ştia întotdeauna unde să-l caute, cînd Gheorghiu nu venea pînă la o anumită oră.

Acum însă ningea frumos şi des, iar Bucureştiul era, prea alb, prea curat, ca Gheorghiu să nu se simtă plin de nădejdi. Cu o seară mai înainte, se întorsese devreme acasă şi dormise. Fetele nu aveau voie să-l caute acasă. Gheorghiu le îngăduise numai să întrebe de el la portar, sau la menajeră. Libertatea unui bărbat e mai prețioasă decît onoarea lui, le spusese într-o noapte.

Ningea. Mitică îşi aminti de o circiumă unde se petrecea bine, descoperită de curînd. Zvîrli brusc țigara şi plecă de la fereastră. îşi simți deodată gîtlejul ars, uscat. Două zile de limonade şi ceaiuri ar fi fost prea mult. Ninsoarea de-afară îl chema. Se îmbrăcă repede, îşi numără banii, şi se pregăti să coboare. îl întîmpină, pe coridor, femeia de serviciu.

— Au întrebat două domnişoare de d-stră. V-au aşteptat pînă adineauri, jos...

— Du-te şi vezi dacă au plecat !...

Gheorghiu îi dădu, în glumă, o palmă peste umeri.

El rămase, prudent, pe coridor. Se plimba cu paşi mari, agitat, prea nervos ca să mai poată privi cura ninge...

D-na Anicet nu mai ştia de cîte ceasuri umblă prin ninsoare. Nu mai simțea nici frig, nici cald, nu-şi mai simțea nici măcar carnea strivită. Inima îi zvîcnea cîteo-datâ mai puternic, ca un oftat înnăbuşit. îi străbătea

atunci din nou în minte şoapta d-nei Lecca, figura ei puternic luminată, rîsul ei spart. Auzea țipătul Anişoarei, se trezea din nou atunci, şi vedea în jurul ei oameni împleticindu-se alarmați, vedea pe Teddy Lupescu pur-tînd pe brațe o fată leşinată, o fată cu picioarele goale..-. „Copila noastră a furat, e copila noastră"..., parcă spunea d-l Lecca. Rămăsese cu compresa în mînă, neştiind ce-ar putea face cu ea, unde s-o ascundă. D-na Lecca îşi privea fiica aiurită, parca s-ar fi-trezit atunci dintr-un somn, lung, parcă ar fi aşteptat să se dezlănțuie din clipă în clipă o altă nenorocire...
Plecase fără să prindă nimeni de veste. Se strecurase pînă în vestiar, îşi luă haina, şi ieşi repede, tremurînd. De abia la capătul parcului auzi pe cineva alergînd după ea. Era Teddy Lupescu. „Iertați-o, doamnă, vă rog iertați-o ! E o nebună, e o biată bolnavă !"... A răspuns? N-a răspuns ? Nu-şi mai aduce aminte. A simțit ceva rece, înghețat, pe obraji. Cîțiva fulgi mari căzuseră din văzduh, se opriseră lin pe obrajii ei. Ningea îndesat cu fulgi grei, ca în miezul iernii. Brazii miroseau ciudat ; a sanatoriu de munte, a pom de Crăciun. O călătorie prin munți, iarna, cu Fran-cisc, de mult. S-au oprit la o cabină, cu un felinar care rămînea aprins şi în timpul zilei. *Madame et Monsieur Anicet, ingenieur, Roumanie* — scrisese Francisc în registrul călătorilor. *Cest la viere de cet imbecile... J'etais justement en train...* Ciudat, amintirea cuvintelor acestora n-o mai umileau, acum. Totul se năruise, de mult. Nici umilire, nici durere, nici măcar teamă — nu mai era nimic acum. Să pot merge aşa, mereu, mereu, să nu mai mă opresc niciodată--.
I se păru că a auzit o sanie. Nu, e peste putință. De abia acum se aşternuse zăpada. Şi e atît de ciudată ninsoarea... Miroase a zăpadă de munte, a zăpadă de țară. G să răscumpăr Arvireştii, spusese Petru. O să-i aducem
345
pe toți acolo, spusese el. Şi pe mine, şi pe mine... Fran-cisc, păstra întotdeauna farfuriile afară, la prima ninsoare... Culegea zăpada în pumn, şi se freca cu ea pe piept. îl rostogolea pe Pavel, gol, gol, în zăpadă. D-na Anicet se opri brusc, şi-şi zvîrli privirile de jur împrejur. Nu era el. De mult nu mai era el...
...Icre negre, ca la Arvireşti... A furat a doua oară... Şi totuşi, nimic nu are nici o importanță, nici furtul, nici scandalul, nici. durerea... Băiatul meu, băiatul meu... Băiatul nostru din urmă, spunea Francisc... Are să-ți fie greu, spunea el (patul acela cu spetează înaltă, galbenă ; amurgul din ultimile sale zile înainte de moarte) are să-ți fie greu să rămîi singură cu Petru...
Se trezi tîrziu, într-o piață luminată puternic. Observă că zăpada e colorată ciudat aici, şi-şi pierde mirosul cu cît se apropia de centru. Băteau lumini roşii, albastre. Trebuie să fie tîrziu, se gîndi cu mare indiferență. Nu ştia în ce parte a oraşului se află. Văzu un taxi, se îndreptă către el, dădu şoferului adresa, apoi se trînti strivită între perne. Dacă aş putea plînge... Nimic ; nici o durere, nici o părere de rău... O extraordinară indiferență fața de toți şi de toate.. O mare dorință de somn. Se gîndi o clipă că va cheltui prea mult cu taxiurile. îi va rămîne deajuns, îşi spuse, gîndindu-se încă odată la Petru. Nu ştia pe unde o duce maşina. Se uită de cîteva ori pe fereastră, dar nu recunoscu nimic. Ningea tot mai puternic ; ningea fără vînt, cu fulgi mari, ca snopii tăiați.
— ...Să contempli..., vorbi Petru, să contempli după ce ți-ai dovedit ție însuți că poți crea, că poți fi, aşadar, orice ai voi, ăsta e singurul meu vis, visul meu de mat-u-
346
ritate... Deocamdată am o poftă nebună de lucru, de creație. Este felul meu de a concepe acțiunea... Orice alt fel de acțiune mi se pare inferior; acțiune stimulată din afară, sau din deficiențele tale, din lipsurile tale. Există o singură acțiune eficace şi în care nu te umileşti, nu te pierzi pe tine ; este creația, preaplinul visurilor şi al forțelor tale... Dar este şi asta o acțiune... Ah, să o poți depăşi şi pe asta, să simți că şi asta e sub tine, e sub... sub... M-am îmbătat, nu prea îmi dau bine seama ce spun, ce vreau să spun... Şi, totuşi, ştiu că există altceva, altceva, Alexandre, înapoia ta, înapoia meu, înapoia..., cum dracu' să-ți spun eu asta ?!...
— Te-ai îmbătat, îl întrerupse Alexandru, te-ai îmbătat... Ca şi mine, de altfel... Dar n-are nici o importanță. Spui întotdeauna lucruri mai frumoase cînd eşti beat...
—- Nu e vorba de lucruri frumoase, făcu plictisit Anicet. Habar n-am ce numeşti tu lucruri

frumoase... Eu însă îmi dau cîteodată seama că am atîta forță în mine, îricît mă sperii. Am să am eu curajul s-o abandonez într-o bună zi ? Voi putea eu renunța vreodată la puterea asta de a mişca munții din loc, de a face să plîngă cerul, de a sili să se deschidă iadul?!... Căci, uneori, mă simt în stare să fac totul, totul !... Dacă ai şti cît am plătdt pentru asta !
Căută cu mîna sticla, şi-şi umplu paharul pînă la vîrf. Se pregătea să continue, dar un zgomot asurzitor îi făcură pe amîndoi să tresară. O sticlă plină fusese aruncată cu furie de podea, la cîteva mese depărtare de ei. Toată lumea întoarse speriată capul. Mitică Gheorghiu trîntise sticla şi se ridicase de pe scaun, înalt, solemn, cu țigara în mînă.
— O plătesc, mă, că d-aia am spart-o, s-o plătesc... Şi am să mai sparg!!... De ce n-aveți mă, muzică?!...

întrebase pe chelner, dar întrebase în acelaşi timpl| pe toată lumea din circiumă. Privise destul de semnificativ pe Alexandru şi pe Petru, clipind cordial din ochi.
— Vine, coane, vine şi muzica, pe loc !, îl linişti chelnerul, strîngînd bucățile de sticlă.
Petru aşeză paharul pe masă, zîmbind.
— E faimos tipul, şopti el, e teribil de român ! !... Probabil că suferă de amor...
— Eşti sigur că tu nu suferi de aceeaşi boală ? îl întrebă Alexandru în glumă. Şi tu ai aceeaşi nevoie de muzică, întocmai ca şi ăsta... Vă suspectez grozav, pe voi muzicanții...
Petru nu răspunse. Îşi curăță un măr, încet, cu grijă, ■amuzîndu-se să constate în ce măsură îşi mai poate controla reflexele. Se simțea foarte bine. Băuse de ajuns ca să uite singurătatea în care trăia de cîteva zile. Vorbise mult, astă noapte ; îl iubise mult pe Alexandru, aflînd toate cîte i se întîmplaseră în ultimul timp. Oricum s-ar fi întrebat, era fericit.
— Contemplația asta..., începu Alexandru, contemplația asta a ta, mi-e teamă să nu fie o prea rapidă depăşire a tinereții... încearcă să mai rămîi aşa cum eşti, să rămîi huligan, vorba lui David Dragu...
Petru începu să rîdă.
— Aşa ne spune el nouă ? întrebă bine dispus apu-cînd din nou paharul. Nu merităm nici atît...
D-na Anieet se dezbrăcă de haină cu gesturi lente, obosite. Aprinse lampa din antret. Trecu în odaia lui Petru. N-a venit ; e mai bine aşa, că n-a venit... Deşi i-o

fi frig, bietul băiat, fără palton, pe zăpada asta... I se păru că simte o lacrimă la colțul ochiului drept. Se şterse cu mîna ; i se păruse, numai ; nu era nici o lacrimă. Era doar frig în odaie ; frig şi umezeală. Focul se stinsese de mult. Ar trebui să-l fac măcar în odaie la el... Căută chibriturile şi încercă să-l aprindă în soba din odaia lui Petru. Dar nu găsi decît hîrtii şi cîteva surcele. Era prea ostenită, prea slabă, ca să se ducă în curte,, sub şopron, să aducă un braț de lemne. Poate o fi multă, zăpadă pe ele... Aprinse hîrtiile, şi-şi încălzi mîinile la flacără. Unde-o umbla băiatul ăla toată noaptea ?!...
Se întoarse la ea în odaie, păşind încet, cu lampa în mînă. Era frig, ferestrele mici fuseseră pe un sfert astupate cu zăpadă. Roti o privire lungă şi indiferentă de jur împrejur. Gîndul bun, gîndul de la început, singurul care îi dăduse puterea să ajungă pînă aci, să înfrîngă toate obstacolele — îi reveni încă odată în minte, stăruitor, îşi făcu repede o cruce, mare şi nesigură. Căută cu ochii o foaie de hîrtie albă. întîlni calendarul : 16 No-, iembrie. Am uitat să rup foile. Se apropie de perete, şi rupse fără grabă nouă foi. Apoi se întoarse în odaia lui Petru, lău un bloc de pe masa lui, şi scrise cu greutate,, muşcîndu-şi necontenit buza de jos : „Să ne iertăm unul pe altul, Petrişor mamă. Că ai rămas acum singur pe lume". Aşeză blocul pe pian, şi ieşi în vîrful picioarelor, parcă s-ar fi temut să nu deştepte pe cineva.
Cu cît treceau minutele, cu atît se sfințea mai slabă,, mai istovită. încerca să alunge gîndul bun, gîndul de \et început. Dar mîine, Doamne, ce va fi *mîine ?!...* Clătină din cap. Se îndreptă spre sălița din dos, cu lampa tre-murînd în mînă. Flacăra se zbătu o clipă. A început să viscolească, gîndi d-na Anieet, a început să bată vîntul... Propti un scaun de perete, şi înălță mîna pînă deasupra dulapului cu rufe. Trase cu oarecare greutate frînghia.

Era o frîghie lungă, grea, prea lungă pentru gîndul ei. Oftă obosită cînd se coborî pe scaun. Luă din nou lampa în mînă şi începu să privească în sus, căutînd.
Tîfziu după miezul nopții, Mitică Gheorghiu se apropie de masa celor doi prieteni şi, fără să-şi ceară

voie, îşi trase un scaun. Lăutarul încercă să-l urmeze, conti-nuînd acelaşi cîntec care îi plăcea atît de mult astă-seară.
— Piei, mă, din fața mea !, urlă Mitică. Bea un chil şi du-te acasă. învață alta !...
Privi apoi cu înfrigurare pe cei doi prieteni. Parcă ar fi căutat ceva, scump şi urgent, pe care îl rătăcise de mult şi căruia nu mai ştia cum să-i dea de urmă.
— Cum vă cheamă pe voi, mă ? se adresă întîi lui Alexandru, şi apoi lui Petru.
—■ Dragomirescu, spuse Alexandru.
— Şi pe mine tot Dragomirescu, exclamă Mitică. Simțea nevoia să spargă ceva, să calce în picioare,
său să-şi pună capul pe masă şi să plîngă. Era beat de-a binelea. Ce bine se simțea beat ! De abia mai putea duce paharul la gură. îl scăpase de mai multe ori pe masă, şi pantalonii erau copios stropiți. Mizeria aceasta fizică îi făcea bine, era aproape o voluptate.
Continuă multă vreme să-şi privească tovarăşii, fără să scoată un cuvînt. Apoi îşi duse mîna la frunte, ca şi cum şi-ar fi amintit brusc de un lucru de excepțională însemnătate şi exclamă :
— Ar trebui să le cunoaşteți îşi voi, mă Dragomirescu ! Sînt fete pentru voi, fete subțiri â la Devonshire !,.»
.350
Izbucni în rîs, şi rîse cîtăva vreme, gîndindu-se delectat la toate complicațiile care ar putea decurge din-tr-o eventuală prezentare a verişoarelor.
— Sînt prietenele d-tale ? întrebă Alexandru ca să spună şi el *ceva.*
—. Singurele mele prietene, spuse Gheorghiu abătut din senin. Am avut şi o iubită, măi, una pe care am iubit-o mult, de îmi ieşisem din minți... Dar am despuiat-o odată într-o privată...
Se opri brusc, şi duse amîndouă mîinile la cap. începeau să i se tulbure gîndurile. începea să uite unde se află, cine sînt tinerii aceştia, beți şi ei, care îl ascultă cu țigara în gură şi coatele lăbărțate pe masă.
— Am despuiat-o, mă, şi mi-am făcut gustul cu ea... Şi tot aia, e, mă, *tot aia* .'.'...
începu să plîngă, atît de nefiresc, atît de departe, încît ceilalți doi nici nu băgară de seamă la început că plînge.
— Toate la fel, mă, toate la fel !...
Hohotea. Paharul îi alunecă din mîini, şi se vărsă întreg pe masă. Petru sări de pe scaun ca să-şi apere pantalonii. Alexandru se feri zîmbind.
-— Ne-am încurcat rău de tot cu ăsta, spuse Anicet. S-a îmbătat din amor. Am ghicit de minune...
Mitică ridică fruntea, semeț .şi încruntat. îşi şterse ochii şi scuipă disprețuitor lîngă masă.
— Păcat, spuse el încet, ca pentru sine. Mare păcat !...
Aproape de zori, Petru ajunse cu maşina acasă. Frigul' îi" făcuse bine, îi risipise aromeala. Aveam mare ne-jroie'de o noapte că asta, îşi spunea el în maşină, de o noapte vulgară prin care să-mi curm singurătatea. '■ '
351
Plăti şoferului, şi se opinti să deschidă poarta- de la I stradă. Bătuse multă zăpadă, acolo; aproape se înălța-j seră troiene. Intră în casă cu băgare de seamă, să ,nu-şi deştepte mama. Aprinse un chibrit şi trecu 'direct în. odaia lui. Îndată £e-şi scoase pardesiul şi-l agăță în cuier, îşi dădu seama că e foarte frig. Se apropie de sobă ; era înghețată. D-na Anicet, mai ales de cînd adusese banii, nu lăsa niciodată să se stingă complet focul în odaia lui. O fi fost ostenită, săraca, şi o fi adormit. Se hotărî să se dezbrace repede şi să intre sub plapumă. Dădu cu ochii de blocul aşezat pe pian ; se apropie să citească. D-na Anicet îi lăsa adesea scurte informații {vreo vizită în lipsa lui, ceva urgent de făcut pentru a doua zi), scrise pe bloc şi aşezate pe pian. Petru citi de două ori mesajul fără să-l înțeleagă. Luă cutia de chibrituri, şi ieşi din odaie, înspăimîntat de presimțiri. Aprinse un chibrit în sală. Uşa de la odaia mamei era larg deschisă. Nu îndrăzni să intre. Aşteptă cu chibritul în mînă pînă ce se stinse, frigîndu-l. Aprinse apoi un . altul, şi făcu cîțiva paşi, intrînd în odaie. Zări o umbră mare, coborînd din tavan. Inima i se opri brusc. "Voi să țipe, dar nu mai avu putere, şi se rezemă cu mîna de uşă. Totul a durat cîteva secunde. Fugi apoi din odaie, alergînd năuc prin zăpadă. Se opri lîngă gard. îşi frecă tîmplele, şi rămase mult timp privind pomii albi. începu apoi să se plimbe prin curte. Ningea acum mai rar, mai obosit, cu fulgi uşori, parcă s-ar fi scuturat o pădure nevăzută.
Tîrziu, îşi dete seama că e cu capul gol, în haină, şi
• că zăpada i-a trecut de mult prin pantofi. Dar nu avea
încă curajul să intre în casă. Deschise atunci poarta şi

se îndreptă către casa vecină. Locuia acolo, ştia bine în
ce odaie, o moaşă, Ccrana Marina. O văzuse de mai multe
352
ori în timpul verii. Găsi poarta încuiată, şi sări gardul. Se îndreptă către geamul odăii. Bătu de mai multe ori, bătu cu putere. Auzi un glas înăuntru, dar nu distinse nimic. Continua să bată, din ce în ce mai tare. Am să mă spînzur, aşa spunea, ai să mă găseşti într-o zi spînzurată, aşa îl ameninţa ea.
Uşa se deschise, şi apăru capul bătrînei.
— Iartă-mă, vorbi încet Petru. Mama s-a... a murit mama... Dacă vrei să vii să-mi ajuţi...
Porni apoi singur spre casă, grăbit, cu pasul ferm.
VII
Cerul era senin. Ninsese două zile în şir, apoi soarele apăruse deodată, neverosimil de roşu, de aprins. Mahalaua încă nu avusese timp să se murdărească.
în faţa casei se strînseseră oameni mulţi. Erau şi cîteva maşini particulare. D-lBaly, grav, în haină neagră, sta afară pe trotuar.
— Să urmăreşti cortegiul pînă aproape de cimitir, şopti el şoferului. Apoi o iei la dreapta, îţi fac eu semn...
Purtară sicriul pînă la dric, prin curtea plină de oameni. Nu plîngeau decît cîteva vecine. Petru mergea alături, slab, nebărbierit, cu ochii adînciţi în cearcăne, dar fără să trădeze vreo emoţie. Privirile tuturora se adunară o clipă asupra lui. Petru nu vedea nimic. Păşea încet, cu braţele alăturate de corp. Prietenii îl lăsară să treacă plecînd ochii în jos. Cînd ajunse la o poartă, o femeie se repezi la el **şi-i** apucă mîna s-o sărute.
353
— Iartă-mă, Petruţă !...
Era Nora ; îmbrăcată în negru, cu faţa palidă, nefardată. Petru îi zîmbi şi îi puse mîna uşor, pe cap. Apoi trecu înainte. Privi cu mare linişte cum sînt aşezate coroanele. Pe una scria : „Familia Lecca, adînc îndurerată". O jerbă uriaşă de flori naturale, cu iniţialele d-lui Baly. Acelaşi protector al Aniceţilor de totdeauna ; omul care plătea înmormîntarea.
Pe trotuar, ghemuiţi unul într-altul,- se aflau Liza, David Dragu, Adriana şi Alexandru.
— Să nu-i spuneţi nimic, vorbi şoptit Dragu.
— Părea mai îmbătrînit. Părui îi alunecă şuviţe pe sub. pălărie. Avea sub braţ o servietă. Venise la înmormîn-tare direct de la liceu. în alt grup, d-na Dragu, Getta, şi alţi cunoscuţi. Adriana plîngea, la braţul Lizei. Cînd s-a, sfîrşit de aşezat coroanele, şi-a pornit dricul — cineva a încercat să ţipe, să înceapă un bocet. Era vecina, Coana Marina. S-au întors cîţiva ochi spre ea. Petru a aşteptat, rece şi respectuos, ca bocetul să se sfîr-şească, înainte de a lua pasul după dric. Dar strigătele s-au curmat ofilite. Convoiul a pornit agale. D-l Baly aranjase ca înmormîntarea să se facă foarte devreme, într-adevăr, înainte de trei jumătate, dricul pornise. Lumina bătea orbitoare deasupra zăpezii. Era încă frig. Oamenii; mergeau strînşi unul într-altul.
:— Să nu-i spuneţi nimic, şopti încă o dată David.
Se temea să nu se îmbulzească toţi către Petru ca să-l consoleze. Ce penibile situaţii i-ar prilejui bietului băiat!... E mai bine să-l lase singur, înapoia dricului,, şi numai la cîţiva paşi în urma lui să vină ceilalţi. Nu eraii, ■'de altfel, decît prieteni, toţi tineri. Anişoara nu putuse veni ; era încă bolnavă. Nici d. Lecca, pe care-îl convinseseră doctorii să stea în pat. Venise, însă mamă
354
Norei, şi, la urma convoiului, încercînd necontenit să se ascundă, Iorgu Zamfirescu.
Au ajuns la cimitir la cinci, aproape pe întuneric, deşi caii minaseră destul de repede. Petru a trebuit să facă paşi mari, aproape să alerge, ca să se poată ţine după dric. A rămas tot timpul cu capul gol. D-l Baly a încercat de două ori să-l convingă să-şi pună pălăria. L-a refuzat zîmbind. D-l Baly a luat în cele din urmă pe Adriana în maşina lui. Liza n-a vrut să se urce. A mers alături de David, amîndoi cu ochii în jos, vorbind rar." Se vede bine că se gîndeau mai mult la moartea maiorului Dragu şi la înmormîntarea lui Pavel — decît la d-na Anicet.
— Ce moarte tragică ! spuse d-l Baly în maşină Adrianei, care nu-şi putea cu nici un chip stăpîni plîn-sul. Parcă ar ameninţa un destin, pe toţi Aniceţii...
Groapa era pregătită. Avînd pe Adriana cu el, d-l Baly a fost nevoit să meargă pînă la cimitir, cu toate repulsiile lui faţă de asemenea spectacol. Dar nu s-a apropiat de groapă. Au asistat numai Petru, Alexandru, David şi Liza. Ceilalţi au rămas în zăpadă, departe. Fusese o singură înmormîntare, şi

cimitirul era trist, sărac, întunecat. Luminările începuseră să lumineze, o lu- , mină pîlpîită, umedă. Petru a sărutat pentru ultima oară fruntea mamei, şi a sărit în lături. A făcut un semn, să se pună capacul mai repede.

Ce bine are să se păstreze Madam' Anicet acuma !, vorbi Coana Marina, pe frigul ăsta pînă la primăvară stă întreagă şi frumoasă !...

începuse ritualul, dar Petru nu auzi nimic. Auzi numai bulgării şi zgomotul acesta îl liniştea, îl împăca. în sfîrşit, acum, mama a ajuns cu bine, a scăpat de noi !... îşi aminti, în acea clipă, cu o extraordinară" precizie,

355

aproape cu căldura lor animală, figura bătrînului Anicet şi a lui Pavel. Erau tot atît de vii, tot atît de calde. Dar nu aici, nu vor putea rămîne aici...

întoarse capul, şi-şi dădu seama că cineva plînge cu hohote. Era Nora, care se zbătea în braţele maică-si.

— Iartă-mă, Petruţă ! mai ţipă ea o dată. Spune mâicuţii să mă ierte !.Spune-i, că mă duc şi eu după ea dacă nu-i spui !...

Petru o privi fără să înţeleagă. Ii făcu un semn, ca s-o liniştească. Bulgării continuau să cadă. Groapa era aproape plină. Şi cu cît se astupa groapa, cu atît se zbătea Nora. Căzuse în genunchi, în zăpadă. Preotul se apropie de Petru şi-i şopti :

— Ii e frică de ceva, poate de vreun blestem. Ajut-o d-ta, dezleag-o...

Petru o privea tot atît de liniştit, dar fără să înţeleagă ceva. Se întuneca, şi văzduhul acesta de iarnă îi umplea inima cu o nesfîrşită împăcare.

— Spune moartei s-o ierte, şopti încă o dată preotul. Petru se aplecă spre groapă, şi spuse tare :

— Iart-o, mamă !...

Nora -îşi făcu cruce, şi-şi plecă fruntea în zăpadă, ca într-o lungă mătanie.

Peste bulgări se aşezară coroanele. Oamenii se retraseră apoi în drum, aşteptînd bacşişul. Un secretar al d-lui Baly se depărta discret de grupul cel mare, şi începu să plătească bacşişurile.

Petru rămase în faţa groapei. Trebuia să-şi ia, prin-tr-un fel sau altul, rămas bun, şi nu ştia cum. închise ochii, se rugă cîteva clipe, îşi făcu cruce, şi voi să se întoarcă.

Prietenii îl aşteptau. Cînd îl văzu că se întoarce Alexandru se apropie de el şi îi luă braţul. Voi să-i spună un cuvînt de încurajare ; dar înainte ca să aibă timp

356

să-l rostească, Petru îşi desprinse braţul de al prietenului, şi-i spuse :

— I-am făgăduit, şi trebuie să mă ţin repede de cuvînt...

Se apropiară şi ceilalţi, dar Petru nu-i observă. Continuă să-i vorbească lui Alexandru.

— I-am făgăduit să-i aduc pe toţi. la Arvireşti... O să am de furcă... în cîţi ani crezi tu că se poate răscumpăra o moşie mare, aşa cum a fost a noastră ? !...

Aici se sfîrşeşte al doilea episod

din ciclul „ÎNTOARCEREA **DIN** RAI"